EU VOI FI
ULTIMA
POVESTEA CAPTIVITĂȚII MELE

NADIA MURAD
JENNA KRAJESKI

EU VOI FI ULTIMA
POVESTEA CAPTIVITĂȚII MELE ȘI LUPTA MEA ÎMPOTRIVA STATULUI ISLAMIC

Cuvânt-înainte de Amal Clooney
Traducere de Irina-Marina Borţoi
Editura POLIROM
2018

Nadia Murad with Jenna Krajeski
The Last Girl
My Story of Captivity and My Fight against the Islamic State
Copyright © 2017 The Nadia Initiative
Foreword copyright © 2017 by Amal Clooney

All rights reserved.
© 2018 by Editura POLIROM, pentru ediţia în limba română

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1; sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-6356-9
ISBN PDF: 978-973-46-6357-6
ISBN print: 978-973-46-7157-1

Coperta: Radu Răileanu
Foto copertă: © Fred R. Conrad/Redux Pictures LLC
Hartă: © by Mapping Specialists, Ltd.
All photographs courtesy of the author

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia

proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

NADIA MURAD (n. 1993) este activistă pentru drepturile omului. A primit Václav Havel Human Rights Prize şi Sakharov Prize şi este primul Ambasador ONU al Bunăvoinţei pentru demnitatea supravieţuitorilor traficului de fiinţe umane. În 2016 a fost nominalizată la Premiul Nobel pentru Pace. Împreună cu Yazda, o organizaţie pentru drepturile yazidiţilor, depune în prezent toate eforturile pentru a aduce Statul Islamic în faţa Curţii Penale Internaţionale sub acuzaţia de genocid şi crime împotriva umanităţii. Pentru mai multe detalii, vizitaţi nadiamurad.org.

JENNA KRAJESKI este jurnalistă, corespondentă din Istanbul. În 2010 şi 2011 a locuit la Cairo, unde a fost editor şi reporter pentru versiunea în engleză a ziarului egiptean *Al-Masry Al-Youm* (apoi *Egypt Independent*). În ultimii ani şi-a îndreptat atenţia către minorităţile kurde din Turcia şi Irak. A scris articole pentru *The New Yorker*, *Slate*, *The Atlantic*, *The Nation*, *The New Republic*.

AMAL CLOONEY practică avocatura la Londra şi este specializată în drept internaţional şi în drepturile omului. De asemenea, este lector asociat la Columbia Law School. Este consilierul legal al Nadiei Murad şi al altor femei yazidite care au fost înrobite sexual de ISIS în Irak şi Siria şi lucrează pentru a se asigura că responsabilii pentru crimele comise de ISIS sunt aduşi în faţa tribunalelor naţionale şi internaţionale.

Unele dintre numele şi datele personale ale indivizilor implicaţi au fost schimbate pentru a le ascunde identitatea. Orice asemănare cu persoane în viaţă sau decedate este cu totul întâmplătoare şi neintenţionată.

Această carte este scrisă pentru fiecare yazidit.

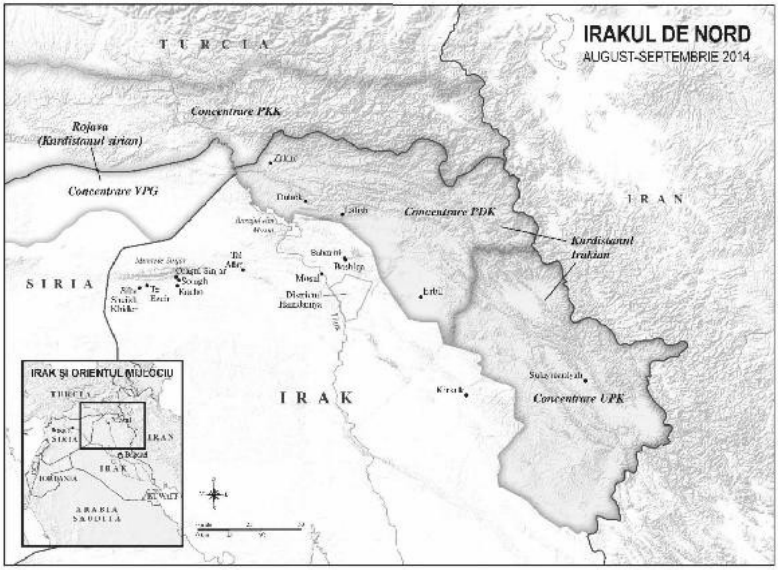

Cuvânt-înainte

Nadia Murad nu îmi este doar clientă, ci şi prietenă. Când ni s-a făcut cunoştinţă la Londra, m-a întrebat dacă vreau să fiu avocata ei. Mi-a explicat că nu va dispune de fonduri, că probabil speţa va fi de lungă durată şi fără câştig de cauză. Dar, înainte să iei o decizie, a spus ea, ascultă-mi povestea.

În 2014, ISIS a atacat satul Nadiei din Irak, iar viaţa ei de elevă de douăzeci şi unu de ani s-a făcut ţăndări. A fost obligată să-şi privească mama şi fraţii duşi la moarte încolonaţi. Nadia însăşi a fost vândută de la un luptător ISIS la altul. A fost obligată să se roage, să se îmbrace frumos şi să se machieze înainte să fie violată, iar într-o noapte a fost abuzată brutal de un grup de bărbaţi până când şi-a pierdut cunoştinţa. Mi-a arătat cicatricile ei de la arsuri de ţigară şi bătăi. Şi mi-a spus că, pe tot parcursul chinurilor sale, combatanţii ISIS au numit-o „necredincioasă împuţită” şi s-au lăudat că vor cuceri femeile yazidite şi le vor rade religia de pe faţa pământului.

Nadia a fost una dintre miile de yazidite capturate de ISIS pentru a fi vândute în pieţe şi pe Facebook, uneori pentru nu mai mult de douăzeci de dolari. Mama Nadiei a fost una dintre cele optzeci de femei mai în vârstă executate şi îngropate într-un mormânt nemarcat. Şase dintre fraţii ei au fost printre sutele de bărbaţi ucişi într-o singură zi.

Faptele pe care mi le-a relatat Nadia constituie genocid. Iar genocidul nu se întâmplă din greşeală, ci se planifică. Înainte să înceapă genocidul, „Comitetul pentru Cercetare şi Fatwa” al ISIS a studiat yazidiţii şi a conchis că, fiind vorbitori de kurdă, care nu au o carte sfântă, sunt nişte necredincioşi a căror înrobire este un „aspect ferm stabilit în Sharia”. Acesta este motivul pentru care, potrivit moralităţii strâmbe a ISIS, yaziditele – spre deosebire de

femeile creştine, şiite şi altele – pot fi violate sistematic. Acesta avea să fie de fapt unul dintre cele mai eficiente mijloace de a le distruge.

Ceea ce a urmat a fost instalarea unei birocraţii a răului la scară industrială. ISIS a publicat până şi o broşură intitulată *Întrebări şi răspunsuri despre luarea de prizonieri şi sclavi*, pentru a oferi recomandări suplimentare. „Întrebare: Este permis să ai contact sexual cu o sclavă care nu a ajuns la pubertate? Răspuns: Este posibil să ai contact sexual cu sclava care nu a ajuns la pubertate, dacă este aptă în acest sens. Întrebare: Este permis să vinzi o prizonieră? Răspuns: Este permis să cumperi, să vinzi sau să dăruieşti prizoniere şi sclave, întrucât ele sunt doar bunuri.”

Când Nadia mi-a spus povestea ei la Londra, trecuseră aproape doi ani de când începuse genocidul ISIS împotriva yazidiţilor. Mii de femei şi copii yazidiţi încă erau ţinuţi prizonieri de ISIS, dar niciun membru al ISIS nu fusese pus sub acuzare de nicio instanţă din lume pentru aceste infracţiuni. Dovezile se pierdeau sau erau distruse. Iar şansele de a se face dreptate păreau slabe.

Evident, am acceptat speţa. Iar Nadia şi cu mine am petrecut mai bine de un an susţinând cauza dreptăţii. Ne-am întâlnit în repetate rânduri cu membri ai guvernului irakian, cu reprezentanţi ai ONU, cu membri ai Consiliului de Securitate al ONU şi cu victime ale ISIS. Eu am întocmit rapoarte, am prezentat schiţe şi analize juridice şi am ţinut discursuri în care imploram ONU să acţioneze. Cei mai mulţi dintre interlocutorii noştri ne-au spus că era imposibil: Consiliul de Securitate nu mai luase măsuri de ani de zile în ce priveşte justiţia internaţională.

Dar acum, când scriu această prefaţă, există deja o rezoluţie istorică a Consiliului de Securitate al ONU, prin care se creează o echipă de investigaţii ce va strânge

dovezi ale infracţiunilor săvârşite de ISIS în Irak. Aceasta este o victorie majoră pentru Nadia şi pentru toate victimele ISIS, deoarece înseamnă că dovezile vor fi păstrate şi că membrii ISIS pot fi aduşi individual în faţa justiţiei. Am stat lângă Nadia în timpul şedinţei Consiliului de Securitate în care rezoluţia a fost adoptată cu unanimitate. Iar după ce am văzut cincisprezece mâini ridicându-se, Nadia şi cu mine ne-am uitat una la alta şi am zâmbit.

Ca avocat specializat în drepturile omului, trebuie deseori să fiu vocea celor reduşi la tăcere: jurnalistul aflat după gratii sau victimele crimelor de război, care se luptă să ajungă în faţa instanţei. Nu încape îndoială că ISIS a încercat să o reducă la tăcere pe Nadia când a răpit-o şi a înrobit-o, a violat-o şi a torturat-o şi când a omorât şapte membri ai familiei sale într-o singură zi.

Dar Nadia a refuzat să tacă. A sfidat toate etichetele pe care i le-a pus viaţa. Orfană. Victimă a violurilor. Sclavă. Refugiată. În schimb, şi-a creat unele noi. Supravieţuitoare. Lideră a yazidiţilor. Susţinătoare a femeilor. Nominalizată la Premiul Nobel pentru Pace. Ambasadoare ONU a Bunăvoinţei. Iar acum scriitoare.

De când o cunosc, Nadia nu doar că s-a făcut auzită, ci a devenit glasul fiecărui yazidit căzut victimă genocidului, al fiecărei femei abuzate, al fiecărui refugiat abandonat.

Cei care au crezut că prin cruzimea lor o pot reduce la tăcere s-au înşelat. Spiritul Nadiei Murad nu este frânt, iar vocea ei nu va fi înăbuşită. Dimpotrivă, în paginile de faţă glasul ei este mai puternic ca oricând.

Amal Clooney
Avocat
Septembrie 2017

Partea I

Capitolul 1

La începutul verii anului 2014, când mă pregăteam pentru ultimul an de liceu, doi fermieri au dispărut de pe câmpurile lor de lângă Kocho, sătucul yazidit din nordul Irakului în care m-am născut şi unde, până de curând, am crezut că voi trăi pentru tot restul vieţii. Bărbaţii leneveau liniştiţi la umbra unor prelate improvizate şi nici nu şi-au dat seama când au devenit captivi într-o cămăruţă dintr-un sat din apropiere, locuit în cea mai mare parte de arabi sunniţi. În afară de fermieri, răpitorii mai luaseră o găină şi câţiva pui, ceea ce ne-a nedumerit. „Poate le era doar foame”, ne-am spus, deşi asta nu ne liniştea deloc.

De când mă ştiu, Kocho este un sat yazidit, creat de fermierii şi păstorii nomazi care au sosit primii în pustiu şi au decis să ridice case pentru a-şi proteja nevestele de arşiţă în timp ce ei mânau oile în căutare de păşuni mai bune. Au ales un pământ bun pentru agricultură, dar aflat într-o zonă periculoasă, în partea de sud a regiunii Sinjar din Irak, unde trăiesc cei mai mulţi yazidiţi din ţară, şi foarte aproape de Irakul neyazidit. La jumătatea anilor 1950, când au sosit primele familii yazidite, Kocho era locuit de fermieri arabi sunniţi, care munceau pentru arendaşi din Mosul. Dar familiile yazidite au angajat un avocat care să cumpere pământul – avocatul, un musulman, încă e considerat un erou –, iar când m-am născut eu, Kocho ajunsese la aproape două sute de familii,

toate yazidite şi atât de apropiate, încât păream o singură familie mare, ceea ce aproape că era adevărat.

Pământul care ne făcea speciali ne făcea şi vulnerabili. Noi, yazidiţii, suntem persecutaţi de secole din pricina religiei noastre şi, spre deosebire de majoritatea oraşelor şi satelor yazidite, Kocho e departe de muntele înalt şi îngust Sinjar, care ne adăposteşte de generaţii. Multă vreme am fost obiectul disputelor dintre arabii sunniţi şi kurzii sunniţi din Irak, ni s-a cerut să ne lepădăm de moştenirea yazidită şi să adoptăm identitatea kurdă sau arabă. Până în 2013, când drumul dintre Kocho şi munte a fost în sfârşit asfaltat, ne lua aproape o oră să mergem cu camioneta noastră albă Datsun pe drumurile prăfuite, prin oraşul Sinjar, până la baza muntelui. Am crescut mai aproape de Siria decât de templele noastre cele mai sfinte, mai aproape de străini decât de siguranţă.

Călătoriile spre munte erau vesele. În oraşul Sinjar găseam dulciuri şi un sandvici special cu miel pe care nu îl aveam în Kocho, iar tatăl meu oprea aproape întotdeauna ca să ne cumpărăm ce vrem. Camioneta noastră ridica nori de praf în timp ce înaintam, dar eu preferam să călătoresc în aer liber, întinsă pe spate în benă până ce ieşeam din sat şi ne îndepărtam de vecinii noştri curioşi, apoi mă ridicam ca să simt cum îmi flutură părul în vânt şi să privesc animalele care păşteau şi pe lângă care treceam în viteză. Mă lua uşor valul şi mă ridicam încet, până ajungeam de-a dreptul în picioare şi tatăl meu sau fratele meu cel mare, Elias, strigau la mine că, dacă nu eram atentă, voi zbura din maşină.

În direcţia opusă, departe de acele sandviciuri cu miel şi de siguranţa muntelui, se întindea restul Irakului. Pe timp de pace, şi dacă nu se grăbea, un negustor yazidit ajungea din Kocho în cel mai apropiat sat sunnit într-un sfert de oră cu maşina, ca să-şi vândă cerealele sau

laptele. Aveam prieteni în satele acelea – fete pe care le cunoşteam la nunţi, profesori care în timpul semestrului dormeau în şcoala din Kocho, bărbaţi invitaţi să ne ţină bebeluşii de sex masculin în timpul ritualului de circumcizie – care apoi rămâneau legaţi de familia yazidită respectivă ca un *kiriv*, un fel de naş. Medicii musulmani veneau în Kocho sau în Sinjar ca să ne trateze când ne îmbolnăveam, iar negustorii musulmani treceau prin oraş şi vindeau din maşină rochii şi dulciuri, lucruri pe care nu le găseai în puţinele magazine din Kocho, care aduceau de obicei doar mărfuri de bază. Pe măsură ce creşteau, fraţii mei călătoreau adesea în sate neyazidite ca să muncească şi să câştige nişte bani. Relaţiile purtau povara secolelor de neîncredere – era greu să nu te simţi prost când un oaspete musulman refuza să guste din mâncarea noastră la o nuntă, indiferent cât de politicos o făcea –, dar era totuşi vorba despre o prietenie autentică. Aceste legături ţineau de generaţii întregi, rezistând controlului otoman, colonizării britanice, lui Saddam Hussein şi ocupaţiei americane. În Kocho eram cunoscuţi mai ales pentru relaţia strânsă cu satele sunnite.

Însă atunci când în Irak aveau loc lupte, şi întotdeauna păreau fie lupte în Irak, acele sate deveneau ameninţătoare pentru noi, vecinul lor yazidit mai mic, şi vechile prejudecăţi se transformau cu uşurinţă în ură. Deseori, din acea ură se năştea violenţa. Cel puţin în ultimii zece ani, de când irakienii fuseseră aruncaţi într-un război cu americanii care începuse în 2003, transformat apoi în conflicte locale violente şi, în cele din urmă, în terorism în toată puterea cuvântului, distanţa dintre casele noastre devenise enormă. Satele vecine au început să adăpostească extremişti care îi denunţau pe creştini şi pe musulmanii non-sunniţi şi, chiar mai rău, care considerau că yazidiţii sunt *kuffar*, necredincioşi ce pot fi ucişi (*kafir*

este singularul). În 2007, câţiva dintre acei extremişti au condus un camion-cisternă şi trei automobile în centrele aglomerate a două oraşe yazidite situate la circa şaisprezece kilometri nord-vest de Kocho, apoi le-au aruncat în aer, omorând sute de oameni care se duseseră grăbiţi spre ele, crezând că aduceau mărfuri de vândut în piaţă.

Yazidismul este o religie monoteistă străveche, răspândită pe cale orală de sfinţi cărora le încredinţăm istoriile noastre. Deşi are elemente comune cu numeroasele religii ale Orientului Mijlociu, de la mithraism şi zoroastrism la islam şi iudaism, este cu adevărat unică şi poate fi greu de explicat chiar şi de către sfinţii care ne memorează istoriile. Mă gândesc la religia mea ca la un copac străvechi cu sute de inele, fiecare spunând câte o poveste în lunga istorie a yazidiţilor. Din păcate, multe dintre acele poveşti sunt tragedii.

Astăzi există doar aproximativ un milion de yazidiţi în toată lumea. De când mă ştiu – şi, sunt sigură, cu mult timp dinainte să mă nasc eu –, religia noastră este ceea ce ne defineşte şi ne uneşte comunitatea. Dar tot ea ne-a făcut şi ţinta persecuţiilor din partea unor grupuri mai mari, de la otomani la susţinătorii lui Saddam din Partidul Baath, care ne-au atacat sau au încercat să ne forţeze să le jurăm credinţă. Ne-au umilit religia, spunând că ne închinăm diavolului sau că suntem întinaţi, şi ne-au cerut să renunţăm la credinţa noastră. Yazidiţii au supravieţuit timp de generaţii unor atacuri care urmăreau să ne elimine, fie omorându-ne, fie forţându-ne să ne convertim, fie pur şi simplu alungându-ne de pe pământul nostru şi luându-ne tot. Înainte de 2014, puterile din exterior încercaseră să ne distrugă de şaptezeci şi trei de ori. Atacurilor împotriva yazidiţilor le spuneam *firman*, un cuvânt otoman, înainte să învăţăm cuvântul *genocid.*

Când am auzit de cererea de răscumpărare pentru cei doi fermieri, tot satul a intrat în panică.

— Patruzeci de mii de dolari, le-au spus răpitorii nevestelor fermierilor la telefon. Sau veniţi aici cu copiii ca să vă convertiţi la islam cu toată familia.

Altfel, au spus ei, bărbaţii aveau să fie ucişi. Nu banii le-au făcut pe nevestele lor să se prăbuşească în lacrimi în faţa *mukhtar*-ului nostru, sau conducătorul satului, Ahmed Jasso; patruzeci de mii de dolari era o sumă astronomică, dar erau doar bani. Cu toţii ştiam că fermierii mai bine mureau decât să se convertească, aşa că sătenii au plâns de bucurie după ce, târziu într-o noapte, bărbaţii au scăpat printr-o fereastră spartă, au fugit peste câmpurile cu orz şi au ajuns acasă în viaţă, plini de praf şi gâfâind de frică. Dar răpirile nu s-au oprit.

La scurt timp după aceea, Dishan, un bărbat angajat de familia mea, Taha, a fost răpit de pe un câmp din apropierea muntelui Sinjar, unde păzea oile noastre. Mama şi fraţii mei au avut nevoie de ani întregi ca să cumpere şi să crească oile, şi fiecare dintre ele reprezenta o victorie. Eram mândri de animalele noastre, le ţineam în curte când nu erau la păscut în afara satului şi le tratam aproape ca pe nişte animale de casă. Tunsul lor anual era o sărbătoare. Îmi plăceau ritualul, felul în care lâna moale cădea pe pământ în mormane ca nişte nori, mirosul de mosc ce ne învăluia casa şi cum oile behăiau încet, nepăsătoare. Îmi plăcea să dorm sub plăpumile groase pe care mama mea, Shami, le făcea din lână, cu care umplea bucăţi colorate de material. Uneori mă ataşam atât de mult de un miel, încât trebuia să plec de acasă când venea vremea să fie tăiat. Când a fost răpit Dishan, aveam peste o sută de oi – pentru noi, o mică avere.

Amintindu-şi de găinile şi de puii care fuseseră luaţi odată cu fermierii, fratele meu Saeed s-a dus în grabă cu

camioneta familiei până la poalele muntelui Sinjar, la o distanţă de numai douăzeci de minute acum că drumul fusese asfaltat, ca să ne găsească oile.

— Sigur le-au luat, am bombănit noi. Oile alea sunt tot ce avem.

Mai târziu, când Saeed a sunat-o pe mama, părea nedumerit.

— Ne-au luat doar două, a spus el, un berbec bătrân care abia se târa şi o oaie tânără.

Restul păşteau mulţumite iarba verde-maronie şi s-au luat după fratele meu înapoi spre casă. Am râs, am fost atât de uşuraţi. Dar Elias, fratele meu cel mare, era îngrijorat.

— Nu înţeleg, a spus el. Sătenii ăia nu-s bogaţi. De ce au lăsat oile?

Credea că asta trebuie să însemne ceva.

În ziua de după răpirea lui Dishan, Kocho a fost cuprins de haos. Sătenii se înghesuiau în faţa uşilor şi, împreună cu bărbaţii care făceau cu schimbul la un nou punct de control dincolo de zidurile satului, se uitau după orice maşină necunoscută care trecea prin Kocho. Hezni, unul dintre fraţii mei, a venit acasă de la slujba lui de poliţist în oraşul Sinjar şi li s-a alăturat celorlalţi bărbaţi din sat, care discutau zgomotos în legătură cu ce să facă. Unchiul lui Dishan voia să se răzbune şi a decis să organizeze o misiune într-un sat situat la est de Kocho, condus de un trib sunnit conservator.

— Vom lua doi dintre păstorii lor, a spus el furios. Apoi vor fi nevoiţi să ni-l dea înapoi pe Dishan!

Era un plan riscant şi nu toată lumea îl sprijinea pe unchiul lui Dishan. Chiar şi fraţii mei, care moşteniseră curajul şi irascibilitatea lui tata, aveau păreri împărţite. Saeed, care era cu doar câţiva ani mai mare decât mine, petrecea mult timp visând la ziua în care îşi va dovedi în

sfârşit eroismul. El prefera răzbunarea, în timp ce Hezni, mai mare decât mine cu zece ani şi cel mai empatic dintre noi toţi, credea că era prea periculos. Cu toate acestea, unchiul lui Dishan a strâns ce aliaţi a putut găsi şi a răpit doi păstori arabi din tribul sunnit, apoi i-a dus în Kocho, unde i-a încuiat în casă şi a aşteptat.

Cele mai multe dispute din sat erau soluţionate de Ahmed Jasso, *mukhtar*-ul nostru practic şi diplomat, iar el era de partea lui Hezni.

— Relaţia noastră cu vecinii sunniţi e deja încordată, a spus el. Cine ştie ce vor face dacă încercăm să ne luptăm cu ei.

În plus, ne-a avertizat el, situaţia din afara satului Kocho era mult mai gravă şi mai complicată decât ne închipuiam noi. Un grup care îşi spunea Statul Islamic, sau ISIS, ce apăruse în mare parte aici, în Irak, şi care se dezvoltase apoi în Siria în ultimii cinci ani, preluase controlul asupra unor sate atât de apropiate de al nostru, încât puteam număra siluetele îmbrăcate în negru din camionetele lor ce treceau pe lângă acestea. Ei îl ţineau ostatic pe păstorul nostru, ne-a spus *mukhtar*-ul.

— Nu veţi face decât să înrăutăţiţi situaţia, i-a spus Ahmed Jasso unchiului lui Dishan, şi la nici jumătate de zi după ce păstorii sunniţi fuseseră răpiţi, li s-a dat drumul.

Dishan a rămas însă prizonier.

Ahmed Jasso era un om inteligent, iar familia Jasso avea decenii de experienţă în negocierile cu triburile arabe sunnite. Toţi sătenii se duceau la ei cu problemele lor, iar în afara satului Kocho erau cunoscuţi drept diplomaţi pricepuţi. Totuşi, unii dintre noi ne-am întrebat dacă de data aceasta nu era prea cooperant, trimiţându-le teroriştilor mesajul că yazidiţii nu se vor apăra. De fapt, între noi şi ISIS nu erau decât luptătorii kurzi irakieni,

numiţi *peshmerga*, care fuseseră trimişi din regiunea autonomă kurdă pentru a păzi satul Kocho cu aproape două luni în urmă, după ce căzuse Mosulul. Pe *peshmerga* îi tratam ca pe nişte oaspeţi de onoare. Dormeau pe paleţi în şcoala noastră şi în fiecare săptămână câte o familie tăia un miel ca să-i hrănească, un sacrificiu uriaş pentru sătenii săraci. Şi eu îi admiram pe luptători. Auzisem de femei kurde din Siria şi Turcia care luptau împotriva teroriştilor şi care purtau arme, iar acel gând mă făcea să mă simt vitează.

Unii oameni, printre care şi câţiva dintre fraţii mei, credeau că trebuia să ni se permită să ne apărăm. Voiau să pună oameni la punctele de control, iar unul dintre fraţii lui Ahmed Jasso, Naif, a încercat să convingă autorităţile kurde să-l lase să formeze o unitate *peshmerga* yazidită, însă a fost ignorat. Nimeni nu s-a oferit să-i instruiască pe bărbaţii yazidiţi sau să-i încurajeze să se alăture luptei împotriva teroriştilor. *Peshmerga* ne-au asigurat că, atât timp cât se aflau în sat, nu aveam de ce să ne temem şi că erau la fel de hotărâţi să-i protejeze pe yazidiţi pe cât doreau să apere capitala Kurdistanului Irakian. „Mai degrabă lăsăm Erbilul să cadă decât Sinjar”, spuneau ei. Ni s-a spus să avem încredere în ei şi aşa am făcut.

Cu toate acestea, majoritatea familiilor din Kocho ţineau arme în casă – mitraliere Kalaşnikov butucănoase, un cuţit mare sau două, folosite de obicei la sacrificarea animalelor de sărbători. Mulţi bărbaţi yazidiţi, inclusiv fraţii mei care erau suficient de mari, se angajaseră la patrulele de frontieră sau la poliţie după anul 2003, când acele slujbe au devenit disponibile, şi eram siguri că, atât timp cât profesioniştii păzeau graniţele satului, bărbaţii noştri îşi puteau proteja familiile. Până la urmă, aceşti bărbaţi, şi nu *peshmerga*, fuseseră cei care construiseră cu propriile mâini metereze de pământ în jurul satului după atacurile

din 2007, şi bărbaţii din Kocho fuseseră cei care patrulaseră în jurul acestei fortificaţii zi şi noapte, un an întreg, oprind maşini la puncte de control improvizate şi urmărind să vadă dacă veneau străini, până când ne-am simţit suficient de în siguranţă ca să revenim la o viaţă normală.

Răpirea lui Dishan ne-a făcut pe toţi să intrăm în panică. Dar *peshmerga* nu au făcut nimic să ne ajute. Poate au crezut că era vorba de o simplă ciorovăială între sate, şi nu motivul pentru care Masoud Barzani, preşedintele Guvernului Regional Kurdistan, îi trimisese departe de siguranţa Kurdistanului, în zonele neprotejate din Irak. Poate erau speriaţi, ca noi. Câţiva dintre soldaţi nu păreau cu mult mai mari decât Saeed, cel mai mic fiu al mamei mele. Dar războiul schimba oamenii, mai ales pe bărbaţi. Nu cu mult timp în urmă, Saeed se juca în curte cu mine şi cu nepoata noastră, Kathrine, încă prea mic ca să ştie că băieţilor nu ar trebui să le placă păpuşile. În ultimul timp însă, Saeed devenise obsedat de violenţa care măturа Irakul şi Siria. Într-o zi îl prinsesem uitându-se pe telefon la filmuleţe cu decapitări făcute de ISIS, cu mâna tremurându-i, şi am fost surprinsă când l-a ridicat ca să mă uit şi eu. Când fratele nostru mai mare, Massoud, a intrat în cameră, s-a înfuriat.

— Cum ai putut s-o laşi pe Nadia să se uite? a strigat el la Saeed, care s-a făcut mic.

I-a părut rău, dar am înţeles. Era greu să ignori scenele înfiorătoare care se desfăşurau atât de aproape de casă.

Imaginea din filmuleţ îmi apărea din nou în minte când mă gândeam la bietul nostru păstor ţinut captiv. *Dacă* peshmerga *nu ne ajută să-l luăm înapoi pe Dishan, va trebui să fac ceva*, m-am gândit şi am intrat în fugă în casă. Eu eram mezina familiei, cea mai mică dintre

unsprezece fraţi, şi fată pe deasupra. Dar spuneam ce gândeam şi obişnuiam să mă fac auzită şi mă simţeam uriaşă în furia mea.

Casa noastră era aproape de marginea de nord a satului, un rând de camere cu pereţi din cărămizi de lut, aliniate precum mărgelele pe un colier şi conectate prin intrânduri fără uşi, ducând toate spre o curte mare, în care se găseau o grădină de legume, un cuptor de pâine numit *tandoor* şi, adesea, oi şi găini. Acolo locuiam cu mama, şase dintre cei opt fraţi ai mei şi cele două surori, plus două cumnate şi copiii lor, foarte aproape de ceilalţi fraţi, fraţi vitregi şi surori vitrege şi majoritatea mătuşilor, unchilor şi verilor. Iarna, când ploua, picura din tavan, iar înăuntru te simţeai ca într-un cuptor în vara irakiană, ceea ce ne făcea să urcăm pe acoperiş ca să dormim. Când o parte a acoperişului a căzut, am peticit-o cu bucăţi de metal recuperate din atelierul auto al lui Massoud, iar când am avut nevoie de mai mult spaţiu, l-am construit. Strângeam bani ca să ne facem o casă nouă, una permanentă, din bolţari, şi eram tot mai aproape de acest vis pe zi ce trecea.

Am intrat în casă pe uşa din faţă şi m-am dus în grabă într-o cameră pe care o împărţeam cu celelalte fete, unde era o oglindă. Înfăşurându-mi o eşarfă deschisă la culoare în jurul capului, pe care o purtam de obicei ca să nu-mi intre părul în ochi când mă aplecam deasupra rândurilor de legume, am încercat să-mi închipui ce-ar putea face un luptător ca să se pregătească de luptă. Anii de muncă la fermă mă făcuseră mai puternică decât ai fi zis privindu-mă. Totuşi, habar nu aveam ce aş fi făcut dacă i-aş fi văzut pe răpitori sau pe oamenii din satul lor trecând cu maşina prin Kocho. Ce le-aş fi zis? „Teroriştii ne-au luat păstorul şi s-au dus în satul vostru”, exersam în oglindă, strâmbându-mă. „Puteaţi să-i opriţi. Măcar spuneţi-ne unde l-au dus.”

Am apucat o bâtă, ca acelea folosite de păstori, şi m-am dus înapoi spre uşa din faţă, unde câţiva dintre fraţii mei stăteau cu mama, adânciţi în conversaţie. Abia dacă au observat când m-am alăturat lor.

Câteva minute mai târziu, o camionetă albă din satul răpitorilor a apărut pe drumul principal, cu doi bărbaţi în faţă şi doi în spate. Erau arabi pe care îi cunoşteam vag, din tribul sunnit care îl luase pe Dishan. Am privit cu toţii cum maşina lor înainta ca melcul pe drumul principal de pământ care străbătea satul şerpuind, ca şi cum nu le era deloc frică. Nu aveau niciun motiv să treacă prin Kocho – drumurile din jurul satului legau oraşe precum Sinjar şi Mosul –, iar prezenţa lor părea un afront. Desprinzându-mă de familia mea, am zbughit-o în mijlocul drumului şi m-am oprit în calea camionetei.

— Opriţi-vă! am strigat, fluturând băţul deasupra capului, încercând să par mai mare. Spuneţi-ne unde e Dishan!

A fost nevoie de jumătate din familia mea ca să mă reţină.

— Ce aveai de gând să faci? m-a certat Elias. Să-i ataci? Să le spargi parbrizul?

El şi câţiva dintre fraţii mei tocmai se întorseseră de la câmp, erau obosiţi şi miroseau de la cepele pe care le culegeau. Pentru ei, încercarea mea de a-l răzbuna pe Dishan nu părea altceva decât izbucnirea unui copil. Şi mama era supărată pe mine fiindcă fugisem în drum. În circumstanţe normale, îmi tolera toanele, care chiar o amuzau, dar în zilele acelea toată lumea era încordată. Părea periculos să atragi atenţia asupra ta, mai ales dacă erai o tânără nemăritată.

— Vino şi stai aici, mi-a spus ea aspru. E ruşine să faci asta, Nadia, nu e treaba ta. Bărbaţii se ocupă de asta.

Viaţa mergea mai departe. Irakienii, mai ales yazidiţii şi alte minorităţi, se pricep să se adapteze la ameninţări noi. Trebuie să te pricepi la asta dacă vrei să trăieşti cât de cât normal într-o ţară care părea că se destramă. Uneori, schimbările erau relativ mărunte. Ne ajustam visurile – să terminăm şcoala, să renunţăm la agricultură pentru ceva mai puţin istovitor, să facem o nuntă la timp – şi nu era greu să te convingi că acele visuri fuseseră de neatins încă de la bun început. Uneori, ajustarea se producea treptat, fără să observe cineva. Nu mai vorbeam cu elevii musulmani la şcoală sau eram traşi în case de frică, dacă trecea vreun străin prin sat. Urmăream ştiri la televizor despre atacuri şi politica ne îngrijora tot mai mult. Sau ignoram complet politica, simţind că era mai sigur să tăcem din gură. După fiecare atac, bărbaţii adăugau pământ peste fortificaţia din jurul satului, începând cu partea de vest, dinspre Siria, până ce într-o zi ne-am trezit că ne înconjurase cu totul. Apoi, fiindcă tot nu ne simţeam în siguranţă, bărbaţii au săpat şi un şanţ în jurul satului.

De-a lungul generaţiilor, ne-am obişnuit cu mici nedreptăţi sau suferinţe, până când au devenit suficient de normale încât să le ignorăm. Îmi închipui că de asta ajunseserăm să acceptăm anumite insulte, cum ar fi să ne fie refuzată mâncarea pe care o ofeream, ceea ce probabil îi părea un afront celui care observa acest lucru pentru prima dată. Yazidiţii se obişnuiseră chiar şi cu ameninţarea unui alt *firman*, deşi adaptarea semăna mai degrabă cu strivirea. Ne durea.

Când Dishan încă era în captivitate, m-am întors cu fraţii mei pe câmpurile cu ceapă. Acolo nu se schimbase nimic. Legumele pe care le plantaserăm cu câteva luni în urmă crescuseră de-acum; dacă nu le culegeam noi, nu le culegea nimeni. Dacă nu le vindeam, nu aveam bani. Aşa

că am îngenuncheat cu toţii înşiruiţi, lângă plantele verzi şi încâlcite, trăgând bulbii din pământ, apucând câţiva o dată, strângându-i în plase din plastic în care îi lăsam să se coacă până când se făcea vremea să-i ducem la piaţă. *O să ducem ceapă în satele musulmane anul acesta?* ne întrebam fără să putem răspunde. Când unul dintre noi scotea o ceapă putrezită, o mâzgă neagră cu miros îngrozitor, bombăneam, ne astupam nările şi ne vedeam mai departe de treabă.

Pentru că asta făceam în mod normal, pălăvrăgeam şi ne tachinam unii pe alţii, povestind lucruri pe care le mai auziserăm fiecare de un milion de ori. Adkee, sora mea, glumeaţa familiei, a evocat imaginea mea din ziua aceea când am încercat să fug după maşină, o slăbănoagă de la fermă, cu baticul căzându-mi peste ochi, învârtind un băţ deasupra capului, şi cu toţii aproape ne-am tăvălit pe jos de râs. Transformam munca într-un joc, întrecându-ne să vedem cine culegea mai multe cepe, tot aşa cum, cu câteva luni în urmă, ne întrecuserăm să vedem cine planta mai multe seminţe. Când soarele începea să apună, ne-am dus acasă la cină, în curte, împreună cu mama, apoi ne-am culcat unul lângă altul pe saltelele de pe acoperişul casei, privind luna şi şuşotind până ce am adormit cu toţii, frânţi de oboseală.

Nu am aflat de ce răpitorii luaseră animalele – găina, puii şi cele două oi ale noastre – decât aproape două săptămâni mai târziu, după ce ISIS preluase controlul asupra Kocho şi a unei mari părţi din Sinjar. Unul dintre combatanţii care îi strânseseră pe toţi locuitorii din Kocho în şcoala generală din sat le-a explicat mai târziu răpirile unor femei.

— Spuneţi că am venit de nicăieri, dar noi v-am trimis mesaje, a spus el, cu puşca atârnându-i la şold. Când v-am luat găina şi puii, vă spuneam că o să vă luăm femeile şi

copiii. Când am luat berbecul, era ca şi cum vă luam conducătorii tribului, iar când am ucis berbecul a însemnat că voiam să-i ucidem. Iar mielul înseamnă fetele voastre.

Capitolul 2

Mama mă iubea, dar nu mă dorise. Timp de luni de zile înainte să fiu concepută, a economisit bani de unde putea – un dinar de ici şi colo, de la un drum la piaţă sau o jumătate de kilogram de roşii vândute pe ascuns – ca să-i folosească pentru a se proteja împotriva unei sarcini nedorite, lucru pe care nu îndrăznea să i-l ceară tatei. Yazidiţii nu se căsătoresc în afara religiei lor şi nu permit convertirea la yazidism, iar familiile mari erau cea mai bună cale de a ne asigura supravieţuirea. În plus, cu cât aveai mai mulţi copii, cu atât îţi creştea ajutorul la fermă. Mama a reuşit să cumpere pastilele timp de trei luni înainte să rămână fără bani, apoi, aproape imediat, a rămas însărcinată cu mine, al unsprezecelea şi ultimul ei copil.

Era a doua nevastă a tatei. Prima murise de tânără, lăsându-l cu patru copii ce aveau nevoie de o femeie care să-i crească. Mama era frumoasă, născută într-o familie săracă şi foarte religioasă din Kocho, iar tatăl ei i-a dat-o cu bucurie de nevastă tatălui meu. El avea deja ceva pământ şi animale şi, faţă de restul sătenilor, o ducea bine. Aşa că, înainte să-şi serbeze a douăzecea zi de naştere, înainte să înveţe măcar cum să gătească, mama a devenit soţie şi mamă vitregă pentru patru copii, apoi a rămas şi ea însărcinată în scurt timp. Nu a mers niciodată

la şcoală şi nu ştia să scrie şi să citească. La fel ca mulţi yazidiţi, a căror limbă maternă e kurda, nu prea vorbea arabă şi abia putea să comunice cu sătenii arabi care veneau la noi la nunţi sau cu mărfuri de vânzare. Chiar şi poveştile noastre religioase erau un mister pentru ea. Dar muncea din greu, asumându-şi numeroasele sarcini care veneau odată cu statutul de nevastă de fermier. Nu era de ajuns că născuse de unsprezece ori – de fiecare dată, cu excepţia sarcinii riscante cu fraţii mei gemeni, Saoud şi Massoud, acasă –, o femeie yazidită însărcinată mai trebuia şi să taie lemne de foc, să semene ogoarele şi să conducă tractorul până în clipa când intra în travaliu şi după aceea să ia bebeluşul cu ea la muncă.

Tatăl meu era cunoscut în Kocho ca un yazidit foarte tradiţional şi pios. Purta părul împletit în codiţe lungi şi îşi acoperea capul cu o pânză albă. Când *qawwals*, învăţători religioşi călători, care cântă la fluier şi la tobe şi recită imnuri, vizitau satul Kocho, tatăl meu era printre bărbaţii care îi întâmpinau. Era o voce importantă în *jevat*, sau casa de întâlnire, unde sătenii de sex masculin se puteau aduna ca să discute cu *mukhtar*-ul probleme ale comunităţii.

Nedreptatea îl durea pe tata mai mult decât orice rană fizică, iar mândria îi alimenta forţa. Sătenilor care îi erau apropiaţi le plăcea să spună poveşti despre eroismul lui, ca atunci când l-a salvat pe Ahmed Jasso dintr-un trib vecin hotărât să ne omoare *mukhtar*-ul sau ca atunci când caii arabi scumpi ai unui conducător de trib sunnit au fugit din staul şi tatăl meu şi-a folosit pistolul ca să-l apere pe Khalaf, un agricultor sărac din Kocho, când acesta a fost descoperit călărind unul dintre cai pe un câmp din apropiere.

— Tatăl tău voia întotdeauna să facă ce trebuie, ne spuneau prietenii lui după ce el murise. Odată a lăsat un

rebel kurd care fugea de armata irakiană să doarmă în casa lui, chiar dacă rebelul i-a adus poliţia drept la uşă.

Se spune că, atunci când rebelul a fost descoperit, poliţia a vrut să-i bage pe amândoi la închisoare, dar tata a reuşit să-i convingă să-l lase să plece.

— Nu l-am ajutat din motive politice, le-a spus el poliţiştilor. L-am ajutat fiindcă e un om şi eu sunt un om, a zis el, iar ei i-au dat drumul.

— Iar acel rebel s-a dovedit a fi un prieten al lui Masoud Barzani! îşi amintesc prietenii tatei, uimiţi şi după atâţia ani.

Tatăl meu nu era un bătăuş, dar, dacă era nevoie, dădea şi el. Îşi pierduse un ochi într-un accident la fermă şi ceea ce-i rămăsese în orbită – o mingiuţă lăptoasă care semăna cu bilele cu care mă jucam când eram mică – îl putea face să pară fioros. M-am gândit adesea de atunci că, dacă tata ar fi fost în viaţă când ISIS a intrat în Kocho, ar fi condus o revoltă armată împotriva teroriştilor.

În 1993, anul în care m-am născut, relaţia părinţilor mei deja se destrăma, iar mama suferea. Fiul cel mare al tatălui meu, născut de prima lui soţie, murise cu câţiva ani în urmă în războiul dintre Iran şi Irak, iar după aceea, mi-a spus mama, nimic nu a mai fost bine. Tatăl meu adusese acasă o altă femeie, Sara, cu care s-a însurat şi care trăia acum cu copiii ei într-o parte a casei pe care mama o considerase mult timp a ei. Poligamia nu este interzisă în yazidism, dar nu i-ar fi fost permisă oricui din Kocho. Totuşi, nimeni nu i-a pus vreo întrebare tatei. Când s-a căsătorit cu Sara, avea deja o grămadă de pământ şi oi şi, într-o vreme în care sancţiunile şi războiul cu Iranul făceau dificilă supravieţuirea în Irak, el avea nevoie de o familie mare care să-l ajute, mai mare decât cea pe care i-o putea oferi mama.

Încă mi-e greu să-l critic pe tata pentru că s-a însurat cu Sara. Oricine a cărui supravieţuire este direct legată de numărul de roşii cultivate într-un an sau de cât timp petrece ducându-şi oile pe păşuni mai bune poate înţelege de ce voia încă o soţie şi mai mulţi copii. Nu era ceva personal. Mai târziu însă, când a părăsit-o oficial pe mama şi ne-a trimis pe toţi să locuim într-o anexă mică din spatele casei, cu prea puţin pământ şi bani, am înţeles că nu-şi luase o a doua soţie doar din considerente practice. O iubea pe Sara mai mult decât pe mama. Am acceptat asta, la fel cum am acceptat că inima mamei probabil s-a frânt în clipa în care el adusese acasă altă soţie. După ce ne-a părăsit, mama ne spunea mie şi celor două surori ale mele, Dimal şi Adkee:

— Cu voia Domnului, ce mi s-a întâmplat mie n-o să vi se întâmple şi vouă.

Îmi doream să fiu ca ea în toate privinţele, doar că nu voiam să fiu părăsită.

Nu toţi fraţii mei au fost la fel de înţelegători.

— Dumnezeu o să te pună să plăteşti pentru asta! a strigat furios Massoud odată la tata.

Dar chiar şi ei recunoşteau că viaţa devenise ceva mai uşoară după ce mama şi Sara nu au mai locuit împreună şi nu au mai concurat pentru atenţia tatei, iar după câţiva ani am învăţat să coabităm. Kocho era mic şi îi vedeam adesea pe el şi pe Sara. Treceam pe lângă casa lor, casa în care mă născusem, în fiecare zi în drum spre şcoala primară; câinele lor era singurul de pe traseu care mă ştia suficient de bine ca să nu mă latre. Petreceam sărbătorile împreună, iar tata ne ducea uneori cu maşina în oraşul Sinjar sau la munte. În 2003 a avut un atac de cord şi am privit cu toţii cum tatăl meu cel puternic a devenit deodată un om bolnav, bătrân, captiv în scaunul cu rotile la spital. Când a murit, câteva zile mai târziu, parcă fusese din

ruşine pentru fragilitatea sa, nu numai din cauza inimii slăbite. Lui Massoud i-a părut rău că strigase la el. Presupusese că tata era suficient de puternic ca să suporte orice.

Mama era o femeie profund religioasă, care credea în semnele şi visele pe care mulţi yazidiţi le folosesc pentru a interpreta prezentul sau pentru a prezice viitorul. Când luna apărea prima dată pe cer ca o seceră, o găseam în curte, aprinzând lumânări.

— În zilele astea, copiii sunt cel mai predispuşi la boală şi accidente, explica ea. Mă rog să nu i se întâmple nimic niciunuia dintre voi.

Mie mi-era deseori rău de la stomac, iar când mi se întâmpla asta, mama mă ducea la vindecătorii yazidiţi, care îmi dădeau plante medicinale şi ceaiuri, pe care ea insista să le beau chiar dacă le detestam gustul, şi, când murea cineva, mergea la un *kochek*, un mistic yazidit, care îi confirma că decedatul ajunsese pe lumea cealaltă. Mulţi pelerini yazidiţi iau puţin pământ înainte să plece din Lalish, o vale din nordul Irakului unde se găsesc cele mai sfinte temple ale noastre, şi îl înfăşoară într-o cârpă mică împăturită sub formă de triunghi, pe care o ţin apoi în buzunar sau în portofel drept talisman. Mama nu mergea nicăieri fără acel pământ sfânt, mai ales după ce fraţii mei au început să plece de acasă şi să lucreze pentru armată.

— Au nevoie de toată protecţia, Nadia, spunea ea. E periculos ce fac ei.

În plus era pragmatică şi muncitoare, încercând, în pofida unor mari greutăţi, să ne facă viaţa mai uşoară. Yazidiţii sunt printre cele mai sărace comunităţi din Irak, iar familia mea era săracă şi după standardele din Kocho, mai ales după ce părinţii mei s-au despărţit. Ani de zile, fraţii mei au săpat puţuri manual, coborând încet în pământul ud şi sulfuros, centimetru cu centimetru, atenţi

să nu-şi rupă oasele. Şi ei, împreună cu mama şi surorile mele, lucrau pământul altora, luând doar un mic procent din profit pentru roşiile şi cepele pe care le culegeau. În primii mei zece ani de viaţă, rareori aveam parte de carne la cină, trăind în general cu legume fierte, iar fraţii mei spuneau că îşi cumpărau pantaloni noi numai când îşi vedeau picioarele prin cei vechi.

Treptat, datorită muncii mamei mele şi creşterii economice din nordul Irakului după anul 2003, situaţia noastră, ca şi a majorităţii yazidiţilor, s-a îmbunătăţit. Fraţii mei s-au angajat ca paznici la graniţă şi ca poliţişti atunci când guvernul central şi cel kurd au început să primească yazidiţi. Era o muncă periculoasă – fratele meu Jalo s-a alăturat unei unităţi de poliţie ce păzea aeroportul Tal Afar, care a pierdut o mulţime de oameni în luptă în primul an –, dar se plătea bine. În cele din urmă am putut să ne mutăm de pe pământul tatei într-o casă doar a noastră.

Cei care o cunoşteau pe mama numai pentru evlavia ei şi pentru etica muncii erau surprinşi de cât de amuzantă putea fi şi de cum făcea haz de necaz. Avea un fel de a glumi tachinând şi nimic, nici măcar probabilitatea că nu se va mai mărita vreodată, nu era tabu. Într-o zi, la câţiva ani după ce ea şi tata s-au despărţit, a venit un bărbat în Kocho, sperând să-i atragă atenţia mamei. Când a auzit că era la uşă, ea a apucat un băţ şi l-a fugărit, zicându-i să plece, că ea nu se va mai mărita. Când s-a întors în casă, râdea.

— Trebuia să-l vedeţi ce speriat era! ne-a spus ea, imitându-l până ce toţi am început să râdem. Dacă o să mă mai mărit, n-o să fie cu un bărbat care fuge de o babă cu un băţ!

Făcea glume despre orice – despre faptul că fusese părăsită de tata, despre fascinaţia mea pentru păr şi machiaj, despre propriile eşecuri. Mergea la cursuri de

alfabetizare pentru adulţi dinainte să mă nasc eu, iar când am crescut destul, am început să o meditez. Învăţa repede, în parte fiindcă putea să râdă de propriile greşeli, mă gândeam eu.

Când vorbea despre cum se străduise să se protejeze împotriva unor sarcini nedorite înainte să mă nasc era ca şi cum ar fi spus o poveste dintr-o carte pe care o citise cu mult timp în urmă şi care îi plăcuse numai pentru poante. Reticenţa ei în a rămâne gravidă cu mine era amuzantă, fiindcă acum nu-şi mai putea imagina viaţa fără mine. Râdea de faptul că începuse să mă iubească din clipa în care m-am născut şi de felul în care îmi petreceam fiecare dimineaţă, încălzindu-mă lângă cuptorul de lut în timp ce ea făcea pâine şi vorbind cu ea. Râdeam pentru că deveneam geloasă de fiecare dată când ea le arăta afecţiune surorilor sau nepoatelor mele în locul meu, pentru că juram să nu plec niciodată de acasă şi pentru că dormeam în acelaşi pat din ziua în care m-am născut până când ISIS a venit în Kocho şi ne-a despărţit pe toţi. Ne-a fost mamă şi tată în acelaşi timp, şi am iubit-o şi mai mult când am crescut suficient pentru a înţelege cât suferise.

Am crescut ataşată de casă şi nu mi-am închipuit niciodată că voi locui altundeva. Pentru străini, Kocho poate părea prea sărac ca locuitorii săi să fie fericiţi şi prea izolat şi sterp ca să fie vreodată altfel decât deznădăjduit de sărac. Soldaţii americani probabil şi-au făcut această impresie, dat fiind felul în care copiii se strângeau ciorchine în jurul lor când veneau în vizite, rugându-i să le dea pixuri şi bomboane. Şi eu am fost unul dintre acei copii care cereau lucruri.

Politicienii kurzi veneau ocazional în Kocho, deşi numai în ultimii ani şi în general înaintea alegerilor. Unul dintre partidele kurde, Partidul Democrat din Kurdistan (PDK) al

lui Barzani, şi-a deschis un birou mic, format din două camere, în Kocho după 2003, dar acesta părea să funcţioneze mai ales ca un club pentru sătenii membri de partid. Mulţi oameni se plângeau pe ascuns că PDK îi presa să sprijine partidul şi să spună că yazidiţii sunt kurzi şi că Sinjar face parte din Kurdistan. Politicienii irakieni ne ignorau, iar Saddam încerca să ne oblige să spunem că suntem arabi, de parcă puteam fi ameninţaţi cu toţii să renunţăm la identitatea noastră şi de parcă, după ce am fi făcut asta, nu ne-am mai fi răzvrătit vreodată.

Simplul fapt de a trăi în Kocho era, într-un fel, sfidător. La jumătatea anilor 1970, Saddam a început să mute cu forţa minorităţile, inclusiv pe kurzi şi pe yazidiţi, din satele şi oraşele lor în case din bolţari în comunităţi create prin planificare urbană, unde puteau fi mai uşor controlaţi, o campanie pe care oamenii o numeau „arabizarea” nordului. Dar Kocho era suficient de departe de munte, astfel încât am fost cruţaţi. Tradiţiile yazidite, care au devenit demodate în aceste comunităţi noi, înfloreau în satul meu. Femeile purtau rochiile albe vaporoase şi basmalele bunicilor lor; nunţile cu multe tradiţii aveau muzica şi dansurile yazidite clasice; iar noi ţineam post pentru a ne ispăşi păcatele când mulţi yazidiţi renunţaseră la acest obicei. Era o comunitate sigură şi unită şi până şi certurile pricinuite de pământ sau căsătorii ajungeau să ne pară minore. Cel puţin, nimic din toate acestea nu afecta dragostea pe care ne-o purtam reciproc. Sătenii se vizitau târziu în noapte şi mergeau pe stradă fără teamă. Am auzit vizitatori spunând că noaptea, de departe, Kocho strălucea în întuneric. Adkee jura că auzise odată pe cineva spunând că satul nostru era „Parisul Sinjarului”.

Kocho era un sat tânăr, plin de copii. Avea puţini locuitori suficient de bătrâni încât să fi trăit experienţa unui *firman*, aşa că mulţi dintre noi credeam că zilele

acelea făceau parte din trecut, că lumea era prea modernă şi prea civilizată ca să asiste la exterminarea unui întreg grup numai din cauza religiei sale. Ştiu că eu aşa simţeam. Am crescut ascultând istorii despre masacrele din trecut ca pe nişte poveşti nemuritoare care ne ajutau să fim uniţi. În una dintre poveşti, o prietenă a mamei descria cum fugise cu mama şi cu sora ei de opresiunea otomană din Turcia, unde locuiseră odinioară mulţi yazidiţi. Izolate zile în şir într-o peşteră fără nimic de mâncare, mama lor fiersese bucăţi de piele tăbăcită ca să le ţină în viaţă. Auzisem povestea aceasta de multe ori şi îmi întorcea stomacul pe dos. Nu-mi imaginam că aş putea mânca piele tăbăcită, chiar dacă muream de foame. Dar nu era decât o poveste.

Desigur, viaţa în Kocho putea fi foarte grea. Toţi acei copii, indiferent cât de iubiţi, erau o povară pentru părinţii lor, care trebuiau să muncească zi-lumină ca să-şi hrănească familiile. Când ne îmbolnăveam, iar boala nu se putea vindeca cu plante, trebuia să fim duşi la doctor în oraşele Sinjar sau Mosul. Când aveam nevoie de îmbrăcăminte, hainele erau cusute de mână de mama sau, după ce am devenit puţin mai înstăriţi, cumpărate o dată pe an din talciocul de la oraş. În anii în care ONU impusese sancţiuni asupra Irakului, vrând să-l înlăture cu forţa pe Saddam de la putere, plângeam când era imposibil să găsim zahăr. Când s-au construit în sfârşit şcoli în sat, mai întâi o şcoală primară şi apoi, cu mulţi ani mai târziu, o şcoală generală, părinţii au fost nevoiţi să decidă între avantajul de a le oferi copiilor o educaţie şi ce aveau de câştigat dacă îi ţineau acasă să muncească. Yazidiţii de rând trăiau de mult timp fără acces la educaţie – aceasta fiindu-le refuzată nu numai de guvernul irakian, ci şi de liderii religioşi, care se temeau că o educaţie de stat ar încuraja căsătoriile în afara religiei şi, prin urmare,

convertirea şi pierderea identităţii yazidite –, dar pentru părinţi, renunţarea la mâna de lucru neplătită era un sacrificiu enorm. Şi pentru ce fel de viitor, se întrebau părinţii, pentru ce locuri de muncă, şi unde? În Kocho nu existau locuri de muncă, iar o viaţă permanentă în afara satului, departe de alţi yazidiţi, nu îi atrăgea decât pe cei foarte disperaţi sau foarte ambiţioşi.

Iubirea unui părinte putea uşor deveni o sursă de durere. Viaţa la fermă era periculoasă şi se întâmplau şi accidente. Mama îşi amintea foarte clar de momentul în care a devenit, din fetiţă, adult, atunci când sora ei mai mare a fost ucisă, fiind aruncată dintr-un tractor care gonea pe câmp, apoi călcată de acesta chiar în mijlocul lanului de grâu al familiei. Tratarea unor boli era uneori prea scumpă. Fratele meu Jalo şi soţia lui Jenan au pierdut bebeluş după bebeluş din pricina unei boli moştenite din partea familiei lui Jenan. Erau prea săraci ca să cumpere medicamente sau să-i ducă pe bebeluşi la doctor, aşa că din opt copii născuţi patru au murit.

În urma divorţului, sora mea Dimal a rămas fără copii. În societatea yazidită, ca şi în restul Irakului, femeile nu prea au drepturi când o căsătorie ajunge la final, indiferent de cauza divorţului. Alţi copii mureau în războaie. Eu m-am născut la doar doi ani după primul Război din Golf şi la cinci ani după sfârşitul războiului dintre Iran şi Irak, un conflict inutil, care a durat opt ani şi care părea mai mult decât orice altceva să satisfacă dorinţa lui Saddam de a-şi tortura poporul. Amintirea acestor copii, pe care nu aveam să-i mai vedem vreodată, rămăsese în casa noastră ca o stafie. Tatăl meu şi-a tăiat cozile când fiul lui cel mare a fost ucis şi, deşi unul dintre fraţii mei a fost botezat după acest fiu, tatăl meu nu suporta să-l strige decât folosind o poreclă, Hezni, care înseamnă „tristeţe”.

Momentele de referinţă în viaţa noastră erau recoltele şi sărbătorile yazidite. Anotimpurile puteau fi crunte. Iarna, uliţele din Kocho se umpleau de un noroi precum cimentul, care îţi smulgea pantofii din picioare, iar vara căldura era atât de intensă, încât trebuia să ne târâm până la fermă noaptea, ca să nu leşinăm în soare în timpul zilei. Uneori, recoltele erau dezamăgitoare, iar când se întâmpla acest lucru, gândurile negre durau luni de zile, cel puţin până la următoarea însămânţare. Alteori, indiferent cât recoltam, nu obţineam destui bani. Am învăţat pe pielea noastră – cărând saci cu legume la piaţă, apoi văzându-i pe clienţi cum le întorc de pe o parte pe alta şi pleacă – ce se vindea şi ce nu. Grâul şi orzul erau cele mai profitabile. Ceapa se vindea, dar ieftin. Mulţi ani le-am dat animalelor să mănânce roşii răscoapte, doar ca să scăpăm de surplus.

Oricum, indiferent de greutăţi, n-am vrut niciodată să trăiesc altundeva decât în Kocho. Poate că uliţele se umpleau de noroi iarna, dar nimeni nu trebuia să meargă departe ca să-i vadă pe cei pe care îi iubea cel mai mult. Vara, căldura era sufocantă, dar asta însemna că dormeam cu toţii pe acoperiş, unii lângă alţii, vorbind şi râzând cu vecinii, care dormeau şi ei pe acoperişurile lor. Munca la fermă era grea, dar făceam suficienţi bani încât să ducem o viaţă simplă şi fericită. Îmi iubeam satul atât de mult, încât, în copilărie, jocul meu preferat era să construiesc un Kocho în miniatură din cutii şi alte lucruri aruncate la gunoi. Kathrine şi cu mine umpleam acele machete de căsuţe cu păpuşi din lemn făcute manual, apoi căsătoream păpuşile între ele. Sigur, înainte de fiecare nuntă, păpuşile-fete veneau la casa pe care o făcusem dintr-o cutie de plastic pentru roşii, unde aveam un salon de coafură.

Cel mai important era că nu aş fi plecat niciodată din Kocho, pentru că acolo se afla familia mea. Noi înşine

eram ca un sat mai mic. Îi aveam pe cei opt fraţi ai mei: Elias, cel mai mare, era ca un tată. Khairy a fost primul care şi-a pus viaţa în pericol muncind ca grănicer pentru a aduce bani în casă. Pise era încăpăţânat şi loial şi nu lăsa niciodată să ni se întâmple nimic. Mai era Massoud, care ajunsese cel mai bun mecanic (şi unul dintre cei mai buni jucători de fotbal) din Kocho, şi geamănul lui, Saoud, care avea un magazin mixt în sat. Jalo îşi deschidea sufletul în faţa tuturor, chiar şi a străinilor. Saeed era plin de viaţă şi de neastâmpăr şi îşi dorea să fie un erou, şi mai era Hezni, visătorul, pentru afecţiunea căruia concuram cu toţii. Cele două surori ale mele – Dimal cea tăcută şi mămoasă şi Adkee, care azi se certa cu fraţii mei ca să o lase pe ea, o femeie, să conducă maşina familiei şi mâine plângea din cauza unui miel mort în curte – locuiau încă acasă, iar fraţii mei vitregi, Khaled, Walid, Hajji şi Nawaf, şi surorile mele vitrege, Halam şi Haiam, erau cu toţii în apropiere.

Tot în Kocho, mama mea, Shami, ca orice mamă bună, şi-a dedicat viaţa ca să ne hrănească şi să ne dea speranţă. Nu e ultimul loc în care am văzut-o, dar e acolo când mă gândesc la ea, adică în fiecare zi. Chiar şi în cei mai grei ani, ai sancţiunilor, ea se îngrijea să avem tot ce ne trebuia. Când nu aveam bani de dulciuri, ne dădea orz pe care să-l schimbăm pe gumă de mestecat la magazin. Când venea un negustor în Kocho cu vreo rochie pe care nu ne-o permiteam, ea îl convingea să ne-o dea pe datorie.

— Cel puţin, acum casa noastră e prima la care vin când ajung în Kocho! glumea ea dacă vreunul dintre fraţii mei se plângea din pricina datoriei.

Mama crescuse în sărăcie şi nu voia să părem nevoiaşi, dar sătenii voiau să ne ajute şi ne dădeau cantităţi mici de făină sau cuşcuş când puteau. Odată, când eram foarte mică, mama mergea spre casă de la

moară şi în sac avea doar puţină făină, când s-a întâlnit cu unchiul ei, Sulaiman.

— Ştiu că aveţi nevoie de ajutor. De ce nu vii niciodată la mine? a întrebat el.

La început, ea a refuzat, dând din cap.

— Ne descurcăm, unchiule, a zis ea. Avem tot ce ne trebuie.

Dar Sulaiman a insistat:

— Am atâta grâu care-mi prisoseşte, trebuie să iei şi tu.

Şi la scurt timp după aceea ne-au fost trimise acasă patru canistre pline cu grâu, suficient cât să facem pâine timp de două luni. Mamei mele i-a fost atât de ruşine că avea nevoie de ajutor, încât, atunci când ne-a spus ce se întâmplase, ochii i s-au umplut de lacrimi şi a jurat că ne va face viaţa mai bună. Zi de zi, asta a făcut. Prezenţa ei era liniştitoare chiar şi cu teroriştii aproape.

— Dumnezeu o să-i apere pe yazidiţi, ne spunea ea în fiecare zi.

Sunt atâtea lucruri care îmi amintesc de mama. Culoarea albă. O glumă bună şi poate nepotrivită. Un păun, pe care yazidiţii îl consideră un simbol sfânt, şi rugăciunile scurte pe care le spun în minte când văd o imagine a acestei păsări. Timp de douăzeci şi unu de ani, mama a fost în centrul fiecărei zile. În fiecare dimineaţă se trezea devreme să facă pâine, aşezată pe un scăunel în faţa *tandoor*-ului pe care îl ţineam în curte, turtind bile de aluat şi plesnindu-le de marginile cuptorului până deveneau pufoase, gata să fie înmuiate în castroane pline cu unt de oaie topit.

În fiecare dimineaţă, timp de douăzeci şi unu de ani, m-am trezit în sunetul făcut de aluatul lovit de pereţii cuptorului şi în mirosul de iarbă al untului, ceea ce-mi spunea că mama era aproape. Pe jumătate adormită, mă

duceam lângă ea în faţa cuptorului, încălzindu-mi mâinile la foc iarna, şi vorbeam cu ea despre orice – şcoală, nunţi, certuri cu fraţii mei. Ani de zile, am fost convinsă că şerpii făceau ouă pe acoperişul de tablă al duşului din curte.

— I-am auzit! insistam eu, sâsâind.

Dar ea doar zâmbea la mine, mezina familiei.

— Nadia se teme să facă duş singură! râdeau de mine fraţii mei, şi chiar şi atunci când un şerpişor mi-a căzut pe cap, determinându-ne să reconstruim duşul în cele din urmă, a trebuit să recunosc că aveau dreptate.

Nu voiam niciodată să fiu singură.

Obişnuiam să ciugulesc marginile arse de pe pâinea proaspătă în timp ce-mi revizuiam planurile de viaţă pentru ea. Nu mai voiam doar să fac coafură în salonul pe care aveam de gând să-l deschid acasă. Acum aveam destui bani să ne permitem creioanele kohl şi fardurile de ochi populare în oraşele din jurul satului, aşa că aveam să fac şi machiaje după ce mă întorceam de la şcoala generală unde predam istoria peste zi. Mama încuviinţa din cap.

— Doar să nu mă părăseşti, Nadia, spunea ea, învelind pâinea fierbinte în bucăţi de pânză.

— Desigur, răspundeam eu întotdeauna, n-o să te părăsesc niciodată.

Capitolul 3

Yazidiţii cred că, înainte ca Dumnezeu să creeze omul, a creat şapte fiinţe divine, deseori numite îngeri, care erau manifestări ale Lui. După făurirea universului din bucăţile

unei sfere sparte, asemănătoare unei perle, Dumnezeu şi-a trimis cel mai important Înger, numit Melek Taus, pe Pământ, unde acesta a luat forma unui păun şi a colorat lumea în nuanţele vii ale penelor sale. Povestea spune că, pe Pământ, Melek Taus vede primul om, pe Adam, pe care Dumnezeu l-a făcut nemuritor şi desăvârşit, iar Îngerul sfidează decizia lui Dumnezeu. Dacă Adam se va reproduce, sugerează Melek Taus, el nu poate fi nici nemuritor, nici desăvârşit. El trebuie să mănânce grâu, pe care Dumnezeu i l-a interzis. Dumnezeu îi spune Îngerului că decizia e a lui, punând soarta lumii în mâinile lui Melek Taus. Adam mănâncă grâul, este dat afară din rai, iar pe lume se naşte a doua generaţie de yazidiţi.

Dovedindu-i lui Dumnezeu meritele sale, Îngerul Păun a devenit legătura lui Dumnezeu cu Pământul şi legătura omului cu cerurile. Când ne rugăm, deseori ne rugăm la Melek Taus, iar de Anul Nou sărbătorim ziua în care a coborât pe Pământ. Imagini colorate cu păuni împodobesc multe case yazidite, pentru a ne reaminti că existăm doar datorită înţelepciunii sale divine. Yazidiţii îl iubesc pe Melek Taus pentru devoţiunea sa nesfârşită faţă de Dumnezeu şi pentru că ne leagă de unicul nostru Dumnezeu. Dar irakienii musulmani, din motive care nu-şi au rădăcinile în poveştile noastre, îl dispreţuiesc pe Îngerul Păun şi ne batjocoresc fiindcă ne rugăm lui.

E dureros să o spunem, iar yazidiţii nici măcar nu ar trebui să rostească aceste cuvinte, dar mulţi oameni din Irak aud povestea Îngerului Păun şi spun că ne închinăm la diavol. Melek Taus, spun ei, este mai-marele îngerilor lui Dumnezeu, ca Iblis, diavolul din Coran. Ei susţin că Îngerul nostru l-a sfidat pe Adam şi, drept urmare, pe Dumnezeu. Unii citează texte – de obicei scrise la începutul secolului XX de învăţaţi străini, care nu cunoşteau tradiţia orală yazidită – care spun că Melek Taus a fost trimis în iad

pentru că a refuzat să se plece în faţa lui Adam, ceea ce nu este adevărat. Aceasta este o interpretare greşită şi a avut consecinţe îngrozitoare. Povestea pe care o folosim ca să explicăm miezul credinţei noastre şi tot ce credem că e bun la religia yazidită este aceeaşi cu cea folosită de alţii pentru a justifica genocidul împotriva noastră.

Aceasta e cea mai gravă minciună spusă despre yazidiţi, dar nu şi singura. Oamenii susţin că yazidismul nu este o religie „adevărată” pentru că nu avem o carte oficială, precum Biblia sau Coranul. Pentru că unii dintre noi nu fac duş miercurea – ziua în care Melek Taus a venit prima dată pe Pământ şi ziua noastră de odihnă şi rugăciune –, se spune că suntem murdari. Pentru că ne rugăm spre soare, suntem numiţi păgâni. Credinţa noastră în reîncarnare, care ne ajută să facem faţă morţii şi să ţinem comunitatea unită, este respinsă de musulmani pentru că nicio altă credinţă avraamică nu o acceptă. Unii yazidiţi evită anumite alimente, cum ar fi salata verde, şi sunt batjocoriţi pentru obiceiurile lor stranii. Alţii nu poartă albastru, pentru că îl consideră culoarea lui Melek Taus, prea sfântă pentru oameni, şi până şi această alegere e luată în derâdere.

Crescând în Kocho, nu am ştiut prea multe despre religia mea. Numai o mică parte din populaţia yazidită se naşte în castele religioase ale şeicilor şi bătrânilor care îi învaţă pe toţi ceilalţi yazidiţi despre religie. Eram deja adolescentă când familia mea a avut destui bani ca să mă ducă la Lalish pentru a fi botezată, şi nu puteam face acea călătorie destul de regulat ca să învăţ de la şeicii care trăiau acolo. Atacurile şi persecuţiile ne-au împrăştiat şi ne-au împuţinat, îngreunând şi mai mult răspândirea orală a poveştilor noastre, aşa cum ar trebui ea făcută. Totuşi, eram fericiţi că liderii noştri religioşi păzeau yazidismul –

era limpede că, dacă ajungea în mâini nepotrivite, religia noastră putea fi folosită cu uşurinţă împotriva noastră.

Există anumite lucruri pe care orice yazidit le învaţă de la o vârstă fragedă. Ştiam despre sărbătorile yazidite, deşi mai degrabă despre cum le sărbătoream decât despre teologia din spatele lor. Ştiam că, de Anul Nou yazidit, vopsim ouă, mergem la mormintele familiei şi aprindem lumânări în temple. Ştiam că octombrie e cea mai bună lună pentru a merge la Lalish, o vale sfântă în districtul Sheikhan, unde Baba Sheikh, cel mai important lider spiritual al nostru, şi Baba Chawish, custodele altarelor de acolo, îi întâmpină pe pelerini. În decembrie ţinem post timp de trei zile pentru a ne ispăşi păcatele. Căsătoria în afara religiei nu este permisă; la fel şi convertirea. Am fost învăţaţi despre cele şaptezeci şi trei de *firmane* împotriva yazidiţilor, iar aceste poveşti ale persecuţiilor erau atât de întreţesute cu cine suntem, încât ar fi putut la fel de bine să fie poveşti sfinte. Ştiam că religia trăieşte în bărbaţii şi femeile care s-au născut pentru a o păstra, iar eu eram unul dintre ei.

Mama ne-a învăţat cum să ne rugăm – spre soare dimineaţa, spre Lalish în timpul zilei şi spre lună noaptea. Există reguli, dar cele mai multe sunt flexibile. Rugăciunea e menită a fi o exprimare personală, nu o îndatorire sau un ritual golit de însemnătate. Te poţi ruga în tăcere, în sinea ta, sau cu voce tare şi te poţi ruga singur sau într-un grup, atât timp cât toţi cei din grupul respectiv sunt yazidiţi. Rugăciunile sunt însoţite de câteva gesturi, cum ar fi să săruţi brăţara cu roşu şi alb pe care mulţi yazidiţi, femei şi bărbaţi deopotrivă, o poartă la încheietura mâinii sau, la bărbaţi, să săruţi gulerul tradiţionalei cămăşi de corp de culoare albă.

Cei mai mulţi yazidiţi cu care am crescut se rugau de trei ori pe zi, iar rugăciunile se pot face oriunde. Mai des

decât în temple, m-am rugat pe câmpuri, pe acoperişul casei, chiar şi în bucătărie, ajutând-o pe mama la gătit. După ce reciţi câteva rânduri standard prin care îi preamăreşti pe Dumnezeu şi pe Melek Taus, poţi spune orice vrei.

— Spuneţi-i lui Melek Taus ce vă supără, ne zicea mama, arătându-ne gesturile potrivite. Dacă vă faceţi griji din pricina unui om drag, spuneţi-i asta, sau dacă vă e teamă de ceva. Acestea sunt lucrurile cu care vă poate ajuta Melek Taus.

Eu mă rugam pentru propriul viitor – să termin şcoala şi să-mi deschid salonul – şi pentru viitorul fraţilor mei şi al mamei mele. Acum mă rog pentru supravieţuirea religiei şi a poporului meu.

Yazidiţii au trăit astfel mult timp, mândri de religia noastră şi mulţumiţi să fim izolaţi de alte comunităţi. Nu aveam ambiţia de a dobândi mai mult pământ sau mai multă putere şi nimic din religia noastră nu ne ordonă să-i cucerim pe cei care nu sunt yazidiţi şi să ne răspândim credinţa. Oricum nimeni nu se poate converti la yazidism. Dar, în copilăria mea, comunitatea se schimba. Sătenii şi-au cumpărat televizoare, mulţumindu-se mai întâi cu programele de stat, înainte ca antenele parabolice să ne permită să urmărim telenovele turceşti şi ştirile kurde. Ne-am cumpărat prima maşină de spălat electrică, iar aceasta ni se părea aproape magică, deşi mama încă spăla de mână voalurile şi rochiile ei tradiţionale de culoare albă. Mulţi yazidiţi au emigrat în Statele Unite, Germania sau Canada, creând legături cu Occidentul. Şi, desigur, generaţia mea a putut face ceva la care părinţii mei nici nu visaseră. Noi am mers la şcoală.

Prima şcoală din Kocho a fost construită în anii 1970, sub conducerea lui Saddam. Nu avea decât cinci clase, iar lecţiile se ţineau în arabă, nu în kurdă, şi erau profund

naţionaliste. Programa de stat era limpede în legătură cu cine era important în Irak şi ce religie aveau aceşti oameni. Yazidiţii nu existau în cărţile de istorie irakiene pe care le citeam la şcoală, iar kurzii erau prezentaţi drept ameninţări la adresa statului. Citeam istoria Irakului, desfăşurându-se într-o serie de bătălii, în care soldaţii arabi irakieni erau asmuţiţi împotriva tuturor celor care le-ar fi luat ţara. Era o istorie sângeroasă, menită să ne facă să ne simţim mândri de ţara noastră şi de conducătorii puternici care i-au alungat pe colonişti britanici şi l-au detronat pe rege, dar asupra mea avea efectul opus. Mai târziu m-am gândit că acele cărţi trebuie să fie unul dintre motivele pentru care vecinii noştri s-au alăturat ISIS sau nu au făcut nimic în timp ce teroriştii atacau yazidiţii. Nimeni care fusese la o şcoală irakiană nu ar fi crezut că meritam să ni se apere religia sau că era ceva rău ori măcar ciudat la un război nesfârşit. Fuseserăm învăţaţi despre violenţă încă din prima zi de şcoală.

Când eram copil, ţara mea mă uluia. Părea o planetă de sine stătătoare, formată dintr-o mulţime de pământuri diferite, în care deceniile de sancţiuni, războaie, politici proaste şi ocupaţii despărţeau vecinii. În nordul îndepărtat al Irakului erau kurzii, care îşi doreau independenţa. Sudul le era casă în principal musulmanilor şiiţi, majoritatea religioasă şi, acum, politică a ţării. Iar la mijloc erau arabii sunniţi, care, cu Saddam Hussein preşedinte, controlau odinioară statul împotriva căruia luptă acum.

Aceasta este harta simplă, una cu trei fâşii colorate trase mai mult sau mai puţin orizontal de-a latul ţării. Yazidiţii sunt trecuţi cu vederea sau etichetaţi drept „alţii”. Realitatea Irakului este mai greu de ilustrat şi poate fi copleşitoare chiar şi pentru oamenii care s-au născut aici. În copilăria mea, sătenii din Kocho nu prea vorbeau despre politică. Pe noi ne interesa ciclul recoltelor, cine se însura,

dacă o oaie dădea lapte – lucruri pe care le-ar înţelege oricine dintr-o mică localitate de ţară. Guvernul central, în afara campaniilor de recrutare a yazidiţilor pentru a lupta în războaiele sale şi pentru a adera la Partidul Baath, părea la fel de puţin interesat de noi. Dar noi ne gândeam mult la ce însemna să fii o minoritate în Irak, printre toate celelalte grupuri incluse în categoria „alţii" alături de yazidiţi, care, dacă ar fi fost inclusă pe hartă, ar fi transformat acele trei dungi orizontale într-un mozaic de marmură colorată.

La nord-est de Kocho, o linie punctată din apropierea marginii de sud a Kurdistanului Irakian indică locurile în care trăiesc turkmenii, atât musulmani şiiţi, cât şi sunniţi. Creştinii – printre care asirieni, caldeeni şi armeni – au multe comunităţi împrăştiate prin toată ţara, în special de-a lungul Câmpiei Ninive. În alte părţi, picăţelele arată locurile unde trăiesc grupuri mici, precum Kaka'i, Shabak, romi şi mandeeni, ca să nu mai vorbim de africani şi arabii din mlaştini. Am auzit că undeva în apropiere de Bagdad se mai găseşte o comunitate măruntă de evrei irakieni. Religia se amestecă cu etnia. Cei mai mulţi kurzi, de pildă, sunt musulmani sunniţi, dar pentru ei identitatea kurdă e mai importantă. Mulţi yazidiţi consideră yazidismul atât o etnie, cât şi o religie. Majoritatea arabilor irakieni sunt musulmani şiiţi sau sunniţi, iar această divizare a provocat o mulţime de lupte de-a lungul anilor. Puţine dintre aceste detalii apăreau în cărţile noastre de istorie a Irakului.

Pentru a ajunge la şcoală de acasă, trebuia să merg pe drumul prăfuit care înconjura marginea satului, pe lângă casa lui Bashar, al cărui tată fusese ucis de al Qaeda; pe lângă casa în care mă născusem, unde încă locuiau tata şi Sara; şi în cele din urmă, pe lângă casa prietenei mele, Walaa. Aceasta era frumoasă, cu un chip rotund şi palid, iar purtarea ei cuminte îmi echilibra stilul gălăgios. În

fiecare dimineaţă alerga să mi se alăture pe drumul spre şcoală. Era mai rău să mergi singur. Multe familii ţineau câini ciobăneşti în curţi, iar animalele acestea uriaşe stăteau în grădini, lătrând şi mârâind la toţi trecătorii. Dacă poarta era deschisă, câinii se repezeau la noi, dând din fălci. Nu erau animale de companie; erau mari şi periculoşi, iar Walaa şi cu mine fugeam de ei, ajungând la şcoală transpirate şi gâfâind. Numai câinele tatălui meu, care mă cunoştea, ne lăsa în pace.

Şcoala noastră era o clădire monotonă din beton de culoarea nisipului, decorată cu afişe decolorate şi înconjurată de un gard scund şi de o grădină mică şi uscată pe post de curte. Indiferent cum arăta, mi se părea un miracol să pot merge acolo ca să învăţ şi să mă întâlnesc cu prietenii. În grădina şcolii, Walaa, Kathrine şi cu mine jucam un joc cu alte câteva fete, numit *bin akhy*, care înseamnă „în ţărână” în limba kurdă. Ascundeam fiecare câte ceva în pământ în acelaşi timp – o bilă colorată, o monedă, chiar şi un capac de la o sticlă de suc –, iar apoi alergam ca nişte nebune, săpând gropi în grădină până când profesorul striga la noi, acoperindu-ne unghiile cu mizerie care cu siguranţă avea să le supere pe mamele noastre. Păstrai ce găseai, astfel că jocul se termina în lacrimi aproape de fiecare dată. Era un joc vechi; chiar şi mama îşi amintea că îl jucase.

Istoria, în ciuda tuturor lacunelor şi a nedreptăţilor din lecţii, era materia mea preferată şi cea la care excelam. La engleză mă descurcam cel mai prost. Încercam din greu să fiu o elevă bună, ştiind că, în timp ce eu învăţam, fraţii mei munceau la fermă. Mama era prea săracă să-mi cumpere un ghiozdan cum aveau cei mai mulţi elevi, dar nu mă plângeam. Nu-mi plăcea să-i cer lucruri. Când nu a putut să plătească cursa ca să mă trimită la o şcoală generală la câteva sate distanţă, când a noastră încă se construia, am

început să muncesc din nou la fermă, aşteptând şi rugându-mă ca şcoala să fie terminată curând. Nu avea rost să mă plâng, banii nu cădeau din cer, iar eu nu eram nici pe departe singurul copil din Kocho ai cărui părinţi nu-şi permiteau să-l trimită la şcoală.

După ce Saddam a invadat Kuwaitul în 1991, ONU a impus sancţiuni Irakului, sperând că asta îi va limita preşedintelui puterea. Copil fiind, nu ştiam de ce existau acele sancţiuni. Singurii oameni care vorbeau despre Saddam în casa noastră erau fraţii mei Massoud şi Hezni, şi atunci numai ca să închidă gura oricui se plângea în timpul discursurilor televizate sau îşi dădea ochii peste cap ascultând propaganda de la televiziunea de stat. Saddam încercase să dobândească loialitatea yazidiţilor, astfel încât aceştia să-i ia partea împotriva kurzilor şi să lupte în războaiele sale, dar făcuse acest lucru cerându-ne să ne alăturăm Partidului Baath şi să ne spunem arabi, nu yazidiţi.

Uneori, la televizor nu era decât Saddam, aşezat la un birou, fumând şi spunând poveşti despre Iran, cu un gardian mustăcios lângă el, dându-i înainte despre bătăliile şi strălucirea sa.

— Despre ce vorbeşte? ne întrebam unii pe alţii, şi toată lumea ridica din umeri.

În Constituţie nu se amintea de yazidiţi şi orice semn de rebeliune era rapid pedepsit. Uneori îmi venea să râd de ce vedeam la televizor – dictatorul cu bereta lui amuzantă –, dar fraţii mei mă avertizau să nu o fac.

— Ne urmăresc, spunea Massoud. Ai grijă ce spui.

Uriaşul Minister de Informaţii al lui Saddam avea ochi şi urechi pretutindeni.

Tot ce ştiam în acea perioadă era că irakienii obişnuiţi, nu elita politică şi cu siguranţă nu Saddam însuşi, erau cei care sufereau cel mai mult de pe urma sancţiunilor.

Spitalele şi pieţele noastre s-au prăbuşit. Medicamentele s-au scumpit, iar făina era îndoită cu ghips, folosit mai des pentru a face ciment. Cel mai bine observam decăderea în şcoli. Odinioară, sistemul educaţional din Irak atrăgea elevi din tot Orientul Mijlociu, dar în timpul sancţiunilor s-a prăbuşit. Salariile au fost reduse la sume de nimic, aşa că profesorii au devenit greu de găsit, chiar dacă aproape 50% din bărbaţii irakieni erau şomeri. Puţinii profesori care veneau la Kocho când am început eu şcoala – musulmani arabi care locuiau în şcoală, alături de profesorii yazidiţi – erau eroi în ochii mei şi îmi dădeam silinţa să-i impresionez.

Când Saddam era la putere, şcoala avea un singur scop evident: oferindu-ne o educaţie de stat, el spera să ne anuleze identitatea de yazidiţi. Asta era clar din fiecare lecţie şi fiecare manual care nu făcea nicio referire la noi, la familiile noastre, la religia noastră sau la *firmanele* împotriva noastră. Deşi cei mai mulţi yazidiţi creşteau vorbind limba kurdă, lecţiile noastre erau în arabă. Kurda era limba rebeliunii, iar kurda vorbită de yazidiţi putea fi considerată şi mai periculoasă pentru stat. Totuşi, eram nerăbdătoare să merg la şcoală în fiecare zi în care puteam şi am învăţat repede limba arabă. Nu mi se părea că mă supun lui Saddam sau că trădez yazidiţii învăţând araba ori studiind istoria incompletă a Irakului; mă simţeam mai puternică şi mai deşteaptă. Acasă vorbeam şi mă rugam tot în kurdă. Când le scriam bileţele lui Walaa sau Kathrine, cele mai bune prietene ale mele, o făceam în kurdă, şi nu aş fi spus niciodată că sunt altceva decât yazidită. Îmi dădeam seama că, indiferent ce învăţam, era important să mergem la şcoală. Cum toţi copiii din Kocho primeau o educaţie, legăturile noastre cu ţara şi cu exteriorul erau deja în schimbare, iar societatea noastră se deschidea. Yazidiţii tineri ne iubeau religia, dar voiau şi să

facă parte din lume, iar când urma să ajungem adulţi, eram sigură că vom deveni şi noi profesori, vom scrie despre yazidiţi în lecţiile de istorie sau chiar vom candida pentru un loc în parlament şi vom lupta pentru drepturile yazidiţilor la Bagdad. Pe vremea aceea aveam senzaţia că planul lui Saddam de a ne face să dispărem avea să aibă efectul contrar.

Capitolul 4

În 2003, la câteva luni după ce a murit tatăl meu, americanii au invadat Bagdadul. Nu aveam televiziune prin satelit ca să urmărim desfăşurarea luptei sau telefoane mobile care să ne lege de restul ţării, aşa că am aflat încet, în timp, cât de repede a căzut Saddam. Forţele coaliţiei zburau zgomotos deasupra satului Kocho în drum spre capitală, trezindu-ne din somn; era prima dată când vedeam un avion. La momentul acela, habar nu aveam cât de mult va dura războiul şi ce impact va avea asupra Irakului, dar, în termenii cei mai simpli, speram că, după Saddam, ne va fi mai uşor să cumpărăm gaz pentru gătit.

Cel mai bine îmi amintesc din acele luni de după invazie pierderea tatei şi cam atât. În cultura yazidită, când cineva moare – mai ales dacă moartea sa este neaşteptată şi vine prea devreme –, doliul durează mult timp şi cuprinde întregul sat. Vecinii se retrag din viaţa normală împreună cu familia şi prietenii mortului. Durerea cuprinde fiecare casă şi magazin şi se întinde pe străzi, de parcă toată lumea s-ar fi îmbolnăvit cu acelaşi lot de lapte acru. Nunţile sunt anulate, sărbătorile se celebrează în

case, iar femeile îşi schimbă hainele albe cu cele negre. Noi tratăm fericirea ca pe un hoţ de care trebuie să te fereşti, ştiind cât de uşor îţi poate şterge amintirea celor dragi pe care i-ai pierdut sau cum te poate lăsa expus într-o clipă de bucurie când ar trebui să fii trist, aşa că ne limităm distracţiile. Televizoarele şi radiourile sunt închise, indiferent ce s-ar întâmpla în Bagdad.

Cu câţiva ani înainte să moară, tata ne-a dus pe mine şi pe Kathrine la muntele Sinjar ca să sărbătorim Anul Nou yazidit. Era ultima dată când aveam să merg cu el la munte. Noi sărbătorim Anul Nou în aprilie, tocmai când dealurile din nordul Irakului scânteiază de un puf verde deschis, iar frigul pătrunzător se transformă într-o răcoare plăcută, dar înainte ca zăpuşeala verii să ne surprindă ca un autobuz care goneşte. Aprilie este luna care promite o recoltă mare şi profitabilă şi care ne conduce spre lunile petrecute afară, dormind pe acoperişuri, eliberaţi din casele noastre reci şi aglomerate. Yazidiţii au o legătură aparte cu natura. Ea ne hrăneşte şi ne adăposteşte, iar când murim, corpurile noastre devin una cu pământul. Anul Nou ne aminteşte de asta.

De Anul Nou vizitam membrii familiei care munceau ca păstori în anul acela, ducându-ne oile mai aproape de munte şi plimbându-le de pe un câmp pe altul ca să aibă ce mânca. Unele părţi ale acestei munci erau distractive. Păstorii dormeau afară sub pături ţesute de mână şi trăiau simplu, cu o grămadă de timp să se gândească şi prea puţine lucruri care să-i îngrijoreze. Dar era şi o muncă grea, departe de casă şi de familie, iar în timp ce lor li se făcea dor de casă, nouă ni se făcea dor de ei în Kocho. În anul în care mama a plecat să aibă grijă de oi, eu eram în şcoala generală şi am fost atât de agitată, încât am rămas corigentă la toate materiile. „Sunt oarbă fără tine”, i-am spus când s-a întors.

La ultimul An Nou cu tata, Kathrine şi cu mine am mers în spatele camionetei în timp ce tata şi Elias stăteau în faţă, privindu-ne în oglinda retrovizoare ca să se asigure că nu facem nimic nesăbuit. Peisajul zbura pe lângă noi, un amestec de iarbă udă de primăvară şi grâu galben. Ne ţineam de mână şi bârfeam, pregătind versiuni exagerate ale evenimentelor zilei, pe care le foloseam mai târziu ca să-i tachinăm pe copiii care trebuiau să aştepte acasă. În ceea ce îi privea, ziua aceea urma să fie pentru noi cea mai distractivă de până atunci, departe de câmpuri, de şcoală şi de muncă. Kathrine şi cu mine aproape cădeam peste marginea camionetei în timp ce aceasta gonea pe şosea, iar mielul legat în spate lângă noi era cel mai mare miel pe care îl văzuserăm vreodată.

— Am mâncat atâtea dulciuri, urma să le spunem acasă, aşteptând invidia din ochii lor. Am dansat toată noaptea, era lumină afară când ne-am dus la culcare. Trebuia să vedeţi şi voi.

Povestea adevărată nu era cu mult mai puţin entuziasmantă. Tatăl meu nu ne prea putea refuza dulciurile după care tânjeam, iar la baza muntelui, întâlnirea cu păstorii era întotdeauna veselă. Mielul, care mersese de fapt în spate cu noi tot drumul şi care era apoi sacrificat de tata şi gătit de femei, avea carnea moale şi gustoasă şi am dansat cu toţii dansuri yazidite, ţinându-ne de mâini şi rotindu-ne într-un cerc mare. După ce s-au mâncat cele mai bune părţi ale mielului şi muzica s-a oprit, am dormit în corturi înconjurate de garduri joase, făcute din trestie, ca să ţină vântul la distanţă. Când vremea era plăcută, dădeam jos gardurile şi dormeam în aer liber. Era o viaţă simplă, ascunsă. Nu trebuia să-ţi faci griji decât din pricina lucrurilor şi a oamenilor din jurul tău, care erau suficient de aproape încât să-i atingi.

Nu ştiu ce părere ar fi avut tata despre invadarea Irakului de către americani şi răsturnarea lui Saddam de la putere, dar mi-aş fi dorit ca el să fi trăit suficient încât să vadă Irakul schimbându-se. Kurzii i-au întâmpinat pe soldaţii americani, ajutându-i să intre în Irak, şi erau extaziaţi la gândul că Saddam va fi înlăturat. Dictatorul îi avea în vizor pe kurzi de decenii întregi, iar la sfârşitul anilor 1980 forţele sale aeriene încercaseră să-i extermine cu arme chimice în ceea ce el numise campania Anfal. Acel genocid i-a schimbat pe kurzi, care voiau să se apere de guvernul de la Bagdad în orice fel puteau. Din cauza campaniei Anfal, americanii, britanicii şi francezii stabiliseră o zonă de interdicţie aeriană peste nordul kurd, precum şi în zonele şiite din sud, iar kurzii erau aliaţii lor binevoitori încă de atunci. Până în ziua de azi, kurzii numesc invazia americanilor din 2003 o „eliberare” şi o consideră începutul transformării sătucurilor lor vulnerabile în oraşe mari şi moderne, pline de hoteluri şi sedii ale companiilor petroliere.

În general, yazidiţii i-au primit bine pe americani, dar nu eram la fel de siguri precum kurzii în ce priveşte vieţile noastre după Saddam. Sancţiunile ne făcuseră viaţa grea, la fel ca pe a altor irakieni, şi ştiam că Saddam era un dictator care conducea Irakul bazându-se pe frică. Eram săraci, nu aveam acces la educaţie şi ni se dădeau cele mai dificile, periculoase şi prost plătite slujbe din Irak. Dar, în acelaşi timp, cu Partidul Baath la putere, noi am putut să ne practicăm religia în Kocho, să ne muncim pământul şi să ne întemeiem familii. Aveam legături strânse cu familiile de arabi sunniţi, mai ales cu *kiriv*, pe care îi consideram legaţi de familiile noastre, iar izolarea în care trăiam ne-a învăţat să preţuim aceste relaţii, în timp ce sărăcia ne îndemna să fim practici mai presus de toate. Bagdadul şi capitala kurdă Erbil păreau o altă lume faţă de

Kocho. Singura decizie luată de kurzii şi arabii bogaţi şi influenţi care conta pentru noi fusese aceea de a ne lăsa în pace.

Totuşi, promisiunile pe care le făceau americanii – despre muncă, libertate şi siguranţă – i-au adus repede pe yazidiţi de partea lor. Americanii aveau încredere în noi, pentru că nu aveam motive să le fim loiali niciunora dintre cei pe care îi considerau duşmani, şi mulţi dintre bărbaţii noştri deveneau interpreţi sau se angajau în armatele irakiană sau americană. Saddam a fost forţat să se ascundă, apoi a fost găsit şi spânzurat, iar instituţiile sale baathiste desfiinţate. Arabii sunniţi, inclusiv cei din apropiere de Kocho, şi-au pierdut autoritatea în ţară, iar în părţile yazidite din Sinjar poliţiştii şi politicienii sunniţi au fost înlocuiţi cu kurzi.

Sinjar este un teritoriu disputat – revendicat atât de Bagdad, cât şi de Kurdistan –, aflat strategic lângă Mosul şi Siria şi având potenţiale zăcăminte bogate în gaze naturale. Precum în cazul Kirkukului, un alt teritoriu disputat din estul Irakului, partidele politice kurde consideră că Sinjar face parte din patria lor kurdă extinsă. Potrivit acestora, fără Sinjar, naţiunea kurdă, în caz că există totuşi una, s-ar fi născut incompletă. După 2003, cu sprijinul americanilor şi cu arabii sunniţi care pierdeau constant avere şi putere, kurzii afiliaţi la PDK s-au oferit să umple golul lăsat în Sinjar. Şi-au înfiinţat sedii politice şi le-au populat cu membri de partid. Când insurgenţa sunnită s-a intensificat, au trimis oameni la punctele de control de pe şoselele noastre. Ne-au spus că Saddam greşise numindu-ne arabi; noi fuseserăm dintotdeauna kurzi.

În Kocho, schimbările de după 2003 au fost uriaşe. În doar câţiva ani, kurzii au început să construiască un turn de telefonie mobilă, iar după şcoală mă duceam cu

prietenii în afara satului să ne uităm cum structura imensă de metal creştea din pământ ca un zgârie-nori.

— În sfârşit Kocho o să fie conectat la restul lumii! spuneau fraţii mei, încântaţi, şi nu după mult timp, majoritatea bărbaţilor şi unele femei aveau telefoane mobile.

Antenele parabolice instalate pe acoperişurile caselor însemnau că nu mai eram limitaţi la filmele siriene şi la programele televiziunii de stat irakiene, iar marşurile şi discursurile lui Saddam au dispărut din sufrageria noastră. Unchiul meu a fost printre primii care şi-au luat o antenă parabolică, aşa că imediat după ce şi-a instalat-o ne înghesuiam în sufrageria lui ca să vedem ce se dădea la televizor. Fraţii mei se uitau la ştiri, mai ales pe canalele kurde, iar eu am devenit dependentă de o telenovelă turcă în care personajele se îndrăgosteau şi se dezîndrăgosteau tot timpul.

Rezistaserăm să ne numim arabi, dar pentru unii era mai uşor să accepte că suntem kurzi aşa cum ni se spunea. Mulţi yazidiţi se simt apropiaţi de o identitate kurdă – avem aceeaşi limbă şi aceeaşi moştenire etnică – şi era imposibil să ignorăm îmbunătăţirile din Sinjar de după venirea kurzilor, chiar dacă aveau mai mult de-a face cu Statele Unite decât cu Barzani. Posturile din forţele armate şi de securitate le-au fost deschise deodată şi yazidiţilor, iar unii dintre fraţii şi verii mei au mers la Erbil ca să lucreze în hoteluri şi restaurante; parcă se construia câte unul în fiecare zi. Acestea s-au umplut rapid cu muncitori în domeniul petrolier sau cu turişti din alte zone ale Irakului, care îşi doreau o climă mai răcoroasă, electricitate pe care te puteai baza sau o pauză de la violenţa care năpăstuia restul ţării. Fratele meu Saoud muncea în construcţii lângă Duhok, în vestul Kurdistanului, unde opera o betonieră. Venea acasă cu poveşti despre

kurzi, care, la fel ca arabii, îi priveau de sus pe yazidiţi. Însă aveam nevoie de bani.

Khairy a început să lucreze ca paznic la graniţă şi, nu după mult timp, Hezni a devenit poliţist în oraşul Sinjar. Salariile lor i-au oferit familiei primul nostru venit regulat şi am început să avem vieţi care păreau adevărate, gândindu-ne la viitor, nu doar la ziua de mâine. Ne-am cumpărat propriul pământ pe care să-l lucrăm şi propriile oi pe care să le păstorim, şi nu mai trebuia să lucrăm pentru proprietari. Drumurile asfaltate din afara satului făceau călătoriile la munte mult mai rapide. Făceam picnicuri pe câmpurile din apropierea satului, unde mâncam farfurii întregi de carne şi legume tocate, bărbaţii bând bere turcească, apoi ceai atât de dulce încât mă făcea să-mi ţuguiez buzele. Nunţile noastre au devenit şi mai complexe; câteodată, femeile mergeau şi de două ori în Sinjar după haine, iar bărbaţii sacrificau mai mulţi miei – şi, dacă erau foarte avuţi, câte o vacă – pe care să-i împartă cu oaspeţii.

Unii yazidiţi îşi închipuiau un viitor Sinjar cu un guvern local puternic, care să fie tot în Irak, dar alţii credeau că, în cele din urmă, vom face parte dintr-un Kurdistan independent. Cu sediul PDK în Kocho şi *peshmerga* în Sinjar, am crescut crezând că aceasta ne era soarta. Ne-am distanţat de vecinii noştri arabi sunniţi. În timp ce călătoriile spre Kurdistan deveneau mai uşoare, era tot mai greu să ajungem în satele sunnite, unde câştigau teren insurgenţii şi teologia extremistă de care erau conduşi. Între timp, arabii sunniţi nu priveau cu ochi buni prezenţa kurzilor în Sinjar. Le amintea de puterea pe care o pierduseră şi spuneau că, avându-i pe kurzi la conducere, nu se simţeau bine-veniţi în Sinjar şi nu mai puteau vizita satele yazidite, nici măcar pe cele unde locuiau *kiriv*. *Peshmerga* kurdă îi interoga la punctele de

control care fuseseră operate înainte de membrii Partidului Baath şi mulţi şi-au pierdut salariile şi locurile de muncă atunci când au venit americanii şi au desfiinţat instituţiile lui Saddam. Nu demult fuseseră cei mai bogaţi şi influenţi oameni din ţară, dar, cu un guvern şiit la putere, sprijinit de ocupaţia americană, arabii sunniţi şi-au pierdut brusc autoritatea. Izolaţi în satele lor, aveau să decidă curând să riposteze. În câţiva ani, acea luptă a ajuns să fie alimentată de o intoleranţă religioasă care făcea din yazidiţi ţinta lor, deşi nu avuseserăm niciodată vreo influenţă în Irak.

Nu ştiam pe vremea aceea că guvernul kurd era mulţumit să îi îndepărteze pe yazidiţi de vecinii noştri arabi, acest lucru ajutându-i în campania lor de preluare a Sinjarului, şi nici cât de mult îi perturba ocupaţia americană pe sunniţii de rând. Nu ştiam că, în timp ce eu mergeam la şcoală, o insurecţie fără nume deschidea calea pentru ca al Qaeda şi, în cele din urmă, ISIS să înflorească în satele vecine. Triburile sunnite din Irak încercau, şi de cele mai multe ori eşuau, să se răscoale împotriva autorităţii şiite de la Bagdad şi împotriva americanilor. Acestea erau obişnuite cu violenţa şi cu stăpânirea dură, care au continuat atât de mult, încât numeroşi sunniţi de vârsta mea şi mai tineri au crescut fără să cunoască altceva decât războiul şi interpretarea fundamentalistă a islamului care a devenit parte din acel război.

Treptat, ISIS a câştigat teren în acele sate de dincolo de graniţele noastre, o scânteie pe care nu am observat-o până ce nu a devenit un foc de tabără. Pentru o tânără yazidită, viaţa nu a făcut decât să se îmbunătăţească după ce americanii şi kurzii au preluat puterea. Kocho se dezvolta, eu mergeam la şcoală şi, încetul cu încetul, ieşeam din sărăcie. O nouă constituţie le-a acordat mai

multă putere kurzilor şi a stipulat ca minorităţile să facă parte din guvern. Ştiam că ţara mea e în război, dar nu părea că ar fi fost lupta noastră.

La început, soldaţii americani vizitau Kocho aproape o dată pe săptămână, ca să ne aducă alimente şi consumabile şi să discute cu conducătorii satului. Aveam nevoie de şcoli? De drumuri asfaltate? De apă curentă, ca să nu mai fim nevoiţi să cumpărăm bidoane aduse de camioane? Răspunsul la toate aceste întrebări era, desigur, „da”. Ahmed Jasso îi invita pe soldaţi la mese mari şi bogate, iar bărbaţii noştri nu-şi mai încăpeau în piele de mândrie când americanii afirmau că se simt atât de în siguranţă în Kocho, încât îşi pot sprijini armele de perete şi se pot relaxa.

— Ştiu că yazidiţii îi vor proteja, spunea Ahmed Jasso.

Copiii dădeau fuga la soldaţii americani când aceştia veneau în Kocho, în maşini blindate stârnind praful şi înăbuşind zgomotele satului cu motoarele lor gălăgioase. Ne dădeau gumă de mestecat şi dulciuri şi ne făceau fotografii zâmbind cu cadourile în mâini. Noi ne minunam de uniformele lor apretate şi de modul prietenos şi familiar în care ne abordau, atât de diferit faţă de soldaţii irakieni dinaintea lor. Ridicau în slăvi ospitalitatea din Kocho în faţa părinţilor noştri, spunând cât de confortabil şi curat era satul nostru şi cât de bine înţeleseserăm că America ne eliberase de Saddam.

— Americanii îndrăgesc yazidiţii, ne spuneau ei. Şi mai ales Kocho. Aici ne simţim ca acasă.

Chiar şi după ce vizitele lor s-au rărit considerabil şi apoi au încetat cu totul, am continuat să considerăm laudele americanilor o medalie de onoare.

În 2006, când aveam treisprezece ani, unul dintre soldaţii americani mi-a făcut cadou un inel. Era un inel

simplu cu o pietricică roşie, prima bijuterie pe care am avut-o vreodată. Dintr-odată a devenit cea mai scumpă posesiune a mea. Îl purtam peste tot – la şcoală, când săpam la fermă, acasă, privind-o pe mama cum coace pâine, chiar şi noaptea, când dormeam. După un an a devenit prea mic pentru inelarul meu, aşa că l-am mutat pe degetul mic, ca să nu fiu nevoită să-l las acasă. Dar îmi tot aluneca pe degetul acela, abia oprindu-se în încheietură, şi îmi era teamă să nu-l pierd. Mă uitam constant la el ca să mă asigur că era acolo, strângându-mi pumnul ca să-l simt apăsându-mi degetul.

Apoi, într-o zi eram afară cu fraţii mei şi plantam rânduri de bulbi de ceapă, când m-am uitat la deget şi am observat că inelul dispăruse. Deja detestam să plantez ceapă – fiecare trebuia aşezată cu atenţie în pământul rece şi până şi bulbii îţi făceau degetele şi palmele să miroasă –, iar acum eram furioasă pe plăntuţele acelea, scormonind frenetic printre ele, încercând să-mi găsesc cadoul. Fraţii mei, observând că intrasem în panică, m-au întrebat ce s-a întâmplat.

— Am pierdut inelul! le-am spus eu şi atunci s-au oprit din lucru ca să mă ajute să-l caut.

Ştiau cât de important era pentru mine.

Am străbătut toată parcela noastră, căutând în pământul întunecat o sclipire măruntă de auriu şi roşu, dar, indiferent cât de atent am căutat şi cât de mult am plâns, nu am găsit inelul. Când soarele a început să apună, nu am avut de ales şi a trebuit să renunţăm şi să mergem acasă la cină.

— Nadia, nu-i mare lucru, a zis Elias pe drumul spre casă. E doar un mărunţiş. O să mai ai multe bijuterii la viaţa ta.

Dar eu am plâns zile în şir. Eram sigură că nu voi mai avea niciodată ceva la fel de frumos şi mă temeam că

soldatul american, dacă avea să se întoarcă, se va supăra pe mine fiindcă îi pierdusem cadoul.

Un an mai târziu s-a întâmplat minunea. În timp ce culegea cepele noi încolţite din acei bulbi, Khairy a văzut un cerc mic şi auriu ieşind din pământ.

— Nadia, inelul tău!

Fratele meu radia de bucurie când mi l-a arătat, iar eu am fugit la el, luându-i-l din mână şi îmbrăţişându-l pe el, eroul meu. Însă când am încercat să mi-l pun pe deget, mi-am dat seama că, indiferent cât mă străduiam, inelul nu se mai potrivea acum nici măcar pe degetul mic. Mai târziu, mama l-a văzut pe măsuţa mea de toaletă şi m-a obligat să-l vând.

— Nu-ţi mai vine, Nadia, spunea ea. Nu are rost să-l păstrezi dacă nu poţi să-l porţi.

Pentru ea, sărăcia era întotdeauna la doar o mişcare greşită distanţă. Fiindcă întotdeauna făceam ce spunea ea, m-am dus la un vânzător de bijuterii din bazarul din Sinjar, care mi-a cumpărat inelul.

După aceea am simţit o vină apăsătoare. Inelul fusese un cadou şi nu mi se părea corect să-l vând. Mă îngrijora gândul la ce avea să spună soldatul dacă se întorcea şi întreba de cadoul lui. Oare ar fi crezut că îl trădasem? Că nu-mi plăcea inelul? Maşinile blindate ajungeau deja în Kocho mult mai rar – luptele se înteţiseră în restul ţării, iar americanii erau împrăştiaţi – şi nu îl mai văzusem pe soldatul acela de luni de zile. Unii dintre vecinii mei se plângeau că americanii ne uitaseră şi îşi făceau griji că, în lipsa contactului cu ei, yazidiţii vor fi lipsiţi de apărare. Dar eu eram uşurată că nu trebuia să explic ce se întâmplase cu inelul. Poate că soldatul care mi-l dăduse, chiar dacă era blând, s-ar fi supărat că îi vândusem cadoul negustorului de bijuterii din Sinjar. Venind din America,

poate nu înţelegea ce însemna pentru noi chiar şi acea mică sumă de bani.

Capitolul 5

Când lucrurile mergeau cu adevărat prost în Irak, yazidiţii din Kocho simţeau de obicei impactul violenţei ca pe replicile unui cutremur. Eram izolaţi de cea mai rea parte a evenimentelor – luptele dintre insurgenţi şi Marina Americană din provincia Anbar, ascensiunea autoritarismului şiit în Bagdad şi întărirea forţelor al Qaeda. Ne uitam la televizor şi ne făceam griji din pricina bărbaţilor din satul nostru care lucrau pentru poliţie şi armată, dar Kocho a fost cruţat de atacurile sinucigaşe cu bombă şi de dispozitivele explozive improvizate de la marginea drumurilor, de care auzeam aproape în fiecare zi în restul ţării. Astăzi, Irakul este atât de divizat, încât s-ar putea să fie imposibil de reparat: noi l-am privit dezbinându-se de la distanţă.

Khairy, Hezni şi Jalo se întorceau acasă după misiuni îndelungate cu poveşti despre luptele din exterior. Uneori se duceau în Kurdistan, unde atacurile teroriste erau ceva aproape nemaiauzit. Alteori erau trimişi în afara zonelor protejate de *peshmerga*, în regiunile necunoscute ale Irakului, ceea ce ne speria pe noi, cei rămaşi în urmă. Munca aceasta putea fi extrem de periculoasă. Chiar dacă nu participai la lupte sau te împotriveai terorismului, faptul că lucrai cu americanii pe post de interpret te făcea o ţintă. Mulţi bărbaţi yazidiţi au cerut azil în Statele Unite,

pentru că au primit ameninţări cu moartea după ce insurgenţii au descoperit că lucraseră pentru americani.

Războiul s-a prelungit mult mai mult decât se aştepta cineva. Oamenii au uitat rapid de bucuria primelor luni după ce Saddam fusese înlăturat, când statuia lui căzuse în Piaţa Firdos din Bagdad şi soldaţii americani s-au împrăştiat prin ţară, dând mâna cu sătenii şi făgăduind să le construiască şcoli, să elibereze deţinuţii politici şi să facă viaţa mai uşoară pentru irakienii de rând. În 2007, la doar câţiva ani după căderea lui Saddam, Irakul era măcinat de violenţă, iar Statele Unite au mai trimis peste douăzeci de mii de soldaţi – pe care i-a numit „valul” –, în principal ca răspuns la amplificarea violenţelor din Anbar şi Bagdad. O vreme, valul de soldaţi parea să aibă efect. Atacurile s-au rărit, iar puşcaşii marini au preluat controlul asupra oraşelor, căutând insurgenţi din poartă în poartă. Dar pentru yazidiţi acela a fost anul în care războiul ne-a ajuns în pragul uşii.

În august 2007, cel mai grav atac terorist din întreg Războiul din Irak – şi al doilea cel mai sângeros atac terorist din istorie – a avut loc în Siba Sheikh Khider şi Tel Ezeir (cunoscute şi sub numele baathiste de Qahtaniya şi Jazeera), două oraşe yazidite puţin mai la vest de Kocho. Pe la ora cinei, pe 14 august, un camion-cisternă şi trei maşini, despre care unii oameni au auzit că aduceau provizii şi alimente pentru yazidiţii care locuiau acolo, au parcat în centrul oraşelor şi au fost aruncate în aer. Opt sute de oameni au murit, sfâşiaţi de bombe sau prinşi sub clădirile prăbuşite, şi peste o mie au fost răniţi. Exploziile au fost atât de puternice, încât puteam vedea flăcările şi fumul tocmai din Kocho. Am început să urmărim drumurile care veneau în sat, speriaţi de orice maşină necunoscută.

Oricât de înfiorătoare erau atacurile, ele fuseseră doar o chestiune de timp. Între yazidiţi şi arabii sunniţi

tensiunile creşteau de ani întregi, cel mai recent din cauza influenţei kurde din Sinjar şi a radicalizării continue din regiunile sunnite. Apoi, la începutul acelui an, la doar câteva luni de la sosirea valului de soldaţi americani, sunniţii au jurat să răzbune moartea unei tinere yazidite pe nume Du'a Khalil Aswad, care fusese omorâtă înfiorător cu pietre de rudele ei, în urma bănuielii că voia să se convertească la islam şi să se mărite cu un musulman. Nu conta că yazidiţii erau la fel de îngroziţi de moartea lui Du'a; străinii ne numeau sălbatici şi antimusulmani.

Crimele de onoare se întâmplă în societatea yazidită, la fel ca în tot Irakul, iar convertirea la o altă credinţă este văzută ca o trădare a familiei şi a comunităţii, în parte fiindcă, de-a lungul secolelor, yazidiţii au fost obligaţi să se convertească pentru a-şi salva vieţile. Însă nu omorâm femeile şi bărbaţii care părăsesc yazidismul şi ne era ruşine de ceea ce făcuse familia lui Du'a. Nu doar că fusese lapidată în timp ce alţi oameni priveau, înspăimântaţi, însă neputincioşi sau fără să vrea să oprească omorul, dar apoi un videoclip al uciderii sale a fost transmis online, preluat de posturile de ştiri şi folosit ca o scuză pentru a ne ataca, indiferent cât de puternic condamnam noi acţiunea respectivă.

Imediat ce povestea lui Du'a a început să se răspândească, propaganda care spunea că suntem necredincioşi şi că meritǎm să fim ucişi – un limbaj asemănător cu cel folosit astăzi de ISIS – a început să circule în jurul oraşului Mosul. Kurzii, în majoritate sunniţi, s-au întors şi ei împotriva noastră. Trăiam în ruşine şi frică. Studenţii yazidiţi s-au retras de la facultăţile din Kurdistan şi Mosul, iar cei care locuiau în străinătate au fost nevoiţi deodată să se apere în faţa oamenilor care probabil nici nu auziseră de yazidism până atunci şi care credeau acum că eram o religie de ucigaşi.

De vreme ce yazidiţii nu aveau reprezentanţi în presă şi nicio voce puternică în politică pentru a explica ce s-a întâmplat de fapt, ura împotriva noastră din comunităţile sunnite a crescut. Poate fusese întotdeauna acolo, aproape de suprafaţă, dar acum era la vedere şi se împrăştia rapid. La două săptămâni după ce Du'a a fost ucisă, nişte terorişti sunniţi au oprit un autocar care transporta yazidiţi şi au executat douăzeci şi trei de pasageri, zicând că răzbunau moartea lui Du'a. Ne-am pregătit pentru mai multe atacuri, dar nu ne-am fi putut închipui ceva de anvergura celor întâmplate la Siba Sheikh Khider şi Tel Ezeir.

De îndată ce au văzut exploziile, fraţii meu s-au îngrămădit în maşini şi au condus spre locurile distruse, alăturându-se sutelor de yazidiţi care aduceau mâncare, saltele şi medicamente în cele două sate. S-au întors târziu acasă în seara aceea, cu capetele plecate de tristeţe şi oboseală.

— Era mai rău decât orice v-aţi putea închipui, a spus Elias. Oraşele sunt distruse, iar morţii sunt peste tot.

Mama i-a pus să stea jos şi le-a făcut ceai, în timp ce ei îşi spălau mizeria de pe mâini.

— Am văzut un corp rupt în două, a spus Hezni, tremurând. Parcă tot oraşul e înecat în sânge.

Exploziile sfâşiaseră corpurile cu o asemenea forţă, încât părul şi bucăţile de haine rămăseseră agăţate de liniile de înaltă tensiune întinse cu mult deasupra străzilor. Spitalele şi clinicile au rămas repede fără paturi şi medicamente. Shawkat, un prieten de-al fratelui meu, a fost atât de tulburat când a văzut un cadavru târât de picioare, încât l-a smuls din mâinile medicului şi l-a dus la morgă singur.

— Era tatăl sau fiul cuiva, a spus el. Şi îl târa aşa, prin ţărână.

Rudele buimăcite dădeau roată locurilor distruse, înaintând tăcute prin aerul încărcat de fum şi praf. Sau urlau după cei dragi, dintre care unii aveau să moară cu mult înainte ca familiile lor să înceteze să-i mai caute. În cele din urmă, după ce satul a fost curăţat şi au fost identificate cât de multe cadavre s-a putut, acele rude aveau să-şi plângă morţii la gropi comune.

— Poate e mai rău să supravieţuieşti, a zis Hezni.

După acel atac ne-am luat măsuri de siguranţă. Bărbaţii păzeau satul Kocho cu schimbul, doi staţionaţi în partea de est şi doi la vest, înarmaţi cu puşti Kalaşnikov şi cu pistoale. Îi luau la întrebări pe toţi cei care veneau cu maşini necunoscute – în special arabi sunniţi şi kurzi pe care nu-i recunoşteau – şi urmăreau constant să vadă dacă apărea cineva care părea ameninţător. Alţi yazidiţi au făcut baricade de pământ în jurul localităţilor şi au săpat tranşee pentru ca maşinile-capcană să nu poată trece. Deşi în Kocho eram foarte aproape de satele arabe sunnite, nu am făcut mormane de pământ şi nu am săpat tranşee decât câţiva ani mai târziu. Nu ştiu de ce – poate că încă speram că relaţiile cu vecinii noştri erau suficient de puternice încât să ne apere. Poate nu voiam să ne simţim închişi şi izolaţi. După ce a trecut un an fără vreun alt atac, bărbaţii şi-au părăsit posturile de pază.

Hezni a fost singurul din familia mea care a încercat să plece din Irak. Asta se întâmpla în 2009, la doi ani după atac. Se îndrăgostise de Jilan, fiica vecinului nostru, dar părinţii lui Jilan nu erau de acord cu căsătoria lor fiindcă noi aveam foarte puţini bani în comparaţie cu ei. Asta nu l-a împiedicat pe Hezni să încerce. Când părinţii lui Jilan nu îl lăsau pe fratele meu să intre în casa lor ca să o viziteze, cei doi se urcau pe acoperişuri şi stăteau de vorbă peste aleea îngustă care ne separa casele. Când părinţii lui Jilan

au construit un zid în jurul acoperişului pentru a-şi ascunde fiica, Hezni a pus cărămidă peste cărămidă până când, stând în picioare pe ele, era suficient de înalt încât să vadă peste zid.

— Nimic nu mă poate opri, spunea Hezni.

El era timid de felul lui, dar se îndrăgostise atât de tare, încât părea dispus să facă orice pentru a fi cu Jilan.

Hezni trimitea veri sau fraţi acasă la Jilan, unde tradiţia îi obliga familia să le ofere oaspeţilor ceai şi ceva de mâncare şi, în timp ce ei erau distraşi, Jilan pleca şi se întâlnea cu Hezni. Ea îl iubea la fel de mult cât o iubea şi el şi le-a spus părinţilor ei că vrea să se mărite cu el, dar fără succes. Pe mine faptul că-l respingeau mă înfuria – Jilan ar fi avut noroc să fie cu cineva ca Hezni, care era atât de iubitor –, dar mama, ca de obicei, râdea pe seama lor.

— Măcar singurul motiv pentru care nu ne plac e că suntem săraci, zicea ea. Şi nu-i nimic rău în a fi sărac.

Hezni ştia că părinţii lui Jilan nu ar fi fost niciodată de acord cu căsătoria dacă nu făcea rost de bani, însă pe vremea aceea nu reuşea să-şi găsească o slujbă în Irak. A devenit deprimat. În afară de Jilan, simţea că nu îl ţinea nimic acasă şi, de vreme ce nu o putea avea, nu vedea de ce ar rămâne. Când alţi bărbaţi din sat au decis să se îndrepte spre Germania, unde locuiau deja câţiva yazidiţi, Hezni a hotărât să li se alăture. Am plâns cu toţii când şi-a făcut bagajul. Mă simţeam groaznic că pleca; nu îmi puteam închipui casa fără unul dintre fraţii mei.

Înainte să plece, Hezni a invitat-o pe Jilan la o nuntă în afara satului, unde puteau sta de vorbă fără ca localnicii să şuşotească. Ea a sosit şi s-a îndepărtat de mulţime, găsindu-l. Hezni încă îşi aminteşte că ea purta alb.

— Mă întorc în doi-trei ani, i-a spus el. O să avem suficienţi bani cât să începem o viaţă.

Apoi, cu câteva zile înainte să începem unul dintre cele două posturi anuale, Hezni şi ceilalţi bărbaţi au plecat din Kocho.

Mai întâi au traversat pe jos graniţa din nordul Irakului, intrând în Turcia, apoi au înaintat încet spre Istanbul. Ajunşi acolo, au plătit o călăuză ca să-i ducă în remorca unui camion până în Grecia. Călăuza le-a zis să le spună grănicerilor că sunt palestinieni.

— Dacă află că sunteţi irakieni, vă arestează, a spus el, apoi a închis uşile camionului şi a condus peste graniţă.

Când Hezni ne-a sunat câteva zile mai târziu, era la închisoare. Tocmai ne aşezaserăm să mâncăm după încheierea postului, când a sunat telefonul mobil al mamei. Unul dintre irakienii care erau cu Hezni a fost prea speriat ca să mintă de unde venea, aşa că au fost descoperiţi cu toţii. Închisoarea era oribilă, spunea Hezni, înghesuită şi doar cu lespezi de beton acoperite cu nişte saltele subţiri pe care să dormi. Nimeni nu le spunea când vor fi eliberaţi sau dacă vor fi acuzaţi de vreo infracţiune. Odată, ca să atragă atenţia paznicului, nişte prizonieri şi-au dat foc la saltele, iar Hezni se temea că se vor sufoca cu toţii de la fum. Ne-a întrebat cum mergea postul.

— Şi mie mi-e foame, a spus el, şi de atunci, de fiecare dată când suna, mama plângea atât de tare, că fraţii mei se grăbeau să răspundă înaintea ei.

Trei luni şi jumătate mai târziu, Hezni era înapoi în Kocho. Era sfrijit şi ruşinat şi, când l-am văzut, m-am bucurat că nu aveam vreo dorinţă să ajung în Germania. Încă mai cred că să fii forţat să-ţi părăseşti casa de frică e una dintre cele mai mari nedreptăţi cu care se poate confrunta un om. Tot ce iubeşti îţi e furat şi îţi rişti viaţa pentru a locui într-un loc care nu înseamnă nimic pentru tine şi unde, pentru că vii dintr-o ţară cunoscută de-acum pentru războaie şi terorism, nu eşti tocmai dorit. Aşa că îţi

petreci tot restul anilor tânjind după ce ai lăsat în urmă şi rugându-te să nu fii deportat. Povestea lui Hezni m-a făcut să mă gândesc că drumul refugiatului irakian duce întotdeauna înapoi, spre închisoare sau spre locul de unde a plecat.

A existat şi o parte bună în eşecul lui Hezni. S-a întors acasă mai hotărât ca oricând să se însoare cu Jilan, iar în timpul pe care l-au petrecut despărţiţi, se hotărâse şi ea. Familia ei tot nu era de acord, dar perechea avea obiceiul yazidit de partea ei. Potrivit culturii noastre, dacă doi oameni se iubesc şi vor să se căsătorească, pot să fugă împreună, indiferent ce cred familiile lor. Asta dovedeşte că se preţuiesc unul pe celălalt mai mult decât orice şi după aceea e treaba familiilor să se împace cu ideea căsătoriei. Poate părea învechit, poate chiar înapoiat, aşa cum se descrie uneori obiceiul – femeia „fuge de acasă” –, dar e de fapt ceva eliberator, puterea e luată din mâinile părinţilor şi le e dată tinerilor, mai ales fetei, care trebuie să fie de acord cu planul.

Aşa că într-o seară, fără să spună nimănui o vorbă, Jilan s-a strecurat pe uşa din spate şi s-a întâlnit cu Hezni, care aştepta în maşina lui Jalo. S-au dus într-un sat din apropiere, alegând drumurile controlate de al Qaeda, ca să nu dea de tatăl lui Jilan pe şoseaua principală. (Hezni glumea că se temea mai tare de el decât de orice terorist.) Câteva zile mai târziu erau căsătoriţi şi, după nişte luni, în urma unor negocieri, în principal referitoare la bani, între familiile noastre, negocieri care erau uneori fericite şi alteori încordate, au făcut o nuntă adevărată în Kocho. De atunci, Hezni se gândea la încercarea lui eşuată de a emigra şi râdea, zicând:

— Slavă Domnului că m-au arestat în Grecia! şi îşi trăgea soţia mai aproape.

După aceea ne-am resemnat cu toţii să rămânem în Kocho, chiar şi în timp ce ameninţările din afară începeau să crească. După ce americanii au plecat, la câteva luni de la alegerile parlamentare din 2010, grupările din toată ţara au început o luptă haotică pentru putere. În fiecare zi explodau bombe în Irak, omorând pelerini şiiţi sau copii în Bagdad şi distrugând orice urmă de speranţă mai aveam pentru pace în Irakul postamerican. Yazidiţii care aveau magazine de băuturi alcoolice în Bagdad erau vizaţi de extremişti, aşa că ne-am retras şi mai mult în siguranţa relativă a oraşelor şi satelor noastre yazidite.

La scurt timp după aceea, protestele antiguvernamentale care începuseră în Tunisia s-au răspândit şi în Siria, unde preşedintele Bashar al-Assad le-a suprimat rapid şi violent. În 2012, Siria intrase deja în război civil, iar în 2013 o nouă grupare extremistă ce îşi spunea Statul Islamic al Irakului şi Levantului, care dobândise influenţă în Irakul postbelic, a început să prospere în haosul din Siria. Nu după mult timp a preluat controlul asupra unor regiuni întinse din Siria şi a vizat trecerea graniţei înapoi în Irak, unde simpatizanţii o aşteptau în satele sunnite. Doi ani mai târziu, ISIS a învins complet armata irakiană din nord, care şi-a părăsit posturile în faţa unui duşman pe care îl credea mult mai slab decât s-a dovedit a fi. În iunie 2014, până să ne dezmeticim, ISIS a preluat controlul asupra oraşului Mosul, al doilea ca mărime din Irak, la circa 128 de kilometri est de Kocho.

După ce a căzut Mosulul, Guvernul Regional Kurdistan (GRK) a trimis alte *peshmerga* în Sinjar ca să apere oraşele yazidite. Soldaţii soseau în camionete, asigurându-ne că ne vor ţine în siguranţă. Unii dintre noi, speriaţi de ISIS şi simţind că în Kurdistanul Irakian era mult mai sigur, au

vrut să plece din Sinjar şi să se îndrepte spre taberele kurde care se umpleau deja cu creştini, şiiţi şi sunniţi strămutaţi, precum şi cu refugiaţi sirieni. Dar autorităţile kurde ne-au oprit să facem asta. Yazidiţii care încercau să plece din Sinjar spre Kurdistanul Irakian erau întorşi din drum de kurzii staţionaţi la punctele de control din jurul satelor şi li se spunea să nu-şi facă griji.

Unele familii credeau că era sinucidere să rămână în Kocho.

— Suntem înconjuraţi de Daesh pe trei laturi! protestau ei, folosind termenul arab pentru ISIS, şi pe bună dreptate: numai un drum care ne lega de Siria nu ducea direct în teritoriul duşmanului.

Dar Kocho era un sat mândru. Nu voiam să părăsim tot ceea ce obţinuserăm cu sudoarea frunţii – casele de beton pentru care familiile făcuseră economii o viaţă, şcolile, turmele vaste de oi, camerele unde ni se năşteau copiii. Alţi irakieni chiar puneau la îndoială revendicarea Sinjarului de către yazidiţi şi ne gândeam că, dacă plecam, le dovedeam că au dreptate; dacă nu eram dispuşi să rămânem în Sinjar, poate că nu îl iubeam atât de mult pe cât spuneam. Ahmed Jasso a convocat o întrunire la *jevat* şi s-a hotărât.

— Rămânem cu toţii în sat, a spus el, crezând până în ultima clipă că relaţiile noastre cu satele arabilor sunniţi erau suficient de puternice ca să fim în siguranţă.

Aşa că am rămas.

Mama încerca să menţină viaţa de acasă cât de normală putea, dar tot eram în alertă, atenţi la vizitatori ciudaţi sau la zgomote ameninţătoare. Într-o noapte de iulie, în jurul orei unsprezece, Adkee, Kathrine, Khairy, Hezni şi cu mine am parcurs distanţa scurtă până la fermă ca să măcinăm fân pentru animale. Vara era mult prea cald ca să petreci ziua la fermă, aşa că de obicei ne

duceam după cină, când luna era destul de mare încât să ne dea suficientă lumină pentru treburile noastre, iar aerul era puţin mai răcoros. Mergeam încet. Măcinatul fânului era o treabă obositoare şi murdară, aşa că nu eram nerăbdători să o facem. Indiferent cât de multă grijă aveam, întotdeauna ajungeam acasă cu praf de fân în păr şi pe sub haine, mâncându-ne şi înţepându-ne pielea, şi cu braţele amorţite de azvârlitul fânului în moară.

Am lucrat o vreme, eu şi Kathrine stând în camionetă şi aranjând fânul pe care ceilalţi ni-l aruncau de jos. Vorbeam şi glumeam, dar conversaţia era mai încordată ca de obicei. În câmpul deschis vedeam pământurile de dincolo de Kocho şi nu puteam să nu ne îngrijorăm, întrebându-ne ce se întâmpla acolo, în întuneric. Deodată, drumul care ne lega de sud s-a luminat de maşini şi ne-am oprit din ce făceam, urmărind cum farurile lor deveneau tot mai strălucitoare şi siluetele vehiculelor tot mai clare. Era un şir de camioane blindate masive, de genul celor folosite de armată.

— Ar trebui să plecăm, a şoptit Kathrine.

Ea şi cu mine eram cele mai speriate. Dar Adkee a refuzat să fugă.

— Trebuie să muncim în continuare, a zis ea, aruncând braţe de fân în presa de balotat. Nu se poate să ne fie frică tot timpul.

Khairy era acasă, în concediu de la slujba lui de grănicer, pe care o avea de nouă ani, şi el ştia mai bine ca noi toţi ce se întâmpla în afara satului Kocho. Se pricepea la genul acesta de lucruri. Uitându-se la faruri, a lăsat jos braţul de fân şi şi-a folosit palma pentru a-şi apăra ochii de lumina lor.

— Sunt convoaie ISIS, ne-a spus Khairy. Se pare că se îndreaptă spre graniţa cu Siria.

Ne-a spus că era neobişnuit să fie atât de aproape.

Capitolul 6

ISIS a ajuns la marginea satului Kocho dimineaţa devreme, în ziua de 3 august 2014, înainte să răsară soarele. Eu stăteam întinsă pe saltea între Adkee şi Dimal pe acoperişul nostru când au sosit primele camionete. Aerul verilor din Irak este fierbinte şi încărcat cu praf, dar eu preferam întotdeauna să dorm afară, aşa cum preferam să merg în bena camionetei decât să fiu închisă înăuntru. Izolam anumite părţi din acoperiş ca să le oferim intimitate perechilor căsătorite şi micilor lor familii, dar puteam să şuşotim printre paravane şi să vorbim peste acoperişuri. În general adormeam uşor, cu zgomotul de fond al vecinilor mei discutând despre cum le-a fost ziua sau rugându-se în şoaptă, şi, în ultimul timp, pe măsură ce violenţele măturau Irakul, dormitul pe acoperişuri, unde puteam vedea cine vine, ne făcea să ne simţim mai puţin vulnerabili.

Nimeni nu dormise în noaptea aceea. Cu câteva ore în urmă, ISIS lansase atacuri-surpriză asupra mai multor sate din apropiere, alungând mii de yazidiţi din case şi făcându-i să ia drumul muntelui Sinjar în grupuri ameţite şi panicate, care s-au rărit curând, rămânând doar câţiva care mărşăluiau cu greu. În urma lor, combatanţii îi omorau pe toţi cei care refuzau să se convertească la islam sau care erau prea încăpăţânaţi ori nedumeriţi ca să fugă şi îi prindeau pe cei care erau prea înceţi în încercarea de a scăpa, împuşcându-i sau tăindu-le gâturile. Când s-au apropiat de Kocho, camionetele făceau un

zgomot ca de grenade în aerul tăcut de ţară. Tresăream de spaimă şi ne înghesuiam unii în alţii.

ISIS a cucerit Sinjarul cu uşurinţă, întâmpinând rezistenţă numai din partea sutelor de bărbaţi yazidiţi care au luptat ca să-şi apere satele cu propriile arme, dar care au rămas rapid fără muniţie. Am aflat curând că mulţi dintre vecinii noştri sunniţi îi întâmpinau cu bucurie pe combatanţi şi chiar li se alăturau, blocând drumurile pentru a-i împiedica pe yazidiţi să ajungă la loc sigur şi permiţându-le teroriştilor să-i captureze pe toţi cei care nu erau sunniţi şi nu reuşiseră să scape din satele cele mai apropiate de Kocho, jefuind apoi aşezările yazidite pustii împreună cu teroriştii. Am fost şi mai şocaţi, în schimb, de kurzii care juraseră să ne apere. Târziu în noapte, fără nicio avertizare şi după luni de zile în care ne-au asigurat că vor lupta pentru noi până la capăt, *peshmerga* au fugit din Sinjar, îngrămădindu-se în camionete şi ducându-se înapoi în zonele lor sigure înainte ca luptătorii ISIS să poată ajunge la ei.

Era o „retragere tactică”, după cum a declarat ulterior guvernul kurd. Nu erau suficienţi soldaţi ca să apere regiunea, ne-au spus ei, şi comandanţii lor s-au gândit că era sinucidere să rămână; lupta lor ar fi fost mai utilă în alte părţi ale Irakului, unde aveau o şansă. Am încercat să ne concentrăm mânia asupra liderilor din Kurdistan care luau deciziile mai degrabă decât asupra soldaţilor individuali. Ce nu puteam înţelege însă era de ce plecaseră fără să ne avertizeze sau fără să ne ia cu ei sau să ne ajute să ajungem într-un loc sigur. Dacă am fi ştiut că plecau, ne-am fi dus în Kurdistan. Sunt aproape sigură că în acest caz Kocho ar fi fost gol înainte ca ISIS să sosească.

Sătenii o numeau trădare. Cei care aveau casele în apropierea posturilor de pază au văzut când au plecat

peshmerga şi i-au implorat în van să-şi lase măcar armele în urmă, ca să le poată folosi sătenii. Vestea s-a răspândit iute în restul satului, dar a trecut un timp până am conştientizat realitatea. *Peshmerga* fuseseră atât de veneraţi, iar mulţi dintre noi eram atât de convinşi că se vor întoarce ca să-şi îndeplinească sarcinile, încât, prima dată când am auzit focurile de armă trase de ISIS în Kocho, unele dintre femei îşi şopteau: „Poate că *peshmerga* au venit să ne salveze”.

După ce *peshmerga* au plecat, combatanţii ISIS au umplut rapid posturile militare şi punctele de control abandonate, prinzându-ne în cursă în propriul sat. Nu aveam niciun plan de evadare, iar ISIS a blocat imediat drumul care lega satele din sudul Sinjarului, precum Kocho, de munte, care se umplea deja cu familii ce încercau să se ascundă. Puţinele familii care au încercat să fugă au fost prinse şi ucise sau răpite. Nepotul mamei a încercat să fugă cu familia lui, dar, când ISIS i-a oprit maşina, bărbaţii au fost omorâţi pe loc.

— Nu ştiu ce s-a întâmplat cu femeile, ne-a spus mama după ce a primit telefonul, aşa că a rămas să ne închipuim ce era mai rău.

Poveşti precum aceasta începeau să ne umple casele de spaimă.

Hezni şi Saoud erau amândoi la lucru în afara satului când a venit ISIS – Hezni în oraşul Sinjar şi Saoud în Kurdistan – şi au sunat toată noaptea, frământându-se pentru că erau atât de departe şi în siguranţă. Ne-au spus tot ce puteau despre ce se întâmpla în Sinjar. Yazidiţi fugari, zeci de mii, mergeau cu animalele lor pe drumul cu o singură bandă care ducea spre munte. Cei mai norocoşi erau înghesuiţi în maşini sau se agăţau de marginile camionetelor, călătorind cât de repede puteau prin mulţime. Unii transportau bătrâni cu roabele sau îi cărau în

spate, cocoşaţi de greutate. Soarele de amiază era periculos de fierbinte, iar unii dintre cei mai bătrâni şi bolnavi mureau pe marginea drumului, trupurile lor subţiri prăbuşindu-se în nisip ca nişte crengi căzute. Oamenii care treceau pe lângă ei erau atât de hotărâţi să ajungă la munte şi atât de speriaţi că aveau să fie prinşi de terorişti, încât abia dacă păreau că observă.

În timp ce mergeau spre munte, yazidiţii renunţau la multe dintre lucrurile pe care le cărau. Un cărucior, o haină, o cratiţă – când au fugit de acasă, probabil li se părea imposibil să lase în urmă obiectele respective. Cum să mănânce fără o cratiţă în care să facă de mâncare? Ce se va întâmpla când braţele începeau să le obosească de la cărat copilul? Vor ajunge acasă până la iarnă? În cele din urmă însă, pe măsură ce drumul devenea mai dificil şi distanţa până la munte părea mai lungă cu fiecare pas făcut, toate acele lucruri au devenit poveri inutile şi au fost lăsate pe marginea drumului, ca nişte gunoaie. Copiii îşi târau picioarele până li se rupeau pantofii sub tălpi. Când au ajuns la munte, unii oameni s-au căţărat direct pe pantele abrupte, în timp ce alţii s-au ascuns în peşteri, temple sau sate. Maşinile goneau pe drumurile şerpuite, unele răsturnându-se pe margine când şoferii, în graba lor, pierdeau controlul volanului. Platourile muntelui s-au aglomerat cu oamenii strămutaţi.

Pe vârful muntelui nu prea au găsit alinare. Unii yazidiţi s-au dus imediat să caute de mâncare şi apă sau rude dispărute, implorându-i pe cei care locuiau în sate să-i ajute. Alţii au încremenit acolo unde s-au oprit. Poate erau obosiţi. Sau poate că, în primul moment de linişte de după ce ISIS venise în Sinjar, în relativa lor siguranţă, începeau să se gândească la ce li se întâmplase. Satele lor erau ocupate şi tot ce avuseseră aparţinea acum altcuiva. Măturând regiunea, combatanţii ISIS au distrus micile

temple presărate la poalele muntelui. Un cimitir din apropiere, rezervat în mod normal copiilor, era acum plin de cadavre de toate vârstele, oameni care fuseseră uciși de ISIS sau care muriseră încercând să ajungă la munte. Sute de oameni au fost măcelăriți. Băieții și femeile tinere fuseseră răpiți și duși ulterior la Mosul sau în Siria. Femeile mai în vârstă, ca mama, au fost adunate și executate, umplând gropile comune.

Yazidiții de pe munte s-au gândit la deciziile luate în timp ce fugeau. Poate tăiaseră calea unei mașini ce se îndrepta tot spre munte ca să ajungă ei primii sau poate nu se opriseră să ia pe cineva care mergea pe jos. Ar fi reușit să ia și animalele cu ei sau ar fi trebuit să aștepte încă o clipă pentru a mai salva pe cineva? Nepotul mamei mele se născuse cu o dizabilitate care îl făcea să meargă cu dificultate, iar când a venit ISIS, a insistat ca apropiații lui să meargă la munte înainte, știind că nu putea să ajungă acolo pe jos. Avea să ajungă cumva? Acum supraviețuitorii erau izolați în vârf, într-o căldură sufocantă, cu ISIS roind la poalele muntelui și nici urmă de salvare.

Am primit aceste vești simțind că ni se arăta propriul viitor și ne-am rugat. I-am sunat pe toți cunoscuții din satele arabilor sunniți și din Kurdistan, dar nimeni nu avea de spus nimic încurajator. Luptătorii ISIS nu au atacat Kocho în noaptea aceea sau în dimineața următoare, dar ne-au dat de înțeles că, dacă încercam să fugim, ne vor ucide. Cei care trăiau aproape de marginea satului ne-au spus cum arătau. Unii aveau eșarfe trase până la ochi. Cei mai mulți aveau barbă. Purtau arme americane, oferite armatei irakiene când plecaseră americanii și luate apoi de la posturile abandonate de armată. Combatanții arătau exact ca la televizor și în videoclipurile de propagandă de pe internet. Nu îi puteam considera oameni. La fel ca

puştile pe care le purtau şi tancurile pe care le conduceau, bărbaţii înşişi erau doar arme în ochii mei şi erau îndreptate spre satul meu.

În prima zi, pe 3 august, un comandant ISIS a venit în Kocho, iar Ahmed Jasso i-a chemat pe bărbaţi la *jevat*. Fiindcă Elias era cel mai mare, s-a dus să afle ce se întâmpla. L-am aşteptat în curte, stând în peticele mici de umbră, lângă oile noastre, pe care le mutaserăm acolo ca să fie în siguranţă. Behăiau încet, neştiind ce se petrecea.

Aşezată lângă mine, Kathrine părea mică şi speriată. Deşi ne despărţeau câţiva ani, eram în aceeaşi clasă la şcoală şi eram de nedespărţit. În adolescenţă deveniserăm amândouă obsedate de machiaj şi de păr şi exersam una pe cealaltă, prezentând noile coafuri şi tehnici la nunţile din sat. Miresele ne inspirau; nu aveau să mai cheltuie niciodată atâţia bani şi atâta timp pe înfăţişarea lor ca în ziua aceea şi toate arătau ca în pozele din reviste. Le studiam cu atenţie. *Cum a reuşit să-şi facă părul să stea aşa? Ce nuanţă de ruj poartă?* Apoi o rugam pe mireasă să-mi dea o fotografie, pe care o adăugam la o colecţie pe care o păstram într-un album de fotografii gros şi verde. Îmi imaginam că, atunci când îmi voi deschide propriul salon, femeile vor frunzări albumul, căutând coafura perfectă. Când a venit ISIS, aveam peste două sute de fotografii. Favorita mea era una cu o brunetă tânără, cu părul aranjat în bucle lejere în vârful capului şi împodobit cu floricele albe.

De obicei, Kathrine şi cu mine trudeam cu părul nostru lung, catifelându-l cu ulei de măsline aplicat cu pumnul şi vopsindu-l cu henna, dar astăzi nici măcar nu ne obosiserăm să-l pieptănăm. Nepoata mea era palidă şi tăcută, iar eu m-am simţit deodată mult, mult mai în vârstă decât ea. Voiam să o fac să se simtă mai bine

— Nu-ţi face griji, i-am spus, luând-o de mână. Totul o să fie bine.

Asta îmi spunea mie mama şi, chiar dacă nu o credeam, fusese treaba ei să rămână plină de speranţă pentru copiii ei, aşa cum era acum treaba mea să rămân optimistă pentru Kathrine.

Elias a venit în curte şi toată lumea s-a întors spre el. Respira repede, de parcă ar fi venit în goană de la *jevat*, şi a încercat să se liniştească înainte să înceapă să vorbească.

— Daesh a înconjurat Kocho, a spus el. Nu putem pleca.

Comandantul ISIS avertizase bărbaţii la *jevat* că, dacă încercau să fugă, vor fi pedepsiţi.

— Ne-a spus că patru familii au încercat deja, a mai zis Elias. I-au oprit pe toţi. Bărbaţii au refuzat să se convertească. I-au omorât. Femeile i-au tras aproape pe copii. I-au despărţit. Le-au luat maşinile şi fetele.

— Sigur *peshmerga* o să se întoarcă, a şoptit mama de unde era aşezată. Trebuie să ne rugăm. Dumnezeu o să ne salveze.

— Cineva o să vină să ne ajute, a zis Massoud, furios. Nu pot pur şi simplu să ne lase aici.

— Comandantul a spus că ar trebui să ne sunăm rudele de pe muntele Sinjar şi să le spunem să coboare şi să se predea, a continuat Elias. Ne-au spus să le zicem că, dacă pleacă de pe munte, vor fi cruţaţi.

Am rămas tăcuţi, asimilând informaţia. În ciuda tuturor greutăţilor de pe vârful muntelui, măcar yazidiţii care ajunseseră acolo erau departe de ISIS. Aveam încredere că muntele ne va apăra de persecuţii. De-a lungul generaţiilor, yazidiţii fugiseră spre siguranţa peşterilor sale, băuseră din izvoarele sale şi supravieţuiseră cu smochinele şi rodiile culese din copacii săi. Templele şi

şeicii noştri înconjurau muntele şi ne gândeam că Dumnezeu îl priveşte cu deosebită atenţie. Hezni ajunsese din oraşul Sinjar până la munte şi, când ne-a sunat, ne-a certat că ne făcuserăm griji din pricina lui.

— Voi plângeţi după noi, dar noi plângem după voi, a spus el. Noi suntem deja salvaţi.

Aveam să facem ce ne spuseseră combatanţii. Când au venit din uşă în uşă să strângă armele sătenilor, le-am dat toate puştile în afară de una, pe care am îngropat-o la fermă târziu într-o noapte, când am crezut că nu ne vor putea vedea. Nu aveam să încercăm să fugim. În fiecare zi, Elias sau un alt frate va merge la *jevat* să primească ordine de la comandantul ISIS, iar apoi va veni acasă să ne aducă veştile. Am stat în case şi am rămas tăcuţi. Puşca aceea îngropată avea să rămână în pământ, în cele din urmă. Dar, indiferent ce promisiuni făcea ISIS, mai bine mueam decât să-i spunem lui Hezni sau oricui altcuiva să plece de pe muntele Sinjar. Toată lumea ştia ce s-ar fi întâmplat cu yazidiţii dacă ar fi coborât de acolo.

Capitolul 7

Asediul satului Kocho a durat aproape două săptămâni. Unele zile au trecut ca o ceaţă, cu fiecare clipă la fel ca următoarea, în timp ce în alte zile mi se părea că fiecare secundă mă înţepa. Dimineaţa, chemarea la rugăciunea islamică răsuna de la punctele de control ale ISIS, un sunet pe care, deşi neobişnuit pentru Kocho, îl cunoşteam bine după ce studiasem islamul la şcoală şi

călătorisem în oraşul Sinjar. Acolo, yazidiţii mai în vârstă se plângeau că auzeau chemarea la rugăciune.

— Sinjar nu mai e un oraş yazidit, oftau ei, convinşi că în curând vom fi izolaţi în satele şi comunele noastre, în timp ce părţile mai bune ale regiunilor yazidite le erau lăsate arabilor şi kurzilor mai bogaţi şi cu mai multe relaţii.

Totuşi, pe mine chemarea la rugăciune nu mă deranjase niciodată prea tare înainte ca ISIS să vină în Sinjar. După ce ne-au înconjurat, acel sunet a devenit ameninţător.

Una câte una, rudele au început să vină la noi acasă. Jilan, soţia lui Hezni, a părăsit casa pe care aproape o terminaseră în afara satului ca să ni se alăture, iar verii şi fraţii după tată au venit din tot satul, cărând valijoare sau mâncare şi lapte praf pentru bebeluşi. Shireen, nevasta lui Saoud, abia născuse, iar când ne-a adus nou-născutul rozaliu şi plângăcios, femeile au înconjurat copilul, care parcă era o imagine a speranţei. Puţinele noastre camere s-au umplut repede cu haine şi pături, fotografii şi obiecte de valoare, tot ce puteau căra. În timpul zilei ne strângeam în faţa televizorului, aşteptând reportaje despre masacrul yazidiţilor din Sinjar. Parcă era un coşmar. Avioanele nu puteau zbura suficient de jos ca să distribuie cum trebuie ajutoarele, iar muntele uriaş parcă înghiţea pachetele cu apă şi alimente atunci când cădeau.

Yazidiţii încercau din răsputeri să se urce în elicopterele armatei irakiene care aterizau pe drumurile ce duceau spre vârful muntelui, împingându-i pe bebeluşi şi pe bătrâni înăuntru, în timp ce soldaţii îi împingeau afară, strigând că nu aveau destul loc.

— Elicopterul nu poate să decoleze cu atâţia oameni! urlau ei, o logică ce nu conta pentru oamenii înnebuniţi de pe vârful muntelui.

Am auzit că o femeie, hotărâtă să plece cu elicopterul, a rămas agăţată o clipă de trenul de aterizare în timp ce se ridica, apoi l-a scăpat din mână şi a căzut. Cineva a zis că, atunci când corpul ei a lovit stâncile, a arătat ca un pepene care a explodat.

Hezni abia reuşise să ajungă pe munte când ISIS a preluat controlul asupra oraşului Sinjar. După ce secţia lui de poliţie a fost evacuată, a pornit împreună cu un alt poliţist spre munte. Cum nu voia să lase vreo armă în urmă pentru teroriştii care se îndreptau spre oraş, fiecare dintre bărbaţii unităţii sale a plecat cu o puşcă în mână şi cu pistoale băgate în pantaloni. Era cald şi praf pe drum, iar ei erau speriaţi, neştiind sigur unde se puteau ascunde combatanţii ISIS sau de unde veneau. La vreun kilometru după Zainab au văzut cum o camionetă ISIS a intrat în moscheea şiită din oraş şi apoi moscheea s-a făcut fărâme într-o explozie. Schimbând direcţia pe drum, au reuşit la mustaţă să nu fie descoperiţi de trei camionete pline cu luptători ISIS care aveau să-i execute, câteva minute mai târziu, pe bărbaţii care mergeau în spatele lui Hezni şi al colegului său.

— Am fost salvat de un miracol, mi-a spus fratele meu mai târziu.

Pe vârful muntelui, zilele erau violent de fierbinţi, iar nopţile geroase. Nu aveau mâncare, iar oamenii mureau de deshidratare. În prima zi, yazidiţii strămutaţi au ucis oile strânse pe pantele muntelui şi toată lumea a mâncat o porţie mică de carne. În a doua zi, Hezni şi alţii au coborât pe furiş pe partea de est a muntelui şi au mers pe jos într-un sătuc în care ISIS nu ajunsese încă. Acolo au încărcat un tractor cu grâu crud, pe care l-au fiert pe munte, dându-i fiecăruia câte o ceaşcă, suficient cât să le umple stomacul. Într-o zi, nişte combatanţi de la YPG – ramura siriană a PKK, sau Partidul Muncitoresc din Kurdistan, o

armată de gherilă kurdă din Turcia – au adus pâine şi alimente din Siria.

În cele din urmă, YPG, cu ajutorul atacurilor aeriene ale Statelor Unite, au eliberat un drum pentru ca yazidiţii să ajungă din Sinjar în zonele kurde ale Siriei, care fuseseră menţinute în relativă siguranţă de la începutul Războiului Civil Sirian. Acolo, kurzii care susţineau PKK încercaseră să stabilească o regiune autonomă. ISIS a tras în yazidiţi în timp ce fugeau, dar zeci de mii au reuşit să părăsească muntele şi să ajungă într-o zonă de relativă siguranţă. Hezni s-a dus la casa mătuşii noastre din apropiere de Zakho. Pe măsură ce yazidiţii străbăteau drumul prin regiunea kurdă a Siriei către Kurdistanul Irakian, kurzii care locuiau acolo, majoritatea sunniţi, au venit cu maşinile să-i întâmpine, aducându-le alimente, apă şi haine. Alţii şi-au deschis porţile caselor, magazinelor şi şcolilor pentru yazidiţii fugari. A fost un spectacol al compasiunii care ne emoţionează şi astăzi.

Înaintea masacrelor nu mă gândisem prea mult la PKK. Nu aveau prea mulţi oameni în Sinjar şi, chiar dacă uneori vedeam imagini cu ei la televiziunea kurdă – bărbaţi şi femei în uniforme largi de culoare gri, îngenunchind lângă Kalaşnikovurile lor undeva în munţii Qandil, la graniţa cu Iranul –, nu păreau să aibă vreo legătură cu viaţa mea, şi nici lupta lor împotriva guvernului turc. Dar, după ce i-au salvat pe yazidiţii izolaţi pe munte, membrii PKK au devenit eroi în Sinjar, înlocuind *peshmerga* în minţile multora, fiind consideraţi protectorii yazidiţilor. Implicarea lor avea să inflameze tensiunile dintre ei şi partidul lui Barzani, PDK, care încă voia să aibă cea mai mare influenţă în Sinjar, făcându-ne casele vulnerabile la un alt fel de război, unul care a început să se desfăşoare în următorii ani. Dar la vremea aceea eram doar recunoscători faţă de PKK pentru că îi ajutase pe yazidiţi

să plece de pe munte şi pentru că trimisese sute de soldaţi să lupte în linia întâi împotriva ISIS în Sinjar.

Nu exista însă niciun semn că ar veni vreun ajutor în Kocho. În fiecare zi, unul dintre fraţii mei mergea la *jevat* şi se întorcea acasă cu veşti, niciuna optimistă. Bărbaţii din Kocho încercau să stabilească un plan, spuneau ei, dar nimeni din afara satului nu era dispus să ajute.

— Poate americanii îşi vor folosi avioanele ca să ne ajute, cum au făcut pe munte, spunea mama.

Singura dată când combatanţii ISIS care înconjurau Kocho au părut speriaţi a fost când au auzit sunetul avioanelor sau al elicopterelor.

— Sau poate PKK o să vină aici, a continuat ea.

Dar fraţii mei, care ţineau legătura cu interpreţii yazidiţi ce lucraseră cu armata Statelor Unite şi care erau acum în America, şi-au pierdut repede speranţa că avea să se întâmple vreunul dintre acele lucruri.

Avioanele şi elicopterele zburau pe deasupra noastră, dar se îndreptau spre munte, nu spre Kocho, şi ştiam că e improbabil ca PKK să ajungă la noi. Luptătorii PKK erau viteji şi se antrenau de mult timp – luptaseră împotriva armatei turce aproape jumătate de secol –, dar erau luptători de munte şi nu ar fi fost în stare să învingă ISIS pe câmpiile netede care ne legau de muntele Sinjar. În plus, Kocho se afla acum pe teritoriul inamicului, suficient de departe la sud cât să fie imposibil de atins. Ne aflam în pustietate.

Multă vreme însă am sperat că americanii vor veni să pună capăt asediului asupra Kocho. Fratele meu, Jalo, cel care fusese staţionat la aeroportul Tal Afar după invazia americană, avea un prieten în Statele Unite pe nume Haider Elias, un yazidit care dobândise azil în Houston pentru că lucrase ca interpret pentru americani. Vorbeau în fiecare zi, de obicei de mai multe ori, deşi Haider îl

avertizase pe Jalo să nu îl sune – se temea că, dacă ISIS ar fi verificat telefonul lui Jalo şi ar fi văzut un număr din State, l-ar fi ucis pe loc.

Haider împreună cu un grup de yazidiţi expatriaţi se străduiau să-i ajute pe yazidiţii din Irak, trimiţând petiţii la guvernele de la Washington, Erbil şi Bagdad dintr-o cameră de hotel închiriată în Washington, D.C., dar nu făceau niciun progres în Kocho. Jalo răspundea imediat la fiecare apel de la Haider, iar speranţa i-a fost înlocuită iute de exasperare. Fratele meu fusese cu americanii când aceştia făcuseră razii prin case, căutând insurgenţi, şi ştia de ce erau în stare când se aflau pe teren. Jalo era sigur că, dacă Statele Unite trimiteau soldaţi ca să atace punctele de control ale ISIS din jurul Kocho, ar fi putut opri asediul. Uneori, membrii ISIS se plângeau la *jevat* din pricina operaţiunilor americane de salvare a yazidiţilor din Sinjar, spunând că Obama e un „cruciat”. Când s-a întâmplat acest lucru, Jalo i-a spus lui Haider:

— Cred că pierd controlul. Probabil o să ne lase să plecăm.

Cu câteva zile înainte, câţiva combatanţi ISIS îl duseseră pe Ahmed Jasso, care se îmbolnăvise, într-o localitate din apropiere pentru a fi tratat.

— De ce ar face asta dacă n-au de gând să ne lase în viaţă? a întrebat Jalo.

Lui Jalo îi plăcea America. Înainte de asediu, îl suna pe Haider în Texas ca să-l întrebe despre noua lui viaţă departe de Irak. Era invidios că Haider mergea la facultate în America, pe când el nici măcar nu fusese în stare să înceapă liceul.

— Găseşte-mi o nevastă americană! glumea Jalo. Una urâtă şi mai în vârstă, care să mă ia şi-aşa.

Haider avea mai puţină încredere că americanii vor veni să ne ajute în Kocho. Se gândea că mai degrabă ISIS ar fi ripostat împotriva Kocho din cauza atacurilor aeriene.

— Aveţi grijă, i-a spus lui Jalo. Poate vă păcălesc să credeţi că sunt mai slabi, dar n-o să vă dea drumul.

Toţi cei implicaţi păreau copleşiţi de ceea ce se petrecea în Irak. Presa nici măcar nu relata asediul satului Kocho.

— Se schimbă prim-ministrul la Bagdad, spunea Elias. N-au timp să se gândească la noi.

Aşa că am aşteptat. Satul era tăcut şi străzile goale. Toată lumea stătea în casă. Nu mai mâncam şi vedeam cum fraţii mei devin mai slabi şi mai palizi la faţă. Bănuiam că şi cu mine se întâmpla acelaşi lucru, dar nu voiam să mă uit în oglindă ca să verific. Nu făceam baie şi curând duhoarea corpurilor noastre a umplut casa. În fiecare noapte urcam pe acoperiş – după căderea întunericului, ca luptătorii ISIS să nu ne vadă –, unde dormeam umăr lângă umăr. Ne ghemuiam cât mai jos când stăteam acolo, încercând să ne ascundem după zidul scund al acoperişului, şi vorbeam în şoaptă, ca să nu ne audă. Corpurile noastre se încordau când bebeluşul lui Shireen, neştiind ce se întâmpla, începea să plângă. Sigur, nimic din toate acestea nu conta. ISIS ştia că suntem acolo. Asta era ideea.

Luptătorii ISIS ne ţineau prizonieri în casele noastre, în timp ce ei se ocupau de genocid altundeva în Sinjar. Încă nu aveau timp să se ocupe de noi. Erau ocupaţi să confişte casele yazidiţilor şi să-şi umple sacii cu bijuterii, chei de maşini şi telefoane mobile; erau ocupaţi să strângă vacile şi oile yazidiţilor, pe care să le ţină pentru ei. Împărţeau femei tinere în rândul combatanţilor din Irak şi Siria, care aveau să fie folosite drept sclave sexuale, şi îi omorau pe

bărbaţii suficient de mari încât să se apere. Mii de yazidiţi fuseseră deja ucişi, iar cadavrele lor fuseseră azvârlite în gropi comune pe care ISIS încerca – şi nu reuşea – să le ţină ascunse.

Ultima noastră speranţă de ajutor exterior era din partea satelor vecine, unde trăiau prietenii noştri arabi sunniţi şi *kiriv*. Auzeam poveşti despre arabi care îi adăposteau pe yazidiţi sau care îi duceau cu maşina în zone sigure. Dar auzeam şi mai multe despre cum se întorceau împotriva yazidiţilor, dându-i pe mâna ISIS şi apoi alăturându-se combatanţilor. Unele erau doar zvonuri, iar altele veneau de la oameni apropiaţi, în care aveam încredere, aşa că ştiam că sunt adevărate. Într-o dimineaţă, unul dintre verii mei şi-a dus familia la casa *kiriv*-ului său, cerând disperat ajutor. Familia i-a primit şi i-a făcut să se simtă în siguranţă.

— Puteţi aştepta aici, le-au spus. O să vă ajutăm.

Apoi l-au raportat pe vărul meu la comandantul ISIS, care a trimis luptători ca să-i captureze pe el şi pe familia lui.

Fraţii mei i-au sunat pe toţi cei la care se puteau gândi din satele acelea, urcându-se pe acoperiş, unde era semnalul mai bun la telefon, şi cei mai mulţi oameni cu care au vorbit păreau cu adevărat îngrijoraţi din cauza noastră. Nimeni însă nu avea vreun răspuns şi nu se putea gândi la moduri prin care să ne ajute. Ne-au spus să stăm unde eram.

— Aveţi răbdare, ne-au zis.

Unii dintre vecinii noştri musulmani au venit în vizită în timp ce eram sub asediu, aducându-ne mâncare în sat şi spunându-ne că durerea noastră era şi durerea lor. Şi-au pus palmele peste inimi şi au făgăduit că nu ne vor abandona. Dar, zi după zi, asta au făcut cu toţii.

Vecinii noştri sunniţi ar fi putut veni să încerce să ne ajute. Dacă ştiau ce avea să li se întâmple femeilor, ne-ar fi putut îmbrăca pe toate în negru şi ne-ar fi putut lua cu ei. Ar fi putut să vină pur şi simplu şi să ne spună în faţă: „Asta o să vi se întâmple”, ca să nu ne mai facem iluzii că urma să fim salvaţi. Dar nu au făcut-o. Au decis să nu facă nimic, iar trădările lor au fost ca nişte gloanţe înainte să vină gloanţele adevărate.

Într-o zi am fost cu Dimal, Khairy, Elias şi Khaled – unul dintre fraţii mei după tată – la ferma noastră ca să aducem un miel pe care să-l tăiem pentru cină. Spre deosebire de adulţi, care nu aveau poftă de mâncare, copiii plângeau după mâncare adevărată şi, cum în Kocho nu mai soseau alimente, a trebuit să sacrificăm unul dintre miei.

La fermă era semnal bun, aşa că Elias şi-a adus telefonul pentru ca bărbaţii să poată continua să ceară ajutor în timp ce noi luam mielul. Tocmai auziserăm că nepoata mea, Baso, fusese prinsă de ISIS când încerca să fugă spre munte din Tal Kassab, unde avea grijă de un văr bolnav, şi apoi fusese dusă la o şcoală din Tal Afar. Şcoala, ni se spunea, era vopsită în roşu şi era plină de fete şi femei yazidite. Mi-am amintit că unul dintre profesorii mei, un sunnit pe nume Mohammed, era din Tal Afar şi m-am gândit că el ar fi putut să ne ajute s-o găsim pe Baso.

Mulţi dintre profesorii noştri erau arabi sunniţi din afara satului, în principal din Mosul. Îi respectam şi îi tratam ca pe nişte săteni de-ai noştri. Acum că ISIS ajunsese în oraşele lor natale, mă gândeam la situaţia în care se aflau. Niciunul dintre ei nu sunase să vadă ce se întâmplă în Kocho. La început, asta m-a îngrijorat, nu-mi imaginam cum putea fi pentru ei să încerce să scape de ISIS sau, mai rău, să trăiască sub conducerea lor. Însă, pe măsură ce asediul continua, am început să mă întreb dacă profesorii nu cumva tăceau nu pentru că trăiau în frică, ci

pentru că erau bucuroşi că ISIS se afla acolo. Poate că îi consideraseră întotdeauna *kuffar* pe elevii ca mine. Numai gândul la aşa ceva îmi provoca greaţă.

Aveam numerele de telefon ale tuturor profesorilor scrise pe spatele unuia dintre manuale şi am folosit telefonul lui Elias ca să-l sun pe domnul Mohammed. După ce a sunat de câteva ori, profesorul a răspuns.

— *Merhaba, Ustaz* Mohammed, i-am spus eu, vorbindu-i politicos în arabă.

M-am gândit la zilele petrecute în clasa domnului Mohammed, încercând să-i urmăresc lecţiile, ştiind că, dacă treceam, urma să ajung în clasa următoare, mai aproape de absolvire şi de restul vieţii mele. Aveam încredere în el.

— Cine e?

Profesorul meu avea un ton normal, iar calmul său mi-a făcut inima să o ia la galop.

— Nadia, *ustazi*, am spus eu. Din Kocho.

— Nadia, ce e? a întrebat el.

Glasul i-a devenit ceva mai repezit. Părea rece şi nerăbdător.

I-am explicat că Baso fusese prinsă de ISIS şi dusă în Tal Afar.

— Au spus că şcoala e vopsită în roşu, i-am zis eu. Asta e tot ce ştim. Nu putem să plecăm din Kocho, Daesh a înconjurat satul şi au spus că omoară pe oricine încearcă să plece. Ne puteţi ajuta să vorbim cu Baso? Ştiţi unde se află şcoala?

Pentru o clipă, profesorul meu a tăcut. Poate nu mă putea auzi. Poate Daesh tăiase semnalul sau poate Elias nu mai avea credit. Când domnul Mohammed a vorbit în cele din urmă, părea altă persoană decât omul care îmi predase cu doar câteva luni în urmă. Vocea lui era distantă şi rece.

— Nu pot vorbi cu tine, Nadia, a spus el în şoaptă. Nu-ţi face griji pentru nepoata ta. O s-o roage să se convertească şi cineva o s-o ia de nevastă.

A închis înainte să pot răspunde. M-am uitat la telefonul din mână, o bucată de plastic ieftin şi inutil.

— Nenorocitul, a zis Elias, apucând mielul de zgardă şi mânându-l pe drumul spre casă. Sunăm şi sunăm şi nimeni nu răspunde.

În clipa aceea s-a schimbat ceva înăuntrul meu, poate pentru totdeauna. Mi-am pierdut speranţa că avea să ne ajute cineva. Poate că profesorul meu era ca noi: se temea pentru el şi familia lui şi făcea orice era necesar ca să rămână în viaţă. Sau poate îi primise cu braţele deschise pe combatanţii ISIS şi ocazia de a trăi în lumea gândită de aceştia, o lume condusă de interpretarea brutală pe care o dădeau islamului – o lume fără yazidiţi şi oricine nu credea exact în ceea ce credeau ei. Nu ştiam. Dar în clipa aceea am fost sigură că îl uram.

Capitolul 8

Prima dată am văzut un luptător ISIS de aproape în a şasea zi a asediului. Rămăseserăm fără făină şi apă potabilă, aşa că m-am dus cu Adkee şi două dintre nepoatele noastre, Rojian şi Nisreen, la casa lui Jalo ca să luăm provizii. De la casa noastră până la a lui Jalo ajungeai în doar câteva minute, pe o uliţă îngustă, şi era neobişnuit să vedem membrii ISIS pe drumurile din sat. Ei rămâneau la marginea satului, ocupând punctele de control ca să se asigure că nu încerca nimeni să fugă.

Totuşi, eram îngrozite la gândul că trebuia să plecăm de acasă. Când ieşeai pe uşa din faţă, parcă păşeai pe o altă planetă. Nimic din Kocho nu mai părea cunoscut sau liniştitor. În mod normal, uliţele erau pline de oameni, copii care se jucau şi părinţi care făceau cumpărături la magazinele mixte sau la farmacie, dar acum satul era gol şi tăcut.

— Stai aproape, i-am şoptit lui Adkee, care mergea în faţă, mai curajoasă decât noi, celelalte.

Mergeam iute, înaintând pe uliţă în grup. Eram atât de speriată, încât simţeam că halucinam. Fugeam de propriile umbre.

Mama ne-a spus să mergem.

— Nu aveţi nevoie de bărbaţi, a zis ea, iar noi am fost de acord.

Stăteam prin casă şi nu făceam altceva decât să ne uităm la televizor şi să plângem, devenind tot mai slabe şi mai plăpânde pe zi ce trecea. Fraţii mei măcar se duceau la *jevat*, iar când veneau acasă, după ce ne spuneau ce zisese *mukhtar*-ul sau comandantul ISIS, formau numere pe telefoanele lor mobile, tot încercând să găsească pe cineva care să ne ajute, până când leşinau de foame şi oboseală. Fraţii mei erau luptători, ca tatăl nostru, şi nu îi văzusem niciodată atât de lipsiţi de speranţă. Era rândul meu să fac ceva ca să ajut.

Kocho nu a fost făcut după un proiect de ansamblu, nu a fost nimeni care să fi cartografiat toate casele şi străzile când satul a fost populat, ca să aibă totul sens la sfârşit. Dacă deţii pământ, poţi să construieşti orice vrei pe el, oriunde vrei, aşa că satul e construit la întâmplare şi poate fi ameţitor să umbli prin el. Casele se extind în moduri atât de imprevizibile, încât pot părea vii, iar uliţele croşetează printre case un labirint care ar nedumeri pe oricine nu a

memorat configuraţia satului. Însă memorarea ei durează o viaţă de mers pe jos din casă în casă.

Casa lui Jalo se găsea tocmai la capătul satului şi tot ce o separa de lumea de dincolo de Kocho era un zid scund de cărămidă. Dincolo de el, Sinjarul se întindea ca un deşert spre Mosul, care era acum capitala ISIS din Irak. Am împins poarta de metal şi am intrat în bucătărie. Casa era goală şi ordonată, fără vreun semn că Jalo şi familia sa ar fi plecat în fugă, dar mie îmi era teamă să fiu înăuntru. Părea bântuită de absenţa lor. După ce am găsit nişte făină, apă şi o cutie cu lapte praf, am încărcat proviziile în saci cât de iute am putut, fără să vorbim.

Pe drumul spre ieşire, Rojian a arătat spre zidul grădinii, unde căzuse o cărămidă şi lăsase o gaură cam la înălţimea taliei. Niciuna dintre noi nu fusese suficient de curajoasă încât să se uite prea mult la combatanţii pe care îi vedeam de pe acoperiş, unde ne simţeam prea expuse. Zidul însă ne apăra cumva şi prin gaura aceea am putut vedea unul dintre primele puncte de control prin care ieşeai din Kocho.

— Crezi că e Daesh acolo? s-a întrebat Rojian şi a ieşit în grădină, ghemuindu-se lângă zid.

Uitându-ne una la alta, toate trei am lăsat jos ce căram în braţe şi ne-am dus lângă ea, apăsându-ne frunţile de zid ca să vedem cât mai bine lumea exterioară.

La nici două sute de metri, câţiva combatanţi ocupau un punct de control care aparţinuse *peshmerga*, iar înaintea lor armatei irakiene. Erau îmbrăcaţi în pantaloni largi de culoare neagră şi cămăşi negre, iar armele le atârnau la şolduri. Le urmăream mişcările de parcă aveau un cod – picioarele care băteau în pământul nisipos, mâinile care se mişcau în timp ce vorbeau unii cu alţii – şi fiecare gest ne umplea de spaimă.

Cu câteva minute înainte fuseserăm atât de speriate de posibilitatea de a da peste un luptător pe drum, dar acum nu ne puteam desprinde ochii de la ei. Îmi doream să putem auzi ce spuneau. Poate plănuiau ceva şi am fi înţeles mai bine ce ne aştepta, am fi adus veşti care să-i ajute pe fraţii noştri să lupte. Poate se împăunau că reuşiseră să cucerească Sinjarul, iar dacă am fi auzit asta, ne-am fi înfuriat atât de tare, încât am fi ripostat.

— Despre ce credeţi că vorbesc? a şoptit Rojian.

— Nimic bun, a zis Adkee, trezindu-ne la realitate. Hai să mergem. I-am promis mamei că aducem repede proviziile.

Am mers spre casă şi nu ne venea să credem. Nisreen a rupt tăcerea.

— Sunt la fel ca oamenii care o ţin captivă pe Baso, a zis ea. Probabil îi e atât de frică.

Uliţa părea şi mai îngustă şi am mers cât de repede puteam, încercând să ne păstrăm calmul. Dar, când am ajuns acasă şi i-am spus mamei ce văzuserăm – cât de aproape erau de casa în care copiii lui Jalo dormiseră cu doar câteva zile în urmă –, Nisreen şi cu mine nu ne-am putut abţine. Am început să plângem. Am vrut să fiu optimistă şi puternică, dar aveam nevoie ca mama să înţeleagă cât de speriată eram, ca să mă poată linişti.

— Sunt atât de aproape, am zis. Suntem în mâinile lor. Dacă vor să ne facă ceva rău, pot să o facă.

— Trebuie să aşteptăm şi să ne rugăm, a spus mama. Poate o să ne ajute cineva. Poate n-o să ne facă rău. Poate o să fim salvaţi cumva.

Nu trecea nici măcar o zi fără să spună ceva de genul acesta.

Hainele noastre s-au făcut cenuşii de praf şi sudoare, dar nu ne gândeam să ne schimbăm. Am încetat să mai

mâncăm şi beam numai câte puţină apă călduţă din sticle de plastic lăsate la soare. Electricitatea fusese oprită şi a rămas aşa tot restul asediului. Porneam generatorul doar cât să ne încărcăm telefoanele mobile şi să ne uităm la televizor când la ştiri se dădeau reportaje despre războiul împotriva ISIS, adică aproape întotdeauna. Titlurile ne făceau să ne pierdem speranţa: aproximativ patruzeci de copii muriseră pe vârful muntelui Sinjar de foame şi deshidratare, şi mult mai mulţi muriseră în timp ce fugiseră. Bashiqa şi Bahzani, două sate yazidite importante din apropiere de Mosul, fuseseră cucerite de ISIS, dar din fericire mare parte din oamenii de acolo reuşiseră să fugă în Kurdistanul Irakian. Mii de fete şi femei yazidite din Sinjar fuseseră răpite; auzeam că ISIS le folosea drept sclave sexuale.

Qaraqosh, un oraş majoritar creştin din Ninive, fusese cucerit şi aproape toată populaţia sa fugise în Kurdistanul Irakian, unde oamenii trăiau ca refugiaţi în malluri construite pe jumătate şi corturi ridicate în grădinile bisericilor. Turkmenii şiiţi din Tal Afar se străduiau să scape de propriul asediu. ISIS ajunsese aproape până în Erbil, dar americanii îi opriseră cu atacuri aeriene – pentru a-şi proteja consulatul, spuneau ei, în timp ce îi apărau şi pe yazidiţii izolaţi pe muntele Sinjar. Bagdadul era cuprins de haos. Preşedintele american Obama numea ceea ce li se întâmpla yazidiţilor un „potenţial genocid”. Dar nimeni nu vorbea despre asediul satului Kocho.

Trăiam într-o lume nouă. Viaţa din Kocho se oprise, oamenii rămânând în case de teamă să nu fie văzuţi de ISIS. Era ciudat să fii atât de îndepărtat de celelalte familii din sat. Eram obişnuiţi cu vizitatori care veneau până târziu în noapte, cu mese luate împreună cu prietenii şi cu discuţii peste acoperişuri înainte să mergem la culcare. Cu ISIS care înconjurase Kocho, chiar şi să-i şopteşti ceva

seara persoanei întinse lângă tine părea periculos. Încercam să trecem neobservaţi, de parcă ISIS putea uita că suntem acolo. Chiar şi slăbitul părea un mod de a ne proteja, ca şi cum, dacă încetam să mai mâncăm, în cele din urmă am fi devenit invizibili. Oamenii se aventurau în afara caselor numai ca să vadă de rude, să ia provizii sau să ajute dacă se îmbolnăvea cineva. Chiar şi atunci mergeau repede şi întotdeauna spre adăposturi, ca insectele care fug de mătură.

Într-o seară însă, în ciuda ISIS, ne-am strâns toţi cei din sat ca să celebrăm Batzmi, o sărbătoare ţinută în special de familiile yazidite originare din Turcia. De obicei se serbează în decembrie, dar un sătean pe nume Khalaf, a cărui familie ţinea sărbătoarea, s-a gândit că aveam nevoie de această ceremonie atunci, când frica ne ţinea departe unii de alţii şi aproape ne pierduserăm speranţa. Batzmi este o ocazie să ne rugăm lui Melek Taus, dar, mai important pentru noi în timpul asediului, este şi un moment în care ne amintim de yazidiţii forţaţi să-şi părăsească locurile natale, yazidiţi precum strămoşii lui Khalaf, care locuiseră odinioară în Turcia, înainte ca otomanii să-i alunge de acolo.

Tot satul Kocho a fost invitat acasă la Khalaf, unde patru bărbaţi despre care se credea că au sufletul curat fiindcă erau neînsuraţi urmau să coacă pâinea sfântă Batzmi. Am aşteptat până la asfinţitul soarelui, apoi oamenii au început să iasă din case şi să se îndrepte spre casa lui Khalaf. Pe drum ne avertizam unii pe alţii să nu atragem atenţia asupra a ce făceam.

— Nu faceţi zgomot, şopteam noi mergând pe străzile satului.

Eu eram cu Adkee şi amândouă eram îngrozite. Dacă ISIS ne descoperea, ştiam că pe Khalaf l-ar fi pedepsit pentru că el conspirase să îndeplinească un ritual

necredincios, dar nu ştiam ce altceva ar mai fi făcut combatanţii. Speram că nu era prea târziu să-i spunem lui Dumnezeu problemele noastre.

Luminile erau aprinse în casa lui Khalaf, iar oamenii se îmbulzeau în jurul pâinii care se cocea, lasată la crescut pe o tavă specială înainte de a fi binecuvântată de capul familiei. Dacă pâinea rămâne întreagă, aduce noroc. Dacă se rupe, ceva rău se poate întâmpla familiei. Pâinea era simplă, fiindcă eram sub asediu (în mod normal e umplută cu nuci şi stafide), dar era solidă şi rotundă şi nu dădea semne că s-ar rupe.

În afara unor suspine şi a trosnetelor ocazionale ale lemnului în cuptor, casa lui Khalaf era tăcută. Mirosul familiar al fumului din cuptor s-a aşezat peste mine ca o pătură. Nu mă uitam în jur să văd dacă Walaa sau alte prietene de la şcoală, pe care nu le văzusem de când începuse asediul, erau acolo. Voiam să mă concentrez asupra ritualului. Khalaf a început să se roage.

— Fie ca Domnul acestei pâini sfinte să-mi ia sufletul în semn de sacrificiu pentru întregul sat, a spus el, iar plânsetele s-au înteţit.

Unii dintre bărbaţi încercau să-şi liniştească nevestele, dar mie mi se părea o dovadă de curaj, nu de slăbiciune, să plângi acolo, în casa lui Khalaf, de unde sunetele puteau ajunge până la punctele de control.

După aceea, Adkee şi cu mine ne-am întors acasă în tăcere, păşind pe acelaşi drum, intrând pe uşa din faţă şi urcând pe acoperiş, unde cei care rămăseseră în urmă să supravegheze casa s-au ridicat în şezut pe saltele, uşuraţi că ne-am întors în siguranţă. Femeile adormiseră toate într-o parte a acoperişului, iar bărbaţii în cealaltă. Fraţii mei încă stăteau pe telefoane, iar noi voiam să îi scutim de plânsetele noastre, despre care ştiam că i-ar fi făcut să se simtă şi mai rău. În noaptea aceea am reuşit să dorm

puţin, exact până înainte ca soarele să răsară şi mama să ne trezească înghiontindu-ne.

— E vremea să coborâm, a şoptit ea, iar eu am luat-o pe scară în jos în vârful picioarelor, ieşind în curtea întunecată, rugându-mă să nu ne vadă nimeni.

În familia mea, Hajji, unul dintre fraţii mei, era cel care vorbea cel mai mult despre posibilitatea ca sătenii să se răscoale împotriva ISIS. Combatanţii încă le spuneau bărbaţilor la *jevat* că, dacă nu ne converteam la islam, ne vor duce la muntele Sinjar, dar Hajji era sigur că minţeau.

— Vor doar să rămânem calmi, insista el. Vor să se asigure că n-o să ripostăm.

Din când în când îl vedeam pe Hajji şuşotind cu vecinii peste zidul grădinii noastre şi părea că plănuiesc ceva. Urmăreau cu atenţie convoaiele ISIS care treceau pe lângă sat.

— Tocmai vin de la un masacru, spunea Hajji, întorcând capul în timp ce maşinile goneau.

Uneori stătea treaz toată noaptea şi se uita la televizor, înfuriindu-se, până ce soarele se ridica pe cer în dimineaţa următoare.

Hajji nu era singurul din sat care se gândea la moduri prin care să se revolte. Multe familii, ca a noastră, ascunseseră arme de ISIS şi discutau despre cum să le ia şi să atace punctele de control. Bărbaţii se antrenaseră pentru luptă şi voiau să-şi dovedească vitejia, dar ştiau şi că, indiferent de câţi membri ISIS reuşeau să omoare cu pumnalele sau mitralierele AK-47 îngropate, tot vor fi mai mulţi pe şosea şi în cele din urmă, indiferent de ce ar fi făcut, mulţi oameni din sat ar fi murit dacă ar fi încercat să lupte. Chiar dacă ne strângeam cu toţii laolaltă şi îi omoram pe luptătorii staţionaţi în jurul satului, tot nu aveam unde să mergem. Ei controlau fiecare drum care

ieşea din Kocho şi aveau maşini, camionete şi toate armele pe care le confiscaseră de la noi şi de la armata irakiană. Revolta nu era un plan, ci o fantezie. Dar pentru bărbaţii ca Hajji, gândul că ar fi putut riposta era tot ce îi ţinea sănătoşi la cap în timp ce aşteptam.

În fiecare zi, bărbaţii din sat se adunau la *jevat*, încercând să contureze un plan. Dacă nu puteam scăpa sau dacă nu ne puteam lupta ori ascunde, îi puteam păcăli pe combatanţi? Poate dacă le spuneam că ne vom converti la islam, aveau să ne acorde mai mult timp. S-a hotărât că, dacă un luptător ameninţa sau atingea vreo fată sau femeie din Kocho, atunci, şi numai atunci, aveam să tragem de timp, prefăcându-ne că ne convertim. Dar planul nu a mai fost pus în aplicare.

Când femeile complotau, o făceam ca să vedem cum să-i ascundem pe bărbaţi dacă ISIS venea să-i omoare. Erau o mulţime de locuri în Kocho pe care combatanţii nu le-ar fi putut descoperi – puţuri adânci, cu foarte puţină apă, şi pivniţe cu intrări ascunse. Chiar şi baloţii de fân sau sacii cu mâncare pentru animale i-ar fi putut ţine pe bărbaţi în siguranţă suficient de mult cât să nu fie omorâţi. Dar ei au refuzat să se gândească să se ascundă.

— Mai bine să fim măcelăriţi decât să vă lăsăm singure cu Daesh, spuneau ei.

Aşa că, în timp ce aşteptam să ne aflăm soarta pe care ne-o rezerva ISIS şi ne pierdeam speranţa că cineva va veni să ne salveze, am încercat să iau în calcul toate posibilităţile în legătură cu ce ni se putea întâmpla mie şi familiei mele. Am început să mă gândesc la moarte.

Înainte să vină ISIS, nu eram obişnuiţi ca tinerii să moară şi nu îmi plăcea să vorbesc despre moarte. Doar gândul la asta mă înspăimânta. Apoi, la începutul lui 2014, au murit pe neaşteptate doi tineri din Kocho. Mai întâi un poliţist de frontieră pe nume Ismail a fost ucis într-un atac

terorist în timp ce lucra la sud de Kocho, în zonele aflate sub influenţa al Qaeda, unde ISIS deja prindea rădăcini. Ismail era cam de vârsta lui Hezni, tăcut şi credincios. A fost prima dată când cineva din Kocho a fost omorât de ISIS şi toată lumea a început să se îngrijoreze din pricina rudelor care se angajaseră să lucreze pentru guvern.

Hezni se afla la secţia de poliţie din Sinjar când au adus trupul lui Ismail, aşa că am aflat de moartea lui înaintea celor mai mulţi oameni din sat, chiar înaintea soţiei şi familiei lui. Erau săraci, ca noi, şi Ismail se înrolase în armată, precum fraţii mei, pentru că aveau nevoie de bani. În acea dimineaţă am mers la şcoală pe drumul cel lung, evitându-i casa. Nu puteam suporta să trec pe acolo, ştiind că el era mort, dar familia lui încă nu aflase. Pe măsură ce s-a răspândit vestea în sat, bărbaţii au început să tragă cu puştile în aer în semn de doliu, iar toate fetele din clasă au ţipat la auzul împuşcăturilor.

Yazidiţii consideră că e o binecuvântare să pregăteşti un corp de înhumare, stând uneori cu el ore în şir, până ce răsare soarele. Fratele meu Hezni l-a pregătit pe Ismail. I-a spălat trupul, i-a împletit părul, l-a îmbrăcat în alb, iar când văduva lui i-a adus pătura cu care au dormit în prima lor noapte după căsătorie, Hezni l-a înfăşurat în ea pe soţul ei. Un şir lung de săteni i-au urmat trupul până la marginea satului, înainte de a fi urcat într-o camionetă care să-l ducă la cimitir.

Câteva luni mai târziu, prietena mea Shireen a fost împuşcată din greşeală de nepotul ei în timp ce acesta se juca cu o puşcă de vânătoare la fermă. Eu mă întâlnisem cu Shireen în noaptea dinainte să fie omorâtă. Am vorbit despre examene şi despre cei doi fraţi netrebnici ai ei care fuseseră arestaţi pentru că se bătuseră. Shireen a adus vorba şi despre Ismail. Mi-a spus că avusese un vis în noaptea dinainte să moară.

— În vis se întâmplase ceva cu adevărat important în Kocho. Toată lumea plângea, a zis ea.

Apoi, pe un ton aproape vinovat, a mărturisit:

— Cred că era despre moartea lui Ismail.

Acum sunt sigură că visul era despre propria ei moarte, sau despre nepotul ei, care a refuzat să iasă din casă după accident, sau chiar despre ISIS, care veneau în Kocho.

Mama a pregătit-o pe Shireen. Mâinile prietenei mele au fost vopsite cu henna în roşu-maroniu şi apoi au fost legate uşor cu o eşarfă albă. Pentru că era nemăritată, părul i-a fost aranjat într-o singură coadă împletită. Dacă a avut aur, a fost îngropat împreună cu ea. „Dacă oamenii se îngroapă, şi aurul se poate îngropa”, spun yazidiţii. Ca Ismail, Shireen a fost spălată şi înfăşurată într-un linţoliu alb, iar trupul ei a fost condus în faţa unei mulţimi lungi şi îndoliate până la marginea satului, unde aştepta o camionetă care să o ducă restul drumului.

Aceste ritualuri sunt importante, deoarece viaţa de apoi, potrivit yazidismului, este un loc solicitant, unde morţii pot suferi la fel ca oamenii. Ei se bazează pe noi să avem grijă de ei, arătându-ne lucrurile de care au nevoie prin intermediul viselor. Deseori cineva vede o persoană dragă într-un vis, care îi spune că îi e foame sau care, observă el, poartă haine roase. Când se trezeşte, le dă mâncare sau haine celor săraci, iar în schimb Dumnezeu îi dă mortului haine şi mâncare în viaţa de apoi. Considerăm că aceste fapte bune sunt vitale pentru a fi un yazidit pios, în parte fiindcă noi credem în reîncarnare. Dacă ai fost o persoană bună şi un yazidit credincios în timpul vieţii, sufletul tău se va naşte din nou şi te vei alătura iarăşi comunităţii care te-a plâns. Înainte ca asta să se poată întâmpla, trebuie să-I dovedeşti lui Dumnezeu şi îngerilor

Săi că meriţi să te întorci pe pământ, la o viaţă poate chiar mai bună decât cea pe care ai părăsit-o.

În timp ce sufletele noastre călătoresc prin viaţa de apoi, aşteptând să se reîncarneze, ce se întâmplă cu corpurile noastre, cu carnea noastră după ce sufletul nu mai are nevoie de ea este mult mai simplu. Suntem spălaţi şi îngropaţi înfăşuraţi în pânze, iar mormântul e marcat cu un cerc de pietre. Trebuie să ne despartă foarte puţin de pământ, pentru a ne fi cât mai uşor să ne dăm trupurile înapoi, curate şi întregi, pământului care ne-a făurit. E important ca yazidiţii să fie înmormântaţi corespunzător şi ca oamenii să se roage pentru ei. Fără aceste ritualuri, sufletele noastre pot să nu mai renască niciodată, iar trupurile pot să nu mai ajungă vreodată acasă, unde le e locul.

Capitolul 9

Pe 12 august, un comandant ISIS a venit la *jevat* cu un ultimatum: fie ne convertim la islam şi devenim parte din califat, fie suferim consecinţele.

— Avem trei zile să ne hotărâm, ne-a spus tuturor Elias, stând în curtea casei, cu privirea zvâcnindu-i de o energie nebună. Mai întâi au spus că, dacă nu ne convertim, trebuie să plătim o amendă.

Eu eram la duş când a venit Elias cu veştile şi îl vedeam vorbind cu mama printr-o crăpătură din uşa cabinei. Amândoi au început să plângă. Fără să-mi mai clătesc săpunul din păr, am apucat prima rochie pe care am văzut-o, una de-ale mamei, care mi-a căzut peste

corpul mărunt ca un cort, şi am dat fuga să mă alătur familiei mele în curte.

— Ce se întâmplă dacă nu plătim amenda? a întrebat mama.

— Deocamdată spun că o să ne ducă la munte şi o să locuiască ei în Kocho, a zis Elias.

Cămaşa lui de corp albă, ţesută de mână, purtată de bărbaţii yazidiţi credincioşi, devenise cenuşie din pricina mizeriei şi prafului. Glasul său era ferm şi nu mai plângea, dar îmi dădeam seama că era panicat. Niciun yazidit din Sinjar nu primise opţiunea de a plăti o amendă în loc să se convertească, aşa cum primiseră creştinii irakieni. Elias era sigur că luptătorii ISIS minţeau când spuneau că ne vor da această posibilitate, poate chiar ne tachinau. Respira încet; probabil încerca să-şi păstreze calmul de dragul nostru, exersase ce să ne spună pe drumul de la *jevat* spre casă. Era un frate atât de bun. Nu s-a putut abţine când a spus după aceea, parcă nimănui:

— Nimic bun n-o să iasă din asta, iar apoi a repetat: Nimic bun n-o să iasă din asta.

Mama a intrat iute în acţiune.

— Toată lumea să-şi facă câte un bagaj, ne-a spus ea, fugind în casă.

Am strâns tot ce credeam că o să ne trebuiască – un schimb de haine, scutece, lapte praf şi actele de identitate irakiene, cele care spun clar că suntem yazidiţi. Am strâns obiectele de valoare pe care le aveam, deşi nu erau prea multe. Mama a împachetat cartela emisă de stat, primită când a murit tata, iar fraţii mei şi-au aruncat în bagaje baterii suplimentare şi încărcătoare pentru telefoanele mobile. Jilan, tânjind după Hezni, a împachetat una dintre cămăşile lui – una neagră cu nasturi, pe care o ţinuse aproape pe toată durata asediului.

Am deschis un sertar din dormitorul pe care-l împărţeam cu surorile mele şi cu Kathrine, scoţând cea mai de preţ posesiune a mea – un colier lung de argint, decorat cu pietre de zirconiu cubic, şi o brăţară asortată. Mama mi le cumpărase din oraşul Sinjar în 2013, după ce un cablu legat la tractorul nostru a plesnit în timp ce eu încărcam fân în remorca din spate. Cablul m-a izbit peste mijloc cu forţa unei lovituri de cal, aproape omorându-mă, şi, în timp ce eu zăceam inconştientă la spital, mama a dat fuga la bazar şi mi-a cumpărat bijuteriile.

— Când o să ieşi de aici, o să-ţi cumpăr cercei asortaţi, a şoptit ea, strângându-mă de mână.

Era felul ei de a pune rămăşag că aveam să supravieţuiesc.

Am ascuns colierul şi brăţara în nişte absorbante, pe care le-am rupt la margine şi le-am băgat la loc în ambalaj. După aceea le-am aşezat peste hainele de schimb, într-o geantă mică şi neagră, şi am închis fermoarul. Apoi, mama a început să dea jos fotografii de pe pereţi. Casa noastră era plină cu fotografii de familie – Hezni şi Jilan la nunta lor; Jalo, Dimal şi Adkee stând pe un câmp de lângă Kocho; muntele Sinjar primăvara, în nişte culori atât de vii, încât părea artificial. Aceste fotografii erau istoria familiei noastre, de când eram disperat de săraci şi înghesuiţi într-o căsuţă din spatele casei tatei, de-a lungul anilor de chinuri, până în viaţa noastră recentă, mai fericită. Acum, tot ce rămânea erau nişte dreptunghiuri decolorate pe pereţi, unde fuseseră atârnate fotografiile.

— Găseşte albumele, Nadia, a spus ea, observând că stăteam şi mă uitam. Adu totul în curte, la *tandoor*.

Am făcut ce m-a rugat mama, umplându-mi braţele cu albume foto şi îndreptându-mă spre curte, unde ea stătea în genunchi în faţa cuptorului, întinzând mâinile după fotografiile pe care fraţii mei le scoteau din rame şi

aruncându-le apoi metodic în gura largă a acestuia. Cuptorul jos era centrul căminului nostru, şi toată pâinea, nu doar franzela de sărbătoare coaptă pentru Batzmi, e sfântă pentru yazidiţi. Mama făcea pâine în plus pe care să le-o dea celor mai săraci din Kocho, ceea ce era o binecuvântare pentru familia noastră. Când noi eram săraci, pâinea din acel cuptor ne-a ţinut în viaţă şi fiecare masă de care îmi amintesc includea un teanc înalt de lipii rotunde, cu băşici.

Acum, pe măsură ce fotografiile se făceau cenuşă, cuptorul scuipa un fum negru, chimic. Acolo era Kathrine bebeluş în Lalish, botezată în Izvorul Alb care porneşte din valea Lalish şi curge pe dedesubtul templului vechi din piatră. Era prima mea zi de şcoală, când am plâns la gândul că voi fi despărţită de mama. Era nunta lui Khairy cu Mona, iar părul miresei era încununat cu flori. *Trecutul nostru e cenuşă*, m-am gândit eu. Una câte una, fotografiile dispăreau în foc, iar după ce s-au făcut nevăzute, mama a luat un teanc de haine albe, tot ce nu avea pe ea, şi le-a aruncat în flăcările înalte.

— N-o să-i las să vadă cine am fost, a spus ea, privind cum pânza albă curată se încreţea şi se înnegrea. Acum n-o să le poată atinge.

Nu puteam privi fotografiile arzând. În casă, în cămăruţa pe care o împărţeam cu celelalte fete, am deschis şifonierul înalt. După ce m-am asigurat că eram singură, am scos albumul foto gros de culoare verde şi l-am deschis încet, privindu-le lung pe mirese. Femeile din Kocho se pregăteau zile în şir înainte de nuntă, iar asta se vedea în fotografii. Cozi împletite şi bucle complicate, cu şuviţe blonde sau vopsite în roşu cu henna, erau aranjate şi fixate sus pe capul miresei, ochii ei erau conturaţi gros cu kohl şi decoraţi cu fard albastru sau roz puternic.

Uneori, mireasa îşi împletea mărgeluţe în păr, alteori încununa totul cu o coroniţă sclipitoare.

Când mireasa era gata, era prezentată sătenilor, care îi făceau o mulţime de complimente, apoi cu toţii dansau şi beau până se ridica soarele şi observau că mirele şi mireasa plecaseră, aşa cum se face, pentru noaptea nunţii. Cât de devreme puteau, prietenele miresei veneau în vizită la ea ca să asculte întreaga poveste a primei nopţi. Se hlizeau, cercetând cearşaful, pătat cu puţin sânge care o dădea de gol. Pentru mine, nunţile defineau Kocho. Femeile îşi exersau cu atenţie machiajul, în timp ce bărbaţii udau petice de pământ pentru ca a doua zi să nu fie prea prăfuite pentru dans. Eram cunoscuţi în tot Sinjarul pentru petrecerile de pomină pe care le dădeam şi chiar, spuneau unii, pentru femeile deosebit de frumoase pe care le aveam, iar eu credeam că fiecare mireasă din albumul meu arăta ca o operă de artă. Când aveam să-mi deschid salonul, albumul era primul lucru pe care urma să-l aduc.

Am înţeles de ce mama ne-a rugat să ardem fotografiile de familie. Şi mie mi se făcea greaţă la gândul că luptătorii ISIS s-ar fi uitat la ele şi le-ar fi atins. Îmi închipuiam că ar fi râs de noi, săraca familie yazidită care credea că merită să fie fericită în Irak, care credea că membrii ei pot merge la şcoală şi se pot căsători şi pot trăi până la adânci bătrâneţi în ţara unde s-au născut. Numai gândul acela mă scotea din minţi. Dar, în loc să duc albumul verde în curte ca să fie ars, l-am pus la loc în şifonier, apoi am închis uşile şi, după o clipă, l-am şi încuiat.

Dacă mama ar fi ştiut că ascund albumul, mi-ar fi spus că nu e corect să ne ardem propriile fotografii ca ISIS să nu le găsească, dar să le păstrez pe cele ale altor oameni, şi ştiam că ar fi avut dreptate. Şifonierul nici măcar nu era un

loc sigur unde să ascund albumul; combatanţii ISIS ar fi putut să-l deschidă cu uşurinţă şi, imediat ce l-ar fi deschis, albumul verde ar fi fost primul lucru pe care l-ar fi văzut. Dacă mama ar fi aflat şi m-ar fi întrebat de ce am salvat fotografiile, nu aş fi ştiut ce să-i răspund. Încă nu ştiu exact de ce însemnau atât de mult pentru mine. Dar nu puteam suporta să văd fotografiile distruse doar pentru că ne temeam de terorişti.

În noaptea aceea, după ce am urcat pe acoperiş, Khairy a primit un telefon. Era un prieten yazidit care rămăsese pe munte chiar şi după ce PKK înlesnise plecarea în siguranţă către Siria. Mulţi yazidiţi hotărâseră să nu plece de pe munte, chiar dacă viaţa acolo sus era foarte grea. Ei au rămas pentru că aşa se simţeau cel mai în siguranţă, cu o pantă abruptă şi stâncoasă care îi despărţea de ISIS, sau pentru că devoţiunea lor religioasă însemna că mai degrabă ar fi murit decât să plece din Sinjar. În cele din urmă au construit o aşezare amplă pentru refugiaţi, care se întindea de la est la vest pe platou, păzită de soldaţi afiliaţi ai PKK, mulţi dintre aceştia fiind bărbaţii yazidiţi curajoşi care păziseră Sinjarul cât de mult putuseră.

— Uită-te la lună, i-a spus prietenul lui Khairy.

Yazidiţii cred că soarele şi luna sunt sfinte, doi dintre cei şapte îngeri ai lui Dumnezeu, iar luna era luminoasă şi mare în seara aceea, genul de lună care ar fi luminat toată ferma când munceam noaptea şi care nu ne-ar fi lăsat să ne împiedicăm pe drumul spre casă.

— Ne rugăm cu toţii la ea chiar acum. Spune-le celor din Kocho să ni se alăture.

Unul câte unul, Khairy ne-a trezit pe toţi cei care dormeam.

— Uitaţi-vă la lună, a spus el.

În loc să ne ghemuim pentru ca ISIS să nu ne vadă pe acoperiş, ne-a spus să ne rugăm măcar de data asta în picioare, aşa cum o făceam în mod normal.

— Cui îi pasă dacă vă văd? Dumnezeu o să ne apere.

— Doar câţiva o dată, ne-a avertizat mama.

În grupuri mici, ne-am ridicat în picioare. Luna ne lumina chipurile şi făcea rochia albă a mamei să sclipească. M-am rugat împreună cu cumnata mea, care stătea pe o saltea lângă mine. Am sărutat brăţara mică, din fir roşu cu alb, pe care încă o port la mână, şi am şoptit simplu: „Nu ne lăsa în mâinile lor”, înainte să mă întind din nou sub luna aceea enormă.

A doua zi, Ahmed Jasso, încercând să rămână diplomat, a invitat cinci conducători ai unui trib sunnit vecin – acelaşi trib ai cărui membri îl răpiseră pe Dishan – la *jevat* pentru prânz. Femeile din sat au pregătit o masă bogată pentru conducătorii de trib, fierbând orez, tocând legume şi umplând pahare transparente în formă de lalea cu un centimetru de zahăr pentru ceaiul dulce pe care aveau să-l bea după masă. Bărbaţii au sacrificat trei oi pentru oaspeţi, ceea ce era o onoare enormă pentru conducătorii de trib care ne vizitau.

La prânz, *mukhtar*-ul nostru a încercat să convingă conducătorii sunniţi să ne ajute. Dintre toţi vecinii, acest trib era cel mai conservator din punct de vedere religios şi cel mai probabil să aibă vreo influenţă asupra ISIS.

— Sigur e ceva ce le puteţi spune, a zis Ahmed Jasso. Spuneţi-le cine suntem, că nu vrem să facem rău.

Conducătorii au scuturat din capete.

— Vrem să vă ajutăm, i-au spus lui Ahmed Jasso. Dar nu putem face nimic. Daesh nu ascultă de nimeni, nici măcar de noi.

După ce au plecat conducătorii de trib, peste *mukhtar*-ul nostru s-a aşternut un nor negru. Naif Jasso, fratele lui Ahmed, a sunat din Istanbul, unde îşi dusese nevasta bolnavă la spital.

— Vineri o să vă omoare, i-a spus fratelui său.

— Nu, nu, a insistat *mukhtar*-ul nostru. Au spus că o să ne ducă la munte şi o să ne ducă la munte.

A sperat până la sfârşit că exista o soluţie, chiar dacă nimeni din Bagdad sau Erbil nu era dispus să intervină, iar autorităţile de la Washington i-au spus lui Haider, prietenul lui Jalo, că nu puteau lansa atacuri aeriene în Kocho deoarece riscul de decese în rândul civililor era foarte mare. Se gândeau că, dacă lansau bombe în jurul satului Kocho, am fi murit cu toţii împreună cu ISIS.

Două zile mai târziu, luptătorii ISIS s-au plimbat prin Kocho, aducând gheaţă. Era un dar bine-venit în zilele foarte fierbinţi de august, după aproape două săptămâni în care am băut apă care fiersese în soare. Ahmed Jasso l-a sunat pe Naif să-i spună ce se petrecea.

— Jură că n-o să ni se întâmple nimic rău atât timp cât facem ce ne spun ei, i-a zis fratelui său. De ce ne-ar oferi gheaţă dacă plănuiesc să ne omoare?

Naif nu era convins. Se plimba încoace şi încolo în salonul de spital din Istanbul, aşteptând să sune telefonul cu veşti. Patruzeci şi cinci de minute mai târziu, Ahmed l-a sunat iar pe Naif.

— Ne-au spus să ne strângem toţi în şcoala primară, a zis el. De acolo o să ne ducă la munte.

— Ba nu, i-a spus Naif fratelui său. O să vă omoare pe toţi.

— Suntem prea mulţi ca să ne omoare pe toţi odată! a insistat Ahmed Jasso. E imposibil.

Iar apoi, ca noi toţi, a făcut ce a spus ISIS şi a început să meargă spre şcoală.

Noi făceam de mâncare când am auzit. Preocupaţi doar de propria foame, copiii plângeau după mâncare şi foarte devreme în dimineaţa aceea am tăiat câţiva pui pe care să li-i fierbem. În mod normal am fi lăsat puii să mai crească şi am fi aşteptat să ne dea ouă până să-i mâncăm, dar nu aveam ce altceva să le dăm copiilor.

Puii încă fierbeau când mama ne-a spus să ne pregătim să mergem la şcoală.

— Purtaţi cât de multe straturi de haine puteţi, a zis ea. Se poate să ne ia genţile.

Am oprit gazul sub cratiţa cu apă uleioasă şi am făcut ce ne-a spus. Eu mi-am pus patru perechi de pantaloni elastici, o rochie, două bluze şi o jachetă roz – câte haine suportam să am pe mine în căldura aceea. Transpiraţia a început să-mi curgă imediat pe spate.

— Nu purta nimic prea strâmt şi nu-ţi arăta pielea, a spus mama. Ai grijă să arăţi ca o femeie decentă.

Apoi am adăugat o eşarfă albă în geantă, împreună cu două rochii – una dintre rochiile de bumbac ale lui Kathrine şi una galben aprins, la coaserea căreia contribuise şi Dimal cu material cumpărat din Sinjar şi pe care abia dacă o purtase. Când eram mică, purtam hainele până se rupeau. Acum aveam destui bani ca să ne permitem o rochie nouă pe an şi nu suportam să le las în urmă pe cele mai noi. Apoi, fără să mă gândesc la asta, mi-am pus colecţia de farduri în şifonier împreună cu albumul cu fotografiile mireselor şi l-am încuiat din nou.

Un şir de oameni începuseră deja să meargă încet spre şcoală. Îi vedeam pe fereastră, ducându-şi genţile. Bebeluşii stăteau cu capetele atârnate în braţele mamelor, iar copiii mici îşi târau picioarele de oboseală. Unii vârstnici trebuiau împinşi în roabe; păreau deja morţi. Era periculos de cald afară. Transpiraţia uda cămăşile bărbaţilor şi rochiile femeilor, pătându-le spatele. Sătenii erau palizi,

pierduseră în greutate. I-am auzit gemând, dar nu înţelegeam niciun cuvânt.

Hezni ne-a sunat de la casa mătuşii. Pe cât de tulburaţi eram noi, el părea un animal sălbatic, strigându-ne că vrea să se întoarcă în Kocho.

— Dacă o să vi se întâmple ceva rău, trebuie să fiu şi eu acolo! urla el.

Jilan tremura în timp ce vorbea la telefon, încercând să-l liniştească. Hotărâseră recent să aibă copii şi sperau ca într-o zi să aibă familia mare pe care şi-o doreau. Când a venit ISIS în Sinjar, tocmai terminaseră de pus acoperişul pe noua lor casă de beton. Mama ne-a spus să memorăm numerele de telefon ale lui Hezni şi Saoud.

— Poate e nevoie să-i sunaţi, ne-a spus, iar eu încă le pot recita pe de rost pe amândouă.

Am mers prin casă spre uşa laterală. Chiar mai mult decât de obicei, fiecare cameră părea însufleţită de amintiri. Am trecut prin sufragerie, unde stăteau fraţii mei în serile lungi de vară, bând ceai tare şi dulce împreună cu alţi bărbaţi din sat; prin bucătărie, unde surorile mele mă răsfăţau gătindu-mi mâncarea preferată, bame cu roşii; dormitorul meu, unde Kathrine şi cu mine ne catifelam părul cu ulei de măsline, adormind cu capetele înfăşurate în plastic şi trezindu-ne cu mirosul piperat al uleiului cald. Mă gândeam la mesele luate în curte, cu familia stând în jurul unui covor, punând orez cu unt lunecos între bucăţi de pâine proaspătă. Era o casă simplă şi uneori părea supraaglomerată. Elias ne amenința mereu că se mută împreună cu familia lui, ca să le ofere mai mult spaţiu, dar nu a făcut-o niciodată.

Auzeam oile, înghesuite în curte. Blana li se îndesea în timp ce trupurile li se micşorau de foame. Nu suportam gândul că vor muri sau vor fi ucise ca să le mănânce luptătorii ISIS. Ele erau tot ce aveam. Mi-aş dori să fi ştiut

ca să memorez fiecare dintre aceste detalii din casa mea – culorile vii ale pernuţelor din sufragerie, mirodeniile care parfumau bucătăria, chiar şi sunetul apei care picura din duş –, dar nu ştiam că plecam de acasă pentru totdeauna. M-am oprit în bucătărie lângă un morman de lipii. Le scosesem ca să le mănânce copiii cu puiul, dar nu se atinsese nimeni de ele. Am apucat câteva pâini rotunde, care se răciseră şi se cam uscaseră, şi le-am pus într-o pungă de plastic ca să le iau cu mine. Mi se părea lucrul corect de făcut. Poate ne va fi foame, aşteptând orice urma să se întâmple, sau poate că mâncarea sfântă avea să ne apere de ISIS.

— Fie ca Domnul care a făcut pâinea asta să ne ajute, am şoptit eu şi l-am urmat pe Elias afară în stradă.

Capitolul 10

Pentru prima dată după 3 august, uliţele din Kocho erau pline de oameni, dar aceştia erau acum nişte stafii. Nimeni nu saluta pe nimeni şi nu se săruta pe obraji sau pe creştetul capului, ca de obicei. Nimeni nu zâmbea. Duhoarea tuturor corpurilor noastre, nespălate şi ude de transpiraţie, îmi înţepa nările. Singurele sunete erau cele scoase de oamenii care gemeau în căldura aceea şi strigătele combatanţilor ISIS, care îşi ocupaseră poziţiile de-a lungul străzii şi pe acoperişuri, urmărindu-ne şi împingându-ne în direcţia şcolii. Feţele lor erau acoperite până la ochi, care ne urmăreau pe drumul nostru încet şi chinuit.

Eu am mers cu Dimal şi Elias. Nu mă agăţam de ei, dar faptul că îi aveam aproape mă făcea să mă simt mai puţin singură. Atât timp cât eram cu familia mea şi mergeam cu toţii în acelaşi loc, ştiam că măcar vom avea aceeaşi soartă, indiferent ce se întâmpla. Totuşi, să-mi părăsesc căminul din niciun alt motiv decât frica a fost cel mai greu lucru pe care l-am făcut până atunci.

Nu ne-am spus unul altuia niciun cuvânt în timp ce mergeam. Pe uliţa de lângă casa noastră, unul dintre prietenii lui Elias, un bărbat pe nume Amr, a venit în fugă către noi. Tocmai devenise tată şi era panicat.

— Am uitat laptele praf! a strigat. Trebuie să mă întorc acasă!

Era agitat, de parcă era gata să fugă cât de iute putea împotriva valului de oameni.

Elias şi-a pus mâna pe umărul lui Amr.

— E imposibil, i-a spus. Casa ta e prea departe. Du-te la şcoală – o să aibă cineva lapte praf.

Amr a încuviinţat şi a intrat înapoi în rând, lângă ceilalţi care mergeau în direcţia şcolii.

Am văzut mai mulţi combatanţi în locul unde uliţele se goleau în drumul mare. Ne priveau, ţinându-şi puştile gata să tragă. Simpla lor prezenţă ne înspăimânta. Femeile şi-au pus baticurile, de parcă asta le-ar fi protejat de privirea luptătorilor, şi au lăsat ochii în jos în timp ce mergeau, privind rotocoalele mici de praf uscat care li se strângeau în jurul tălpilor cu fiecare pas pe care îl făceau. M-am dus repede de cealaltă parte a lui Elias, punându-l pe fratele meu cel mare între mine şi ISIS. Oamenii mergeau de parcă nu aveau niciun control asupra mişcărilor sau direcţiei lor. Arătau ca nişte trupuri fără suflet.

Fiecare casă de pe drumul acela îmi era cunoscută. Fata doctorului din sat locuia pe traseu, la fel şi două fete din clasa mea de la şcoală. Una dintre ele fusese luată pe

3 august, când ISIS a venit prima dată în Sinjar şi familia ei a încercat să fugă. M-am întrebat ce s-a întâmplat cu ea.

Unele dintre case erau lungi şi făcute din cărămizi de lut, ca a noastră, în timp ce altele erau din beton, ca a lui Hezni. Cele mai multe erau văruite sau lăsate gri, dar unele erau vopsite în culori aprinse sau decorate cu plăci de faianţă lucrate cu grijă. Acele case probabil fuseseră plătite şi construite într-o viaţă sau două de om, iar proprietarii lor se aşteptau ca şi copiii şi nepoţii lor să locuiască acolo mult timp după ce ei aveau să moară, apoi să le lase casa copiilor şi nepoţilor lor. Casele din Kocho erau întotdeauna pline de oameni, zgomotoase, aglomerate şi fericite. Acum stăteau goale şi posace, privind cum treceam pe lângă ele. Animalele mâncau absente în curţi, iar câinii ciobăneşti lătrau neputincioşi de după porţi.

Un cuplu în vârstă de lângă noi se chinuia să meargă şi s-a oprit pe marginea drumului să se odihnească. Imediat un luptător a lătrat la ei:

— Înainte! Nu vă opriţi!

Dar bărbatul părea prea epuizat ca să mai audă. A căzut pe drum sub un copac, iar trupul lui descărnat încăpea cu totul în peticul acela de umbră.

— N-o să ajung la munte, i-a spus nevestei sale, care îl implora să se ridice. Lasă-mă aici, la umbră. Vreau să mor aici.

— Nu, trebuie să mergi mai departe, a spus soţia lui, proptindu-l sub umăr, iar el s-a rezemat de ea în timp ce continuau să meargă, folosind corpul ei pe post de cârjă. Aproape am ajuns.

Vederea acelui cuplu bătrân care se mişca încet către şcoală m-a înfuriat atât de tare, încât deodată mi-a dispărut toată frica. Desprinzându-mă din mulţime, am fugit la o casă unde un luptător stătea de pază pe acoperiş

şi mi-am dat capul pe spate, scuipându-l cu toată forţa de care eram în stare. În cultura yazidită, scuipatul este inacceptabil, iar în familia mea era unul dintre cele mai rele lucruri pe care le puteai face. Deşi eram mult prea departe de soldat ca să-l atingă scuipatul meu, voiam să ştie cât de mult îl uram.

— Curvo!

Combatantul s-a întors pe călcâie şi a început să strige la mine. Arăta de parcă voia să sară de pe acoperiş şi să pună mâna pe mine.

— Suntem aici să vă ajutăm!

Am simţit mâna lui Elias pe cotul meu, trăgându-mă înapoi în mulţime.

— Mergi mai departe, a spus Dimal cu o şoaptă apăsată şi îngrozită. De ce-ai făcut asta? O să ne omoare.

Fratele şi sora mea erau furioşi, iar Elias mă ţinea strâns aproape, încercând să mă ascundă de luptător, care încă ţipa la noi.

— Îmi pare rău, am şoptit eu, dar minţeam.

Singurul lucru pe care îl regretam era că luptătorul fusese prea departe ca să-l scuip drept în faţă.

În depărtare vedeam muntele. Lung şi îngust şi uscat ca iasca vara, era singura noastră fărâmă de speranţă. Mi se părea un lucru divin că muntele Sinjar exista cu adevărat. Toată regiunea Sinjar era netedă, practic un deşert în cea mai mare parte a anului, dar în mijloc se găsea muntele Sinjar, cu stepe antropice verzi plantate cu tutun, platouri ideale pentru picnicuri şi vârfuri suficient de înalte pentru a fi înconjurate de nori şi acoperite cu zăpadă iarna. În cel mai înalt punct, cocoţat pe marginea unei stânci înfricoşătoare, se află un templu mic şi alb care iese din nori. Dacă am fi putut ajunge acolo, ne-am fi putut ruga la templul acela, ne-am fi ascuns în satele din munţi, poate chiar ne-am fi adus oile să-i pască iarba. În ciuda

fricii mele, încă mă aşteptam să ajungem în cele din urmă la muntele Sinjar. Îmi părea că muntele nu exista în Irak decât ca să-i ajute pe yazidiţi. Nu mă puteam gândi la niciun alt scop.

Erau atâtea lucruri pe care nu le ştiam în timp ce mergeam împreună cu satul meu spre şcoală. Nu ştiam că Lalish fusese evacuat de toată lumea în afara celor mai sfinţi preoţi şi că era păzit de slujitori ai templului, bărbaţi şi băieţi care mergeau acolo să frece podelele şi să aprindă lămpile cu ulei de măsline. Acum apărau templul folosind ce arme puteau găsi. Nu ştiam că în Istanbul Naif Jasso îşi suna disperat prietenii arabi pentru a afla ce se întâmpla şi că în America yazidiţii încă pledau în faţa liderilor de la Washington şi din Bagdad. Oameni din toată lumea încercau să ne ajute şi nu reuşeau.

Încă nu ştiam că în Zakho, la două sute patruzeci de kilometri distanţă, Hezni avea să audă despre ce se întâmpla în Kocho şi avea să-şi piardă minţile, fugind de la casa mătuşii până la o fântână, unde rudele noastre au fost nevoite să-l imobilizeze ca să-l împiedice să se arunce. Fratele meu a sunat pe telefonul lui Elias constant timp de două zile după aceea, lăsându-l să sune şi să sune, până ce într-o zi s-a oprit.

Nu ştiam cât de mult ne detesta ISIS şi ce erau în stare să facă combatanţii săi. Aşa speriaţi cum eram cu toţii, nu cred că vreunii dintre cei care am parcurs acel drum ar fi putut să prevadă cât de brutal se vor purta cu noi. Dar, în timp ce noi mergeam, ei începuseră deja să-şi desfăşoare genocidul. La marginea unuia dintre satele noastre din nordul Sinjarului, o femeie yazidită locuia lângă şosea, într-un şopron mic din cărămizi de lut. Nu era foarte bătrână, dar arăta de parcă ar fi trăit sute de ani, pentru că îşi petrecuse cea mai mare parte a vieţii sale adulte adâncită în durere. Pielea ei era translucidă pentru că ieşea afară

foarte rar şi nişte riduri adânci îi înconjurau ochii, care erau înceţoşaţi după ani de plâns.

Cu câteva decenii în urmă, toţi băieţii ei, precum şi soţul muriseră luptând în primul Război Iran-Irak, iar după aceea ea nu a mai văzut niciun motiv să-şi trăiască bătrâneţea. S-a mutat din casă în şopronul din cărămizi de lut şi nu lăsa pe nimeni să stea înăuntru prea mult timp. În fiecare zi, un sătean se oprea la ea ca să-i lase mâncare sau ceva de îmbrăcat. Nu se putea apropia de ea, dar probabil că mânca, pentru că trăia în continuare, iar hainele dispăreau şi ele. Era singură şi stingheră şi în fiecare clipă se gândea la familia pierdută, dar măcar era în viaţă. Când combatanţii ISIS au venit în Sinjar şi au găsit-o în afara satului, refuzând să se mişte, au intrat în odaia ei şi i-au dat foc.

Partea a II-a

Capitolul 1

Nu realizasem cât de mic era satul meu până nu am văzut că tot Kocho încăpea în curtea şcolii. Stăteam în picioare, înghesuiţi pe iarba uscată. Unii şuşoteau, întrebându-se ce se întâmpla. Alţii erau tăcuţi, în stare de şoc. Nimeni nu înţelegea ce se petrece. Din acea clipă,

fiecare gând avut şi fiecare pas făcut au fost un apel către Dumnezeu. Luptătorii ISIS şi-au îndreptat puştile spre noi.

— Femeile şi copiii, la etajul doi, au strigat ei. Bărbaţii, staţi aici.

Încă mai încercau să ne facă să ne păstrăm calmul.

— Dacă nu vreţi să vă convertiţi, o să vă lăsăm să mergeţi la munte, au spus ei, aşa că am mers la etajul al doilea unde ne-au îndrumat, abia apucând să ne luăm rămas-bun de la bărbaţii pe care i-am lăsat în curte.

Cred că, dacă am fi ştiut adevărul despre ce avea să se întâmple cu bărbaţii, nicio mamă nu şi-ar fi lăsat fiul sau soţul să plece.

La etaj, femeile s-au strâns în grupuri pe podeaua din sala comună. Şcoala unde îmi petrecusem atâţia ani învăţând şi făcându-mi prieteni arăta acum cu totul diferit. Plânsetele umpleau încăperea, dar, dacă cineva ţipa sau întreba ce se întâmplă, un luptător ISIS îi striga să tacă, iar sala se cufunda din nou într-o tăcere îngrozită. Toată lumea, cu excepţia femeilor foarte bătrâne sau a copiilor foarte mici, stătea în picioare. Era cald şi greu de respirat.

Un rând de ferestre zăbrelite erau deschise, ca să lase aerul să intre, şi de acolo puteam vedea puţin dincolo de zidurile şcolii. Ne-am îmbulzit la ferestre ca să vedem ce se întâmpla afară; eu m-am chinuit să zăresc ceva din spatele unui şir de femei. Nimeni nu se uita în direcţia oraşului; toată lumea încerca să-şi vadă fiii sau fraţii sau soţii în mulţimea de jos şi să înţeleagă ce li se întâmpla. Unii dintre bărbaţi stăteau părăsiţi în grădină şi ne era milă de ei. Păreau atât de lipsiţi de speranţă. Când a sosit un şir de camionete la poarta din faţă a şcolii, adunându-se laolaltă la nimereală, cu motoarele încă pornite, am început să intrăm în panică, dar combatanţii ne-au spus să tăcem, aşa că nu am putut să strigăm numele bărbaţilor sau să ţipăm, cum am fi vrut.

Câţiva luptători au început să dea roată camerei, cu nişte saci mari în mâini, cerându-ne să le dăm telefoanele mobile, bijuteriile şi banii. Cele mai multe femei au căutat în genţile pe care le făcuseră înainte să plece de acasă, aruncându-şi lucrurile în sacii deschişi, îngrozite. Am ascuns ce am putut. Am văzut femei care îşi scoteau buletinele din genţi şi îşi dădeau jos cerceii de la urechi, înghesuind totul sub rochii şi în sutiene. Altele le împingeau mai adânc în poşete când combatanţii nu se uitau. Eram speriate, dar nu renunţam. Chiar dacă ne-ar fi dus la munte, bănuiam că ar fi vrut să ne jefuiască mai întâi şi erau lucruri de care refuzam să ne despărţim.

Cu toate acestea, combatanţii au umplut trei saci mari cu telefoanele şi banii noştri, verighetele şi ceasurile, buletinele de stat şi cartelele pentru alimente. Chiar şi copiii mici au fost percheziţionaţi de obiecte de valoare. Un luptător şi-a îndreptat puşca spre o fetiţă care purta cercei.

— Scoate-i şi pune-i în sac, a ordonat el.

Când ea nu s-a mişcat, mama ei i-a şoptit:

— Dă-i cerceii domnului, ca să putem merge pe munte, iar fetiţa şi-a scos cerceii din urechi şi i-a pus în sacul deschis.

Mama mea a renunţat la verighetă, cel mai de preţ lucru pe care îl avea.

Pe fereastră am văzut un bărbat la vreo treizeci de ani stând pe pământul uscat, rezemat de zidul grădinii, lângă un copac subţire şi fragil. L-am recunoscut ca fiind din sat, desigur – recunoşteam pe toată lumea –, şi ştiam că, la fel ca toţi bărbaţii yazidiţi, se mândrea cu vitejia lui şi se considera un luptător. Nu părea cineva care se dădea bătut cu una, cu două. Dar, când s-a apropiat un combatant gesticulând spre încheietura mâinii lui, bărbatul nu a spus şi nu a făcut nimic ca să reziste. Doar a întins

mâna şi s-a uitat în altă parte, în timp ce combatantul i-a smuls ceasul şi l-a aruncat în sac, iar apoi a dat drumul mâinii omului, lăsând-o să cadă pe lângă el. În acea clipă am înţeles cât de periculos era ISIS. Ne aduseseră bărbaţii în punctul în care nu mai aveau nicio speranţă.

— Dă-le bijuteriile, Nadia, mi-a ordonat încet mama.

Am găsit-o într-un colţ cu alte rude de-ale noastre, care se agăţau unele de altele, împietrite.

— Dacă se uită şi le găsesc, sigur o să te omoare.

— Nu pot, am şoptit eu.

Ţineam strâns geanta în care aveam obiectele de valoare ascunse în absorbante. Împinsesem până şi pâinea pe fundul genţii, îngrijorată că luptătorii mi-ar fi cerut să renunţ la ea.

— Nadia! a încercat mama să mă certe, dar numai o clipă.

Nu voia să atragă atenţia asupra noastră.

La parter, Ahmed Jasso era la telefon cu fratele său Naif, care încă se afla în spitalul din Istanbul cu soţia sa. Mai târziu i-a spus lui Hezni totul despre aceste telefoane groaznice.

— Ne iau obiectele de valoare, i-a spus Ahmed fratelui său. Apoi au zis că ne duc la munte. Deja sunt camionete în faţa porţii.

— Poate, Ahmed, poate, a răspuns Naif.

Dacă aceasta e ultima noastră convorbire, s-a gândit el, *să fie cât mai fericită*. Dar, după ce a vorbit cu Ahmed, Naif a sunat un prieten arab dintr-un sat din apropiere.

— Dacă auzi împuşcături, sună-mă, i-a spus el bărbatului, apoi a închis telefonul şi a aşteptat.

În cele din urmă, combatanţii i-au cerut *mukhtar*-ului să le dea telefonul mobil. L-au întrebat apoi:

— Tu reprezinţi satul. Ce ai hotărât? Vă convertiţi?

Ahmed Jasso îşi petrecuse toată viaţa servind satul Kocho. Când era o dispută între săteni, el îi chema pe bărbaţi la *jevat* ca să o rezolve. Când apăreau tensiuni între noi şi un sat vecin, Ahmed Jasso era responsabil să liniştească apele. Familia lui era mândria satului, iar noi aveam încredere în el. Acum era rugat să decidă soarta întregului sat.

— Duceţi-ne la munte, a spus el.

Se crease agitaţie lângă geamurile deschise şi mi-am făcut loc din nou până acolo. Afară, combatanţii le ordonaseră bărbaţilor să se urce în camionetele parcate lângă şcoală şi îi împingeau la rând în maşini, înghesuind cât de mulţi bărbaţi încăpeau în fiecare. Femeile şuşoteau în timp ce priveau, speriate că, dacă ar fi ridicat vocea, un luptător ar fi închis fereastra, blocându-le vederea. Băieţii, unii dintre ei de numai treisprezece ani, erau urcaţi în camionete împreună cu bărbaţii şi cu toţii păreau lipsiţi de speranţă.

Am cercetat camionetele şi grădina, căutându-i pe fraţii mei. L-am văzut pe Massoud stând în a doua camionetă, privind drept în faţă împreună cu ceilalţi bărbaţi şi evitând să se uite în sus la fereastra aglomerată sau în spate, către sat. Având-l pe geamănul lui, Saoud, în siguranţă în Kurdistan, Massoud abia dacă ne adresase zece cuvinte pe durata asediului. Întotdeauna fusese cel mai stoic dintre fraţii mei. Îi plăceau liniştea şi solitudinea, iar munca de mecanic i se potrivea. Unul dintre cei mai apropiaţi prieteni ai lui Massoud fusese ucis în timp ce încerca să fugă din Kocho cu familia lui şi să se ducă la munte, dar Massoud nu a spus niciodată vreun cuvânt despre el sau Saoud sau oricare dintre ceilalţi. Îşi petrecuse timpul cât am fost sub asediu uitându-se la reportaje de pe muntele Sinjar la televizor, ca noi toţi, iar

noaptea venea pe acoperiş ca să doarmă. Dar nu mânca, nu vorbea şi, spre deosebire de Hezni şi Khairy, care erau mereu emotivi, nu a plâns niciodată.

Apoi l-am văzut pe Elias, mergând încet în rândul care se îndrepta spre aceeaşi camionetă. Omul care ne fusese tuturor ca un tată după ce tatăl nostru murise părea complet înfrânt. M-am uitat la femeile din jurul meu şi m-am liniştit când am văzut că la fereastră nu era şi Kathrine; nu voiam să-l vadă aşa pe tatăl său. Eu nu-mi puteam întoarce privirile. Totul din jurul meu se estompa – zgomotul femeilor care plângeau, paşii grei ai combatanţilor, soarele aspru de după-amiază, chiar şi căldura păreau să dispară în timp ce priveam cum fraţii mei erau încărcaţi în camionete, Massoud în colţ şi Elias în spate. Apoi s-au închis uşile, iar camionetele au mers în spatele şcolii. O clipă mai târziu am auzit împuşcături.

M-am prăbuşit lângă fereastră, în timp ce încăperea a izbucnit în ţipete.

— I-au omorât! strigau femeile, în timp ce combatanţii zbierau la noi să tăcem.

Mama stătea acum pe podea, nemişcată şi tăcută, iar eu am fugit la ea. Toată viaţa mea, de fiecare dată când am fost speriată, m-am dus la mama să mă liniştească.

— E totul bine, Nadia, îmi spunea ea, mângâindu-mă pe păr după ce aveam vreun coşmar sau dacă eram supărată după o ceartă cu vreunul dintre fraţii mei. O să fie bine.

Întotdeauna am crezut-o. Mama trecuse prin atâtea şi nu s-a plâns niciodată.

Acum stătea pe podea cu capul în mâini.

— Mi-au omorât copiii, hohotea ea.

— Nu mai ţipaţi, a comandat un luptător, mergând prin camera înghesuită. Dacă mai auzim vreun sunet, vă omorâm.

Hohotele s-au transformat în sunete gâtuite, în timp ce femeile încercau din răsputeri să nu mai plângă. M-am rugat ca mama să nu-şi fi văzut băieţii urcaţi în camionete, cum îi văzusem eu.

Prietenul arab al lui Naif l-a sunat din sat.

— Am auzit împuşcături, a spus el.

Plângea. O clipă mai târziu, în depărtare, a văzut silueta unui bărbat.

— Cineva fuge spre satul nostru, i-a spus fratelui *mukhtar*-ului. E vărul tău.

Când vărul lui Naif a ajuns în sat, s-a prăbuşit, gâfâind.

— I-au omorât pe toţi, a spus el. Ne-au aşezat în linie şi ne-au pus să coborâm în şanţuri – nişte tranşee puţin adânci, care, în lunile ploioase, strâng apă pentru irigaţii. Pe cei care păreau mai tineri i-au pus să ridice braţele, să verifice dacă au păr şi, dacă n-aveau, erau duşi înapoi la camionete. Pe restul ne-au împuşcat.

Aproape toţi bărbaţii fuseseră ucişi acolo, cu trupurile lor căzând unele peste altele, precum copacii loviţi în acelaşi timp de fulger.

Sute de bărbaţi au fost duşi în spatele şcolii în ziua aceea, însă doar câţiva au supravieţuit plutonului de execuţie. Fratele meu Saeed a fost împuşcat în picior şi în umăr şi, după ce a căzut, a închis ochii şi a încercat să-şi potolească inima şi respiraţia. Peste el a căzut un corp. Era al unui bărbat mare şi greu, care era şi mai solid acum că murise, iar Saeed şi-a muşcat limba ca să nu geamă sub greutatea aceea zdrobitoare. *Cel puţin corpul lui o să mă ascundă de combatanţi*, s-a gândit şi a închis ochii. Şanţul mirosea a sânge. Lângă el, un alt bărbat care încă nu murise gemea şi plângea de durere, rugându-se ca cineva să-l ajute. Saeed a auzit paşii combatanţilor în timp ce se întorceau în direcţia sa. Unul dintre ei a spus: „Câinele ăla

mai trăieşte”, înainte să pornească o nouă rafală asurzitoare de împuşcături.

Unul dintre gloanţe l-a lovit pe Saeed în gât şi a fost nevoie de toate puterea lui să nu ţipe. Abia când s-au auzit paşii luptătorilor depărtându-se – înaintând pe lângă şirul de sute de bărbaţi – a îndrăznit să-şi ducă mâna la gât pentru a opri sângele. În apropiere, un profesor pe nume Ali era şi el rănit, dar trăia. I-a şoptit lui Saeed:

— E un şopron în apropiere. Cred că sunt destul de departe ca să ajungem acolo fără să ne vadă.

Fratele meu a încuviinţat, strâmbându-se de durere.

Câteva minute mai târziu, Saeed şi Ali au dat jos de pe ei corpurile vecinilor lor şi s-au târât încet afară din şanţ, uitându-se în ambele direcţii, ca să se asigure că nu erau combatanţi în apropiere. Apoi au mers la şopron cât de repede au fost în stare. Fratele meu fusese împuşcat de şase ori şi cele mai multe gloanţe erau în picioarele lui; avea noroc că niciunul nu îi atinsese oasele sau organele. Ali era şi el rănit la spate şi, deşi putea să meargă, frica şi hemoragia îl făcuseră să delireze.

— Mi-am lăsat ochelarii acolo, îi tot spunea lui Saeed. Nu pot să văd fără ei. Trebuie să mergem să-i luăm.

— Nu, Ali, prietene, nu putem, i-a zis Saeed. O să ne omoare dacă mergem.

— Bine, a răspuns Ali, oftând şi rezemându-se de peretele şopronului.

Apoi, o clipă mai târziu, s-a întors către Saeed, stăruind:

— Prietene, nu pot să văd.

Şi a ţinut-o aşa cât timp au aşteptat, Ali rugându-se să se întoarcă pentru a-şi recupera ochelarii, iar Saeed spunându-i blând că nu se putea.

Fratele meu a răzuit pământ de pe podeaua şopronului şi l-a apăsat pe răni, încercând să oprească sângerarea. Se

temea că hemoragia avea să-i omoare. Ameţit şi tremurând încă de frică, încerca să audă sunete din şcoală şi de pe câmpul din spatele său, întrebându-se ce se întâmpla cu femeile şi dacă ISIS începuse să îngroape cadavrele bărbaţilor. La un moment dat, un zgomot ca un buldozer s-a auzit trecând pe lângă şopron, iar el s-a gândit că îl folosesc pentru a umple şanţul cu pământ.

Khaled, fratele meu vitreg, a fost dus în cealaltă parte a satului, unde bărbaţii au fost de asemenea aliniaţi şi împuşcaţi. La fel ca Saeed, a supravieţuit prefăcându-se mort şi apoi fugind să se salveze. Braţul îi atârna neputincios într-o parte, zdrobit de un glonţ care îl nimerise în cot, dar cel puţin îşi putea folosi picioarele, aşa că a fugit cât de iute a putut. Privindu-l cum pleacă, un bărbat care zăcea în apropiere a scâncit după ajutor.

— Am maşina parcată în sat, i-a spus bărbatul lui Khaled. Am fost împuşcat şi nu mă pot mişca. Te rog să iei maşina mea şi să vii după mine. Putem să mergem la munte. Te rog.

Khaled s-a oprit şi s-a uitat la acel bărbat. Picioarele îi fuseseră zdrobite de gloanţe. Nu avea cum să-l mişte fără să atragă atenţia asupra amândurora, iar bărbatul avea să moară dacă nu era dus la spital. Khaled a vrut să-i spună că urma să se întoarcă, dar nu a fost în stare să mintă. Aşa că doar s-a uitat lung la bărbat pentru o clipă.

— Îmi pare rău, a spus şi apoi a fugit.

Combatanţii ISIS au tras în Khaled de pe acoperişul şcolii din Kocho în timp ce el alerga, iar Khaled a văzut trei bărbaţi din Kocho fugind din şanţ în direcţia muntelui, cu o camionetă ISIS urmărindu-i îndeaproape. Când luptătorii din camionetă au început să tragă, Khaled s-a aruncat între două baloturi rotunde de fân care stăteau aruncate ici-colo la fermă şi a rămas acolo până la asfinţit, tremurând şi aproape leşinând de durere, rugându-se tot

timpul ca nu cumva să bată vreun vânt puternic care să rostogolească baloturile şi să-l expună. Apoi, după ce s-a întunecat, a mers singur peste terenurile agricole până la muntele Sinjar.

Saeed şi Ali au rămas în şopron până la apus. În timp ce aştepta, Saeed se uita la şcoală printr-o ferestruică.

— Vezi ce li se întâmplă femeilor şi copiilor? a întrebat Ali din colţul unde se afla.

— Nu încă, a spus fratele meu. Nu se întâmplă nimic încă.

— Dacă au de gând să-i omoare şi pe ei, n-ar fi făcut-o până acum? s-a întrebat Ali.

Saaed tăcea. Nu ştia ce avea să ni se întâmple.

Când era aproape întuneric, camionetele s-au întors în sat şi au parcat la intrarea în şcoală, în timp ce femeile şi copiii ieşeau din clădire, iar combatanţii ne băgau în camionete. Saeed şi-a ridicat capul, încercând să ne găsească în mulţime. Când a recunoscut baticul lui Dimal mişcându-se în şirul care se îndrepta spre una dintre camionete, a început să plângă.

— Ce se întâmplă? a întrebat Ali.

Saeed nu ştia.

— Pun femeile şi copiii în camionete acum, a zis el. Nu ştiu de ce.

Când maşinile s-au umplut, au plecat.

Saeed a şoptit ca pentru sine:

— Dacă supravieţuiesc, jur că mă fac luptător şi le salvez pe surorile şi pe mama mea.

Iar când soarele a coborât de tot, el şi Ali au început să meargă în direcţia muntelui cât de repede le permiteau trupurile lor rănite.

Capitolul 2

În şcoală am auzit împuşcăturile care i-au omorât pe bărbaţi. Au fost rafale zgomotoase şi au durat timp de o oră. Unele dintre femeile care stăteau la fereastră au spus că vedeau rotocoale de praf ridicându-se din spatele şcolii. Când s-a făcut linişte, combatanţii şi-au întors atenţia către noi. Femeile şi copiii erau tot ce mai rămăsese din Kocho. Eram panicate, dar încercam să nu facem zgomot, ca să nu-i înfuriem pe luptătorii care ne păzeau.

— Casa tatei s-a destrămat, a şoptit mama de unde stătea.

Este o vorbă pe care o folosim numai în cele mai disperate momente; înseamnă că am pierdut totul. Mama părea complet lipsită de speranţă. Poate chiar îi văzuse pe Elias şi pe Massoud urcând în camionete, m-am gândit eu.

Un luptător ne-a ordonat să coborâm, iar noi l-am urmat până la primul etaj. Acolo, singurii bărbaţi erau combatanţi ISIS. Un băiat de doisprezece ani pe nume Nuri, care era puţin cam înalt pentru vârsta lui, fusese luat împreună cu Amin, fratele lui mai mare, la şanţ. Amin a fost împuşcat împreună cu bărbaţii, dar Nuri fusese adus înapoi în şcoală după ce combatanţii, cerându-i să ridice braţele deasupra capului, au descoperit că nu avea păr la subraţ.

— E un copil – duceţi-l înapoi, a spus comandantul. La şcoală, băiatul a fost înconjurat de mătuşi îngrijorate.

Pe scară am văzut-o pe Kathrine aplecându-se şi luând de pe jos un sul de dolari americani – sute, aşa părea – care probabil căzuseră din vreo geantă. Îi ţinea în mână şi se uita la ei.

— Păstrează-i, i-am spus. Ascunde-i. Deja le-am dat tot ce aveam.

Dar Kathrine se temea să păstreze banii şi s-a gândit că, dacă vedeau cât de cooperantă era, li s-ar fi făcut milă de ea şi de familia ei.

— Poate dacă le dau banii n-o să ne facă nimic, a spus ea şi i-a dat sulul primului combatant pe care l-a văzut, care l-a luat fără să spună nimic.

Când am văzut că se întorseseră camionetele la porţile şcolii, am încetat să mai plângem după bărbaţi şi am început să ţipăm, îngrozite de ce avea să ni se întâmple nouă. Combatanţii au început să ne împingă în grupuri, dar era haos. Nimeni nu voia să se despartă de sora sau de mama ei şi tot întrebam:

— Ce-aţi făcut cu bărbaţii noştri? Unde ne duceţi?

Luptătorii ne ignorau, trăgându-ne de braţ şi băgându-ne în camionete. Am încercat să mă ţin de Kathrine, dar am fost despărţite. Dimal şi cu mine, împreună cu alte şaisprezece sau şaptesprezece fete, am fost urcate în prima maşină, o camionetă roşie cu bena deschisă, ca acelea în care îmi plăcea să merg. Cumva, între mine şi sora mea au ajuns alte fete, astfel că eu am rămas în spate, iar Dimal a fost împinsă într-un colţ din faţă, unde stătea umăr lângă umăr cu alte femei şi alţi copii, uitându-se la podea. Ne-am pus în mişcare înainte să văd ce li se întâmpla celorlalţi.

Şoferul a ieşit repede din Kocho, conducând cu viteză pe drumul îngust şi accidentat. Conducea de parcă era furios şi grăbit, fiecare smucitură aruncându-ne unele peste altele şi izbindu-ne de marginile de metal atât de tare, încât am crezut că o să mi se rupă spatele. Treizeci de minute mai târziu am oftat uşurate când a încetinit şi am ajuns la periferia oraşului Sinjar.

Cum în oraş nu mai rămăseseră decât musulmani sunniţi, m-am mirat să văd că viaţa mergea înainte ca de obicei. Nevestele cumpărau de mâncare la piaţă, în timp

ce bărbaţii lor fumau ţigări la ceainării. Şoferii de taxi cercetau trotuarele în căutare de clienţi, iar fermierii îşi duceau oile la păscut. Maşini civile umpleau drumul în faţa şi în spatele nostru, iar şoferii abia dacă aruncau o privire la camionetele pline cu femei şi copii. Probabil că nu arătam normal, înghesuiţi în camionete, plângând şi agăţându-ne unii de alţii. Aşa că de ce nu ne ajuta nimeni?

Am încercat să-mi păstrez speranţa. Oraşul îmi era încă familiar, iar asta m-a liniştit. Recunoşteam unele străzi, mărginite de alimentare şi restaurante care vindeau sandviciuri aromate, aleile uleioase ale atelierelor auto şi tarabele pline cu fructe colorate. Poate că mergeam la munte până la urmă. Poate combatanţii nu ne minţiseră şi voiseră doar să se descotorosească de noi, să ne dea jos la poalele muntelui Sinjar şi să ne lase să fugim de ei spre condiţiile îngrozitoare de pe vârf. Probabil se gândeau că asta era totuna cu o condamnare la moarte. Aşa speram. Casele noastre erau deja ocupate şi bărbaţii noştri erau probabil morţi, dar măcar pe vârful muntelui aveam să fim împreună cu alţi yazidiţi. L-am fi găsit pe Hezni şi am fi început să-i plângem pe cei pe care i-am pierdut. După o vreme am fi început să reconstruim ce mai rămăsese din comunitatea noastră.

Vedeam silueta muntelui la orizont, înalt şi neted la vârf, şi mi-am dorit ca şoferul nostru să continue să conducă încolo. Dar camioneta a virat spre est şi a început să se îndepărteze de muntele Sinjar. Nu am spus nimic, deşi vântul bătea atât de tare prin grilajul camionetei, încât aş fi putut ţipa fără să observe nimeni.

În clipa în care a devenit limpede că nu ne duceau la munte, am scotocit în geantă, căutând pâinea luată de acasă. Eram furioasă. De ce nu ne ajutase nimeni? Ce se întâmplase cu fraţii mei? De-acum, pâinea era tare şi uscată, acoperită cu praf şi scame. Trebuia să ne protejeze

pe mine şi pe familia mea, dar nu a fost aşa. În timp ce oraşul Sinjar rămânea tot mai mic în urmă, am scos pâinea din geantă şi am aruncat-o peste marginea camionetei, privind cum a sărit de pe şosea şi a ajuns într-un morman de gunoi.

Am ajuns în Solagh cu puţin înainte de asfinţit şi am tras în faţa Institutului din Solagh, o şcoală de la marginea oraşului. Clădirea mare era tăcută şi întunecată. Dimal şi cu mine am fost printre primele coborâte din camionete şi ne-am aşezat, epuizate, în curte, privind cum femeile şi copiii coborau împletindu-se din alte camioane pe măsură ce acestea se opreau. După ce erau date jos din camionete, rudele noastre veneau năuce spre noi pe poarta şcolii. Nisreen nu se putea opri din plâns.

— Aşteaptă, i-am spus. Nu ştim ce o să se întâmple.

Solagh era cunoscut în Kocho pentru măturile făcute manual şi o dată pe an mama sau cineva din familie mergea în oraş ca să cumpere una nouă. Şi eu m-am dus o dată, cu puţin timp înainte să vină ISIS. În acea călătorie, oraşul mi s-a părut frumos, bogat şi verde şi m-am simţit specială că fusesem trimisă şi eu. Acum parcă era altă ţară.

Mama era într-una dintre ultimele camionete. N-o să uit niciodată cum arăta. Vântul îi împinsese baticul alb pe spate, părul negru, pe care şi-l aranja în mod normal cu o cărare dreaptă pe mijloc, era ciufulit şi răvăşit, iar baticul îi acoperea doar gura şi nasul. Hainele ei albe erau pline de praf şi s-a împiedicat când a fost trasă jos din maşină.

— Hai, hai, a ţipat un luptător la ea, împingând-o spre grădină şi râzând de ea şi de alte femei în vârstă care nu se puteau mişca repede.

A intrat pe poartă şi a venit spre noi ca în transă. Fără să spună un cuvânt, s-a aşezat şi şi-a lăsat capul în poala mea. Mama nu se întindea niciodată în faţa bărbaţilor.

Un combatant a bătut în uşa încuiată a institutului până când aceasta s-a deschis larg şi apoi ne-a ordonat să intrăm.

— Mai întâi scoateţi-vă baticurile, a zis el. Lăsaţi-le aici, la uşă.

Am făcut ce ne-a spus. Acum că aveam părul descoperit, luptătorii s-au uitat la noi cu mai multă atenţie, apoi ne-au trimis înăuntru. Pe măsură ce femeile ajungeau cu camionetele la poarta institutului – copii agăţaţi de fustele mamelor, soţii tinere cu ochii roşii de cât şi-au plâns bărbaţii dispăruţi –, mormanul de baticuri creştea, iar materialul vaporos tradiţional de culoare albă se amesteca tot mai mult cu eşarfele colorate preferate de femeile yazidite tinere. Când soarele era aproape de asfinţit şi camionetele au încetat să mai sosească, un combatant care avea şi el părul lung acoperit parţial cu o eşarfă albă a împuns mormanul de baticuri cu ţeava puştii, râzând.

— Vi le vând înapoi cu două sute cincizeci de dinari, ne-a spus el, ştiind că era o sumă extrem de mică, aproximativ 20 de cenţi, dar şi că nu aveam deloc bani.

Fiind înghesuite toate într-o cameră, era insuportabil de cald. Mă întrebam dacă am febră. Femeile însărcinate gemeau şi îşi întindeau picioarele în faţă, rezemându-se cu spatele de perete şi închizând ochii de parcă încercau să blocheze imaginea camerei. Altfel, singurul sunet era foşnetul hainelor şi suspinele înăbuşite. Deodată, o femeie puţin mai tânără decât mama a început să strige din toţi rărunchii.

— Ne-aţi omorât bărbaţii! urla încontinuu, iar furia ei s-a răspândit în mulţime.

Mai multe femei au început să plângă şi să strige, cerând răspunsuri sau pur şi simplu urlând, de parcă ieşirea ei le eliberase propria durere.

Zgomotul i-a enervat pe combatanţi.

— Nu mai plângeţi sau vă omorâm chiar aici, a zis un combatant, îndreptându-şi puşca spre femeie şi dându-i o palmă peste frunte.

Dar ea parcă era posedată – nu se putea opri. Nişte femei s-au dus să o liniştească, mergând în faţa luptătorului şi a puştii sale.

— Nu te mai gândi la ce li s-a întâmplat bărbaţilor, i-a spus una. Acum trebuie să ne ajutăm pe noi.

Combatanţii ne-au dat câte ceva de mâncare – cartofi şi orez, împreună cu nişte sticle de apă. Deşi puţine dintre noi mâncaseră sau băuseră ceva de când plecaserăm de acasă în dimineaţa aceea, nu aveam apetit şi eram prea speriate ca să mâncăm ce ne dădeau. Ei ne împingeau pachetele în mâini dacă îi ignoram.

— Mâncaţi, ordonau ei, de parcă se simţeau insultaţi de refuzul nostru.

Apoi le-au dat unora dintre băieţii mai mari nişte saci de plastic şi le-au spus să meargă prin sală şi să strângă gunoiul.

Era târziu, iar noi eram epuizaţi. Capul mamei încă se odihnea în poala mea. Nu spusese nimic de când sosise, dar avea ochii deschişi şi nu dormea. Bănuiam că ne vom petrece noaptea înghesuite în institut şi mă întrebam dacă o să pot dormi vreun pic. Intenţionam să o întreb pe mama la ce se gândea, dar era prea greu să vorbesc. Mi-aş dori să fi spus ceva. După ce am mâncat, combatanţii au început să ne separe în grupuri mai mici şi să ne trimită pe cele mai multe dintre noi afară, în capete opuse ale grădinii.

— Femeile măritate, aici cu copiii, dar numai cei mici, au strigat ei, arătând spre un capăt al camerei. Femeile în vârstă şi fetele, afară.

Am intrat în panică, neştiind ce însemna asta. Mamele se agăţau de copiii mai mari, nevrând să le dea drumul. În încăpere, combatanţii despărţeau cu forţa familii, împingând fetele tinere şi nemăritate înspre uşă. În grădină, Kathrine şi cu mine ne ţineam strâns de mama, care stătea din nou pe pământ; Kathrine era şi mai îngrozită decât mine la gândul că am putea fi nevoite s-o părăsim şi şi-a aşezat capul pe braţul mamei mele. Un luptător a venit la noi:

— Tu! a lătrat el, arătându-i mamei latura de sud a grădinii. Treci acolo.

Am scuturat din cap, apropiindu-mă mai mult de mama. Luptătorul s-a lăsat în jos şi m-a tras de pulover.

— Haide, a zis el, dar eu nu am răspuns.

A tras mai tare, iar eu am întors privirea. Şi-a băgat mâinile la subţiorile mele şi m-a ridicat de pe pământ, smulgându-mă de lângă mama şi împingându-mă spre zidul grădinii. Am ţipat. Apoi i-a făcut acelaşi lucru lui Kathrine, care o ţinea pe mama de mână de parcă erau lipite şi l-a implorat să nu le despartă.

— Lăsaţi-mă să stau cu ea! a zis ea. Nu se simte bine.

Combatanţii nu au ascultat-o şi au tras-o pe Kathrine de lângă mama în timp ce amândouă, nepoata mea şi cu mine, urlam.

— Nu pot să mă mişc, simt că mor, am auzit-o pe mama spunându-i luptătorului.

— Hai, i-a zis el nerăbdător. Te ducem într-un loc cu aer condiţionat.

Iar mama s-a ridicat de pe pământ şi l-a urmat încet, îndepărtându-se de noi.

Pentru a se salva, unele dintre femeile singure mai în vârstă au început să mintă, spunându-le combatanţilor că sunt căsătorite sau apucând copii pe care îi cunoşteau şi zicând că sunt ai lor. Nu ştiam ce avea să ni se întâmple, dar luptătorii păreau mai puţin interesaţi de mame şi de femeile măritate. Dimal şi Adkee i-au tras aproape pe doi dintre nepoţii noştri.

— Sunt băieţii noştri, le-au spus combatanţilor, care s-au uitat lung o clipă, apoi au trecut mai departe.

Dimal nu îşi mai văzuse copiii de la divorţ, dar juca convingător rolul de mamă, şi chiar şi Adkee, care nu fusese căsătorită niciodată şi avea mai puţin simţ matern, îşi juca bine rolul. A fost o decizie luată într-o fracţiune de secundă, o chestiune de supravieţuire. Nu am apucat să-mi iau rămas-bun de la surorile mele înainte să fie duse la etaj cu băieţii încă agăţaţi de ele.

A fost nevoie de o oră ca să fie separate toate femeile. Eu stăteam afară cu Rojian, Kathrine şi Nisreen; aşteptam şi ne ţineam în braţe. Din nou, luptătorii ne-au oferit cartofi şi apă şi, cu toate că eram prea speriate ca să mâncăm, eu am băut puţină apă, apoi încă puţină. Nu îmi dădusem seama cât de sete îmi era. Mă gândeam la mama şi la surorile mele de la etaj şi mă întrebam dacă luptătorilor ISIS avea să li se facă milă de ele şi ce ar fi însemnat acea milă. Chipurile fetelor înghesuite în jurul meu erau roşii de plâns. Părul le ieşea din cozile simple sau împletite, iar mâinile lor strângeau persoana de alături. Eram atât de obosită, încât simţeam că avea să mi se scufunde capul în corp şi că din clipă în clipă lumea avea să se întunece. Dar nu mi-am pierdut de tot speranţa până nu am văzut cele trei autocare trăgând în faţa şcolii. Erau enorme, genul folosit de obicei pentru a transporta turiştii şi pelerinii pe teritoriul Irakului şi la Mecca, şi am ştiut imediat că erau pentru noi.

— Unde ne duc? s-a tânguit Kathrine.

Nu a spus-o, dar toate eram îngrozite că ne vor duce în Siria. Orice părea posibil, iar eu eram sigură că am fi murit în Siria.

Mi-am ţinut geanta aproape. Era puţin mai uşoară fără pâine, iar acum îmi părea rău că o aruncasem. E păcat să iroseşti pâinea. Dumnezeu nu îi judecă pe yazidiţi în funcţie de cât de des ne rugăm sau mergem în pelerinaje. Nu trebuie să construim catedrale maiestuoase sau să urmăm ani întregi de studii religioase pentru a fi buni yazidiţi. Ritualurile, precum botezul, au loc numai atunci când familia are suficienţi bani sau destul timp cât să facă acea călătorie.

Credinţa noastră stă în acţiunile noastre. Primim străini în casele noastre, le dăm bani şi mâncare celor care nu au şi priveghem trupul unui om drag înainte de înmormântare. Chiar şi a fi un elev bun sau a fi blând cu soţul tău ori soţia ta este un act egal cu rugăciunea. Lucrurile care ne ţin în viaţă şi care le permit oamenilor săraci să-i ajute pe alţii, precum pâinea, sunt sfinte.

Dar greşelile fac parte din viaţa omului, motiv pentru care avem fraţi şi surori-ale-vieţii-de-apoi – membri ai castei şeicilor yazidiţi pe care îi alegem să ne înveţe despre religia noastră şi să ne ajute în viaţa de apoi. Sora-mea-a-vieţii-de-apoi era puţin mai mare decât mine, frumoasă şi foarte învăţată în yazidism. Fusese căsătorită o dată, apoi a divorţat, iar când s-a întors să trăiască împreună cu familia ei, s-a devotat lui Dumnezeu şi religiei sale. Reuşise să scape înainte ca ISIS să ajungă aproape de casa ei, iar acum era în siguranţă în Germania. Cea mai importantă ocupaţie pe care o au aceşti fraţi şi aceste surori este să stea cu Dumnezeu şi Melek Taus şi să te apere după ce ai murit. „Am cunoscut această persoană

când trăia”, va spune sora sau fratele tău. „Merită să i se întoarcă sufletul pe pământ. E o persoană bună.”

Când aveam să mor, ştiam că sora-mea-a-vieţii-de-apoi va fi nevoită să mă apere pentru unele dintre păcatele pe care le-am săvârşit cât am fost în viaţă – am furat dulciuri din magazinul din Kocho, de pildă, sau momentele când am fost prea leneşă ca să merg la fermă cu fraţii mei. Acum trebuia să mă apere pentru mult mai mult şi speram că mai întâi o să mă poată ierta – pentru că mi-am sfidat mama salvând fotografiile cu mirese, pentru că mi-am pierdut credinţa şi am aruncat pâinea, iar acum pentru că am urcat în acel autocar şi pentru orice avea să se întâmple după aceea.

Capitolul 3

Fetele ca mine erau urcate în două dintre autocare. Băieţii, inclusiv adolescenţii, ca Nuri şi nepotul meu, Malik, care fuseseră cruţaţi în Kocho pentru că erau tineri, au urcat în al treilea. Erau la fel de îngroziţi ca noi. Jeepuri blindate, pline cu combatanţi ISIS, aşteptau să escorteze autocarele de parcă mergeam la război, ceea ce poate şi făceam.

În timp ce aşteptam în mulţime, un combatant a venit la mine. Era acelaşi bărbat care împunsese mai devreme baticurile cu puşca şi încă ţinea arma în mâini.

— Te converteşti? m-a întrebat.

Rânjea batjocoritor, ca atunci când se jucase cu baticurile noastre.

Eu am scuturat din cap.

— Dacă te converteşti, poţi să rămâi aici, a zis el, arătând spre institut, unde se aflau mama şi surorile mele. Poţi să stai cu mama şi surorile tale şi să le spui şi lor să se convertească.

Din nou am scuturat din cap. Eram prea speriată ca să spun orice.

— Bine, a zis el încruntându-se la mine, fără să mai rânjească. Atunci te urci în autocar cu toate celelalte.

Autocarul era uriaş, cu cel puţin patruzeci de rânduri a câte şase scaune, împărţite la mijloc de un culoar lung, luminat şi înconjurate de geamuri acoperite cu perdele. Pe măsură ce locurile se ocupau, aerul a devenit rapid apăsător şi greu de respirat, dar când am încercat să deschidem geamurile sau măcar să dăm la o parte perdelele ca să vedem afară, un combatant a strigat la noi să stăm locului. Eu eram aproape de locurile din faţă şi îl auzeam pe şofer vorbind la telefon. Mă întrebam dacă o să dezvăluie unde mergeam. Dar vorbea în turkmenă, aşa că nu îl înţelegeam. De pe locul meu de lângă culoar priveam şoferul şi drumul prin parbrizul lat. Era întuneric când am plecat de la institut, aşa că tot ce puteam vedea când a aprins farurile era o bucată mică de asfalt negru şi uneori câte un copac sau un tufiş. Nu vedeam în spate, aşa că nu am putut să privesc Institutul din Solagh dispărând în depărtare cu mama şi surorile mele înăuntru.

Mergeam repede, cele două autocare pline cu fete în faţă şi cel cu băieţi în spate, iar jeepurile albe erau în faţa şi în spatele convoiului. Autocarul nostru era straniu de tăcut. Tot ce auzeam erau paşii unui luptător care patrula pe culoar şi sunetul motorului. A început să mi se facă rău de maşină şi am încercat să închid ochii. Mirosul de transpiraţie şi de corp nespălat umplea autocarul. O fată din spate a vomitat în palmă, violent la început şi apoi, când un luptător a strigat la ea să înceteze, cât de încet

era în stare. Voma ei emana un miros acru, care s-a împrăştiat în autocar şi era aproape de nesuportat, iar unele fete care stăteau aproape de ea au început şi ele să verse. Nimeni nu le putea linişti. Nu aveam voie să ne atingem sau să vorbim unele cu altele.

Combatantul care se plimba pe culoar era un bărbat înalt, de vreo treizeci şi cinci de ani, pe nume Abu Batat. Părea că îi plăcea ce făcea, oprindu-se la anumite rânduri pentru a se uita la fete, alegându-le pe cele care se fereau sau se prefăceau că dorm. În cele din urmă a început să le tragă pe unele fete de pe scaune şi să le trimită în spatele autocarului, unde le punea să stea drepte lângă perete.

— Zâmbeşte! le spunea, înainte de a face o fotografie cu telefonul mobil, râzând de parcă îl amuza spaima de care erau cuprinse fetele alese.

Când lăsau ochii în jos de frică, el striga:

— Capul sus! şi cu fiecare fată părea să devină mai îndrăzneţ.

Am închis ochii şi am încercat să uit ceea ce se întâmpla. În ciuda groazei pe care o simţeam, corpul meu era atât de obosit, încât am adormit repede. Nu m-am putut odihni însă şi de fiecare dată când mă lua somnul ridicam capul şi deschideam ochii, speriată, şi stăteam şi mă uitam prin parbriz şi îmi aminteam, după o clipă, unde mă aflam.

Nu puteam fi sigură, dar părea că eram pe drumul spre Mosul, care servea drept capitala ISIS în Irak. Cucerirea oraşului era o victorie uriaşă pentru ISIS, iar filmuleţele online arătau petrecerile de după ce ocupaseră străzile şi clădirile municipale şi blocaseră drumurile din jurul oraşului Mosul. Forţele kurde şi central-irakiene jurau între timp că vor lua oraşul înapoi din mâinile combatanţilor ISIS, chiar dacă ar fi durat ani de zile. *Nu*

avem la dispoziţie ani de zile, m-am gândit eu şi am adormit la loc.

Deodată am simţit o mână pe umăr şi am deschis ochii, văzându-l pe Abu Batat lângă mine, cu ochii verzi lucindu-i şi cu gura contorsionată într-un zâmbet. Faţa mea era aproape la acelaşi nivel cu pistolul pe care şi-l prinsese la şold şi mă simţeam ca un pietroi cum stăteam acolo, neputând să mă mişc sau să vorbesc. Am închis din nou ochii, rugându-mă să plece, şi apoi i-am simţit mâna mişcându-se încet pe umărul meu, mângâindu-mi gâtul şi apoi coborând pe rochie până ce s-a oprit pe sânul meu stâng. Mi se părea că mă arde; nu mai fusesem niciodată atinsă aşa. Am deschis ochii, dar nu l-am privit, m-am uitat doar drept în faţă. Abu Batat mi-a băgat mâna sub rochie şi mi-a apucat sânul tare, de parcă voia să-mi facă rău, şi apoi a plecat.

Fiecare secundă petrecută cu ISIS era parte dintr-o moarte lentă şi dureroasă – a trupului şi a sufletului –, iar în acel moment din autocar cu Abu Batat am început să mor. Eram dintr-un sat şi fusesem crescută într-o familie bună. De fiecare dată când plecam de acasă, indiferent unde mergeam, mama se uita la mine, cercetându-mă: „Încheie-ţi nasturii la bluză, Nadia”, spunea ea. „Fii o fată cuminte.”

Acum, străinul acesta mă atingea sălbatic şi nu puteam face nimic. Abu Batat continua să meargă de-a lungul autocarului, pipăindu-le pe fetele care stăteau pe rândul de la margine, trecându-şi mâna peste corpurile noastre de parcă nu eram oameni, de parcă nu-i era teamă că o să ne mutăm sau că o să ne supărăm. Când a venit din nou la mine, i-am apucat mâna, încercând să-l opresc să mi-o mai bage sub rochie. Eram prea speriată ca să vorbesc. Am început să plâng, iar lacrimile mele i-au căzut pe mână, dar tot nu s-a oprit. *Astea sunt lucruri care*

se întâmplă între doi iubiţi când se căsătoresc, m-am gândit eu. Aceasta fusese ideea mea despre lume şi despre iubire toată viaţa mea, din clipa în care am fost suficient de mare încât să ştiu ce înseamna căsătoria, de-a lungul tuturor curtărilor şi sărbătorilor din Kocho, până în clipa în care Abu Batat m-a atins şi mi-a făcut fărâme această idee.

— Le face aşa tuturor fetelor care stau la margine, mi-a şoptit fata care stătea lângă mine, pe locul din mijloc. Pune mâna pe toate.

— Schimbă locul cu mine, te rog, am implorat-o. Nu vreau să mă mai atingă.

— Nu pot, a răspuns ea. Mi-e prea frică.

Abu Batat a continuat să meargă pe culoar, oprindu-se în faţa fetelor care îi plăceau cel mai mult. Când închideam ochii, auzeam foşnetul pantalonilor lui largi, de culoare albă, şi plesnitul sandalelor în picioarele lui. La fiecare câteva secunde se auzea o voce care spunea ceva în arabă la staţia pe care el o ţinea într-o mână, dar se auzea prea rău ca să înţeleg exact ce spunea.

De fiecare dată când trecea pe lângă mine, mă atingea pe umăr şi pe sânul stâng, apoi pleca mai departe. Eram atât de transpirată, încât parcă eram la duş. Am observat că evita fetele care vomitaseră mai devreme şi mi-am băgat mâna în gură, încercând să mă forţez să vărs, sperând că îmi voi umple rochia de vomă, iar combatantul îşi va ţine mâinile acasă, dar degeaba. M-a durut şi m-am înecat şi nu a ieşit nimic.

Autocarul s-a oprit în Tal Afar, un oraş majoritar turkmen, aflat la vreo patruzeci şi opt de kilometri de Sinjar, iar combatanţii au început să vorbească la telefoane şi la staţii, încercând să-şi dea seama ce voiau superiorii lor să facă.

— Au zis să lăsăm băieţii aici, i-a spus şoferul lui Abu Batat şi amândoi au coborât din autocar.

Prin parbriz l-am văzut pe Abu Batat cu alţi combatanţi şi m-am întrebat despre ce vorbeau. Trei sferturi din locuitorii din Tal Afar erau turkmeni sunniţi şi, cu câteva luni înainte ca ISIS să sosească în Sinjar, şiiţii din oraş fugiseră, lăsându-le cale liberă luptătorilor.

Mă durea partea stângă a corpului, unde mă pipăise Abu Batat. M-am rugat să nu se întoarcă în autocar, dar după câteva minute a urcat şi ne-am pus iar în mişcare. Plecând, am văzut prin parbriz că lăsam unul dintre autocare în urmă. Mai târziu am aflat că era autocarul plin cu băieţi, printre care şi nepotul meu, Malik, pe care ISIS avea să încerce să-i spele pe creier ca să lupte în grupările sale teroriste. Pe măsură ce anii treceau şi războiul continua, aveau să folosească băieţii ca scuturi umane şi în atacuri sinucigaşe cu bombă.

De îndată ce s-a întors în autocar, Abu Batat a continuat să ne molesteze. Îşi alesese preferatele, pe noi ne vizita cel mai des şi pe noi ţinea mâna mai mult, strângându-ne atât de tare, încât parcă voia să ne sfâşie corpurile. La vreo zece minute după ce am plecat din Tal Afar, n-am mai suportat. Când i-am simţit iar mâna pe umăr, am ţipat, rupând tăcerea. Curând şi alte fete au început să ţipe, până când interiorul autocarului părea scena unui masacru. Abu Batat a îngheţat.

— Tăceţi, toate! a strigat el, dar noi n-am tăcut.

Dacă mă omoară, *nu-mi pasă,* mă gândeam. *Vreau să mor.* Şoferul turkmen a oprit pe dreapta, iar autocarul s-a oprit cu o smucitură, zdruncinându-mă pe scaun. Şoferul a strigat ceva la telefon. O clipă mai târziu, unul dintre jeepurile albe care mergeau în faţa noastră s-a oprit şi din faţă a coborât un bărbat care s-a îndreptat spre autocarul nostru.

Am recunoscut combatantul, un comandant pe nume Nafah, din Solagh. La institut fusese deosebit de crud şi de aspru, urlând la noi fără vreun strop de omenie. Mi se părea că e ca o maşinărie. Şoferul i-a deschis uşa comandantului, iar Nafah a dat năvală în autocar.

— Cine a început asta? l-a întrebat pe Abu Batat, iar hărţuitorul meu a arătat spre mine.

— Ea, a zis el, iar Nafah a venit spre locul unde stăteam.

Înainte ca el să poată face ceva, am început să vorbesc. Nafah era terorist, dar oare ISIS nu avea reguli despre cum trebuiau tratate femeile? Dacă se considerau buni musulmani, cu siguranţă ar fi obiectat la felul în care Abu Batat ne abuza.

— Voi ne-aţi adus aici, în autocarul ăsta. Voi ne-aţi făcut să venim, noi n-am avut de ales, iar bărbatul acesta – am arătat spre Abu Batat, cu mâna tremurându-mi de frică – ne-a pus mâna pe sâni tot drumul. Ne tot apucă şi nu ne lasă în pace!

Nafah a tăcut după ce am vorbit. Pentru o clipă am sperat că îl va pedepsi pe Abu Batat, dar acea speranţă a dispărut când Abu Batat a început să vorbească.

— Pentru ce credeţi că sunteţi aici? mi-a zis, suficient de tare încât să-l audă toată lumea din autocar. Sincer, nu ştiţi?

Abu Batat s-a dus spre locul unde stătea Nafah şi m-a apucat de gât, împingându-mi capul pe spătarul scaunului şi îndreptându-şi pistolul spre fruntea mea. Fetele din jurul meu ţipau, dar eu eram prea speriată ca să scot vreun sunet.

— Dacă închizi ochii, te împuşc, mi-a spus el.

Nafah a pornit spre uşa autocarului. Înainte să plece, s-a întors către noi.

— Nu ştiu de ce credeţi că aţi fost luate, a zis el. Dar nu aveţi de ales. Sunteţi aici ca să fiţi *sabaya* şi o să faceţi exact ce spunem noi. Iar dacă mai ţipă vreuna, credeţi-mă, o să vă fie şi mai rău.

Apoi, în timp ce Abu Batat încă ţinea pistolul îndreptat către mine, Nafah a coborât din autocar.

Era prima dată când auzeam acel cuvânt arab referindu-se la mine. Când ISIS a cucerit regiunea Sinjar şi a început să răpească yazidiţi, prăzilor umane le spuneau *sabaya* (*sabiyya* este forma de singular), referindu-se la femeile tinere pe care aveau să le cumpere şi să le vândă ca sclave sexuale. Aceasta era o parte a planului lor pentru noi, provenit dintr-o interpretare a Coranului de mult interzisă de comunităţile musulmane ale lumii şi scris în *fatwa* şi în broşurile pe care ISIS le făcuse oficiale înainte să atace Sinjarul. Fetele yazidite erau considerate necredincioase şi, potrivit interpretării pe care combatanţii o dădeau Coranului, violarea unei sclave nu este un păcat. Noi trebuia să atragem noi recruţi care să se alăture luptătorilor şi urma să fim date de la unul la altul ca răsplată pentru loialitate şi bună purtare. Toată lumea din autocar era destinată aceleiaşi sorţi. Nu mai eram fiinţe umane – eram *sabaya*.

Abu Batat a luat mâna de pe gâtul meu şi şi-a pus pistolul deoparte, dar din acea clipă şi până am ajuns în Mosul, vreo oră mai târziu, eu am fost ţinta lui principală. Mai atingea şi alte fete, dar se concentra asupra mea, oprindu-se mai des la scaunul meu şi apăsându-şi mâna pe sânul meu cu atâta forţă, încât eram sigură că îmi va lăsa vânătăi. Partea stângă a corpului îmi amorţise şi, deşi eram tăcută, crezând cu adevărat că Abu Batat m-ar fi ucis dacă aş mai fi avut vreo ieşire, în mintea mea nu am încetat nicio clipă să urlu.

Era o noapte senină şi prin parbriz vedeam cerul plin de stele. Acesta îmi amintea de o străveche poveste arabă de iubire pe care ne-o spunea mama, cu titlul *Layla şi Majnun*. În poveste, un bărbat pe nume Qays se îndrăgosteşte atât de tare de o femeie pe nume Layla şi este atât de deschis cu privire la ce simte, scriind poem după poem despre dragostea pe care i-o poartă, încât oamenii din jurul lui îi dau porecla de *Majnun*, care înseamnă „posedat” sau „nebun” în arabă. Când Majnun îi cere mâna Laylei tatălui ei, acesta îl refuză, spunându-i că e prea instabil ca să fie un soţ bun.

E o poveste tragică. Layla e obligată să se mărite cu alt bărbat şi apoi moare cu inima frântă. Majnun pleacă din sat şi cutreieră deşertul, vorbind singur şi scriind poezii în nisip, până când într-o zi găseşte piatra de mormânt a Laylei. Rămâne lângă ea până când moare şi el. Îmi plăcea să o ascult pe mama spunând această poveste, deşi mă făcea să plâng pentru cei doi îndrăgostiţi. Cerul întunecat care mă înspăimânta de obicei devenea romantic. *Layla* înseamnă „noapte” în arabă, iar mama încheia povestea arătându-mi două stele de pe cer.

— Dacă nu au putut fi împreună în viaţă, s-au rugat să fie împreună în moarte, îmi spunea ea. Aşa că Dumnezeu i-a transformat în stele.

În autocar am început şi eu să mă rog.

— Doamne, te rog, fă-mă stea ca să pot fi pe cer deasupra autocarului, şopteam eu. Dacă ai făcut-o o dată, o poţi face din nou.

Dar noi mergeam în continuare spre Mosul.

Capitolul 4

Abu Batat nu a încetat să ne atingă până am ajuns în Mosul. Ceasul de deasupra parbrizului arăta ora două dimineaţa când ne-am oprit în faţa unei clădiri mari, o casă care m-am gândit că îi aparţinuse unei familii foarte înstărite. Jeepurile au intrat într-un garaj, iar autocarele au parcat în faţa casei, deschizându-şi uşile pentru noi.

— Hai! Ieşiţi! a strigat Abu Batat, iar noi am început să ne ridicăm încet corpurile de pe scaune.

Puţine dintre noi dormiseră şi toate eram înţepenite şi amorţite de la atâta stat. Corpul mă durea unde mă atinsese Abu Batat, dar mă înşelam crezând că acum, când autocarul se oprise, mă va lăsa în pace. Ne-am aliniat la ieşire, fiecare ţinând ce adusese cu ea, iar el aştepta lângă uşa deschisă, întinzând mâinile să pipăie fetele când coborau din autocar. Şi-a plimbat mâinile pe corpul meu, din cap până în picioare.

Am intrat prin garaj. Nu mai văzusem niciodată o casă atât de frumoasă. Era uriaşă, cu sufragerii mari, dormitoare şi suficientă mobilă, m-am gândit eu, pentru şase familii. Nimeni din Kocho, nici măcar Ahmed Jasso, nu locuia într-o casă precum aceasta. Camerele erau încă pline de ceasurile şi covoarele care am bănuit că îi aparţinuseră familiei care locuise acolo, şi am observat că unul dintre combatanţi bea dintr-o cană decorată cu o fotografie de familie. M-am întrebat ce se întâmplase cu ea.

Erau luptători ISIS peste tot, îmbrăcaţi în uniforme, cu staţiile cârâind întruna. Ne urmăreau în timp ce eram trimise în trei camere, fiecare dintre acestea dând spre un mic palier. De unde stăteam cu Kathrine şi alte câteva fete, vedeam în celelalte camere, unde femeile şi fetele se mişcau ca în transă, uitându-se după fete pe care le cunoşteau, dar de care fuseseră despărţite în autocare. Camera era aglomerată, iar noi ne-am aşezat pe podea,

rezemându-ne unele de altele. Era aproape imposibil să nu adormi.

Cele două ferestre mici din cameră erau închise şi perdelele erau trase, dar din fericire cineva pornise un aparat de răcire prin evaporare – ruda mai butucănoasă şi mai ieftină a aparatelor de aer condiţionat, foarte răspândită în Irak – care subţia aerul şi îl făcea mai uşor de respirat. Nu exista mobilă în camera noastră, cu excepţia unor saltele îngrămădite lângă pereţi. Un miros greţos venea din baia de pe hol.

— O fată avea un telefon mobil şi, când au venit să o percheziţioneze, a încercat să-l arunce în toaletă, a şoptit cineva. I-am auzit vorbind despre asta când am sosit.

La intrarea în baie am văzut un morman de baticuri precum cele lăsate în Solagh, întinse pe podeaua din gresie ca nişte petale de flori.

După ce s-au umplut camerele, un combatant a făcut un semn spre locul unde stăteam.

— Vino cu mine, a zis el, apoi s-a întors şi s-a îndreptat către uşă.

— Nu te duce! m-a rugat Kathrine, punându-şi braţele mici în jurul meu şi încercând să mă împiedice să mă ridic.

Nu ştiam ce voia, dar nu am crezut că îi pot spune „nu”.

— Dacă nu mă duc, o să mă ia oricum cu forţa, i-am spus eu şi l-am urmat pe combatant.

M-a dus la garajul de la primul etaj, unde Abu Batat şi Nafah aşteptau împreună cu un alt luptător. Acesta din urmă vorbea kurdă şi am fost şocată când l-am recunoscut; era Suhaib, cel care avea un magazin în oraşul Sinjar. Yazidiţii îi vizitau magazinul tot timpul şi sunt sigură că mulţi îl considerau un prieten. Toţi trei bărbaţii se uitau la mine cu furie. Încă voiau să mă pedepsească pentru ieşirea mea din autocar.

— Cum te cheamă? a întrebat Nafah şi, când am încercat să fac un pas în spate, m-a tras de păr şi m-a împins la perete.

— Nadia, i-am răspuns.

— Când te-ai născut? a întrebat, iar eu i-am spus.

— 1993.

Apoi m-a întrebat:

— Eşti aici cu cineva din familie?

M-am blocat. Nu ştiam dacă voiau să le pedepsească pe Kathrine şi pe celelalte fete pentru că erau rude cu mine, aşa că am minţit.

— Sunt aici cu celelalte fete, am zis eu. Nu ştiu ce s-a întâmplat cu familia mea.

— De ce-ai ţipat?

Nafah m-a apucat mai tare de păr.

Eram îngrozită. Simţeam cum corpul meu, care fusese întotdeauna mărunt şi slab, practic dispare în mâinile lor. Mi-am zis să spun orice era nevoie ca să mă lase să urc înapoi la Kathrine.

— Mi-era frică, i-am spus eu sincer. Tipul acesta din faţa dumneavoastră – am arătat spre Abu Batat – a pus mâna pe mine. Tot drumul de la Solagh ne-a atins.

— Pentru ce crezi că eşti aici? a repetat Nafah ce spusese în autocar. Eşti o necredincioasă, o *sabiyya*, şi acum aparţii Statului Islamic, aşa că obişnuieşte-te.

Apoi m-a scuipat în faţă.

Abu Batat a scos o ţigară, pe care a aprins-o şi i-a dat-o lui Nafah. Am fost surprinsă; credeam că fumatul e ilegal conform legilor ISIS. Dar nu voiau să fumeze ţigara. *Să nu mi-o stingă pe faţă*, m-am gândit, încă făcându-mi griji, pe vremea aceea, din pricina frumuseţii. Nafah m-a împuns în umăr cu ţigara aprinsă, apăsând-o prin materialul rochiilor şi al bluzelor pe care le pusesem pe mine în dimineaţa aceea, până când a atins pielea şi s-a stins. Mirosul de

material şi carne arsă era înfiorător, dar am încercat să nu ţip de durere. Ţipatul doar îţi făcea mai multe probleme.

Când a aprins altă ţigară şi a stins-o pe burta mea, nu m-am putut abţine – am ţipat.

— Ţipă ea acum, dar o să ţipe şi mâine? le-a spus Abu Batat celorlalţi.

Voia ca ei să fie şi mai aspri cu mine.

— Trebuie să înţeleagă ce e şi pentru ce se află aici.

— Lăsaţi-mă în pace şi nu mai fac, am zis.

Nafah m-a plesnit peste faţă de două ori, tare, şi apoi mi-a dat drumul.

— Du-te înapoi la celelalte *sabaya*, a zis el. Şi să nu mai scoţi vreun sunet.

La etaj, camera era întunecată şi aglomerată. Mi-am tras părul peste umăr şi mi-am pus mâinile pe burtă, ca să ascund arsurile de nepoatele mele, şi apoi am găsit-o pe Kathrine, care stătea lângă o femeie ce părea să aibă în jur de treizeci de ani. Femeia nu era din Kocho; probabil sosise la centru înaintea noastră. Avea doi copii mici, unul dintre ei un bebeluş destul de mic cât să sugă de la sân, şi era însărcinată. Pe bebeluş îl ţinea la piept, legănându-l încet, ca să-l ţină liniştit, şi m-a întrebat ce se întâmplase jos. Doar am scuturat din cap.

— Ai dureri? m-a întrebat femeia.

Deşi nu o cunoşteam, m-am rezemat de ea. Mă simţeam foarte slăbită. Am dat din cap că da.

Apoi i-am spus totul, despre cum am plecat din Kocho şi am fost despărţită de mama şi de surorile mele, despre cum i-am văzut pe fraţii mei luaţi cu maşina. I-am spus despre autocar şi Abu Batat.

— M-au bătut, am zis şi i-am arătat arsurile de ţigară de pe umăr şi burtă, cu pielea rănită şi dureroasă.

— Ia asta, a spus ea, umblând în geantă şi dându-mi un tub. E cremă pentru iritaţii de scutec, dar poate te ajută cu arsurile.

I-am mulţumit şi am luat loţiunea în baie, unde mi-am dat puţin pe umăr şi pe burtă. Mi-a calmat întru câtva arsurile. Apoi mi-am dat puţin şi pe părţile corpului unde mă atinsese Abu Batat. Am observat că îmi venise ciclul şi i-am cerut absorbante unui combatant, care mi le-a dat fără să mă privească.

Când m-am aşezat la loc în cameră, am întrebat-o pe femeie:

— Ce se întâmplă aici? Ce v-au făcut?

— Chiar vrei să ştii? a întrebat ea, iar eu am încuviinţat. În prima zi, pe 3 august, în jur de patru sute de femei şi copii yazidiţi au fost aduşi aici, a început ea. E un centru ISIS unde trăiesc şi lucrează combatanţii. De asta sunt atât de mulţi aici.

S-a oprit şi s-a uitat la mine.

— Dar tot aici suntem vândute şi făcute cadou.

— Pe tine de ce nu te-au vândut? am întrebat.

— Pentru că sunt măritată, aşteaptă patruzeci de zile înainte să mă dea unui luptător să fiu *sabiyya* lui, a zis ea. Asta e una dintre regulile lor. Nu ştiu când o să vină după tine. Dacă nu te aleg azi, o să te aleagă mâine. De fiecare dată când vin, le iau pe unele dintre femei. Le violează şi apoi le aduc înapoi sau uneori cred că le păstrează. Alteori le violează aici, într-o cameră din casă, şi le aduc înapoi când termină.

Am rămas tăcută. Durerea arsurilor mele creştea puţin câte puţin, ca o cratiţă cu apă care îşi atingea încet punctul de fierbere, şi am tresărit.

— Vrei o pastilă de durere? a întrebat ea, dar eu am scuturat din cap.

— Nu-mi place să iau pastile, i-am zis.

— Atunci bea ceva, a spus ea, iar eu i-am luat recunoscătoare sticla, bând câteva guri din apa călduţă.

Bebeluşul ei se liniştise şi era gata să adoarmă.

— N-o să dureze mult, a continuat ea în şoaptă. Vor veni să vă ia şi pe voi şi vă vor viola. Unele fete se freacă cu cenuşă sau pământ pe faţă ori îşi încâlcesc părul, dar nu contează, pentru că le pun să se spele şi să arate bine din nou. Unele s-au sinucis sau au încercat, tăindu-şi venele chiar acolo, a spus ea arătând spre baie. Se vede sângele sus pe pereţi, unde cei de la curăţenie nu-l observă.

Nu mi-a spus să nu-mi fac griji sau că totul va fi bine. Când a încetat să mai vorbească, mi-am lăsat capul pe umărul ei, aproape de locul unde bebeluşul adormise.

În noaptea aceea, când am închis ochii, a fost doar pentru o clipă. Eram epuizată, dar prea îngrozită ca să dorm. Era vară, aşa că soarele răsărea devreme, iar când a intrat lumina în cameră – neclară şi slabă prin perdelele groase – am văzut că cele mai multe fete fuseseră treze toată noaptea, ca mine. Erau buimace, frecându-se la ochi şi căscând în mânecile rochiilor. Combatanţii au intrat cu nişte orez şi supă de roşii pentru micul dejun, pe nişte farfurii de plastic pe care le-au aruncat după aceea, iar mie îmi era atât de foame, încât am început să mănânc imediat ce mi-au pus farfuria în faţă.

Multe dintre fete îşi petrecuseră noaptea plângând şi mai multe au început să plângă din nou dimineaţa. O fată din Kocho care era cam de vârsta lui Dimal, dar care, spre deosebire de ea, nu reuşise să-i păcălească pe combatanţi că e femeie măritată, stătea aproape de mine.

— Unde suntem? a întrebat ea.

Nu recunoscuse niciuna dintre clădirile sau străzile de pe drum.

— Nu ştiu exact, i-am spus. Undeva în Mosul.

— Mosul, a şoptit ea.

Toate crescuserăm aproape de oraş, dar puţine dintre noi fuseseră vreodată acolo.

Un şeic a intrat în cameră, iar noi ne-am oprit din vorbit. Era un bărbat mai în vârstă, cu părul alb, purtând pantaloni largi şi negri şi sandale populare printre luptătorii ISIS şi, deşi pantalonii lui erau mai scurţi decât era normal şi nu îi veneau bine, mergea prin cameră uitându-se lung la noi, cu o aroganţă ce m-a făcut să cred că e cineva foarte important.

— Câţi ani are? a arătat spre o fată din Kocho, care se făcuse mică într-un colţ.

Fata avea vreo treisprezece ani.

— Foarte tânără, i-a spus un combatant, mândru.

Mi-am dat seama după accentul şeicului că e din Mosul. Probabil îi ajutase pe teroriştii să cucerească oraşul. Poate era un afacerist bogat care putea ajuta ISIS să se dezvolte sau poate era un prelat musulman sau fusese important când Saddam era la putere şi aşteptase clipa în care să-şi recapete autoritatea luată de americani şi şiiţi. Era posibil şi să creadă sincer întreaga propagandă religioasă; asta ne-au spus cu toţii când îi întrebam de ce fac parte din ISIS, chiar şi cei care nu vorbeau arabă şi nu ştiau cum să se roage. Ne-au spus că au dreptate şi că Dumnezeu e de partea lor.

Şeicul a arătat spre noi de parcă deţinea deja fiecare fată din încăpere şi, după câteva minute, a ales trei – toate din Kocho. După ce i-a dat combatantului un pumn de dolari americani, a părăsit camera şi cele trei fete au fost târâte după el la parter, unde achiziţiile erau înregistrate şi procesate.

În cameră s-a instalat o panică totală. De acum ştiam ce avea de gând ISIS cu noi, dar nu ştiam când vor ajunge

alţi cumpărători şi cum aveau să ne trateze. Aşteptarea era o tortură. Unele fete şuşoteau despre o încercare de evadare, dar era imposibil. Chiar dacă reuşeam să ieşim pe fereastră, casa, care era în mod evident un fel de centru ISIS, roia de combatanţi. Nu aveam cum să ne strecurăm afară fără să observe cineva. În plus, Mosulul e un oraş mare, necunoscut. Dacă reuşeam totuşi să ne strecurăm pe lângă mulţimile de combatanţi de la parter, nu aveam cum să ştim în ce direcţie să fugim. Ne aduseseră aici noaptea, cu geamurile acoperite. Ar fi făcut orice ca să se asigure că nu ieşeam de acolo în viaţă.

Subiectul discuţiilor s-a mutat curând la sinucidere. Recunosc că la început mi-a trecut şi mie prin cap. Orice ar fi fost mai bine decât ce îmi descrisese femeia aceea cu o noapte înainte. Kathrine şi cu mine am făcut un pact cu alte câteva fete.

— Mai bine murim decât să fim cumpărate şi folosite de Daesh, am spus noi.

Sinuciderea părea mai onorabilă decât să ne supunem combatanţilor, singurul nostru mod de a riposta. Totuşi, era imposibil să privim în timp ce una dintre vecinele noastre şi-ar fi luat viaţa. O fată şi-a înfăşurat şalul în jurul gâtului, spunând că avea să se stranguleze, dar altele i l-au luat cu forţa din mâini. Unele au spus:

— Nu putem fugi, dar, dacă ajungem pe acoperiş, putem sări.

Eu mă tot gândeam la mama. Pentru ea, nimic în viaţă nu era suficient de rău încât să justifice sinuciderea. „Trebuie să crezi că Dumnezeu va avea grijă de tine”, îmi spunea de fiecare dată când mi se întâmpla ceva rău. După accidentul meu de la fermă a stat lângă mine în spital, rugându-se să trăiesc, şi a cheltuit o mulţime de bani pe bijuteriile pe care mi le-a oferit când m-am trezit.

Îşi dorise cu atâta disperare să trăiesc, încât acum nu-mi puteam lua viaţa.

Ne-am schimbat repede planul. Nu ne vom sinucide; ne vom ajuta reciproc cât de mult vom putea şi vom fugi cu prima ocazie. În timp ce aşteptam în casa aceea, a devenit limpede cât de dezvoltat era comerţul cu sclave din Mosulul preluat de ISIS. Mii de fete yazidite fuseseră luate de acasă, cumpărate, vândute sau oferite în dar combatanţilor de rang înalt şi şeicilor şi transportate în oraşe din tot teritoriul Irakului şi al Siriei. Nu conta dacă se sinucidea vreo fată sau chiar o sută. ISIS nu şi-ar fi făcut probleme din pricina morţilor noastre şi nu ar fi schimbat ceea ce făcea. În plus, de acum, după ce pierduseră câteva sclave, luptătorii ne păzeau ca să se asigure că, şi dacă ne tăiam venele sau ne strangulam cu eşarfele, nu vom muri din cauza rănilor.

Un combatant a venit în cameră şi a cerut actele pe care le păstraserăm.

— Daţi-ne orice acte pe care scrie că sunteţi yazidite, a spus el, băgându-le într-o pungă.

La parter au strâns toate actele – cărţi de identitate, cartele alimentare, certificate de naştere – şi le-au ars, lăsând un morman de cenuşă. Era ca şi cum credeau că, dacă ne distrugeau actele, puteau şterge existenţa yazidiţilor din Irak. Eu le-am dat tot ce aveam, cu excepţia cartelei alimentare a mamei, pe care o ţineam în sutien. Era tot ce aveam de la ea.

În baie m-am stropit cu puţină apă pe faţă şi braţe. O oglindă atârna deasupra chiuvetei, dar mi-am ţinut privirea în jos. Nu mă puteam uita la mine. Bănuiam că deja nu aş mai fi recunoscut fata care se uita la mine. Pe peretele de deasupra duşului am văzut sângele despre care îmi spusese femeia din noaptea trecută. Petele mici,

maroniu-roşcate, de sus de pe faianţă erau tot ce mai rămăsese din nişte fete yazidite venite aici înaintea mea.

După aceea am fost despărţite din nou, de data aceasta în două grupuri. Am reuşit să rămân cu Kathrine şi am fost aliniate şi urcate înapoi în autocare. Alte fete – pe toate le ştiam din Kocho – au rămas în urmă. Nu am apucat să ne luăm rămas-bun de la ele şi mai târziu am aflat că grupul lor a fost dus dincolo de graniţă, în Raqqa, capitala ISIS din Siria. Eu eram uşurată că am rămas în Irak. Indiferent de ce se întâmpla, credeam că pot supravieţui atât timp cât rămâneam în ţara mea.

M-am dus repede în spatele autocarului, ca să mă asigur că prind un loc la fereastră, unde m-am gândit că îi va fi mai greu lui Abu Batat sau altui combatant să mă atingă. Era ciudat să fiu afară, în lumina orbitoare de vară, după ce petrecusem ultimele zile înăuntru, cu draperiile trase, sau pe drum de la un oraş la altul, la adăpostul întunericului. Când autocarul s-a pus în mişcare, m-am uitat printre perdele la străzile din Mosul. La început păreau complet normale, cum arăta şi oraşul Sinjar, cu oameni care făceau cumpărături şi îşi duceau copiii la şcoală. Dar, spre deosebire de Sinjar, Mosul era plin de luptători ISIS. Bărbaţii erau staţionaţi la punctele de control, patrulând străzile, adunaţi în camionete sau pur şi simplu ducându-şi noile vieţi în oraşul schimbat, cumpărând legume şi discutând cu vecinii. Toate femeile erau acoperite în întregime de *abaya* şi *niqab*-uri negre; ISIS declarase că e ilegal ca o femeie să plece de acasă neacoperită sau singură, aşa că ele pluteau pe străzi, aproape invizibile.

Stăteam tăcute, uluite şi îngrozite. Eu i-am mulţumit lui Dumnezeu că eram cu Kathrine, Nisreen, Jilan şi Rojian. Prezenţa lor îmi dădea stropul de putere de care aveam nevoie ca să nu-mi pierd complet minţile. Nu toate

fuseseră la fel de norocoase. O fată fusese separată de toată lumea pe care o cunoscuse în Kocho şi a început să plângă în hohote.

— Fiecare dintre voi are pe cineva, dar eu nu am pe nimeni, a spus ea, frângându-şi mâinile în poală.

Am vrut să o consolăm, dar niciuna nu era destul de curajoasă încât să încerce.

În jur de ora zece dimineaţa am ajuns la o casă verde cu două etaje, puţin mai mică decât prima, şi am fost împinse înăuntru. La etajul al doilea, o cameră fusese deja golită de majoritatea obiectelor ce aparţinuseră familiei care locuise acolo, deşi o Biblie de pe un raft şi o cruce mică de pe perete ne arătau limpede că fuseseră creştini. Câteva fete erau deja acolo când am sosit noi. Erau din Tal Ezeir şi stăteau aproape unele de altele. Mai multe saltele subţiri erau strânse lângă pereţi, iar ferestrele mici fuseseră fie înnegrite, fie acoperite cu pături groase, filtrând soarele de amiază într-o lumină slabă şi deprimantă. Toată încăperea puţea a soluţie de curăţat, aceeaşi pastă de un albastru fluorescent pe care o foloseau femeile în Kocho ca să dezinfecteze bucătăriile şi băile.

În timp ce stăteam acolo şi aşteptam, un combatant a intrat în cameră ca să se asigure că ferestrele erau complet acoperite şi că nu putea vedea nimeni înăuntru sau afară. Când a observat Biblia şi crucea, a mormăit ca pentru sine, a luat o ladă de plastic, le-a aruncat în ea şi apoi a scos lada din cameră.

La ieşire ne-a strigat să facem duş.

— Voi ăştia, yazidiţii, mereu sunteţi aşa împuţiţi? a întrebat el, cu o expresie exagerată de scârbă.

M-am gândit la Saoud când s-a întors din Kurdistan şi ne-a spus că oamenii de acolo râd de yazidiţi, spunând că mirosim urât, şi ţin minte cât de tare m-a înfuriat asta. Dar

acum, cu ISIS, speram că put. Jegul era o armură care ne proteja de mâinile bărbaţilor ca Abu Batat. Voiam ca luptătorii să fie atât de dezgustaţi de duhoarea noastră – după ce stătuserăm în autocarele înfierbântate şi multe dintre noi vomitaseră de frică –, încât să nu ne atingă. În schimb, ne-au împins în grupuri în direcţia băii.

— Daţi-vă jos jegul! ne-au ordonat. Nu vrem să vă mai mirosim.

Am făcut ce ni s-a spus, stropindu-ne cu apă de la chiuvetă pe faţă şi pe braţe, dar refuzând să ne dăm jos hainele şi să fim dezbrăcate atât de aproape de bărbaţi.

După ce a plecat combatantul, unele dintre fete şuşoteau şi arătau spre un birou. Pe el stătea un laptop negru, închis.

— Mă întreb dacă merge, a spus una dintre fete. Poate are internet! Am putea să ne conectăm pe Facebook şi să le scriem unor oameni că suntem în Mosul.

Habar nu aveam cum se foloseşte un laptop sau un computer – era primul pe care îl vedeam –, aşa că m-am uitat în timp ce două fete s-au apropiat de masă încet. Ideea de a ne conecta pe Facebook ne dăduse puţină speranţă, care s-a răspândit prin cameră. Unele fete au încetat să mai plângă, altele s-au ridicat singure pentru prima dată de când plecaserăm din Solagh. Inima mi-a luat-o parcă la galop. Îmi doream atât de mult ca maşinăria să meargă.

O fată a deschis laptopul, iar ecranul s-a aprins. Am căscat gurile, entuziasmate, şi am supravegheat uşa să nu vină combatanţii. Fata a început să apese pe nişte taste, apoi mai tare, frustrată. Curând a închis capacul şi s-a întors spre noi, cu capul plecat.

— Nu merge, a zis ea şi părea gata să plângă. Îmi pare rău.

Prietenele ei au înconjurat-o, consolând-o. Eram toate atât de dezamăgite.

— E în regulă, măcar ai încercat, îi şopteau ele. În plus, dacă ar fi funcţionat, *Daesh* nu l-ar fi lăsat aici.

M-am uitat la perete, unde stăteau fetele din Tel Ezeir. Nu se mişcaseră şi nu ne spuseseră nimic de când sosiserăm. Se strângeau unele pe altele atât de tare, încât era greu să-ţi dai seama unde începea şi unde se termina fiecare. Chipurile lor, când s-au uitat la mine, erau ca nişte măşti de durere pură şi m-am gândit că probabil şi eu arătam la fel.

Capitolul 5

Piaţa de sclave s-a deschis seara. Auzeam gălăgia de la parter, unde luptătorii se înregistrau şi se organizau, iar când a intrat primul bărbat în cameră, toate fetele au început să ţipe. Era ca scena unei explozii. Gemeam de parcă eram rănite, încovoindu-ne şi vomitând pe podea, dar nimic nu i-a oprit pe combatanţi. Se plimbau încoace şi încolo prin cameră, uitându-se lung la noi în timp ce ţipam şi imploram. Cele care ştiau arabă se rugau de ei în arabă, iar fetele care nu ştiau decât kurdă ţipau cât de tare puteau, dar bărbaţii reacţionau la panica noastră de parcă eram nişte copii plângăcioşi – enervante, dar nu destul încât să fim luate în seamă.

Erau atraşi în special de cele mai frumoase fete, întrebând: „Câţi ani ai?” şi examinându-le părul şi gurile.

— Sunt virgine, aşa-i? au întrebat una dintre gărzi, care a dat din cap şi le-a răspuns ca un vânzător mândru de marfa sa:

— Desigur!

Unele fete mi-au spus că fuseseră verificate de un medic ca să se asigure că nu minţeau în legătură cu virginitatea, în timp ce altele, ca mine, fuseseră doar întrebate. Câteva au insistat că de fapt nu sunt virgine, că sunt stricate, gândindu-se că asta le făcea mai puţin dezirabile, dar combatanţii şi-au dat seama că minţeau.

— Sunt atât de tinere şi sunt yazidite, spuneau ei. Nicio yazidită n-ar face sex fără să fie măritată.

Acum, luptătorii ne atingeau oriunde voiau, trecându-şi palmele peste sânii şi picioarele noastre, de parcă eram animale.

Era haos în timp ce aceştia se plimbau prin cameră, cercetând fetele şi punând întrebări în arabă sau turkmenă. Nafah, care sosise când s-a deschis piaţa, a ales o fată foarte tânără, ceea ce i-a făcut pe unii dintre ceilalţi luptători să râdă.

— Ştiam că o vei alege pe ea, îl tachinau ei. Spune-mi când termini cu ea şi dă-mi-o şi mie.

— Potoliţi-vă! ne strigau combatanţii. Linişte!

Dar ordinele lor nu ne făceau decât să strigăm mai tare. Un luptător mai în vârstă, un bărbat gras cu o burtă uriaşă, pe nume Hajji Shakir, care s-a dovedit a fi unul dintre liderii de la Mosul, a apărut în uşă. (Hajji e un nume comun, dar şi o formulă de politeţe pentru bărbaţi.) Acesta era însoţit de o fată acoperită cu *niqab*-ul şi *abaya* purtate de toate femeile din oraşele cucerite de ISIS.

— Asta e *sabiyya* mea, a spus el, împingând-o în cameră. O să vă spună cât de fericită e acum că a devenit musulmană.

Fata şi-a ridicat *niqab*-ul. Deşi plăpândă, era extrem de frumoasă, cu o piele netedă şi închisă la culoare, iar când a deschis gura, un dinte mic de aur a sclipit în lumină. Mă gândeam că nu poate avea mai mult de şaisprezece ani.

— E *sabiyya* mea de pe 3 august, când am eliberat oraşul Hardan de necredincioşi, a spus Hajji Shakir. Spune-le cât de împăcată eşti acum că eşti cu mine şi nu mai eşti *kafir*, i-a mai spus o dată, dar ea a rămas tăcută. Spune-le!

Ea s-a uitat în jos la covor, dar nu a spus nimic. Arăta de parcă nu putea vorbi. Haosul pieţei a cuprins rapid totul şi, când m-am uitat din nou la uşă o clipă mai târziu, fata nu mai era. Hajji Shakir se apropiase între timp de o altă *sabiyya*, o fată pe care o ştiam din Kocho.

Mi-am pierdut de tot controlul. Dacă era inevitabil să mă ia un combatant, nu aveam să-i uşurez munca. Urlam şi strigam, plesnind mâini care se întindeau să mă pipăie. Alte fete făceau la fel, încovrigându-se pe podea sau aruncându-se peste surorile şi prietenele lor, pentru a le apăra. Nu ne mai era teamă că vom fi bătute şi multe dintre noi, inclusiv eu, ne întrebam dacă îi puteam provoca să ne omoare. Când m-a plesnit un luptător peste faţă şi a zis: „Asta e aia care a făcut circ ieri”, am fost uimită de cât de puţin m-a durut palma lui. A fost mult mai dureros când, o clipă mai târziu, mi-a atins sânul şi, după ce a plecat, m-am prăbuşit pe podea, unde Nisreen şi Kathrine au încercat să mă consoleze.

În timp ce stăteam acolo, alt combatant s-a oprit în faţa noastră. Aveam capul pe genunchi şi nu-i vedeam decât cizmele şi gambele, groase ca nişte trunchiuri de copac ieşindu-i din încălţăminte. Era un combatant de rang înalt pe nume Salwan, care venise cu altă fată, altă yazidită tânără din Hardan, pe care avea de gând să o lase la casa unde stăteam şi să cumpere o înlocuitoare. M-am uitat la el. Era cel mai mare bărbat pe care îl văzusem

vreodată, ca un uriaş îmbrăcat într-o *dishdasha* albă de dimensiunile unui cort, strâmbându-se de sub barba roşie. Nisreen, Rojian şi Kathrine m-au acoperit cu corpurile lor, încercând să mă ascundă, dar el nu a plecat.

— Ridică-te, a zis.

Fiindcă nu mă ridicam, m-a lovit cu piciorul.

— Tu! Fata cu geacă roz! Am zis să te ridici!

Am strigat şi ne-am strâns mai aproape, dar asta l-a provocat şi mai tare pe Salwan. S-a aplecat şi a încercat să ne despartă, smucindu-ne de umeri şi de braţe. Însă noi ne ţineam în continuare una de alta de parcă eram o singură persoană. Rezistenţa noastră l-a înfuriat şi a urlat la noi să ne ridicăm, lovindu-ne umerii şi mâinile. În cele din urmă, lupta i-a atras atenţia unui paznic, care a venit să-l ajute, bătându-ne peste mâini cu un băţ până când durerea a fost atât de mare, încât a trebuit să ne dăm drumul una alteia. După ce am fost separate, Salwan mă păzea rânjind şi i-am văzut clar faţa pentru prima dată. Ochii îi erau îngropaţi adânc în carnea feţei late, care părea să fie acoperită în întregime de păr. Nu arăta ca un bărbat – arăta ca un monstru.

Nu mai rezistam.

— Vin cu tine, am zis. Dar trebuie să le iei şi pe Kathrine, Rojian şi Nisreen.

Nafah a venit să vadă ce se întâmplă. Când m-a văzut, faţa i s-a înroşit de furie.

— Iar tu? a strigat şi ne-a plesnit pe fiecare peste faţă.

— Nu plec fără ele! am urlat şi eu, iar Nafah a început să ne lovească mai repede şi mai tare şi a continuat să ne lovească până când feţele ne-au amorţit şi lui Rojian îi curgea sânge din gură.

Apoi el şi Salwan ne-au luat pe mine şi pe Rojian şi ne-au smuls de lângă Kathrine şi Nisreen, trăgându-ne după ei la parter. Paşii lui Salwan tropăiau pe scări. Nu am

apucat să-mi iau rămas-bun de la Kathrine sau Nisreen şi nici măcar să mă uit în urmă în timp ce mă duceau cu ei.

Atacurile asupra Sinjarului şi răpirea fetelor pentru a fi folosite ca sclave sexuale nu au fost o decizie spontană luată pe câmpul de luptă de un soldat lacom. ISIS plănuise totul: cum aveau să intre în casele noastre, ce o făcea pe o fată să valoreze mai mult sau mai puţin, care combatanţi meritau o *sabiyya* ca stimulent şi care trebuiau să plătească. Discutau despre *sabaya* chiar şi în revista lor lucioasă de propagandă, *Dabiq*, în încercarea de a atrage recruţi noi. În centrele lor din Siria şi în celulele adormite din Irak planificau comerţul cu sclave de luni de zile, stabilind ce credeau că e legal sau nu conform legii islamice, şi au pus totul pe hârtie pentru ca fiecare membru ISIS să urmeze aceleaşi reguli brutale. Oricine poate citi – detaliile planului pentru *sabaya* sunt reunite într-o broşură publicată de Comitetul pentru Cercetare şi Fatwa al ISIS. Şi e dezgustător, pe de o parte, din cauza celor scrise şi, pe de alta, pentru modul în care ISIS formulează aceste lucruri, atât de simplu şi direct, ca legile oricărui stat, încrezător că tot ceea ce face este permis de Coran.

Sabaya pot fi făcute cadou şi pot fi vândute după bunul-plac al stăpânului, „pentru că sunt doar o marfă”, spune broşura ISIS. Femeile nu trebuie despărţite de copiii mici – din acest motiv lui Dimal şi lui Adkee li s-a zis să rămână în Solagh –, dar copiii mai mari, precum Mailk, pot fi luaţi de la mamele lor. Există reguli pentru o *sabiyya* care rămâne însărcinată (nu poate fi vândută) sau căreia îi moare stăpânul (este distribuită ca „parte din averea sa”). Un stăpân poate face sex cu o sclavă prepuberă, scrie acolo, dacă este „aptă pentru contact sexual”, iar dacă nu

e, „atunci e suficient să vă bucuraţi de ea fără contact sexual”.

Multe dintre aceste lucruri sunt justificate prin versete din Coran şi din legile islamice medievale, pe care ISIS le foloseşte selectiv şi se aşteaptă ca susţinătorii săi să le interpreteze literal. Este un document îngrozitor şi şocant. Dar ISIS nu este atât de original pe cât cred membrii săi. Violul s-a folosit de-a lungul istoriei ca armă de război. Nu m-am gândit niciodată că voi avea ceva în comun cu femeile din Rwanda – înainte de toate acestea nu ştiam că există o ţară pe nume Rwanda –, iar acum sunt legată de ele în cel mai groaznic mod cu putinţă, ca victimă a unei crime de război despre care e atât de dificil de vorbit, încât nimeni de pe lumea asta nu a fost condamnat pentru săvârşirea ei până cu numai şaisprezece ani înainte ca ISIS să ajungă în Sinjar.

La primul etaj, un combatant înregistra tranzacţiile într-un registru, scriind numele nostru şi al luptătorilor care ne luau. Faţă de etajul superior, jos era linişte şi pace. M-am aşezat pe o canapea lângă alte câteva fete, dar Rojian şi cu mine eram prea speriate ca să vorbim cu ele. M-am gândit că voi fi luată de Salwan, care părea atât de puternic, încât m-ar fi putut zdrobi uşor cu mâinile goale. Indiferent ce ar fi făcut şi indiferent cât aş fi rezistat, nu aş fi fost vreodată în stare să-l ţin la distanţă. Mirosea a ouă stricate şi a apă de colonie.

Mă uitam la podea, la picioarele şi gleznele combatanţilor şi ale fetelor care treceau pe lângă mine. În mulţime am văzut o pereche de sandale şi nişte glezne slăbănoage de bărbat, aproape ca de femeie, şi, înainte să-mi dau seama ce fac, m-am aruncat la picioarele acelui om şi am început să-l implor:

— Te rog, ia-mă cu tine, am spus. Fă ce vrei, dar nu pot să plec cu uriaşul ăsta.

Încă mă uimesc deciziile pe care le luam toate, gândindu-ne că poate o alegere ar fi dus la tortură, în timp ce alta ne-ar fi salvat, fără să realizăm că eram într-o lume în care toate drumurile duceau spre acelaşi loc îngrozitor.

Nu ştiu de ce tipul slab a fost de acord, dar mi-a aruncat o privire, s-a întors către Salwan şi a zis:

— E a mea.

Salwan nu a ripostat. Bărbatul slab era un judecător din Mosul şi toată lumea îl asculta. Am ridicat capul şi aproape mi-a venit să-i zâmbesc lui Salwan, gândindu-mă că am câştigat, dar apoi am simţit cum mă ia de păr şi îmi trage violent capul pe spate.

— Poate să te ia acum, a zis Salwan. După câteva zile o să fii cu mine.

Apoi mi-a lăsat capul să cadă în faţă.

L-am urmat pe bărbatul slab până la birou.

— Cum te cheamă? m-a întrebat el.

Vorbea cu un glas domol, dar deloc blând.

— Nadia, am răspuns, iar el s-a întors spre responsabilul cu registrul.

Bărbatul părea că l-a recunoscut imediat pe combatant şi a început să noteze informaţiile. Ne-a rostit numele în timp ce le scria – „Nadia, Hajji Salman” – şi, când a spus numele noului meu proprietar, mi s-a părut că îi aud glasul tremurând puţin, de parcă se temea, şi m-am întrebat dacă nu cumva făcusem o greşeală imensă.

Capitolul 6

Salwan a luat-o pe Rojian, care era atât de tânără şi de inocentă, şi după atâţia ani încă mă gândesc la el cu cea mai mare furie. Visez că într-o zi o să-i aduc pe toţi combatanţii în faţa justiţiei, nu doar pe lideri, precum Abu Bakr al-Baghdadi, ci pe toate gărzile şi pe toţi stăpânii de sclave, pe fiecare bărbat care a tras cu arma şi a împins trupurile fraţilor mei în groapa comună, pe fiecare luptător care a încercat să spele pe creier băieţii să-şi urască mamele fiindcă erau yazidite, pe fiecare irakian care i-a primit pe terorişti în oraşul său şi i-a ajutat, gândindu-se: *În sfârşit o să scăpăm de necredincioşii ăia*. Cu toţii ar trebui trimişi în judecată în faţa întregii lumi, ca liderii nazişti după al Doilea Război Mondial, şi să nu li se dea ocazia să se ascundă.

În fantezia mea, Salwan e primul judecat şi toate fetele din acea a doua casă din Mosul sunt în sala de judecată, depunând mărturie împotriva lui. „Acesta este”, spun eu şi arăt cu degetul spre monstru. „Acesta este uriaşul care ne-a îngrozit pe toate. A privit cum sunt bătută.” Apoi Rojian, dacă vrea, îi poate spune curţii ce i-a făcut el. Dacă e prea speriată sau traumatizată, voi vorbi eu pentru ea. „Salwan nu doar a cumpărat-o şi a violat-o iar şi iar, ci a şi bătut-o cu fiecare ocazie”, îi voi spune curţii. „Chiar din prima noapte, când Rojian era prea speriată şi prea obosită ca să se gândească măcar să riposteze, Salwan a bătut-o când a descoperit că purta mai multe straturi de haine, şi a continuat să o bată, dând vina pe ea pentru că eu scăpasem. Când Rojian a reuşit să fugă, el i-a cumpărat mama şi a făcut-o sclavă ca să se răzbune. Mama ei avea un bebeluş de şaisprezece zile, pe care Salwan i l-a luat, deşi propriile voastre reguli spun că nu trebuie să desparţi o mamă de copiii ei. I-a spus că nu o să-şi mai vadă niciodată bebeluşul.” (Multe dintre regulile ISIS, aveam să aflu, erau făcute să fie încălcate.) Îi voi spune curţii fiecare

detaliu al lucrurilor pe care i le-a făcut şi mă rog la Dumnezeu ca atunci când ISIS va fi înfrânt, Salwan să fie prins în viaţă.

În seara aceea, când dreptatea era un vis îndepărtat şi nu exista nicio şansă să fim salvate, Rojian şi Salwan ne-au urmat pe mine şi pe Hajji Salman afară din casă, în grădină. Ţipetele de la piaţa de sclave ne urmăreau, suficient de zgomotoase încât să se audă în tot oraşul. Mă gândeam la familiile din casele de pe acele străzi. Luau cina? Îşi duceau copiii la culcare? Nu aveau cum să nu audă ce se întâmpla în casă. Muzica şi televizorul, care altfel ne-ar fi acoperit ţipetele, erau interzise de ISIS. Poate că voiau ca ele să ne audă chinurile, ca o dovadă a puterii noii conduceri ISIS. Ce credeau că o să li se întâmple la sfârşit, când forţele irakiene şi kurde aveau să lupte ca să recupereze oraşul Mosul? Credeau că ISIS o să le apere? M-am cutremurat la gândul acela.

Am urcat într-o maşină, eu şi Rojian în spate şi bărbaţii în faţă, şi ne-am îndepărtat de casă.

— Mergem la mine, a spus Hajji Salman la telefonul mobil. Acum sunt opt fete acolo. Scapă de ele.

Ne-am oprit lângă o sală mare, ca un salon de nunţi, cu o intrare cu uşă dublă înconjurată de coloane de beton, care părea folosită pe post de moschee. Înăuntru era plin de combatanţi ISIS, în jur de trei sute, care se rugau. Niciunul dintre ei nu ne-a acordat atenţie când am intrat, iar eu am rămas aproape de uşă în timp ce Hajji Salman a luat două perechi de sandale dintr-un morman şi ni le-a dat. Erau sandale bărbăteşti, din piele, prea mari şi prea grele ca să mergem cu ele, dar luptătorii ISIS ne luaseră încălţămintea şi acum eram desculţe. Am încercat să nu ne împiedicăm, trecând pe lângă bărbaţii care se rugau, şi am ieşit din nou afară.

Salwan aştepta lângă altă maşină şi era evident că aveau de gând să mă despartă de Rojian. Ne ţineam de mână, implorându-i să nu ne despartă.

— Vă rog, nu ne puneţi să mergem singure, spuneam noi, dar nici Salwan, nici Hajji Salman nu ascultau.

Salwan a luat-o pe Rojian pe după umeri şi a smuls-o de lângă mine. Ea părea atât de măruntă şi de tânără. Ne-am strigat pe nume, dar în van. Rojian a dispărut într-o maşină cu Salwan, lăsându-mă singură cu Hajji Salman, simţindu-mă de parcă aveam să mor chiar acolo de amărăciune.

Hajji Salman şi cu mine am urcat într-o maşină mică şi albă, în care ne aşteptau un şofer şi un gardian tânăr pe nume Morteja. Acesta s-a uitat lung la mine când m-am aşezat lângă el şi m-am gândit că, dacă n-ar fi fost Hajji Salman acolo, ar fi încercat să pună mâna pe mine, ca bărbaţii de la piaţa de sclave. M-am făcut mică lângă fereastră, stând cât de departe de el puteam.

Străzile înguste erau deja aproape goale şi negre ca tăciunele, iluminate doar de becurile câtorva case alimentate de generatoare zgomotoase. Am mers vreo douăzeci de minute în tăcere, înconjuraţi de întunericul atât de gros, încât parcă mergeam prin apă, iar apoi ne-am oprit.

— Jos din maşină, Nadia, a comandat Hajji Salman.

M-a tras tare de braţ printr-o poartă care dădea într-o grădină. Mi-a luat o secundă să-mi dau seama că eram la prima casă, centrul ISIS unde combatanţii separaseră un grup de fete menite să treacă graniţa.

— Mă duci în Siria? am întrebat încet, dar Hajji Salman nu mi-a răspuns.

Din grădină le auzeam pe fete urlând în clădire şi, câteva minute mai târziu, opt fete care purtau *abaya* şi *niqab* au fost scoase de luptători pe uşa din faţă. Trecând

pe lângă noi, au întors capul spre mine şi s-au uitat lung. Poate mă cunoşteau. Poate erau Nisreen şi Kathrine, dar erau prea îngrozite să spună ceva, la fel ca mine. Oricine ar fi fost, feţele lor erau pierdute sub *niqab*, iar o clipă mai târziu au fost băgate într-un microbuz. Apoi uşile s-au închis şi maşina a plecat.

Un paznic m-a dus într-o cameră goală. Nu am văzut şi nu am auzit vreo altă fată, dar, la fel ca în alte case, ISIS lăsase teancuri de basmale şi haine ale yaziditelor, dovadă a tuturor fetelor care au fost vreodată acolo. Un morman mic de cenuşă era tot ce mai rămăsese din actele pe care ni le luaseră. Numai buletinul unei fete din Kocho supravieţuise parţial; ieşea din cenuşă ca o plantă măruntă.

Fiindcă ISIS nu se obosise să strângă din casă obiectele personale ale membrilor familiei căreia îi aparţinuse, rămăşiţele vieţilor lor, de care eram sigură că le era dor acum, erau peste tot. Într-o cameră, care fusese pentru sport, pereţii erau plini cu poze înrămate ale unui băiat, care presupun că era fiul cel mare, ridicând nişte greutăţi enorme. Altă cameră era doar pentru jocuri, cum ar fi biliardul. Dar cele mai triste erau camerele copiilor, încă pline de jucării şi pături viu colorate, aşteptându-i să se întoarcă.

— A cui a fost casa asta? l-am întrebat pe Hajji Salman când a venit lângă mine.

— A unui şiit, a zis el. Un judecător.

— Ce s-a întâmplat cu ei?

Speram că reuşiseră să fugă şi că acum erau în siguranţă în regiunile kurde. Chiar dacă nu erau yazidiţi, mi se rupea inima pentru ei. La fel ca în Kocho, ISIS îi luase totul acestei familii.

— S-a dus în iad, a spus Hajji Salman, iar eu am încetat să mai pun întrebări.

Hajji Salman s-a dus să facă un duş. Când s-a întors, era îmbrăcat în aceleaşi haine ca înainte şi simţeam puţin mirosul sudorii de pe haine şi al parfumului peste săpun. A închis uşa după el şi s-a aşezat pe saltea lângă mine.

— Sunt la ciclu, m-am bâlbâit eu iute şi am întors privirea, dar el nu a avut nicio reacţie.

— De unde eşti? a întrebat, aşezându-se aproape de mine.

— Kocho, am răspuns.

În teroarea mea, abia mă mai gândisem la casă sau la familie sau la orice altceva decât ce avea să mi se întâmple din clipă în clipă. A fost dureros să rostesc numele satului meu. Îmi amintea de casă şi de oamenii pe care îi iubeam, cel mai mult de mama, cum îşi lăsase ea capul descoperit în poala mea, în timp ce aşteptam la Solagh.

— Yazidiţii sunt necredincioşi, să ştii, a zis Hajji Salman.

Vorbea încet, aproape în şoaptă, dar nu avea nimic delicat.

— Dumnezeu vrea să vă convertim şi, dacă nu putem, atunci avem voie să facem ce vrem cu voi.

A făcut o pauză.

— Ce s-a întâmplat cu familia ta? a întrebat.

— Am scăpat aproape toţi, am minţit eu. Numai trei au fost prinşi.

— M-am dus la Sinjar pe 3 august, când a început totul, a spus el, relaxându-se pe pat, de parcă spunea o poveste veselă. Pe drum am văzut trei bărbaţi yazidiţi în uniforme de poliţie. Încercau să fugă, dar am reuşit să-i ajung din urmă şi i-am omorât.

M-am uitat în jos la podea, neputând să vorbesc.

— Am venit în Sinjar să omorâm toţi bărbaţii, a continuat răpitorul meu, şi să luăm femeile şi copiii, pe toţi. Din păcate, unii au ajuns la munte.

Hajji Salman a vorbit aşa aproape o oră, în timp ce eu stăteam pe marginea saltelei, încercând să nu ascult ce spunea. Mi-a blestemat casa, familia şi religia. Mi-a spus că petrecuse şapte ani în închisoarea Badush din Mosul şi că voia să se răzbune pe necredincioşii din Irak. Ce se întâmplase în Sinjar era un lucru bun, a spus el, iar eu ar trebui să mă bucur că ISIS avea de gând să stârpească yazidismul din Irak. A încercat să mă convingă să mă convertesc, dar am refuzat. Nu mă puteam uita la el. Cuvintele lui au devenit goale de sens. Făcea pauze în monolog numai ca să-i răspundă la telefon soţiei sale, căreia îi spunea Umm Sara.

Deşi ceea ce spunea era menit să mă rănească, speram să nu se oprească niciodată din vorbit. Atât timp cât vorbea, nu avea să pună mâna pe mine, mă gândeam eu. Regulile yazidite privind fetele şi băieţii care stăteau împreună nu erau la fel de stricte ca în alte comunităţi din Irak, în Kocho mersesem în maşină cu prieteni băieţi şi mă dusesem la şcoală cu colegi băieţi fără teama de ce o să zică lumea. Dar acei băieţi nu m-ar fi atins sau rănit vreodată, iar înainte de Hajji Salman nu mai fusesem niciodată singură cu un bărbat, aşa.

— Eşti a patra mea *sabiyya*, a zis el. Celelalte trei sunt musulmane acum. Am făcut asta pentru ele. Yazidiţii sunt necredincioşi – ăsta-i motivul pentru care facem asta. Ca să vă ajutăm.

După ce a terminat de vorbit, m-a pus să mă dezbrac. Am început să plâng.

— Sunt la ciclu, i-am zis încă o dată.

— Dovedeşte, a zis el şi a început să-şi dea jos hainele. Asta ziceau şi celelalte *sabiyya*.

M-am dezbrăcat. Pentru că eram cu adevărat la ciclu, nu m-a violat. Manualul ISIS nu interzice sexul cu *sabaya* care sunt la menstruaţie, dar spune că bărbatul trebuie să aştepte ca sclava să termine ciclul menstrual înainte de a face sex cu ea, ca să se asigure că nu e însărcinată. Poate asta l-a oprit pe Hajji Salman în seara aceea.

Totuşi, nu m-a lăsat în pace. Toată noaptea am stat întinşi pe saltea, goi, iar el n-a încetat să mă atingă. M-am simţit ca în autocar, când Abu Batat îmi băga mâna sub rochie şi mă strângea cu forţa de sân – corpul mă durea şi îmi amorţea oriunde ajungeau degetele lui Hajji Salman. Eram prea speriată ca să încerc să mă lupt cu el şi, în plus, nu prea avea rost. Eu eram mică, subţire şi slăbită. Nu pusesem mâncare adevărată în gură de câteva zile, poate chiar mai mult dacă mă gândesc la zilele petrecute izolaţi în Kocho, şi nimic nu l-ar fi oprit să facă orice voia.

Când am deschis ochii dimineaţă, Hajji Salman era deja treaz. Am început să mă îmbrac, dar m-a oprit.

— Fă un duş, Nadia, a spus el. Avem o zi mare.

După duş mi-a dat o *abaya* şi un *niqab* negre, pe care mi le-am pus peste rochie. Era prima dată când purtam hainele unei femei musulmane conservatoare şi, cu toate că materialul era subţire, mi-era greu să respir. Afară, ascunsă sub *niqab*, am văzut cartierul pentru prima dată la lumina zilei. Judecătorul şiit fusese cu siguranţă bogat; locuia într-o zonă din Mosul pentru clasa de sus, unde casele elegante erau despărţite de şosea prin grădini şi înconjurate cu ziduri. Propaganda religioasă ISIS era o momeală puternică pentru potenţiali jihadişti, dar combatanţii din toată lumea erau stimulaţi de promisiunea banilor, iar când veneau la Mosul, ocupau primii casele cele mai frumoase şi jefuiau apoi tot ce voiau. Localnicilor care nu părăsiseră oraşul li s-a spus că li se va da înapoi

autoritatea pierdută după 2003, când Statele Unite au distrus instituţiile Partidului Baath şi au redistribuit puterea şiiţilor din Irak, dar erau şi taxaţi la sânge de ISIS, care mi se părea o grupare teroristă condusă de lăcomie.

ISIS părea că se desfată preluând cele mai importante clădiri ale oraşului şi arborând steagul negru cu alb oriunde mergea. Aeroportul local, precum şi tot campusul Universităţii din Mosul, una dintre cele mai bune şcoli din Irak odinioară, deveniseră baze militare. Combatanţii au luat cu asalt Muzeul din Mosul, al doilea ca mărime din tot Irakul, distrugând exponate despre care spuneau că sunt antiislamice şi vânzându-le pe altele pe piaţa neagră pentru a-şi finanţa războiul. Chiar şi Nineveh Oberoi, un hotel de cinci stele din oraş, construit în anii 1980 sub guvernarea lui Saddam, era plin cu membri-cheie ai grupării teroriste. Cele mai frumoase camere, se spunea, erau rezervate pentru cei care urmau să facă atacuri sinucigaşe cu bombă.

Când a venit ISIS, în 2014, sute de mii de oameni au plecat din Mosul, aşteptând ore în şir la punctele de control ale GRK pentru a intra în Kurdistan, iar urmele fugii lor erau încă proaspete pe drumurile pe care mergeam eu şi Hajji Salman. Maşini abandonate fuseseră arse şi arătau ca nişte schelete negre; bare de fier-beton ieşeau din molozul caselor pe jumătate dărâmate; fragmente ale unor uniforme de poliţişti irakieni erau împrăştiate pe drum, lăsate de ofiţeri care s-au gândit că aveau mai multe şanse să scape cu viaţă dacă renunţau la ele. Consulatele, judecătoriile, şcolile, secţiile de poliţie şi bazele militare se aflau acum sub controlul ISIS, iar teroriştii îşi lăsau amprenta peste tot, agăţând steaguri, urlând discursuri la megafoanele moscheilor, ba chiar înnegrind feţele copiilor de pe o pictură murală a unei şcoli primare, deoarece

considerau că portretele acelea sunt *haram*, sau păcătoase.

Deţinuţii de la închisoarea locală, Badush, fuseseră eliberaţi, iar în schimb li s-a cerut să jure credinţă ISIS. Alăturându-se luptătorilor, au aruncat în aer altare şi locuri sfinte creştine, sufiste şi şiite, unele dintre ele făcând parte din Irak la fel ca munţii. Cel puţin marea moschee din Mosul încă era în picioare în centrul vechi, deşi a fost urâţită în momentul în care Baghdadi s-a dus în amvon şi a declarat că al doilea cel mai important oraş este capitala ISIS în Irak, iar în 2017 a fost distrusă la fel ca mare parte din oraş.

În cele din urmă ne-am oprit în faţa judecătoriei din Mosul, o clădire mare de culoarea nisipului, pe malul stâng al Tigrului, cu turle subţiri care îmi aminteau de o moschee. Un steag mare al ISIS împodobea vârful judecătoriei. Clădirea era foarte importantă pentru planul ISIS de a institui o nouă ordine în Mosul, una condusă nu de legile guvernului central irakian, ci de convingerile lor fundamentaliste. Buletinele ISIS ne-au înlocuit actele irakiene, iar maşinile primeau deja plăcuţe de înmatriculare noi, cu ISIS. În Mosulul controlat de teroriști, femeile trebuiau să fie acoperite tot timpul – cu *niqab* şi *abaya* – şi escortate de bărbaţi dacă voiau să plece de acasă. ISIS interzicea televizorul, radioul şi chiar ţigările. Civilii care nu se alăturaseră grupării teroriste trebuiau să plătească o taxă dacă voiau să iasă din Mosul şi li se permitea să stea în afara oraşului numai o anumită perioadă. Dacă plecau prea mult timp, un membru al familiei lor putea fi pedepsit, iar casa şi pământurile lor puteau fi confiscate pentru „părăsirea califatului”. Multe procese aveau loc în această judecătorie.

Înăuntru, mulţimi mari aşteptau să fie văzute de judecători şi grefieri. Un şir de combatanţi însoţiţi de femei

îmbrăcate în negru, despre care presupuneam că sunt *sabaya*, ca mine, aşteptau în faţa unei camere. Acolo urma să completăm documentele care aveau să recunoască oficial care fete yazidite erau proprietatea căror luptători. Urma să fim forţate să ne convertim la islam, iar acea convertire era înregistrată şi ea. Apoi, un judecător avea să ne declare proprietatea bărbatului care ne adusese înăuntru. Acesta era un contract de viol căruia combatanţii şi Hajji Salman îi spuneau „căsătorie”.

Când l-au văzut pe Hajji Salman, membrii ISIS care lucrau acolo ne-au făcut cu mâna, chemându-ne în faţa cozii. Auzind fără să vreau alte discuţii, am putut înţelege mai bine ce făcea stăpânul meu pentru ISIS. Hajji Salman era judecător, iar treaba lui era să stabilească dacă un inculpat care fusese găsit vinovat trebuie executat.

Înăuntru, încăperea era goală, cu excepţia unui judecător cu barba căruntă, care stătea la un birou lung, înconjurat de hârtii. În spatele său, un steag mare al ISIS flutura în aerul suflat de aerul condiţionat şi încă două steguleţe decorau umerii uniformei sale. Când am intrat, m-am rugat cu fervoare la Dumnezeu să mă ierte pentru ce urma să se întâmple. *O să cred întotdeauna în Tine*, m-am rugat. *O să fiu întotdeauna yazidită.*

Judecătorul, Husayn, era sever şi eficient.

— Ridică-ţi *niqab*-ul, mi-a poruncit el, iar eu m-am conformat, arătându-mi faţa. Cunoşti *shahada*? a întrebat el.

— Da, am spus.

Toată lumea ştia rugăciunea islamică simplă, care dovedeşte angajamentul unui convertit faţă de islam şi pe care musulmanii o recită când se roagă. Când am terminat, chipul judecătorului Husayn s-a luminat.

— Domnul să te binecuvânteze, mi-a spus. Ce faci tu e foarte bine.

Apoi a luat un aparat foto de pe birou şi mi-a fotografiat faţa descoperită. După aceea s-a întors către Hajji Salman şi i-a zis:

— E *sabiyya* ta acum. Fă ce vrei cu ea.

Apoi am ieşit din judecătorie.

Cu aceste „căsătorii”, ISIS îşi continua uciderea lentă a fetelor yazidite. Mai întâi ne-au luat de acasă şi ne-au ucis bărbaţii, după care ne-au despărţit de mamele şi surorile noastre. Oriunde ne aflam, ni se amintea că nu eram decât o marfă, cu rolul de a fi atinse şi abuzate, aşa cum Abu Batat îmi strânsese sânul, de parcă voia să mi-l smulgă, sau cum Nafah îşi stinsese ţigările pe corpul meu. Toate aceste violări erau etape ale executării sufletelor noastre.

Cel mai crud era faptul că ne lăsau fără religia noastră. Când am părăsit judecătoria, mă simţeam lipsită de conţinut. Cine eram eu dacă nu eram yazidită? Speram că Dumnezeu ştia că, deşi recitasem *shahada*, nu credeam în ea. Atât timp cât sufletul meu, ucis de ISIS, putea fi în viaţa de apoi cu Dumnezeu şi Melek Taus, ISIS îmi putea avea trupul.

— Poza era pentru un act de identitate? l-am întrebat pe Hajji Salman.

— Nu, a răspuns el. O să folosească poza ca să urmărească unde eşti şi cu cine eşti, a spus strângându-mă mai tare de braţ. Şi, dacă încerci să fugi, o să tipărească sute de exemplare ale acestor poze cu numele şi telefonul meu şi o să le agaţe la fiecare punct de control, ca să se asigure că îmi eşti adusă înapoi. O să-mi fii adusă înapoi.

Bineînţeles, l-am crezut.

Capitolul 7

Am plecat de la judecătorie şi ne-am dus la o altă casă, unde Morteja, gardianul, locuia cu familia sa. Spre deosebire de domiciliul lui Hajji Salman, era o casă modestă, cu un singur etaj, dar tot mai mare decât cea în care crescusem. De vreme ce tocmai mă convertisem, m-am gândit că lui Hajji Salman i se va face milă de mine şi o să-mi spună ce s-a întâmplat cu familia mea, aşa că l-am rugat.

— Te rog, du-mă să le văd pe Kathrine, Nisreen şi Rojian, l-am implorat. Vreau doar să mă asigur că sunt bine.

Spre mirarea mea, a spus că o să încerce.

— Ştiu unde sunt, a zis. O să dau un telefon. Poate le vei vedea, pentru o clipă, dar deocamdată trebuie să aşteptăm aici.

Intrând în bucătărie, am fost întâmpinaţi imediat de o doamnă grasă şi mai în vârstă, care s-a prezentat ca fiind mama lui Morteja.

— Nadia era o necredincioasă, dar tocmai s-a convertit, i-a spus Morteja mamei sale, iar ea a ridicat braţele, felicitându-l entuziasmată pe Hajji Salman.

— Nu e vina ta că te-ai născut yazidită, mi-a spus ea. E vina părinţilor tăi, dar de acum o să fii fericită.

Nu mai fusesem în aceeaşi cameră cu o femeie care să nu fie yazidită de când sosisem la Mosul şi mă uitam lung la mama lui Morteja, căutând un licăr de înţelegere. Era mamă, la urma urmei, şi m-am gândit că asta înseamnă mai mult pentru ea decât că era sunnită, iar eu yazidită. Ştia ce îmi făcuse Hajji Salman în noaptea dinainte şi ce avea de gând să-mi facă de îndată ce nu voi mai fi la ciclu? Chiar dacă nu ştia, îşi dădea seama că eram forţată să fiu

acolo, că eram separată de familia mea şi că bărbaţii din Kocho fuseseră ucişi. Nu arăta niciun pic de afecţiune sau înţelegere faţă de mine, doar bucurie la aflarea veştii că, deoarece fusesem forţată să mă convertesc, era un yazidit mai puţin în Irak.

Am detestat-o, nu doar pentru că lăsase Mosulul în mâinile ISIS, ci pentru că îl lăsase să fie cucerit de *bărbaţi*. Sub conducerea ISIS, femeile erau eliminate din viaţa publică. Bărbaţii se alăturau grupării din motive evidente – voiau bani, putere şi sex. Erau prea slabi, mă gândeam eu, ca să-şi dea seama cum să obţină acele lucruri fără să recurgă la violenţă şi, în orice caz, combatanţilor ISIS pe care îi întâlnisem până atunci părea că le place să facă oamenii să sufere. Acei bărbaţi erau ajutaţi de legile adoptate de ISIS, care le dădeau o autoritate totală asupra soţiilor şi fiicelor lor.

Nu puteam înţelege însă de ce s-ar alătura o femeie jihadiştilor şi ar sărbători sclavia unor fete, aşa cum o făcea mama lui Morteja. Orice femeie din Irak, indiferent de religia ei, trebuia să se lupte pentru orice. Locuri în parlament, drepturi privind reproducerea, funcţii la universităţi – toate acestea erau rezultatul unor lungi bătălii. Bărbaţii se bucurau să rămână la conducere, aşa că puterea trebuia să le fie luată de femei puternice. Chiar şi insistenţa lui Adkee de a conduce tractorul nostru era un gest de egalitate şi de sfidare pentru acei bărbaţi.

Şi totuşi, când luptătorii ISIS au ajuns la Mosul, femeile precum mama lui Morteja i-au întâmpinat şi au sărbătorit politicile nedrepte care aveau să ascundă femeile ca ea şi să exploateze femeile ca mine, la fel cum stătuse deoparte când teroriştii ucideau sau alungau din oraş creştinii şi şiiţii, oameni cu care sunniţii trăiseră împreună mai bine de o mie de ani. Ea a ales să rămână impasibilă şi să trăiască sub conducerea ISIS.

Dacă aş fi văzut vreodată yazidiţii din Sinjar atacându-i pe musulmani aşa cum ne ataca ISIS pe noi, în niciun caz nu aş fi rămas pasivă. Nimeni din familia mea nu ar fi făcut-o, bărbat sau femeie. Toată lumea crede că femeile yazidite sunt slabe, fiindcă suntem sărace şi locuim în afara oraşelor, şi am auzit oameni spunând că luptătoarele ISIS îşi dovedesc, în felul lor, puterea între bărbaţi. Dar niciuna dintre ele – nici mama lui Morteja, nici măcar o sinucigaşă cu bombă – nu avea măcar o fracţiune din puterea mamei mele, care a trecut peste atâtea greutăţi şi care nu ar fi acceptat niciodată ca o altă femeie să fie vândută ca sclavă, indiferent de religia ei.

Acum ştiu că teroristele nu sunt nimic nou. În toată lumea şi de-a lungul istoriei, femeile s-au alăturat organizaţiilor teroriste, uneori având roluri principale, însă acţiunile lor continuă să-i uluiască pe cei din afară. Oamenii presupun că femeile sunt prea docile, mai ales în Orientul Mijlociu, ca să fie violente. Dar există multe femei în ISIS care, la fel ca bărbaţii, resping toate celelalte credinţe în afara islamului şi cred că, dacă se alătură teroriştilor, ajută cauza înaltă de a construi califatul sunnit. La fel ca bărbaţii, se consideră victime ale opresiunii de sectă şi ale invaziei americane. Ele i-au crezut pe membrii ISIS când le-au spus că, dacă îi susţin, familiile lor vor avea mai mulţi bani, soţii lor vor avea slujbe mai bune, iar copiii vor primi statutul pe care îl merită în ţara lor. Li s-a spus că e datoria lor religioasă să-i susţină pe bărbaţi, iar ele au acceptat acest lucru.

Am auzit poveşti despre femei ale ISIS care au ajutat yazidite. O fată din Kocho a primit un telefon mobil de la soţia răpitorului ei, un luptător străin care îşi adusese toată familia în călătoria sa îndelungată din vest până în Siria. La început, femeia fusese atrasă de propaganda ISIS, dar curând a devenit oripilată de sclavia femeilor yazidite.

Datorită acestei femei, fetele yazidite din casa respectivă au putut să-şi organizeze fuga din Siria spre un loc sigur.

Mai adesea însă aud poveşti despre femei care sunt chiar mai crude decât bărbaţii. Le bat şi le înfometează pe *sabaya* soţilor lor, din gelozie sau furie sau pentru că suntem ţinte uşoare. Poate se consideră nişte revoluţionare – chiar feministe –, poate şi-au spus, aşa cum au făcut-o şi alţii de-a lungul istoriei, că violenţa pentru un bine superior este acceptabilă. Am auzit de toate aceste lucruri şi, când mă gândesc să aduc ISIS în faţa justiţiei pentru genocid, simt o oarecare milă faţă de femei. Înţeleg că oamenii le-ar putea considera nişte victime. Dar nu înţeleg cum poţi să stai deoparte şi să priveşti cum mii de yazidite sunt vândute ca sclave sexuale şi violate până ce le cedează trupurile. Nu există nicio justificare pentru acest gen de cruzime şi niciun bine superior nu ar putea ieşi din asta.

Mama lui Morteja continua să discute cu Hajji Salman, încercând să-l impresioneze.

— În afară de Morteja, mai am o fată de doisprezece ani, a spus ea. Şi un fiu în Siria, care luptă cu *Dawla*, a continuat, folosind un termen arab prescurtat pentru ISIS.

A zâmbit, gândindu-se la el.

— E atât de frumos! se entuziasmă ea. Dumnezeu o să-l binecuvânteze.

După ce urările au luat sfârşit, mama lui Morteja m-a condus într-o cameră mică.

— Aşteaptă-l aici pe Hajji Salman, a zis ea. Nu încerca să te duci nicăieri şi nu atinge nimic.

A închis uşa în urma ei.

M-am aşezat pe marginea canapelei şi mi-am strâns corpul în braţe. Mă întrebam dacă Hajji Salman chiar va încerca să-mi găsească nepoatele şi dacă voi putea să le văd. Nu era ceva neobişnuit ca nişte *sabaya* să

interacţioneze unele cu altele – bărbaţii călătoreau adesea cu ele – şi era posibil să-mi ofere ce voiam ca să mă ţină calmă, pentru ca mai târziu să opun mai puţină rezistenţă. Atât timp cât reuşeam să le văd pe Kathrine şi pe celelalte în viaţă, nu-mi păsa ce urma.

Deodată s-a deschis uşa şi a intrat Morteja. Am observat pentru prima dată cât de tânăr era, cu doar un an mai mare decât mine, cu o barbă scurtă şi neîngrijită. Era limpede că avea un grad inferior în rândul combatanţilor şi nici nu eram sigură dacă avea o *sabiyya*; dacă da, nu exista vreo dovadă că ar fi locuit cu el. Fără Hajji Salman lângă noi, s-a apropiat de mine cu mai multă autoritate, dar părea falsă, ca a unui băiat care poartă pantofii tatălui său.

A închis uşa în urma lui şi s-a aşezat pe pat lângă mine. Instinctiv, mi-am ridicat picioarele la piept şi mi-am lăsat fruntea pe genunchi, evitând să-l privesc. Oricum, a început să vorbească.

— Eşti fericită că eşti aici? a întrebat el. Sau ai fi mai fericită dacă ai putea să fugi şi să fii cu familia ta?

Îşi bătea joc de mine; ştia ce ar fi răspuns orice fiinţă umană la întrebarea aceea.

— Nu ştiu nimic despre ce s-a întâmplat cu familia mea, i-am spus.

M-am rugat la Dumnezeu să plece.

— Ce mi-ai da dacă te-aş ajuta să fugi? m-a întrebat.

— N-am ce să-ţi dau, i-am spus, răspunzând sincer, deşi ştiam ce sugera. Dar, dacă mă ajuţi, o să-l sun pe fratele meu şi el o să-ţi dea orice vrei.

A râs şi m-a întrebat, apropiindu-se de mine:

— Ţi-e frică?

— Da, mi-e frică, am spus. Normal că mi-e frică.

— Lasă-mă să văd, a spus şi a întins mâna spre pieptul meu. Lasă-mă să văd dacă îţi bate inima repede pentru că ţi-e frică.

Imediat ce i-am văzut mâna apropiindu-se, am încetat să mai vorbesc cu el şi am ţipat cât de tare am putut. Îmi doream ca strigătul meu să facă zidurile să se prăbuşească în jurul nostru şi tavanul să cadă, omorându-ne pe toţi.

S-a deschis uşa şi a apărut mama lui Morteja. I-a aruncat fiului său o privire mânioasă.

— Las-o în pace, i-a zis lui Morteja. Nu-ţi aparţine.

Morteja a ieşit din cameră cu capul plecat de ruşine, ca un copil.

— E *kafir*, i-a spus mama sa când a plecat, apoi s-a încruntat la mine. Şi îi aparţine lui Hajji Salman.

Pentru o clipă m-am întrebat cum s-ar comporta dacă am fi doar noi două. În ciuda a cine era şi a ceea ce permisese să se întâmple, dacă s-ar fi aşezat lângă mine şi n-ar fi făcut altceva decât să arate că ştie ce se întâmpla cu mine, cred că aş fi iertat-o. Era cam de o vârstă cu mama, iar corpul ei era cărnos şi moale ca al mamei. Dacă ar fi zis: „Ştiu că te-au adus aici cu forţa” şi dacă ar fi întrebat: „Unde sunt mama şi surorile tale?” şi nu ar fi făcut altceva decât să spună acele lucruri, m-aş fi simţit atât de uşurată. Mi-am imaginat că va aştepta să plece Morteja şi apoi se va aşeza lângă mine pe pat, luându-mă de mână, spunându-mi „fiica mea” şi şoptindu-mi: „Nu-ţi face griji, o să te ajut să scapi. Sunt mamă, îmi pare rău pentru tine”. Acele cuvinte ar fi fost ca o bucată de pâine după săptămâni de foame. Dar ea nu a spus nimic. A plecat, iar eu am rămas din nou singură în camera aceea mică.

După câteva minute a intrat Hajji Salman.

— Putem să mergem s-o vedem pe Kathrine acum, mi-a spus, şi mi-am simţit inima plină şi goală în acelaşi timp.

Îmi făceam griji pentru nepoata mea mai mult decât pentru oricine.

Kathrine s-a născut în 1998, fiind fiica cea mare a lui Elias, şi din clipa în care s-a născut a fost specială în familia noastră. Protestele înlăcrimate ale lui Kathrine l-au împiedicat pe Elias să-şi mute familia din casa noastră. Ea o iubea pe mama aproape cât o iubeam şi eu şi mă iubea pe mine. Împărţeam totul, chiar şi hainele, şi uneori ne îmbrăcam la fel. La nunta verişoarei mele am purtat amândouă roşu, iar la nunta unuia dintre fraţii mei am purtat amândouă verde.

Deşi eram mai mare, la şcoală eram cu câţiva ani în urmă, aşa că eram în aceeaşi clasă. Kathrine era isteaţă, dar era mai pragmatică decât o arătau anii ei şi silitoare şi a renunţat la şcoală după clasa a şasea ca să muncească la fermă. Îi plăcea să stea în aer liber cu familia noastră mai mult decât să înveţe şi îi plăcea să se facă utilă. Deşi era tânără, slăbuţă şi tăcută, putea face orice în casă şi la fermă. Kathrine mulgea oile şi gătea la fel de bine ca Dimal. Când se îmbolnăvea cineva, plângea la capul lor şi spunea că le simte boala înăuntrul ei până când se simţeau mai bine. Noaptea, înainte de culcare, vorbeam despre planurile noastre de viitor.

— O să mă mărit la douăzeci şi cinci de ani, îmi spunea. Vreau o droaie de copii şi o familie mare.

În timpul asediului, Kathrine abia dacă s-a mişcat din sufragerie, unde stătea în faţa televizorului şi plângea de mila oamenilor de pe munte. A refuzat să mai mănânce după ce a auzit că Baso, sora ei, fusese prinsă.

— Trebuie să fim optimişti, îi spuneam eu, mângâind-o pe faţă, care se făcuse galbenă din cauza lipsei de mâncare şi nesomnului. Poate o să supravieţuim.

Mama îi spunea:

— Uită-te la tatăl tău – trebuie să fii puternică pentru el.

Dar Kathrine şi-a pierdut speranţa foarte curând şi nu şi-a mai recăpătat-o niciodată.

Kathrine şi cu mine am fost urcate în camionete diferite când am plecat din Kocho şi nu am mai văzut-o până în Solagh, unde se ţinea de mama cât de strâns putea, încercând să nu-i lase pe luptătorii ISIS să o ia.

— Mă duc cu mama, i-a spus ea unui combatant ISIS. Nu poate să meargă singură.

Dar el a urlat la ea să stea jos, iar ea l-a ascultat.

În Mosul, Kathrine a fost cea care şi-a făcut cele mai multe griji pentru mine.

— Nu mai ţipa, îmi spusese ea. Ştiu ce făcea Abu Batat. Mi-a făcut şi mie acelaşi lucru.

Ştia că mi-e greu să-mi controlez ieşirile – mă cunoştea mai bine ca oricine – şi voia să mă ajute să evit pedeapsa.

— Nu vorbi arabă, Nadia, spusese ea în timp ce aşteptam să fim împărţite în casa din Mosul. Nu vrei să te ducă în Siria.

Când am văzut-o ultima dată, eram smulsă de lângă ea de Salwan şi dusă la parter.

Hajji Salman şi cu mine am plecat din casa lui Morteja. Apropiindu-ne de uşă, am văzut-o pe mama lui Morteja în bucătărie, unde era ocupată să aplice ventuze pe spatele unui bărbat – un tip de masaj care lasă cercuri mari şi roşii pe piele şi despre care se spune că îmbunătăţeşte circulaţia. Pentru că era politicos să-i mulţumesc femeii din casă – şi pentru că, în ciuda tuturor celor întâmplate,

obiceiurile cu care creşti devin parte din tine –, m-am uitat la ea şi am spus:

— A venit Salman, mă duc, mulţumesc.

— Dumnezeu fie cu tine, a spus ea şi s-a întors la ce făcea.

Hajji Salman şi cu mine ne-am întors la clădirea unde avusese loc piaţa de sclave cu o seară în urmă.

— Sunt la etaj, mi-a spus, apoi a plecat.

Gonind pe scări, le-am găsit pe Kathrine şi pe Nisreen singure în camera aceea mare cu ferestrele acoperite. Îmi dădeam seama că sunt epuizate; Kathrine era întinsă pe una dintre saltelele subţiri şi abia ţinea ochii deschişi, iar Nisreen stătea lângă ea. Când am deschis uşa, doar s-au uitat la mine cu ochii goi. Uitasem să-mi ridic *niqab*-ul.

— Ai venit să ne reciţi din Coran? a întrebat Kathrine încet.

— Sunt eu, Nadia, am zis, iar când mi-au văzut chipul, au fugit spre mine.

Am plâns atât de tare, încât ni se părea că o să murim. Ne dureau muşchii şi abia mai puteam respira.

— Ne-au spus să aşteptăm o femeie care o să vină să verifice dacă suntem fecioare, au zis ele. Credeam că tu eşti ea!

Kathrine avea ochii umflaţi şi învineţiţi.

— Nu văd prea bine, mi-a spus când m-am aşezat lângă ea.

— Arăţi aşa de slăbită, am spus, luând-o de mână.

— Ţin post ca să ne ajute Dumnezeu, a explicat ea.

Mă temeam că avea să leşine fără mâncare, dar n-am spus asta. Yazidiţii ţin două posturi oficiale pe an, însă putem alege să ţinem post şi altă dată, ca să ne întărim promisiunea faţă de Dumnezeu şi să deschidem comunicarea cu Melek Taus. Postul ne poate da putere în loc să ne-o ia.

— Ce ţi s-a întâmplat? am întrebat-o pe Kathrine.

— Un bărbat pe nume Abu Abdullah m-a cumpărat şi m-a dus în altă casă din Mosul, a spus ea. I-am zis că am cancer şi nu ar trebui să mă atingă, aşa că m-a bătut şi m-a dus înapoi la piaţă. De-asta am ochii vineţi.

— Eu am încercat să fug, a zis Nisreen. M-au prins, m-au bătut şi m-au adus înapoi.

— De ce porţi asta? m-a întrebat Kathrine.

Ea încă purta două rochii yazidite una peste cealaltă.

— Mi-au luat hainele şi m-au pus să port asta, am spus. Mi-am pierdut geanta. Nu mai am nimic altceva.

— Am eu geanta ta! a zis Kathrine şi mi-a dat-o.

Apoi şi-a scos rochia de deasupra şi mi-a dat-o şi pe aceea. Era roz cu maro, una dintre cele noi, şi până în ziua de azi eu şi Dimal o purtăm cu schimbul, pentru că e frumoasă şi pentru că ne aminteşte de nepoata noastră.

— Poart-o pe sub *abaya*, mi-a zis ea, iar eu am pupat-o pe obraz.

Unul dintre paznici a venit la uşă.

— Ai cinci minute, a zis el. Apoi Hajji Salman te vrea jos.

După ce a plecat, Kathrine a căutat în buzunarul rochiei şi mi-a dat o pereche de cercei.

— Ţine-i cu tine. Poate n-o să ne mai vedem.

— Dacă ai ocazia să fugi, trebuie să fugi, mi-a şoptit ea, luându-mi mâna şi coborând cu mine pe scări. Şi eu o să încerc.

Ne-am ţinut de mână până am ajuns la bucătărie şi Hajji Salman m-a tras afară.

Am mers în tăcere înapoi la casa lui Hajji Salman. Am plâns încet de mila lui Kathrine şi Nisreen, rugându-mă la Dumnezeu să supravieţuiască, indiferent de ce avea să li se întâmple. Când am ajuns, Hajji Salman mi-a spus să intru în casă cu unul dintre paznici şi să-l aştept.

— Nu stau mult, a zis el, iar eu am început să mă rog pentru mine.

Înainte să intru, Hajji Salman s-a uitat la mine mult timp.

— Când mă întorc, nu-mi pasă că eşti la ciclu, a zis el după o clipă. Îţi promit că o să vin după tine.

Exact aşa a spus: „O să vin după tine”.

Capitolul 8

În ultimii trei ani am auzit o mulţime de poveşti despre alte femei yazidite care au fost capturate şi făcute sclave de ISIS. În general, toate am fost victimele aceleiaşi violenţe. Eram cumpărate la piaţă sau făcute cadou unui nou recrut sau unui comandant de rang înalt, iar apoi eram duse acasă la el, unde eram violate şi umilite, multe dintre noi şi bătute. Apoi eram din nou vândute sau făcute cadou şi din nou violate şi bătute, apoi vândute sau făcute cadou unui alt combatant şi violate şi bătute de acesta şi aşa mergeau lucrurile cât timp puteam stârni dorinţă şi mai eram în viaţă. Dacă încercam să fugim, eram pedepsite cu cruzime. După cum mă avertizase Hajji Salman, ISIS ne agăţa fotografiile la punctele de control, iar locuitorii din Mosul erau instruiţi să înapoieze sclavele la cel mai apropiat centru ISIS. Li se spunea că exista o recompensă de cinci mii de dolari dacă făceau acest lucru.

Violul era cel mai rău. Ne golea de umanitate şi făcea imposibile gândurile de viitor – să ne întoarcem în societatea yazidită, să ne măritǎm, să facem copii, să fim fericite. Ne doream să ne ucidă mai degrabă.

ISIS ştia cât de devastator era pentru o fată yazidită nemăritată să se convertească la islam şi să-şi piardă virginitatea şi foloseau cele mai rele temeri ale noastre – că liderii noştri religioşi şi comunitatea nu ne vor mai primi înapoi – împotriva noastră. „Încearcă să scapi, că nu contează”, îmi spunea Hajji Salman. „Chiar dacă ajungi acasă, tatăl sau unchiul tău o să te omoare. Nu mai eşti virgină şi eşti musulmană!”

Femeile povestesc cum s-au luptat cu atacatorii, cum au încercat să-i lovească pe bărbaţii care erau mult mai puternici decât ele. Deşi nu ar fi putut învinge niciodată luptătorii hotărâţi să le violeze, lupta lor le făcea să se simtă mai bine după aceea. „Nici măcar o dată nu i-am lăsat în pace s-o facă”, spuneau ele. „Rezistam, loveam, îl scuipam în faţă, făceam orice.” Am auzit de o fată care se penetrase cu o sticlă ca să nu mai fie virgină când avea să vină combatantul după ea, iar altele încercaseră să-şi dea foc. După ce s-au eliberat, au putut spune cu mândrie că au zgâriat atât de tare braţul atacatorului, încât i-a dat sângele sau că i-au învineţit obrazul în timp ce le viola. „Măcar nu l-am lăsat să facă tot ce voia”, spuneau ele şi fiecare gest, indiferent cât de mărunt, era un mesaj pentru membrii ISIS că nu erau cu adevărat stăpânii lor. Desigur, vocile femeilor care nu mai erau acolo, care se sinuciseseră mai degrabă decât să fie violate, erau cele care se auzeau cel mai tare.

Nu am recunoscut asta în faţa nimănui, dar nu m-am luptat când Hajji Salman sau oricine altcineva a venit să mă violeze. Doar închideam ochii şi îmi doream să se termine. Oamenii îmi spun tot timpul: „Vai, eşti aşa de curajoasă, eşti aşa de puternică”, iar eu tac, dar vreau să-i corectez şi să le spun că, în timp ce alte fete îi muşcau pe atacatori sau le trăgeau pumni, eu doar plângeam. „Nu sunt curajoasă ca ele”, vreau să spun, dar mă îngrijorează

ce o să creadă lumea despre mine. Uneori, parcă tot ce-i interesează pe oameni când vine vorba de genocid este abuzul sexual al fetelor yazidite, iar ei vor să audă că te-ai luptat. Eu vreau să vorbesc despre tot – despre uciderea fraţilor mei, despre dispariţia mamei mele, despre spălarea pe creier a băieţilor –, nu doar despre viol. Sau poate încă mă tem de ce o să creadă lumea. A durat mult până să accept că doar pentru că nu m-am opus aşa cum au făcut alte fete nu înseamnă că am fost de acord cu ce făceau bărbaţii.

Înainte să vină ISIS, mă consideram o persoană curajoasă şi sinceră. Orice probleme aveam, orice greşeli făceam, mă confesam familiei mele. Le-am spus: „Asta sunt eu” şi am fost gata să le accept reacţiile. Atât timp cât eram cu familia mea, puteam face faţă oricărui lucru. Dar fără ea, captivă în Mosul, mă simţeam atât de singură, încât abia dacă mă consideram om. Ceva a murit înăuntrul meu.

Casa lui Hajji Salman era plină de gardieni, aşa că am urcat imediat la etaj. Vreo jumătate de oră mai târziu, unul dintre gardieni, Hossam, a venit cu o rochie, farduri şi o cremă depilatoare.

— Salman a zis să faci duş şi să te pregăteşti înainte să vină, a spus el, apoi a coborât înapoi, lăsând lucrurile pe pat.

Am făcut un duş şi l-am ascultat pe Hossam, folosind crema pentru a-mi îndepărta tot părul de pe picioare până la subraţ. Era o marcă pe care ne-o dădea deseori mama şi niciodată nu mi-a plăcut, preferând epilarea cu zahăr, populară în Orientul Mijlociu. Crema avea un miros chimic puternic, care mă ameţea. În baie am observat că mi se oprise ciclul.

Apoi mi-am pus rochia pe care mi-o lăsase Hossam. Era negru cu albastru, cu o fustă scurtă care ajungea peste genunchi şi doar nişte bretele subţiri pe umeri. Înăuntru avea un sutien, aşa că nu trebuia să port unul. Era genul de rochie de petrecere pe care o vedeam la televizor, insuficient de modestă pentru Kocho şi chiar pentru Mosul. Era genul de rochie pe care o soţie o purta doar pentru soţul ei.

Punând-o pe mine, m-am dus în faţa oglinzii din baie. Ştiam că, dacă nu mă machiam, urma să fiu pedepsită, aşa că m-am uitat prin grămada lăsată de Hossam. În mod normal, Kathrine şi cu mine ne-am fi entuziasmat la vederea fardurilor noi, dintr-o marcă pe care o recunoşteam şi pe care ne-o permiteam foarte rar. Am fi stat în faţa oglinzii din baie, vopsindu-ne pleoapele cu diferite culori, conturându-ne ochii cu linii groase de kohl şi acoperindu-ne pistruii cu fond de ten. Acasă la Hajji Salman, abia suportam să mă privesc în oglindă. M-am dat cu puţin ruj roz şi m-am fardat la ochi – destul, speram eu, cât să nu mă bată.

M-am uitat în oglindă pentru prima dată de când plecasem din Kocho. Înainte, când mă machiam, simţeam întotdeauna că, după ce terminam, arătam ca o altă persoană şi îmi plăcea asta, posibilitatea de a mă transforma. Dar în ziua aceea, acasă la Hajji Salman, nu mi se părea că arăt diferit. Indiferent cât de mult ruj purtam, chipul din oglindă reflecta exact persoana în care mă transformasem – o sclavă care, din clipă în clipă, avea să devină premiul unui terorist. M-am aşezat pe pat şi am aşteptat să se deschidă uşa.

Patruzeci de minute mai târziu am auzit gărzile din faţa uşii salutându-mi stăpânul, iar apoi Hajji Salman a intrat în cameră. Nu era singur, dar bărbaţii care îl însoţeau au rămas pe hol. Imediat ce l-am văzut, m-am

prăbuşit, încercând să mă fac ghem, ca să nu mă atingă, ca un copil.

— *Salam alakum*, mi-a spus Hajji Salman şi m-a cântărit din priviri.

A părut mirat că m-am îmbrăcat frumos, aşa cum mi-a cerut.

— Pe alte *sabaya* a trebuit să le vând după câteva zile, a spus el. Nu făceau ce le spuneam. Tu te-ai descurcat, a zis el aprobator, apoi a plecat şi a închis uşa în urma lui, lăsându-mă expusă şi ruşinată.

Era după-amiază târziu când s-a deschis din nou uşa. De data aceasta, Hossam s-a uitat în cameră.

— Hajji Salman vrea să le aduci ceai oaspeţilor, a zis el.

— Câţi sunt? Cine sunt?

Nu voiam să plec din cameră îmbrăcată aşa, dar Hossam nu a vrut să-mi răspundă.

— Vino, mi-a zis el. Şi grăbeşte-te, că oamenii aşteaptă.

Pentru o clipă am sperat că nu mă va viola în seara aceea. *Doar o să mă ofere unuia dintre aceşti bărbaţi*, mi-am spus şi am coborât la bucătărie.

Unul dintre gardieni pregătise ceaiul, turnând lichidul brun-roşcat şi tare în pahare mici de sticlă şi aranjându-le în jurul unui vas cu zahăr alb, şi îl lăsase pe o tavă pe scări. Am ridicat tava şi am dus-o în sufragerie, unde un grup de combatanţi stătea pe canapele pluşate.

— *Salam alakum*, am spus când am intrat, apoi am făcut turul camerei, aşezând paharele cu ceai pe nişte măsuţe puse lângă genunchii bărbaţilor.

Îi auzeam râzând şi vorbind o arabă clar siriană, dar nu puteam fi atentă la ce spuneau. Mâna îmi tremura în timp ce serveam ceaiul. Simţeam cum se uită la umerii mei dezgoliţi şi la picioarele mele goale. Mă speria mai ales

dialectul. Încă eram sigură că la un moment dat aveau să mă scoată din Irak.

— Soldaţii sirieni sunt atât de proşti, a spus unul dintre bărbaţi, iar ceilalţi au râs. Renunţă prea repede. Sunt aşa de speriaţi!

— Îmi aduc aminte, a spus Hajji Salman. Ne-au lăsat ţara pe mână atât de uşor. Aproape la fel de uşor ca Sinjar!

Ultimul comentariu era pentru mine, iar eu am sperat că nu arătam cât de mult mă durea să aud asta. I-am întins un pahar cu ceai lui Hajji Salman.

— Pune-l pe masă, a zis el fără să se uite la mine.

M-am întors în hol, unde m-am făcut mică şi am aşteptat. După douăzeci de minute, bărbaţii s-au ridicat, iar după ce au plecat cu toţii din casă, Hajji Salman a venit să mă vadă, ţinând în mână o *abaya*.

— E ora rugăciunii, a zis el. Acoperă-te ca să ne rugăm împreună.

Nu puteam recita cuvintele, dar cunoşteam mişcările rugăciunii islamice, aşa că am stat lângă el, încercând să imit exact ce făcea şi el, ca să fie mulţumit şi să nu mă rănească. În cameră a pus nişte cântece religioase, apoi a intrat în baie. Când s-a întors, a oprit muzica şi în cameră s-a făcut din nou linişte.

— Scoate-ţi rochia, a spus el, ca în noaptea dinainte, şi şi-a dat jos hainele.

Apoi a venit după mine, aşa cum spusese că va face.

Fiecare clipă a fost înfiorătoare. Dacă mă retrăgeam, mă trăgea brutal înapoi. Era suficient de zgomotos încât să-l audă gărzile – urla de parcă voia ca tot Mosulul să ştie că în sfârşit îşi viola *sabiyya* – şi nimeni nu a intervenit. Atingerile sale erau exagerate, violente, vrând să mă rănească. Niciun bărbat nu-şi atingea vreodată nevasta

aşa. Hajji Salman era mare cât casa, cât casa în care ne aflam. Iar eu eram ca un copil care plângea după mama.

Capitolul 9

Am stat cu Hajji Salman patru sau cinci nopţi până s-a descotorosit de mine. Aveam mereu dureri. În fiecare zi, de câte ori avea timp, mă viola şi în fiecare dimineaţă pleca după ce-mi dădea instrucţiuni: „Fă curat în casă. Fă asta de mâncare. Poartă rochia asta”. Altfel, tot ce îmi spunea era *salam alakum*. Îmi ordona să mă port ca o nevastă, iar mie îmi era atât de teamă, încât făceam tot ce îmi spunea. Dacă ne-ar fi privit cineva de la distanţă, suficient de departe încât să nu vadă cât de mult plângeam sau cum îmi tremura corpul când mă atingea, ar fi crezut că suntem căsătoriţi cu adevărat. Mă purtam ca o nevastă, aşa cum îmi ordona. Dar nu-mi spunea niciodată nevastă, numai *sabiyya*.

Un gardian pe nume Yahya aducea mâncare şi ceai în camera pe care o împărţeam cu Salman. Era tânăr, avea poate douăzeci şi trei de ani, şi nici nu se uita la mine când lăsa tava pe podea, după uşă. Nu mă lăsau fără apă sau mâncare – eram prea valoroasă ca *sabiyya* ca să rişte să mă omoare –, dar eu nu mâncam decât câteva înghiţituri din orezul şi supa pe care mi le serveau, suficient cât să nu mă mai simt ameţită. Făceam curat în casă, cum îmi spunea Hajji Salman, de sus până jos, frecam băile, care erau jegoase, fiind folosite de şase gardieni şi de Salman, şi măturam scările. Ridicam hainele pe care le lăsau împrăştiate peste tot prin casă – pantaloni negri şi

dishdasha albe, uniforma ISIS – şi le băgam la maşina de spălat. Aruncam resturile de orez la gunoi şi le spălam urmele de buze de pe paharele de ceai. Casa lui era plină de gardieni, aşa că nu se temeau că voi descoperi ceva sau voi fugi şi aveam voie să intru în orice cameră în afară de garaj, unde cred că îşi ţineau armele.

Prin ferestre priveam cum se mişca oraşul. Hajji Salman locuia într-o parte aglomerată a Mosulului, în apropierea unei străzi care era de obicei plină de maşini. Ferestrele de pe scară dădeau spre o rampă circulară de acces şi îmi închipuiam cum aş încerca să fug pe acolo pentru a ajunge într-un loc sigur. Hajji Salman mă avertiza în permanenţă în ceea ce priveşte fuga. „Dacă încerci, Nadia, o să-ţi pară rău, îţi promit”, îmi spunea. „Pedeapsa n-o să fie bună.” Avertizările sale constante îmi dădeau puţină speranţă. Nu ar fi fost atât de îngrijorat dacă n-ar fi existat fete care să fi scăpat din captivitate.

Membrii ISIS erau foarte calculaţi când era vorba de luat fete yazidite în sclavie, dar făceau greşeli şi ne dădeau ocazii să fugim. Cea mai mare greşeală pe care au făcut-o a fost că ne îmbrăcau ca pe toate femeile din Mosul, în *abaya* şi *niqab*-ul negre şi anonime. Odată îmbrăcate aşa, ne pierdeam în mulţime şi, cu ISIS la putere, bărbaţii nu prea se mai luau pe stradă de vreo femeie pe care nu o cunoşteau, având astfel mai puţine şanse să ne descopere. Măturând scara, mă uitam la femeile care se plimbau prin oraş, fiecare îmbrăcată la fel ca celelalte. Era imposibil să-ţi dai seama cine era o femeie sunnită care mergea la piaţă şi cine putea fi o fată yazidită care fugea de stăpânul ei.

Multe dintre centrele ISIS se aflau în cartiere aglomerate, precum cel al lui Hajji Salman, ceea ce ar fi fost de ajutor dacă aş fi fost vreodată singură afară. Mă vedeam ieşind pe fereastra mare a bucătăriei, punându-mi

abaya şi pierzându-mă în mulţime. Aş fi ajuns cumva la staţia de taxiuri şi aş fi găsit un loc într-o maşină spre Kirkuk, un punct de control des utilizat spre Kurdistanul Irakian. Dacă cineva ar fi încercat să vorbească cu mine, aş fi spus că sunt o musulmană din Kirkuk şi că merg să-mi vizitez familia. Sau poate aş fi spus că fugisem de războiul din Siria. Am memorat versetul scurt de la începutul Coranului în caz că ar fi încercat vreun combatant să mă testeze, iar araba o vorbeam perfect şi ştiam deja *shahada*. Memorasem chiar şi două cântece populare ale ISIS, dintre care unul sărbătorea victoriile militare: „Am luat Badush şi-am luat Tal Afar, acum totul e bine”. Le detestam, dar cântecele îmi răsunau în cap în timp ce făceam curat. Celălalt spunea: „Încredinţaţi-vă vieţile lui Dumnezeu şi religiei”. Orice s-ar fi întâmplat, n-aveam să recunosc vreodată că sunt yazidită.

Ştiam însă că pentru mine e un plan imposibil. Centrul lui Salman era plin de combatanţi ISIS şi nu aveam cum să ies pe fereastră şi să sar gardul grădinii fără să mă vadă vreunul dintre ei. În plus, Hajji Salman mă lăsa să port *abaya* şi *niqab*-ul numai când ieşeam afară cu el sau cu un gardian care mă putea supraveghea. În casă purtam rochiile pe care le adusesem din Kocho sau ce îmi alegea Hajji Salman. Întinsă noaptea în pat, anticipând scârţâitul uşii când venea Hajji Salman la mine, mă gândeam la fanteziile de evadare şi trebuia să recunosc faţă de mine că nu se vor împlini niciodată, iar apoi eram cuprinsă de o tristeţe atât de profundă, încât mă rugam să mor.

Într-o după-amiază, după ce m-a violat, Hajji Salman mi-a spus să mă pregătesc pentru oaspeţii care aveau să vină în seara aceea.

— Poate o cunoşti pe *sabiyya*, mi-a spus. A cerut să te vadă.

Inima mi-a luat-o la galop de nerăbdare. Cine putea fi? Oricât mi-aş fi dorit să văd un chip cunoscut, nu eram sigură că aş fi suportat s-o văd pe Kathrine sau pe una dintre surorile mele în hainele pe care Hajji Salman mă punea să le port. De obicei, când Salman mă punea să mă îmbrac pentru vizitatori, voia să port lucruri precum rochia scurtă albastru cu negru şi eram îngrozită la gândul că o altă fată yazidită m-ar vedea aşa. Din fericire, am putut găsi o rochie neagră care, deşi avea bretele subţiri, măcar îmi acoperea genunchii. Mi-am prins părul la spate şi mi-am dat cu puţin ruj, dar nu m-am fardat deloc la ochi. Când Hajji Salman a fost mulţumit, am coborât.

Combatantul venit în vizită s-a dovedit a fi Nafah, bărbatul de la primul centru, care mă pedepsise pentru că ţipasem în autocar. S-a încruntat la mine, dar nu i s-a adresat decât lui Hajji Salman.

— *Sabiyya* mea nu încetează să ceară s-o vadă pe a ta, a spus el. Trebuie totuşi să stăm cu ele şi să ascultăm ce spun, fiindcă n-am încredere în Nadia.

Sabiyya lui Nafah era Lamia, sora prietenei mele Walaa, şi am fugit să ne îmbrăţişăm şi să ne sărutăm pe obraz, uşurate să vedem un chip cunoscut. Apoi toţi patru ne-am aşezat împreună, iar când Salman şi Nafah au început să vorbească între ei şi să ne ignore, Lamia şi cu mine am trecut de la arabă la kurdă.

Lamia purta o rochie lungă şi un *hijab* care îi acoperea părul. Nu ştiam cât timp urma să fim împreună, aşa că vorbeam repede, încercând să obţinem cât mai multe informaţii.

— A pus mâna pe tine? m-a întrebat ea.

— A pus mâna pe tine? am întrebat şi eu, iar ea a dat din cap că da.

— M-a pus să mă convertesc, iar apoi ne-am căsătorit la tribunal, mi-a mărturisit ea şi eu i-am spus că mi se întâmplase acelaşi lucru.

— Nu trebuie totuşi să priveşti asta ca pe o căsătorie, am spus eu. Nu e ca şi cum te-ai mărita în Kocho.

— Vreau să fug, a zis ea. Dar Nafah e mereu vizitat şi e imposibil să plec.

— La fel cu Salman, am spus. Sunt gărzi peste tot şi mi-a zis că, dacă încerc să fug, o să mă pedepsească.

— Ce crezi că ar face? a întrebat ea încet, uitându-se la răpitorii noştri, care vorbeau între ei, indiferenţi la ce făceam noi.

— Nu ştiu. Ceva rău, am răspuns.

— V-am zis să vorbiţi arabă! a strigat Salman.

Ne auziseră şi se înfuriaseră că nu înţelegeau ce spuneam.

— Ce s-a întâmplat cu Walaa? am întrebat-o pe Lamia în arabă.

Nu o mai văzusem pe prietena mea de când plecasem din Kocho.

— În noaptea în care m-au luat, au împărţit toate celelalte fete, mi-a zis Lamia. Nu ştiu ce s-a întâmplat cu Walaa. Îl tot rog pe Nafah să o găsească, dar nu vrea. De Dimal şi Adkee ce mai ştii?

— Au rămas în Solagh, am spus, cu mama.

Am tăcut o clipă, lăsând greutatea absenţei lor să cadă asupra noastră.

Treizeci şi cinci de minute mai târziu, Nafah s-a ridicat să plece. Lamia şi cu mine ne-am sărutat de rămas-bun.

— Ai grijă de tine şi nu fi supărată, i-am spus în timp ce îşi trăgea *niqab*-ul pe faţă. Toate trecem prin acelaşi lucru.

Apoi au plecat, iar eu am rămas din nou singură cu Salman.

Am mers la etaj, în camera mea.

— E prima dată când te văd că îţi schimbi expresia, mi-a zis când am ajuns la uşă.

M-am întors spre el. Nu m-am prefăcut că nu sunt furioasă.

— Cum vrei să-mi arate faţa când mă încui în cameră şi îmi faci lucruri pe care nu le vreau? i-am răspuns.

— O să te obişnuieşti, a zis el. Intră.

A deschis uşa şi a rămas în cameră cu mine până dimineaţa.

Hajji Salman îmi spunea iar şi iar: „O să te pedepsesc dacă încerci să scapi”, dar nu a spus niciodată exact ce ar face. Aproape cu siguranţă m-ar fi bătut, dar nu ar fi fost prima dată când făcea asta. Salman dădea în mine tot timpul. Dădea în mine când era nemulţumit de cum făceam curat în casă, când era supărat de ceva de la muncă, dacă plângeam sau ţineam ochii închişi când mă viola. Poate, dacă încercam să fug, bătaia ar fi fost suficient de cruntă încât să-mi lase cicatrici sau să mă desfigureze, dar mie nu-mi păsa. Dacă o rană sau o cicatrice l-ar fi împiedicat, pe el sau pe altcineva, să mă mai violeze, aş fi purtat-o ca pe o bijuterie.

Uneori, după ce mă viola, îmi spunea că nici nu avea rost să încerc să fug.

— Nu mai eşti virgină, îmi spunea el, şi eşti musulmană. Familia ta o să te omoare. Eşti stricată.

Chiar dacă fusesem forţată, îl credeam. Mă simţeam stricată.

Deja mă gândisem la moduri în care să mă urâţesc – la centru, fetele îşi întinseseră funingine şi praf pe faţă, îşi înnodaseră părul şi evitau să facă duş, pentru ca duhoarea lor să ţină departe cumpărătorii – dar eu nu mă gândeam decât să-mi crestez faţa sau să-mi tai tot părul, ceea ce

presupuneam că l-ar fi făcut pe Salman să mă bată. Dacă aş fi încercat să mă desfigurez, m-ar fi omorât? Nu cred. Eram mai valoroasă în viaţă şi el ştia că moartea ar fi fost o uşurare bine-venită. Puteam doar să-mi închipui ce mi-ar fi făcut Salman dacă încercam să fug. Apoi, într-o zi, s-a ivit ocazia să-l pun la încercare.

Seara, Salman a venit acasă cu doi bărbaţi, combatanţi pe care nu îi mai văzusem până atunci şi care călătoreau fără *sabaya*.

— Ai terminat de făcut curat în casă? a întrebat el, iar când i-am spus că da, mi-a zis să petrec tot restul serii în cameră, singură. E mâncare în bucătărie. Dacă ţi-e foame, zi-i lui Hossam, iar el o să-ţi aducă ceva.

Trebuia să stau departe de ei şi să-l aştept.

Însă mai întâi mi-a spus să le aduc tuturor ceai. Voia să se laude cu *sabiyya* lui. Am făcut ce mi-a spus, purtând una dintre rochiile care îi plăceau şi ducând ceaiul din bucătărie în sufragerie. Ca de obicei, combatanţii de acolo vorbeau despre victoriile ISIS din Siria şi Irak. Am ascultat, în caz că pomeneau ceva de Kocho, dar nu i-am auzit spunând nimic despre casa mea.

Camera era plină cu bărbaţi, numai doi dintre ei fiind oaspeţi. Toate gărzile de la centru păreau să li se fi alăturat lui Salman şi oaspeţilor săi la cină, lăsându-şi posturile neocupate pentru prima dată de când sosisem eu. Mă întrebam dacă de asta insistase să rămân în camera mea până când aveau să plece oaspeţii. Dacă toţi gardienii erau cu ei, atunci nu era nimeni care să patruleze în grădină sau să se asigure că, dacă am închis uşa de la baie, nu încercam să ies pe fereastră. Nu era nimeni în faţa uşii, ascultând ce se întâmpla înăuntru.

După ce am terminat de servit ceaiul, Hajji Salman m-a lăsat să plec, iar eu m-am întors la etaj. Deja se forma un plan în mintea mea, iar eu mă mişcam iute, ştiind că, dacă

mă opream să mă gândesc la ce făceam, m-aş fi convins să renunţ şi că era posibil ca o astfel de şansă să nu mai apară niciodată. În loc să mă duc în cameră, m-am dus într-o sufragerie, unde ştiam că dulapurile erau încă pline de hainele lăsate de fetele yazidite şi de familia căreia îi aparţinea casa şi am căutat o *abaya* şi un *niqab*. Am găsit *abaya* repede şi mi-am tras-o peste rochie. Ca să-mi acopăr faţa şi părul, m-am mulţumit cu o eşarfă lungă şi neagră în loc de *niqab*, sperând că voi ajunge într-un loc sigur înainte să-şi dea seama cineva de diferenţă. Apoi m-am dus la fereastră.

Eram la etajul al doilea, dar nu prea sus, iar zidul de sub fereastră era construit în aşa fel încât unele dintre cărămizile de culoarea nisipului ieşeau în afară câţiva centimetri. Era un stil popular în Mosul, neavând decât un scop decorativ, dar eu m-am gândit că acele cărămizi puteau fi folosite ca o scară pentru a coborî în grădină. Am scos capul pe geam, uitându-mă după gărzile care de obicei se plimbau prin grădină la orice oră, dar nu era nimeni. Un butoi de petrol era sprijinit de gardul grădinii; avea să fie treapta ideală.

Dincolo de zidul grădinii, străzile zumzăiau de maşini, dar începeau să se golească pe măsură ce oamenii se duceau acasă la cină, iar în lumina amurgului mă gândeam că era mai puţin probabil ca cineva să observe că eşarfa neagră nu era un *niqab* cum trebuie. Speram să găsesc pe cineva care să mă ajute înainte să fiu descoperită. În afara bijuteriilor şi a cartelei mamei, pe care o ţineam în sutien, lăsasem toate celelalte lucruri în cameră.

Cu grijă, am scos un picior pe fereastra deschisă şi apoi altul. Cu corpul ieşit pe jumătate pe geam şi trunchiul încă înăuntru, mi-am mişcat picioarele, încercând să nimeresc una din acele cărămizi. Braţele îmi tremurau în timp ce mă ţineam de pervaz, dar mi-am găsit repede

echilibrul. Îmi dădeam seama că nu va fi prea greu să cobor. Tocmai începeam să mă uit după alte cărămizi mai jos, când am auzit o puşcă armându-se chiar sub mine. Am îngheţat, cu corpul îndoit peste pervaz.

— Treci înăuntru! a urlat o voce bărbătească la mine şi, fără să mă uit în jos, m-am tras repede înapoi pe fereastră, căzând pe podeaua de sub ea, cu inima bătându-mi puternic de frică. Nu ştiam cine mă prinsese. Toate gărzile lui Hajji Salman erau în sufragerie cu el. M-am ghemuit pe podea sub fereastră până când am auzit paşi venind spre mine, iar când am ridicat privirea şi l-am văzut pe Hajji Salman deasupra mea, am fugit cât de iute am putut înapoi în camera mea.

Uşa aceea s-a deschis, iar Hajji Salman a intrat ţinând un bici în mână. Ţipând, m-am aruncat pe pat şi mi-am tras o plapumă groasă peste cap şi peste tot corpul, ascunzându-mă cum se ascunde un copil. Salman s-a oprit lângă pat şi, fără să scoată o vorbă, a început să mă bată. Biciul plesnea tare, iar şi iar, atât de rapid şi cu atâta furie, încât plapuma groasă nu mă apăra prea mult.

— Ieşi de-aici! a strigat Hajji Salman, mai tare decât l-am auzit vreodată. Ieşi de sub pătură şi dezbracă-te!

Nu am avut de ales. Am dat la o parte pătura şi, cu Salman încă ţinând biciul deasupra mea, mi-am dat jos încet hainele. Când am fost complet goală, am rămas nemişcată, aşteptând să văd ce-mi face şi plângând în tăcere. Am bănuit că mă va viola, dar în schimb a pornit spre uşă.

— Nadia, ţi-am spus că, dacă încerci să fugi, o să ţi se întâmple ceva foarte rău, a zis el.

Îi revenise glasul calm. Apoi a deschis uşa şi a ieşit.

Imediat au intrat Morteja, Yahya, Hossam şi ceilalţi trei gardieni, holbându-se la mine. S-au oprit unde stătuse Salman cu o clipă mai devreme. Imediat ce i-am văzut, am

înţeles care îmi va fi pedeapsa. Morteja a fost primul care a venit spre mine. Am încercat să-l opresc, dar era prea puternic. M-a împins pe pat şi n-am putut face nimic.

După Morteja m-a violat alt gardian. Am urlat după mama şi după Khairy, fratele meu. În Kocho, ei veneau de câte ori aveam nevoie de ei. Chiar şi când mă ardeam doar puţin la un deget, dacă îi chemam, veneau să mă ajute. În Mosul eram singură, iar numele lor erau tot ce-mi mai rămăsese de la ei. Nimic din ce făceam sau spuneam nu-i oprea pe bărbaţi să mă atace. Ultimul lucru de care îmi amintesc din noaptea aceea este chipul unuia dintre gardieni când a venit spre mine. Îmi amintesc că, înainte să-i vină rândul să mă violeze, şi-a scos ochelarii şi i-a pus cu grijă pe o masă. Bănuiesc că se temea să nu-i spargă.

Când m-am trezit de dimineaţă, eram singură şi goală. Nu puteam să mă mişc. Cineva, presupun că unul dintre gardieni, pusese o pătură peste mine. Capul mi se învârtea când am încercat să mă ridic, iar corpul m-a durut când m-am întins după haine. Fiecare mişcare părea că mă va împinge înapoi în starea de inconştienţă, de parcă o draperie neagră ar fi fost trasă pe jumătate în faţa ochilor mei sau orice lucru din lume ar fi devenit doar o umbră a sa.

M-am dus la baie să fac un duş. Corpul meu era acoperit cu mizeria lăsată de bărbaţi, iar eu am dat drumul la apă şi am stat sub ea mult timp, plângând. Apoi m-am curăţat foarte bine, frecându-mi corpul, dinţii, faţa, părul, rugându-mă tot timpul şi cerându-I lui Dumnezeu să mă ajute şi să mă ierte.

După aceea m-am întors în cameră şi m-am aşezat pe canapea. Patul mirosea încă a bărbaţii care mă violaseră. Nimeni nu a venit să mă vadă, deşi îi auzeam vorbind în faţa camerei, şi după o clipă am reuşit să adorm. Nu am

visat nimic. Când am deschis ochii, şoferul lui Salman stătea lângă mine, împungându-mă în umăr.

— Trezeşte-te, Nadia. Scoală-te şi îmbracă-te, a spus el. E timpul să pleci.

— Unde plec? am întrebat, îngrămădindu-mi lucrurile în geanta neagră.

— Nu ştiu – departe de aici, a zis el. Hajji Salman te-a vândut.

Capitolul 10

Când am fost prinsă prima dată şi am aflat ce li se întâmpla fetelor yazidite, m-am rugat să fiu ţinută de un singur bărbat. Era destul de rău să fii cumpărată o dată ca sclavă, să ţi se ia umanitatea şi demnitatea, şi nu suportam gândul să fiu pasată de la un combatant la altul, să fiu mutată dintr-o casă în alta, poate chiar dusă peste graniţă, în Siria controlată de ISIS, ca o marfă de la piaţă, ca un sac de făină în spatele camionului.

Atunci nu înţelegeam cât de crud poate fi un bărbat. Hajji Salman era cel mai rău bărbat pe care îl cunoscusem vreodată, iar după ce le-a permis gărzilor sale să mă violeze, m-am rugat să fiu vândută. Nu-mi păsa cui şi nu-mi păsa unde mă vor duce. Până şi posibilitatea de a merge în Siria, de unde era mult mai greu să scapi şi pe care o considerasem înainte o condamnare la moarte, îmi părea mai bună decât să rămân cu Salman. Când visez că trimit în judecată ISIS pentru genocid, vreau să-l văd pe Hajji Salman, ca şi pe Salwan, capturat în viaţă. Vreau să-l vizitez în închisoare, unde va fi înconjurat de ofiţeri militari

şi gardieni irakieni cu puşti în mâini. Vreau să văd cum arată şi să aud cum vorbeşte fără puterea ISIS care să-l sprijine. Şi vreau să se uite la mine şi să-şi aducă aminte de ce mi-a făcut şi să înţeleagă că din acest motiv nu va mai fi liber niciodată.

Mi-am strâns lucrurile şi l-am urmat pe şofer afară. Hajji Salman era prin casă, dar nu l-am văzut când am plecat. Mi-am impus să nu mă uit la Morteja şi la ceilalţi gardieni când am trecut pe lângă ei. Se întuneca deja când am plecat de la Hajji Salman, dar aerul era încă fierbinte, doar un vânt slab suflându-mi nisip în faţă, pe care nu mi-a cerut nimeni să mi-o acopăr. Deşi eram afară, nu simţeam deloc libertatea. Ştiam că nu era nicio persoană în tot oraşul Mosul care să mă ajute, iar asta mă făcea să mă simt fără speranţă.

Un gardian nou, un bărbat pe care nu l-am recunoscut, stătea pe scaunul din faţă al unei maşini mici şi albe, lângă şofer.

— Ţi-e foame? m-a întrebat când am plecat.

Am dat din cap că nu, dar am oprit oricum la un restaurant. Şoferul a intrat şi a adus nişte sandviciuri înfăşurate în folie, aruncând unul pe bancheta din spate, lângă mine, împreună cu o sticlă cu apă. În jurul maşinii, oamenii se plimbau, cumpărau de mâncare şi mâncau, vorbeau la telefon. Îmi doream doar să pot deschide uşa şi să mă arăt lor. Îmi doream ca, de îndată ce ar fi aflat ce se întâmpla, să mă salveze. Dar nu credeam că vor face asta. Un miros puternic de carne şi ceapă ieşea prin folie, iar eu am închis ochii când am pornit, încercând să nu vomit.

Curând am ajuns la primul punct de control de la ieşirea din Mosul. Era păzit de combatanţi ISIS cu arme automate şi pistoale. M-am uitat pe geam, întrebându-mă dacă afişau într-adevăr fotografiile cu *sabaya* care

fugiseră, aşa cum spusese Hajji Salman că fac, dar era prea întuneric ca să văd ceva.

— De ce nu poartă nevasta dumitale *niqab*? l-a întrebat un combatant pe şofer.

— Nu e nevastă-mea, *hajji*, a spus el. E o *sabiyya*.

— Felicitări, a spus combatantul şi ne-a făcut semn să trecem.

De-acum era complet întuneric. Am condus pe şoseaua care ieşea din Mosul la est, depăşind câteva maşini şi camionete pe drum. În noapte, peisajul plat irakian părea nesfârşit. Când fugeau, unde se duceau cele care scăpau? Cum treceau de punctele de control din Mosul? Dacă reuşeau, cum ştiau încotro să alerge peste câmpuri, cine ar fi putut să le ajute şi cine le-ar fi denunţat, cât timp puteau rezista fără să moară de sete? Erau atât de curajoase că încercau.

— Uite! a spus şoferul, arătând cu degetul puţin în faţa noastră, pe marginea drumului, spre o cutie albă care strălucea în lumina farurilor. Mă întreb ce-o fi.

— Nu te opri, l-a avertizat gardianul. Poate fi o bombă improvizată. Ştii că drumul ăsta e plin de ele.

— Nu cred, a zis şoferul, trăgând pe margine şi oprind la vreo trei metri de cutie.

Pe marginea ei erau poze şi ceva scris, dar din maşină era imposibil să-ţi dai seama ce era.

— Pun pariu că e ceva furat, care a căzut din vreo camionetă.

Era entuziasmat: fiind doar un şofer modest, probabil nu primea atâtea lucruri noi ca bărbaţii de rang mai înalt din ISIS.

În timp ce gardianul protesta în continuare – „Nimeni n-ar fi lăsat ceva ca lumea pe şosea!”, a spus el. „Dacă explodează, ne omoară pe toţi!” –, şoferul a coborât din

maşină şi s-a îndreptat spre cutie. S-a lăsat pe vine şi a cercetat-o fără să o atingă.

— Orice-ar fi, nu merită, a mormăit gardianul în barbă.

Îmi imaginam cum şoferul deschide lacom capacul şi o bombă explodează, sfâşiindu-l şi propulsându-ne maşina în mijlocul deşertului. Dacă muream nu conta, atât timp cât mureau şi cei doi bărbaţi. *Să fie o bombă*, m-am rugat eu.

Un minut mai târziu, şoferul a ridicat cutia şi a adus-o triumfător la maşină.

— Ventilatoare! a zis el, punând-o în portbagaj. Două, şi merg cu baterii.

Gardianul a oftat şi l-a ajutat să vâre cutia în portbagaj. Eu m-am cufundat la loc pe banchetă, dezamăgită. După al doilea punct de control, l-am întrebat pe şofer:

— *Hajji*, unde mergem?

— Hamdaniya, mi-a spus el.

Aparent, Hamdaniya, un district din nordul regiunii Ninive, fusese cucerit de ISIS. Fratele meu vitreg Khaled fusese staţionat acolo cu armata şi nu îmi spusese prea multe despre acel loc, dar ştiam că acolo se găseşte o populaţie creştină însemnată, care probabil era alungată sau moartă deja. Pe drum am trecut pe lângă rămăşiţele carbonizate ale unei maşini ISIS răsturnate, dovadă a luptei pentru cucerirea regiunii.

În Kocho, în timpul asediului, am urmărit îndeaproape atacurile ISIS asupra satelor creştine. La fel ca noi, sătenii de acolo îşi pierduseră întreaga agoniseală şi casele ridicate după o viaţă de muncă. Creştinii irakieni erau şi ei daţi afară din case pur şi simplu din cauza religiei lor. Creştinii din Irak erau deseori atacaţi, dar, precum yazidiţii, se străduiau să rămână în patria lor. De-a lungul anilor, populaţia lor a tot scăzut pe măsură ce au plecat în ţări unde se simt bine-veniţi. După apariţia ISIS, mulţi

creştini au spus că în curând n-o să mai rămână nici unul în tot Irakul. Când ISIS a ajuns în Kocho însă, îi invidiam pe creştini. În satele lor, ei fuseseră avertizaţi că ISIS avea să vină. Fiindcă, potrivit ISIS, ei erau „oamenii cărţii”, nu *kuffar*, ca noi, li s-a permis să-şi ducă copiii, fiicele, în Kurdistan, unde să fie în siguranţă, iar în Siria unii au putut să plătească o amendă în loc să se convertească. Până şi cei expulzaţi din Mosul fără nimic fuseseră măcar scutiţi de sclavie. Yazidiţilor nu li se oferise aceeaşi şansă.

Curând am ajuns într-un oraş din districtul Hamdaniya. Era întuneric peste tot din cauza lipsei de electricitate şi mirosea îngrozitor a hoit. Pe străzi era linişte, iar casele fuseseră golite de localnici. Numai teroriştii rămăseseră şi doar cartierul general al ISIS era luminat, alimentat de un generator uriaş care scotea un zgomot puternic în noaptea liniştită.

Când combatanţii ISIS au venit prima dată în Irak, au promis că vor restabili serviciile publice în oraşele şi localităţile din care lipseau. Propaganda lor, când nu făcea apologia violenţei, se lăuda cu aceste promisiuni – electricitate, o mai bună colectare a gunoiului şi drumuri mai bune –, de parcă erau un partid politic normal. Ni se spunea că oamenii credeau în ei şi se gândeau că aveau să-i servească mai bine decât guvernul irakian, dar eu nu am văzut nimic în Mosul care să mă facă să cred că viaţa de acolo era mai bună pentru oamenii de rând. Acest oraş parcă era o carcasă a ceea ce fusese, goală şi întunecată, mirosind a moarte şi populată numai de teroriştii care făcuseră de la bun început promisiuni false.

Ne-am oprit la cartierul general al ISIS şi am intrat în clădire. La fel ca în Mosul, era plină de luptători. M-am aşezat liniştită şi am aşteptat să mi se spună ce să fac; eram epuizată şi aveam nevoie disperată să dorm. A intrat

un combatant. Era scund şi atât de bătrân, încât stătea cocoşat, iar dinţii pe care îi mai avea îi putrezeau în gură.

— Du-te sus, mi-a spus el.

Eram îngrozită, sigură că Hajji Salman îşi continua pedeapsa vânzându-mă bătrânului şi că acesta mă trimitea în camera unde avea de gând să mă violeze. Când am deschis uşa camerei însă, am văzut că acolo erau alte fete. A durat totuşi puţin până le-am recunoscut.

— Jilan! Nisreen!

Erau cumnata şi nepoata mea. Nu mai fusesem niciodată atât de fericită să văd pe cineva şi am alergat una spre alta, sărutându-ne şi plângând. Şi ele erau îmbrăcate ca mine şi arătau de parcă n-ar fi dormit de săptămâni întregi. Nisreen era foarte mică – nu ştiu cum se descurca să fie *sabiyya* –, iar pentru Jilan, despărţită de soţul pe care îl iubea atât de mult, mă gândeam că violul era probabil chiar mai rău decât pentru mine. Ştiind că puteam fi despărţite în orice moment, ne-am aşezat imediat pe podea şi am început să ne spunem una alteia poveştile.

— Cum aţi ajuns aici? le-am întrebat.

— Am fost vândute amândouă, a zis Nisreen. Eu am fost vândută de două ori în Mosul şi apoi adusă aici. Ştii ce s-a întâmplat cu Kathrine? m-a întrebat.

— Şi ea e într-un centru din Mosul, am răspuns.

Le-am spus ce îmi povestise Lamia despre Walaa şi o parte din lucrurile care mi se întâmplaseră.

— Am fost ţinută de un om groaznic, am spus. Am încercat să fug, dar m-a prins.

Nu le-am spus tot. Nu eram pregătită să rostesc unele lucruri cu voce tare. Ne-am ţinut în braţe cât de strâns am putut.

— Bărbatul ăla urât de jos – cred că el e cel care m-a cumpărat, am zis.

— Nu, a spus Nisreen uitându-se în jos. E stăpânul meu.

— Cum poţi să suporţi când vine omul ăsta scârbos la tine noaptea? am întrebat-o.

Ea a scuturat din cap.

— Nu mă gândesc la mine, a spus ea. Dar de Rojian ce zici, luată de omul ăla uriaş? După ce a plecat ea, am înnebunit toate. Am plâns cât de mult am putut. Pentru prima dată, nici nu ne mai gândeam la ce se întâmplase în Kocho – ne era gândul doar la Rojian cu monstrul ăla.

— Ce s-a întâmplat în Kocho?

Mă temeam să întreb.

— Ştiţi sigur ceva?

— Am văzut la televizor că toţi bărbaţii au fost omorâţi, a spus Nisreen. Toţi au fost omorâţi, fiecare bărbat. A fost la ştiri.

Deşi auzisem gloanţele trase în spatele şcolii, până în acea clipă sperasem că bărbaţii supravieţuiseră. S-o aud pe nepoata mea confirmându-le moartea era ca şi cum aş fi auzit din nou gloanţele, rafală după rafală, până când a rămas singurul lucru din capul meu. Am încercat să ne consolăm reciproc.

— Nu plângeţi că au murit, le-am spus. Mi-aş dori să fi fost şi noi omorâte odată cu ei.

Era mai bine să fi murit decât să fii vândută ca o marfă şi violată până când aveai corpul zdrenţe. Printre bărbaţii noştri fuseseră studenţi, doctori, tineri şi bătrâni. În Kocho, fraţii mei şi fraţii mei vitregi stătuseră unul lângă altul în timp ce ISIS i-a omorât aproape pe toţi. Dar moartea lor a durat numai o clipă. Când eşti o *sabiyya*, mori în fiecare moment al fiecărei zile şi, la fel ca bărbaţii, nu ne vom mai vedea familiile sau casele vreodată. Nisreen şi Jilan au fost de acord.

— Am vrea să fi fost acolo cu bărbaţii când i-au omorât, au spus ele.

Combatantul cu dinţii putrezi – stăpânul lui Nisreen – a venit la uşă şi a arătat spre mine.

— E timpul să pleci, a zis el, iar noi am început să ne rugăm de el.

— Poţi să ne faci orice, doar te rugăm să ne laşi împreună! am strigat noi, ţinându-ne una de alta, cum făcuserăm în noaptea aceea din Mosul. Şi, la fel ca în noaptea aceea, m-au smuls din braţele lor şi m-au târât jos pe scări înainte să-mi pot lua rămas-bun.

În Hamdaniya mi-am pierdut de tot speranţa. Era controlat de ISIS, aşa că nu aveam cum să fug şi nu puteam să visez că vreun om de pe stradă ar fi fost atât de înduioşat, încât să ajute o fată yazidită aflată la ananghie. Nu erau decât case goale şi mirosul războiului.

Cincisprezece minute mai târziu am ajuns la al doilea centru din Hamdaniya. Aveam senzaţia copleşitoare că aici urma să-mi întâlnesc noul stăpân şi am ieşit încet din maşină, simţindu-mi corpul ca de piatră. Acest centru era format din două case, iar când maşina s-a apropiat, un bărbat de vârsta a doua a ieşit din casa mai mică. Avea o barbă lungă şi neagră şi pantalonii negri ISIS. Şoferul mi-a arătat că trebuia să-l urmez înăuntru.

— El e Abu Muawaya, mi-a spus el. Fă ce spune el.

Casa avea un singur etaj, dar era foarte ordonată şi frumoasă, aparţinând înainte unei familii de creştini bogaţi. Nu erau fete care să mă întâmpine, ci mormane de haine yazidite peste tot, mai colorate şi mai îndrăzneţe decât îmbrăcămintea obişnuită a unei femei musulmane irakiene conservatoare, precum şi obiecte lăsate în urmă de familia care îşi părăsise casa. Parcă aş fi intrat într-un mormânt. Abu Muawaya s-a dus în bucătărie, unde se afla

alt bărbat mai tânăr, şi au mâncat pâine şi iaurt şi au băut ceai negru.

— Câte zile o să stau aici? i-am întrebat pe bărbaţi. Am rude în celălalt centru. Pot să stau cu ele?

Abia dacă s-au uitat la mine, iar Abu Muawaya mi-a răspuns calm:

— Eşti o *sabiyya*. Tu nu dai ordine, doar le execuţi.

— Nadia, te-ai convertit? a întrebat celălalt bărbat.

— Da, am spus, întrebându-mă de unde îmi ştiau numele şi ce altceva mai cunoşteau despre mine.

Nu m-au întrebat de unde veneam sau ce s-a întâmplat cu familia mea, dar poate că acele detalii nu contau pentru ei. Conta doar că eram acolo şi le aparţineam.

— Du-te şi fă duş, a spus Abu Muawaya.

M-am întrebat pe câţi bani mă vânduse Hajji Salman. *Sabaya* care nu mai erau virgine se vindeau pe mai puţin. Eu ştiam asta şi era posibil să am o reputaţie de scandalagioaică din cauza incidentului din autocar şi fiindcă încercasem să fug. Oare şi asta era o pedeapsă pentru acea încercare? Poate că Salman dorise atât de tare să scape de mine, încât mă făcuse cadou, sau poate că găsise cel mai brutal bărbat cu putinţă şi pur şi simplu m-a dat lui. Se mai întâmpla, ştiam asta. Fetele yazidite erau pasate de la un terorist la altul pe degeaba.

— Am făcut duş de dimineaţă, i-am spus.

— Atunci du-te şi aşteaptă-mă în camera aia, a spus Abu Muawaya, arătând spre un dormitor, iar eu am intrat ascultătoare.

Era o cameră mică, cu un pat îngust, maro, acoperit de o pătură cu dungi albastre şi albe. Două rafturi de la perete erau ocupate cu pantofi, iar un raft mare era plin cu cărţi. Pe un birou stătea un calculator cu ecranul întunecat. Probabil camera îi aparţinuse unui student, mă

gândeam, unui băiat cam de vârsta mea; pantofii erau genul de mocasini purtaţi de studenţi şi nu erau foarte mari. M-am aşezat pe pat şi am aşteptat. Am evitat să mă uit în oglinda mare agăţată pe perete şi nu m-am întrebat dacă eram destul de mică încât să încap prin gura de ventilaţie care ţinea loc de fereastră. Nu am vrut să deschid şifonierul sau să mă uit prin lucrurile lui ca să aflu mai multe despre el. Nici măcar nu m-am uitat să văd ce cărţi erau pe raft. Probabil că băiatul acela era încă în viaţă pe undeva şi nu mi se părea în regulă ca o moartă să umble prin lucrurile viilor.

Capitolul 11

Fiecare membru ISIS m-a tratat cu cruzime, iar violul era întotdeauna acelaşi, dar îmi amintesc câteva mici diferenţe între bărbaţii care m-au abuzat. Hajji Salman a fost cel mai rău, în parte fiindcă a fost primul care m-a violat şi în parte fiindcă părea să mă urască cel mai mult. Mă lovea dacă încercam să închid ochii. Pentru el nu era suficient doar să mă violeze – mă umilea cât de des putea, întinzându-şi miere pe degetele de la picioare şi punându-mă să o ling sau obligându-mă să mă îmbrac frumos pentru el. Când a venit să mă violeze, Morteja s-a purtat ca un copil căruia i s-au oferit dulciurile după care se smiorcăise, şi n-am să uit niciodată ochelarii celuilalt gardian, felul în care a fost atât de atent cu ei şi atât de violent cu mine, o persoană.

Când a intrat în cameră, în jurul orei opt seara, Abu Muawaya m-a luat de falcă şi m-a împins în perete.

— De ce nu te opui? m-a întrebat el.

Se pare că asta îl înfuria. Am bănuit după numărul hainelor yazidite din casă că fusese cu multe *sabaya* şi poate că toate se opuseseră, cu excepţia mea. Poate că îi plăcea să dovedească faptul că le putea avea chiar dacă ele se zbăteau. Era scund, dar foarte puternic.

— Ce rost are? i-am spus. Nu e doar un bărbat sau doi sau trei – toţi faceţi asta. Cât timp te aştepţi să mă opun?

Îmi aduc aminte că a râs când am spus asta.

După ce a plecat Abu Muawaya, am adormit şi m-am trezit mai târziu în noaptea aceea cu un corp în spatele meu în pat. Era bărbatul care mâncase pâine şi iaurt cu Abu Muawaya în bucătărie; nu-mi amintesc numele lui. Îmi amintesc că mă durea gâtul de sete şi, când m-am ridicat să mă duc după apă, el m-a apucat de braţ.

— Vreau doar să beau ceva, am spus.

Am fost şocată de propria deznădejde. După ce se întâmplase cu gărzile din casa lui Hajji Salman, mi-am pierdut orice frică de ISIS şi de viol. Eram doar amorţită. Nu l-am întrebat pe omul acesta nou ce făcea, nu am încercat să-l conving să nu mă atingă, nu am vorbit deloc cu el.

La un moment dat erau doar violuri şi nimic altceva. Asta devine o zi obişnuită din viaţa ta. Nu ştii cine e următorul care va deschide uşa ca să te atace, ştii doar că se va întâmpla şi că mâine poate fi mai rău. Nu te mai gândeşti să fugi sau că-ţi mai vezi familia vreodată. Viaţa ta dinainte devine o amintire îndepărtată, ca un vis. Corpul nu îţi aparţine şi nu ai energia de a vorbi, de a te opune sau de a te gândi la lumea exterioară. Nu există decât viol şi amorţeala care vine odată cu acceptarea faptului că acum asta e viaţa ta.

Frica era mai bună. Când ţi-e frică, există presupunerea că ceea ce se întâmplă nu e normal.

Desigur, simţi că o să-ţi explodeze inima şi că o să vomiţi, te agăţi cu disperare de familia şi de prietenii tăi şi te târăşti în genunchi în faţa teroriştilor, plângi până nu mai vezi, dar măcar faci ceva. Deznădejdea e la un pas de moarte.

Îmi amintesc că prietenul lui Abu Muawaya s-a prefăcut jignit când m-am tras de lângă el dimineaţa, după ce am deschis ochii şi am văzut, spre oroarea mea, că piciorul meu se odihnea peste al lui. De când eram copilă, de fiecare dată când dorm lângă cineva iubit, cum ar fi sora mea, mama sau fratele meu, îmi pun piciorul peste ei, ca să le fiu aproape. Când am văzut că am făcut asta cu un terorist, m-am tras imediat la o parte. El a râs şi m-a întrebat:

— De ce te-ai mişcat?

M-am detestat atunci. Mă temeam să nu creadă că ţin la el.

— Nu sunt obişnuită să dorm cu cineva, am spus. Vreau să mă odihnesc puţin.

S-a uitat la ceas pe telefonul său şi apoi s-a ridicat să se ducă la baie.

Abu Muawaya a pus micul dejun pe un covoraş şi mi-a spus să vin să mănânc. Deşi asta însemna să stau în bucătărie şi să împart masa cu doi bărbaţi care mă violaseră, m-am năpustit la mâncare. Nu mai mâncasem de când plecasem de la Salman şi îmi era foarte foame. Mâncarea era familiară şi gustoasă – miere brună, pâine, ouă şi iaurt. Am mâncat în tăcere în timp ce bărbaţii vorbeau despre sarcinile obişnuite care le vor umple zilele – de unde să ia benzină pentru generatoare, cine urma să sosească la care centru. Nu m-am uitat la ei. Când am terminat, Abu Muawaya mi-a spus să fac duş şi să-mi pun o *abaya*.

— Plecăm în curând, a zis el.

În cameră, ieşită din duş, m-am uitat în oglindă pentru prima dată. Aveam faţa palidă şi galbenă, iar părul, care îmi ajungea aproape până la talie, era încâlcit şi dezordonat. Părul meu îmi oferise atâta fericire, dar acum nu voiam să am nimic care să-mi amintească de faptul că odată voisem să fiu drăguţă. Am căutat prin sertare o foarfecă pentru a-l tunde, dar n-am găsit nimic. Era atât de cald în cameră, încât simţeam că îmi ia foc capul. Deodată s-a deschis uşa şi a intrat al doilea bărbat. Avea o rochie albastră cu el şi mi-a spus să o pun pe mine.

— Nu pot să port asta în schimb? am întrebat, arătându-i una dintre rochiile mele de yazidită.

Ar fi fost o consolare să fiu îmbrăcată aşa, dar el a spus nu.

M-a privit în timp ce mă îmbrăcam şi s-a apropiat de mine, atingându-mă peste tot.

— Puţi, a zis el, acoperindu-şi nasul. N-ai făcut duş? Toate yaziditele put ca tine?

— Aşa miros eu, i-am spus. Nu-mi pasă dacă-ţi place sau nu.

Când ieşeam din casă, am observat pe masă un disc mic din plastic – un card de memorie pentru un telefon mobil – lângă telefonul lui Abu Muawaya. M-am întrebat ce poate fi pe el. Poze cu *sabaya*? Poze cu mine? Planuri pentru Irak? În Kocho îmi plăcea să iau carduri de memorie ale altora şi să le pun în telefonul lui Khairy, doar ca să văd ce era pe ele. Fiecare era un mic mister ce trebuia dezlegat, iar cardurile de memorie spuneau deseori multe despre proprietarii lor. Pentru o clipă mi-am imaginat cum fur cardul de memorie al teroristului. Poate pe el erau secrete care puteau să-l ajute pe Hezni să mă găsească sau puteau să ajute armata irakiană să recapete controlul asupra Mosulului. Poate erau dovezi ale infracţiunilor săvârşite de ISIS. Dar am lăsat cardul; eram atât de lipsită

de speranţă, încât nu-mi puteam imagina că se va schimba ceva, indiferent ce făceam. Aşa că doar i-am urmat pe cei doi bărbaţi afară.

O dubă, cam cât o ambulanţă, era parcată pe strada din faţa casei şi un şofer stătea lângă poartă, aşteptând. Venise din apropiere – din Mosul sau Tal Afar – şi în timp ce stăteam acolo l-a informat pe Abu Muawaya despre cum o duceau teroriştii în acele oraşe.

— Am avut parte de o susţinere grozavă în amândouă locurile, a spus el.

Abu Muawaya a dat din cap aprobator. Cei doi au tăcut când uşa dubei s-a deschis şi au ieşit trei femei.

Ca mine, femeile erau acoperite cu totul, îmbrăcate în *abaya* şi *niqab*. S-au strâns una în alta în faţa dubei. O siluetă era mult mai înaltă decât celelalte două, iar cele mai mici s-au agăţat de *abaya* celei mari şi de mâinile ei înmănuşate, de parcă aşteptau să fie înghiţite de faldurile hainei sale. S-au oprit lângă o roată a dubei, rotindu-şi capetele de la stânga la dreapta, uitându-se în jur, încercând să cerceteze complexul din Hamdaniya. Ochii lor, privind prin fanta *niqab*-ului, erau plini de teamă când s-au oprit asupra lui Abu Muawaya, care le urmărea cu atenţie.

Cea înaltă ţinea o mână pe umărul celei mai mici şi o trăgea foarte aproape de corpul ei plinuţ. Fata cea mai mică putea să aibă şi zece ani. M-am gândit că poate erau o mamă şi fetele ei şi că fuseseră vândute împreună. „Nu se permite separarea unei mame de copiii ei prepubescenţi prin cumpărare, vânzare sau cedare [a unei sclave]”, spune pliantul ISIS despre *sabaya*. Mamele rămân cu copiii lor până când aceştia sunt „dezvoltaţi şi maturi”. După aceea, ISIS poate să facă ce vrea cu ei.

Rămânând aproape, cele trei au mers încet de la dubă până la casa mică în care îmi petrecusem noaptea, iar cele

două fete se învârteau în jurul mamei lor ca puii după o găină, agăţându-se de materialul alunecos al mănuşilor ei. Oare eu fusesem schimbată cu ele? Când au trecut pe lângă noi, am vrut să se uite în ochii mei, dar deja se uitau drept înainte. Una câte una, au dispărut în întunericul casei aceleia mici, iar uşa s-a închis în urma lor. Probabil e înfiorător să priveşti cum copiii tăi, mama sau surorile tale trec prin ceea ce treceam noi. Totuşi, le invidiam. Aveau noroc; ISIS îşi încălca deseori propriile reguli şi despărţea mamele de copiii lor. Şi era cu mult mai rău să fii singur.

Abu Muawaya i-a dat şoferului nişte dinari irakieni şi am pornit pe drumul care ieşea din Hamdaniya. Nu am întrebat unde mergeam. Deznădejdea mea era ca o pelerină – mai grea, mai întunecată şi mai potrivită să mă ascundă decât orice *abaya*. În maşină, şoferul pusese genul de muzică religioasă foarte populară în Mosulul aflat sub controlul ISIS, iar zgomotul şi mişcarea maşinii m-au făcut să ameţesc.

— Trage pe dreapta, te rog, i-am spus lui Abu Muawaya. Îmi vine să vomit.

Maşina a oprit pe marginea drumului, iar eu am deschis uşa alergând spre nisip, unde mi-am ridicat *niqab*-ul şi am vomitat micul dejun. Maşinile treceau în goană pe lângă noi, iar mirosul de benzină şi praful m-au făcut să vomit din nou. Abu Muawaya a ieşit şi s-a oprit la mică distanţă, urmărindu-mă ca să se asigure că nu încercam să fug nici în câmp, nici în trafic.

Pe drumul care leagă Hamdaniya de Mosul se află un punct de control important. Înainte ca ISIS să ajungă în Irak, era ocupat de armata irakiană, care voia să monitorizeze mişcările insurgenţilor ce aveau legături cu al Qaeda. Acum punctul de control făcea parte din schema ISIS de a stăpâni şoselele şi, prin urmare, toată ţara. Se poate spune că Irakul e o ţară a punctelor de control, iar

cel care leagă Hamdaniya de Mosul era doar unul dintre multele care arborau steagul negru cu alb al teroriştilor.

În Kurdistan, punctele de control sunt decorate cu steagul kurd cu galben, roşu şi verde viu şi populate de *peshmerga*. În restul Irakului, punctele de control care arborează steagul irakian negru, roşu, alb şi verde îţi spun că te afli pe un teritoriu controlat de guvernul central. În munţii din nordul Irakului care ne leagă de Iran şi acum şi în zone din Sinjar, YPG îşi arborează steagurile peste propriile puncte de control. Cum pot spune Bagdadul sau Statele Unite că Irakul e o ţară unificată? Trebuie să nu fi călătorit niciodată pe şoselele noastre, să nu fi stat la coadă la punctele de control sau să nu fi fost chestionat doar din pricina oraşului de pe plăcuţa de înmatriculare ca să crezi că Irakul nu e fragmentat într-o sută de bucăţi.

În jurul orei unsprezece şi jumătate dimineaţa am oprit la punctul de control.

— Dă-te jos, Nadia, mi-a spus Abu Muawaya. Du-te înăuntru.

Am mers încet, intrând în clădirea mică de beton care era biroul şi locul de odihnă al paznicilor, ameţită şi fragilă de la greaţă. Am bănuit că trebuie să facă verificări suplimentare în timp ce eu aşteptam, aşa că am fost surprinsă când am văzut cum duba trece de punctul de control şi îşi continuă drumul spre Mosul, lăsându-mă singură.

Clădirea era formată din trei camere mici: camera principală, unde un combatant stătea la un birou acoperit cu hârtii, precum şi două camere mai mici, care păreau să fie pentru odihnă. Una dintre uşi era întredeschisă şi vedeam cadrul de fier al unui pat dublu. O fată stătea pe saltea, discutând cu altă fată în arabă.

— *Salam alakum*, mi-a spus combatantul, ridicând privirea din hârtii.

M-am îndreptat spre camera cu cele două fete, dar el m-a oprit.

— Nu, tu te duci în cealaltă cameră.

Mi s-au înmuiat picioarele; acolo urma să fiu singură.

Camera mică arăta de parcă fusese curăţată şi vopsită de curând. Un televizor stătea într-un colţ întunecat, iar lângă el era rulat un covoraş de rugăciune. Câteva fructe fuseseră lăsate pe o farfurie de lângă televizor, iar mirosul slab şi dulceag al merelor mi-a amintit că mi-era greaţă. Am băut apă de la dozatorul care bolborosea lângă perete, apoi m-am aşezat pe o saltea aflată pe podea. Eram ameţită – simţeam că se învârte camera cu mine.

Un alt combatant a apărut în pragul uşii. Era tânăr şi foarte slab.

— *Sabiyya*, cum te cheamă?

Stătea nemişcat, uitându-se la mine.

— Nadia, am zis, tresărind din pricina durerii de cap.

— Îţi place aici? m-a întrebat.

— De ce? am zis. O să rămân aici?

Urma să fiu ţinută în acest punct de control, un loc care nici măcar nu era un loc?

— N-o să stai prea mult, a zis el, apoi a plecat.

Camera a început să se învârtă şi mai repede, iar mie îmi venea să vărs şi tuşeam, încercând să ţin apa în stomac. Mi-era teamă că, dacă aş fi vomitat, aş fi avut necazuri.

Cineva a bătut la uşă.

— Eşti bine? a întrebat vocea slăbănogului de după uşă.

— Îmi vine să vomit, am spus. E în regulă să vomit?

— Nu, nu, nu aici, a spus el. Asta e camera mea, aici mă rog.

— Lasă-mă să mă duc la baie atunci, am zis. Vreau să mă spăl pe faţă.

— Nu, nu, a spus el, refuzând să deschidă. Eşti bine. Eşti bine, aşteaptă.

O clipă mai târziu s-a întors cu o cană de ceva fierbinte.

— Bea asta, a spus el, întinzându-mi cana. Te vei simţi mai bine.

Lichidul era verde şi mirosea a ierburi.

— Nu beau ceai, i-am spus.

— Nu e ceai, a răspuns el. O să-ţi facă durerea de cap să dispară.

S-a aşezat pe saltea cu faţa la mine, ţuguindu-şi buzele şi ducându-şi mâna la piept.

— Bea-l aşa, mi-a arătat el, inspirând aburul şi apoi sorbind lichidul.

Eram îngrozită, eram sigură că acesta era bărbatul care mă cumpărase şi că din clipă în clipă îşi va lua mâna de la piept şi o va pune peste a mea. Chiar dacă voia să-mi vindece durerea de cap, asta nu era decât ca să mă simt destul de bine încât să fiu molestată de el.

Îmi tremurau mâinile în timp ce beam acel lichid. După ce am sorbit de câteva ori din cană, mi-a luat-o din mâini şi a aşezat-o pe podea, lângă saltea.

Am început să plâng.

— Te rog, am zis. Tocmai am venit de la alţi bărbaţi în dimineaţa asta. Mă doare capul. Mi-e foarte rău.

— O să fie bine, a zis el. O să fie bine, şi a început să mă tragă de rochie.

Era atât de cald în cameră, încât îmi dădusem jos *abaya* şi purtam doar rochia albastră adusă de prietenul lui Abu Muawaya în dimineaţa aceea. Am încercat să mă opun, trăgându-mi fusta în jos de îndată ce mi-o ridica, iar el şi-a pierdut iute cumpătul, plesnindu-mă peste coapse şi zicând din nou:

— O să fie bine.

De data asta suna ca o ameninţare. A început să mă violeze, deşi aveam rochia scoasă doar pe jumătate, şi a fost foarte rapid, iar când a terminat, s-a ridicat, şi-a netezit cămaşa şi a spus:

— Mă întorc imediat. Mă duc să văd dacă poţi să stai aici sau nu.

Când a plecat, mi-am tras rochia în jos şi am plâns puţin, apoi am luat cana şi am început să beau din nou apa aceea din plante. Ce rost avea să plâng? Lichidul era călduţ, dar mi-a fost de ajutor pentru durerea de cap. Curând, combatantul s-a întors, de parcă nu se întâmplase nimic între noi, şi m-a întrebat dacă mai voiam să beau, iar eu am scuturat din cap.

De acum era clar că nu îi aparţineam luptătorului slab şi niciunui bărbat anume. Eram o *sabiyya* de la punctul de control şi orice membru ISIS putea să intre în cameră şi să facă orice voia cu mine. Mă ţineau într-o cameră încuiată în care nu se găseau decât o saltea şi un castron cu fructe putrede, unde aşteptam doar să se deschidă uşa şi să intre alt combatant. Asta era acum viaţa mea.

Încă eram foarte ameţită când a plecat bărbatul cel slab şi m-am gândit că poate m-ar ajuta să mă ridic şi să mă plimb prin cameră. Nu aveam altceva de făcut decât să mă plimb în cercuri prin cameră, ca un prizonier, pe lângă dozatorul de apă, pe lângă castronul cu fructe, pe lângă saltea şi televizorul pe care nu am încercat niciodată să-l deschid. Mi-am trecut mâna peste peretele alb, pipăind cocoloaşele de var de parcă ar fi conţinut mesaje. Mi-am dat jos chiloţii să văd dacă îmi venise ciclul, dar nu îmi venise. M-am aşezat la loc pe saltea.

Curând a intrat în cameră alt combatant. Era uriaş şi vorbea pe un ton puternic, arogant.

— Tu eşti aia bolnavă? a întrebat el.

— Cine mai e aici? l-am întrebat, dar el a refuzat să-mi răspundă.

— Nu-i treaba ta, a zis el, apoi a repetat: Tu eşti aia bolnavă?

De data asta am dat din cap că da.

A intrat şi a încuiat uşa. Avea un pistol fixat la curea şi mi-am închipuit cum îl iau şi mi-l pun la tâmplă. *Omoară-mă şi gata*, voiam să-i spun, dar apoi m-am gândit că, dacă m-ar fi văzut întinzându-mă după pistol, s-ar fi gândit la o pedeapsă mai rea decât moartea, aşa că n-am încercat să fac nimic.

Spre deosebire de tipul slab dinaintea lui, combatantul cel nou a încuiat uşa. Asta m-a făcut să intru în panică. Am făcut un pas în spate, apoi m-a cuprins ameţeala şi am căzut pe podea, nu complet inconştientă, ci bolnavă şi confuză. El a venit, s-a aşezat lângă mine şi a spus:

— Cred că ţi-e frică.

Tonul său nu era blând – era batjocoritor şi crud.

— Te rog, chiar mi-e rău, i-am spus. Te rog, *hajji*, chiar mi-e rău.

Am repetat asta iar şi iar, dar el tot a venit unde stăteam întinsă şi m-a tras de umeri pe saltea. Podeaua m-a zgâriat pe tălpile goale şi pe gambe.

Din nou, şi-a bătut joc de mine:

— Îţi place aici? a râs el. Îţi place cum se poartă cu tine aici?

— Toţi vă purtaţi cu mine la fel, am zis.

Capul mi se învârtea şi abia dacă mai vedeam ceva. Am rămas întinsă unde mă trăsese el, închizând ochii şi încercând să-l fac să dispară şi să uit de cameră. Am încercat să uit cine sunt. Am încercat să-mi pierd orice capacitate de a-mi mişca membrele, de a vorbi, de a respira.

A continuat să mă necăjească.

— Ţi-e rău – nu mai vorbi, a spus el, punându-mi mâna pe burtă. De ce eşti aşa de slabă? Nu mănânci?

— *Hajji*, chiar mi-e rău.

Glasul meu s-a stins în aer când mi-a ridicat rochia.

— Nu ştii cât de mult îmi place de voi când sunteţi aşa? a zis el. Nu înţelegi că-mi place când sunteţi firave?

Capitolul 12

Fiecare *sabiyya* are o poveste ca a mea. Nu îţi poţi închipui atrocităţile de care e în stare ISIS până nu le auzi de la surorile şi verişoarele tale, de la vecinele şi colegele tale şi îţi dai seama că nu ai avut tu un ghinion mai mare decât altele sau că nu ai fost pedepsită pentru că ţipai sau încercai să fugi. Bărbaţii erau toţi la fel: terorişti care credeau că e dreptul lor să ne facă rău.

Alte femei şi-au văzut soţii ucişi în faţa lor înainte să fie răpite sau şi-au auzit răpitorii lăudându-se cu măcelul din Sinjar. Sunt ţinute în case sau hoteluri, chiar şi în închisori, şi sunt violate sistematic. Unele dintre ele sunt copile şi sunt molestate indiferent dacă le-a venit sau nu prima menstruaţie. O fată a stat cu mâinile şi picioarele legate în timp ce răpitorul său a violat-o, iar alta a fost violată prima dată în timp ce dormea. Unele fete erau ţinute nemâncate şi torturate dacă nu ascultau de răpitorii lor, iar altora li se întâmpla asta chiar dacă făceau tot ce le spunea combatantul.

O femeie din satul nostru era transportată din Hamdaniya în Mosul, când răpitorul ei a hotărât că nu mai

putea aştepta să o violeze, aşa că a tras pe dreapta şi a violat-o în maşină.

— S-a întâmplat chiar acolo pe şosea, cu uşa deschisă şi cu picioarele mele atârnând din maşină, mi-a spus ea.

Când au ajuns acasă la el, a pus-o să-şi vopsească părul blond, să-şi penseze sprâncenele şi să se poarte ca o soţie.

Kathrine a fost luată de Dr. Islam, un specialist care, înainte să se alăture ISIS, călătorea pentru a-i trata pe yazidiţi. În fiecare săptămână cumpăra câte o fată nouă şi se descotorosea de una veche, dar pe Kathrine a păstrat-o, fiind favorita lui. O obliga să se îngrijească şi să se machieze, aşa cum îmi făcuse şi mie Hajji Salman, apoi o punea să pozeze împreună cu el. Într-un set de fotografii stau într-un râu, iar Dr. Islam o ţine pe Kathrine în braţe, de parcă ar fi proaspăt căsătoriţi. Ea are *niqab*-ul dat peste cap şi zâmbeşte atât de larg, încât zici că o să-i plesnească faţa. Dr. Islam o obliga să pară fericită şi să se poarte de parcă l-ar iubi, dar eu o cunosc şi îmi dau seama că în spatele acelui zâmbet forţat se găseşte teroare pură. A încercat să fugă de şase ori şi a fost adusă înapoi de oamenii cărora le ceruse ajutorul. De fiecare dată când a fost adusă înapoi la Dr. Islam, acesta a pedepsit-o cu brutalitate. Poveştile nu se termină niciodată.

Eram la punctul de control de o noapte. A doua zi dimineaţă devreme a pornit staţia radio a combatantului, trezindu-l.

— Te simţi mai bine? m-a întrebat.

Eu nu dormisem deloc.

— Nu mă simt mai bine, am răspuns. Nu vreau să fiu aici.

— Atunci ai nevoie de ceva. O să-ţi arăt mai târziu cum poţi să te simţi mai bine, a zis el, apoi a început să

răspundă la apelurile de pe staţie şi curând după aceea a plecat din cameră.

M-au încuiat înăuntru. Auzeam maşini trecând pe la punctul de control şi luptători vorbind la staţii şi m-am gândit că mă vor ţine acolo până mor. Bătând în uşă ca să fiu lăsată afară, am început iar să vomit, de data asta îngăduindu-mi să vărs pe podea şi pe saltea. Combatantul cel slab a venit înapoi şi mi-a spus să-mi dau jos *hijab*-ul, apoi mi-a turnat apă în cap în timp ce vomitam. Timp de cincisprezece minute am dat afară doar puţin lichid cu miros acru, de parcă mi se golise tot corpul.

— Du-te la baie, mi-a spus el. Spală-te.

Duba lui Abu Muawaya se întorsese după mine, ca să ne continuăm drumul spre Mosul.

În baie m-am stropit cu apă pe faţă şi pe braţe. Tremuram de parcă aveam frisoane şi abia dacă puteam să văd sau să stau în picioare. Nu mă mai simţisem niciodată atât de slăbită. Senzaţia aceea a schimbat ceva în mine.

De când plecasem din Kocho, implorasem să mor. Îmi dorisem să mă ucidă Salman, îl rugasem pe Dumnezeu să mă lase să mor sau refuzasem să mănânc ori să beau în speranţa că mă voi stinge. De multe ori mă gândisem că bărbaţii care mă violau şi mă băteau aveau să mă omoare. Dar moartea nu a venit niciodată. În baia de la punctul de control am început să plâng. Pentru prima dată de când plecasem din Kocho, am crezut că o să mor cu adevărat. Şi am mai ştiut cu siguranţă că nu voiam asta.

Un alt combatant sosise să mă ducă restul drumului până la Mosul. Numele său era Hajji Amer, iar eu am bănuit că era noul meu stăpân, deşi mi-era prea rău ca să întreb. Între punctul de control şi oraş era o distanţă mică,

dar, pentru că a trebuit să mă opresc la fiecare câteva minute ca să vomit, drumul a durat aproape o oră.

— De ce ţi-e aşa de rău? a întrebat Hajji Amer, iar eu n-am vrut să-i spun că mă gândeam că e din cauza violului.

— N-am mâncat şi nici n-am prea băut apă, am spus. Şi aici e atât de cald.

Când am ajuns la Mosul, a intrat într-o farmacie şi mi-a cumpărat nişte pastile, pe care mi le-a dat după ce am ajuns acasă la el. Eu suspinam în linişte în tot acest timp, iar el chicotea cum făceau fraţii mei când credeau că exagerez.

— Asta nu-i de tine, mi-a spus el. N-ar trebui să plângi.

Casa lui mică era vopsită în verde-închis cu o dungă albă şi nu părea să fi fost ocupată de ISIS de prea mult timp. Era curată şi nu erau uniforme ISIS sau rochii lăsate de fetele yazidite. Eu m-am dus la canapea şi am adormit în clipa în care m-am întins, iar când m-am trezit se lăsase seara şi durerea de cap şi greaţa îmi trecuseră. Şoferul stătea întins pe altă canapea, cu telefonul lângă el.

— Te simţi mai bine? a întrebat când a văzut că eram trează.

— Puţin, am zis, deşi încă voiam să creadă că mi-era prea rău ca să mă atingă. Sunt ameţită însă. Cred că trebuie să mănânc ceva.

Nu mai mâncasem de la micul dejun cu Abu Muawaya din dimineaţa precedentă şi vomitasem toată mâncarea aceea.

— Citeşte puţin din Coran şi roagă-te, mi-a zis el. Atunci o să-ţi treacă durerea.

M-am dus la baie, luându-mi geanta cu mine. Mă temeam că, în cazul în care aş fi lăsat-o în sufragerie, mi-ar fi luat-o, chiar dacă ar fi crezut că înăuntru nu sunt decât haine şi absorbante. Încuind uşa în urma mea, am

verificat ca bijuteriile să fie bine vârâte în absorbante, ascunse astfel încât nimeni să nu-şi dea seama că sunt acolo dacă nu ridică fiecare absorbant în parte, ceea ce nu-mi puteam imagina că ar face vreun bărbat. Am luat cartela alimentară şi am ţinut-o o clipă în mână, amintindu-mi de mama. Apoi m-am întors în sufragerie, hotărâtă să-l conving pe luptător să-mi ofere nişte informaţii.

Era ciudat să mă aflu alături de un bărbat care nu mă viola în clipa în care rămâneam singuri. Mai întâi m-am întrebat dacă era posibil ca lui Hajji Amer, deşi era membru ISIS, să i se facă puţin milă când vedea că mi-e atât de rău. Poate că avea un grad atât de mic încât singura lui treabă era să mă supravegheze. În sufragerie însă mă aştepta aşa cum mă aşteptase Hajji Salman în fiecare seară, cu o privire crudă, de parcă i s-ar fi cuvenit totul, şi, deşi nu m-a violat, m-a abuzat. După ce a terminat, s-a relaxat pe canapea şi a început să vorbească pe un ton normal, de parcă eram cunoştinţe vechi.

— Vei sta în casa asta o săptămână, mi-a spus el. După aceea s-ar putea să te duci în Siria.

— Nu vreau să mă duc în Siria! am implorat eu. Du-mă în altă casă din Mosul, dar nu mă trimite în Siria.

— Nu-ţi fie frică, mi-a spus el. Sunt multe *sabaya* ca tine în Siria.

— Ştiu, am zis. Dar tot nu vreau să merg.

Hajji Amer s-a oprit şi s-a uitat la mine.

— Vom vedea, a spus el.

— Dacă stau aici o săptămână, pot să le văd pe nepoatele mele, Rojian şi Kathrine? l-am întrebat.

— Poate sunt în Siria, a zis el. Poate, dacă mergi în Siria, o să le vezi.

— Le-am văzut în Mosul nu demult, am răspuns. Cred că sunt tot undeva în oraşul ăsta.

— Mă rog, nu te pot ajuta, a zis el. Tot ce ştiu e că trebuie să aştepţi aici. Ai putea să ajungi în Siria chiar mâine.

— Îţi zic că nu mă duc în Siria nici în ruptul capului!

Acum eram furioasă.

Hajji Amer a zâmbit.

— Cine crezi că decide unde te duci? mi-a spus el, fără să ridice vocea nici măcar o clipă. Ia gândeşte-te. Unde erai ieri? Şi unde eşti azi?

S-a dus la bucătărie şi o clipă mai târziu am auzit sfârâitul zgomotos al ouălor prăjite în ulei încins. M-am dus după el. O farfurie cu ouă şi roşii mă aştepta pe masă, dar, deşi mi-era foame, nu mai voiam să mănânc. Gândul că aş fi putut ajunge în Siria mă îngrozea. Abia dacă puteam sta jos. Pe el nu părea să-l deranjeze că nu mâncam.

După ce şi-a terminat ochiurile, m-a întrebat dacă mai aveam alte *abaya* în afara celei pe care o purtam.

— Asta e singura, am zis.

— E posibil să-ţi trebuiască mai multe dacă te duci în Siria, a răspuns el. Mă duc să-ţi cumpăr.

A luat cheile de la maşină şi s-a dus la uşa din faţă.

— Stai aici, mi-a spus. Mă întorc repede.

Apoi a plecat, trântind uşa în urma lui.

Eram singură. Nu mai erau oameni în casă şi nu se auzea niciun zgomot. Ne aflam puţin în afara oraşului, iar străzile erau în general liniştite, cu doar câteva maşini care treceau pe acolo, şi, deşi casele erau destul de apropiate, erau mici. De la fereastra bucătăriei vedeam câţiva oameni mergând din casă în casă şi, mai departe, şoseaua care ieşea din Mosul. Cartierul părea liniştit, nu agitat, ca partea de oraş unde era casa lui Hajji Salman, şi nici sărac, precum Hamdaniya. Am stat şi m-am uitat pe fereastra aceea aproape jumătate de oră înainte să-mi

treacă prin minte că pe şosele nu lipseau doar oamenii, ci şi ISIS.

Pentru prima dată de când fusesem pedepsită de Hajji Salman m-am gândit să fug. Tortura de la punctul de control şi promisiunea că voi ajunge în Siria mi-au reaprins impulsul de a evada. M-am gândit să cobor pe fereastra de la bucătărie, dar, înainte să o fac, m-am dus la uşa din faţă ca să văd dacă combatantul nu o lăsase descuiată prin vreo minune. Uşa de lemn era grea. Am întors mânerul galben şi mi-am pierdut curajul. Nu se mişca. *Nu-i atât de prost încât s-o lase descuiată*, m-am gândit. Dar, ca să fiu sigură, am mai smucit-o o dată şi aproape am căzut când s-a deschis larg.

Zăpăcită, am ieşit în pridvor şi am rămas perfect nemişcată, aşteptând ca din clipă în clipă să văd o puşcă îndreptată spre mine şi să aud vocea tunătoare a unui gardian. Dar n-am văzut nimic. Am coborât scările care dădeau în grădină. Nu îmi purtam *niqab*-ul, aşa că mergeam cu capul uşor plecat, uitându-mă cu coada ochiului după gardieni sau combatanţi. Nu era niciunul. Nimeni nu a strigat la mine – nimeni nu a părut nici măcar să mă observe. Grădina era înconjurată de un zid scund, dar l-aş fi putut sări cu uşurinţă dacă aş fi folosit un tomberon pe post de treaptă. Am simţit o nelinişte în stomac.

Iute, ca şi cum ceva ar fi pus stăpânire pe corpul meu, am fugit înapoi în casă şi mi-am înşfăcat geanta şi *niqab*-ul. M-am mişcat cât de repede am putut; cine ştia când se va întoarce Hajji Amer, şi dacă avea dreptate, iar mâine aveau de gând să mă ducă în Siria? Mi-am tras *niqab*-ul pe faţă, mi-am pus geanta pe umăr şi am tras din nou de clanţă.

De data aceasta mi-am folosit toată forţa din prima, iar uşa s-a deschis cu uşurinţă. Am trecut repede pragul şi am

ieşit în pridvor, dar de îndată ce m-a izbit aerul, am simţit cum ceva mă trăgea de fusta *abayei* şi m-am întors.

— Mi-e rău! am zis, aşteptându-mă să văd un luptător stând în uşă. Am nevoie de aer!

Chiar şi noaptea cu gărzile lui Salman fusese mai puţin îngrozitoare decât acest moment. Nu aveau cum să creadă că făceam altceva decât să încerc să fug. Dar, când m-am uitat în spate, am văzut că nu era nimeni. Smucitura pe care o simţisem era doar colţul *abayei* prins în uşă în timp ce aceasta se închidea. Aproape am râs desprinzând-o, apoi am fugit în grădină.

Stând pe un coş de gunoi, m-am uitat peste zidul grădinii. Strada era goală. În stânga mea se afla o moschee mare, probabil plină de combatanţi ISIS care îşi făceau rugăciunea de la asfinţit, dar în dreapta şi în faţa mea se găseau străzi normale de cartier, iar locuitorii lor erau în case, poate rugându-se, poate pregătind cina. Auzeam maşini şi sunetul unui furtun pornit; alături, o femeie îşi uda grădina. Frica m-a oprit să trec peste zid. *Dacă Hajji Amer se întoarce chiar în clipa asta?* m-am gândit. *Pot să mai rezist o dată la pedeapsă?*

M-am gândit să sar peste zid în grădina unui vecin în loc să sar în stradă, pe unde mă temeam că ar putea veni Hajji Amer. Niciuna dintre case nu părea să aibă electricitate şi afară se întuneca. În *abaya* mea, poate aveam să trec neobservată prin curţile pline de umbre. Deja exclusesem posibilitatea ieşirii pe poarta grădinii, pe care eram sigură că o supraveghea cineva. O femeie singură, acoperită sau nu, ieşind dintr-o casă aflată sub controlul ISIS ar fi tras un semnal de alarmă, iar recompensa pentru predarea unei *sabiyya* era prea tentantă.

Ştiam că, dacă mă mai gândeam mult, voi rămâne fără timp. Trebuia să mă hotărăsc. Dar nu mă puteam mişca.

Indiferent ce alegere îmi închipuiam, întotdeauna se sfârşea cu mine prinsă şi pedepsită aşa cum mă pedepsise Hajji Salman. Am bănuit că Hajji Amer mă lăsase singură în casă cu uşa descuiată şi fără gărzi nu pentru că uitase. Nu era prost. O făcuse pentru că credea că în momentul de faţă, după ce fusesem abuzată atâta timp şi fiind atât de slăbită de boală şi de foame, nu m-aş mai fi gândit să încerc să fug. Credeau că mă aveau pentru totdeauna. *N-au dreptate*, m-am gândit. Iar într-o clipită mi-am aruncat geanta peste zid şi apoi am sărit şi eu, aterizând cu o bufnitură pe partea cealaltă.

Partea a III-a

Capitolul 1

De cealaltă parte a zidului grădinii puteam vedea că strada care ieşea drept din casă era de fapt o fundătură şi, fiindcă era ora rugăciunii de seară, ar fi fost foarte riscant să trec pe lângă moscheea mare din stânga. Singura opţiune era s-o iau la dreapta, fără să ştiu unde mă va duce asta. Am început să merg.

Încă purtam sandalele bărbăteşti pe care mi le dăduse Hajji Salman în prima noapte, luate din sala care fusese transformată în moschee, şi era prima dată când le purtam parcurgând o distanţă mai mare decât cea dintre uşa unei

case şi o maşină. Îmi clămpăneau în picioare – mă temeam că se auzeau prea tare – şi îmi intra nisip între barete şi degete. *Sunt prea mari!* m-am gândit. Uitasem şi pentru o clipă m-am bucurat de acea observaţie, fiindcă asta însemna că mă mişcam.

Nu am mers în linie dreaptă. În schimb, mi-am croit drum printre maşini parcate, am cotit de câteva ori la întâmplare şi am traversat aceleaşi străzi iar şi iar, sperând că un observator ocazional ar fi crezut că ştiu unde merg. Inima îmi bubuia atât de tare în piept, încât mă temeam că oamenii pe lângă care treceam o auzeau şi ştiau ce sunt.

Unele dintre casele pe lângă care am trecut erau luminate de generatoare şi înconjurate de grădini mari, pline de tufişuri cu flori mov şi copaci înalţi. Era un cartier frumos, construit pentru familii mari, înstărite. Cum era la asfinţit, cei mai mulţi oameni erau în case, luând cina şi trimiţându-şi copiii la culcare, dar, pe măsură ce se întuneca, ieşeau să stea în răcoarea serii şi să discute cu vecinii. Am încercat să nu mă uit la niciunul dintre ei, sperând că nu mă vor observa.

Toată viaţa mi-a fost frică de noapte. Aveam noroc să fiu săracă: asta însemna că dormeam în aceeaşi cameră cu surorile şi nepoatele mele sau pe acoperiş, înconjurată de familie, şi nu am fost niciodată nevoită să mă tem de ce se ascundea în întuneric. În timp ce mergeam în seara aceea prin Mosul, cerul se întuneca repede, iar frica mea de întuneric a devenit chiar mai rea decât teama de a fi prinsă de ISIS. Fără felinare şi cu doar câteva case luminate, cartierul din Mosul avea să fie curând negru ca smoala. Familiile vor începe să se ducă la culcare, iar străzile aveau să se golească, m-am gândit, cu excepţia mea şi a bărbaţilor care mă căutau. De acum, bănuiam, Hajji Amer se întorsese acasă cu noile mele *abaya* şi

descoperise că lipseam. Probabil luase legătura prin radio cu alţi membri ISIS, poate cu vreun comandant sau chiar cu Hajji Salman însuşi, ca să le spună că fugisem. Apoi s-ar fi dus în grabă la dubă ca să caute silueta unei fete fugare în lumina puternică a farurilor. Probabil se temea pentru sine. La urma urmei, reuşisem să fug atât de uşor din cauză că el mă lăsase singură cu uşa descuiată. Mi-am închipuit că asta îl făcea să conducă mai repede şi să mă caute mai atent, bătând la uşi şi întrebând oamenii pe stradă, oprind orice femeie care mergea singură. Mi-am închipuit că mă va căuta până târziu în noapte.

Abaya mea mă ajuta să mă pierd în întuneric, dar nu mă simţeam invizibilă, aşa cum sperasem. În timp ce mergeam, nu mă puteam gândi decât la clipa în care mă vor prinde, cum se vor auzi armele şi glasurile lor, cum voi simţi mâinile lor trăgându-mă înapoi în casa de unde fugisem. Trebuia să găsesc un loc unde să mă ascund înainte să se întunece de tot.

Trecând pe lângă fiecare casă, mi-am închipuit cum mă duc la uşă şi bat. Oare familia care răspundea m-ar fi predat imediat? M-ar fi trimis înapoi la Hajji Salman? Steagurile ISIS atârnau de felinare şi deasupra porţilor, amintindu-mi că mă aflam într-un loc periculos. Chiar şi sunetul copiilor care râdeau în curţile lor mă speria.

Pentru o clipă m-am întrebat dacă nu ar fi mai bine să mă întorc. Puteam să urc din nou zidul grădinii, să împing uşa grea din faţă şi, când se întorcea Hajji Amer, să stau în bucătărie, exact unde mă lăsase. Poate ar fi fost mai bine să merg în Siria decât să fiu prinsă încercând să fug din nou. Dar apoi m-am gândit: *Nu, Dumnezeu mi-a dat şansa asta şi a făcut să-mi fie uşor să plec din casa aceea.* Uşa descuiată, cartierul liniştit, lipsa gărzilor şi tomberonul de lângă zidul grădinii – toate acestea trebuiau să fie semne

că era momentul să risc o altă fugă. O şansă ca asta nu ar apărea a doua oară, mai ales dacă aş fi prinsă.

La început tresăream la fiecare zgomot şi la fiecare mişcare. O maşină a venit pe stradă, cu singurul far funcţional luminând spre mine ca lanterna unui poliţist, iar eu m-am lipit de zidul unei grădini până a trecut. Când am văzut doi bărbaţi tineri îmbrăcaţi în treninguri venind spre mine, am traversat strada ca să-i evit. Au trecut mai departe, discutând, de parcă nu m-ar fi văzut. Când am auzit scârţâitul unei porţi ruginite care se deschidea în faţa unei case, am cotit în grabă, mergând cât de repede puteam, fără să alerg, iar când a lătrat un câine, am mai cotit o dată. Aceste momente înfricoşătoare erau singurele care mă îndrumau, dar tot nu-mi puteam închipui unde mă duc. Credeam că voi merge pentru totdeauna.

Pe măsură ce mergeam, casele se micşorau, vilele de beton cu mai multe etaje ale familiilor înstărite pe care pusese mâna ISIS – cu maşini elegante parcate în faţă şi generatoare puternice alimentând televizoare şi radiouri – se transformau în locuinţe mai modeste, majoritatea cu un etaj sau două, din ciment cenuşiu. Erau aprinse mai puţine lumini, iar cartierele deveneau tot mai tăcute. Auzeam bebeluşii plângând în case şi îmi imaginam mamele lor legănându-i şi încercând să-i liniştească. Curţile acoperite cu iarbă se transformau în mici grădini de legume, iar berlinele familiilor se transformau în camionete de fermieri. Şuvoaie de ape menajere se scurgeau în şanţurile săpate de-a lungul drumului: mă aflam într-un cartier sărac.

Deodată am simţit că asta era ceea ce căutasem. Dacă avea să mă ajute vreun sunnit din Mosul, atunci cel mai probabil avea să fie unul sărac, poate o familie care rămăsese în oraş doar fiindcă nu avea bani să plece şi care poate era mai puţin interesată de politica Irakului decât de

propria existenţă. O mulţime de familii sărace s-au alăturat ISIS. Dar în noaptea aceea, neavând nimic care să mă ghideze şi niciun motiv să am încredere într-un străin sau altul, voiam doar să găsesc o familie ca a mea.

Nu ştiam la ce uşă să bat. Petrecusem atâtea ore în centrele ISIS urlând cât de tare puteam alături de celelalte fete şi ştiind că zgomotul ajungea la oamenii de afară, şi totuşi niciunul dintre ei nu ne ajutase. Fusesem transportată între oraşe în autocare şi maşini, trecând pe lângă automobile ticsite cu familii care nici măcar nu ne aruncau o privire. În fiecare zi, combatanţii executau oameni care nu erau de acord cu ei, violau femeile yazidite pe care le considerau mai puţin valoroase decât obiectele şi îşi duceau la îndeplinire planul de a şterge yazidiţii de pe faţa pământului – şi totuşi, nimeni din Mosul nu făcea nimic să ajute. ISIS se dezvoltase în mare parte la nivel local şi, cu toate că mulţi musulmani sunniţi au fugit din Mosul când organizaţia a preluat puterea – şi mai mulţi aveau să fie terorizaţi sub regimul ISIS –, nu aveam motive să cred că în spatele oricăreia dintre aceste uşi trăia măcar o singură persoană înţelegătoare. Îmi aminteam cum tânjisem ca mama lui Morteja să se uite la mine aşa cum s-ar fi uitat la propria fiică şi cum în schimb se uita la mine cu ură. Aceste case erau pline cu oameni ca ea?

Nu aveam însă de ales. Îmi era imposibil să plec singură din Mosul. Chiar dacă aş fi trecut de punctul de control, ceea ce aproape cu siguranţă nu s-ar fi întâmplat, aş fi fost prinsă pe şosea sau aş fi murit de deshidratare cu mult înainte să ajung în Kurdistan. Singura mea speranţă de a ieşi în viaţă din Mosul se găsea într-una din aceste case. Dar în care?

Curând s-a făcut atât de întuneric, încât îmi era greu să mai văd în faţa mea. Mergeam de aproape două ore, iar picioarele mă dureau în sandale. Fiecare pas părea o

măsură de siguranţă, o distanţă, oricât de mică, pusă între mine şi ISIS. Totuşi, nu puteam merge la nesfârşit. La un colţ m-am oprit lângă o uşă mare de metal, la fel de lată pe cât era de înaltă, şi am ridicat mâna, gata să bat. Dar apoi, în ultima clipă, am lăsat mâna jos şi am început din nou să merg. Nu ştiu de ce.

După colţul acelei case m-am oprit lângă o uşă verde din metal, mai mică decât prima. Nu era aprinsă nicio lumină. Casa era din beton şi avea două etaje, semănând cu unele dintre casele noi construite în Kocho, însă nu avea nimic special, nimic care să-mi spună cum era familia care locuia înăuntru. Dar mersesem suficient. De data asta, când am ridicat mâna, am bătut cu palma de două ori în uşă. A făcut un sunet puternic, de bufnitură surdă, şi, în timp ce sunetul vibra în metal, eu am rămas în stradă, aşteptând să văd dacă voi fi salvată.

O clipă mai târziu, uşa s-a deschis larg, iar un bărbat care părea să aibă în jur de cincizeci de ani stătea de cealaltă parte a ei.

— Cine eşti? a întrebat, dar eu am trecut pe lângă el fără să spun nimic.

În grădina mică am văzut membrii unei familii stând în cerc foarte aproape de uşă, luminaţi numai de lună. S-au ridicat surprinşi, dar nu au spus nimic. Când am auzit poarta grădinii închizându-se, mi-am ridicat *niqab*-ul de pe faţă.

— Vă implor, am spus. Ajutaţi-mă.

Tăceau, aşa că am continuat.

— Numele meu e Nadia, am spus. Sunt o yazidită din Sinjar. *Daesh* a venit în satul meu, iar eu am fost luată la Mosul ca să fiu *sabiyya*. Mi-am pierdut familia.

Doi tineri în jur de douăzeci de ani stăteau în grădină, împreună cu un cuplu mai în vârstă, care am bănuit că

erau părinţii, şi un băiat ce părea să aibă vreo unsprezece ani. O femeie tânără, tot pe la douăzeci şi ceva de ani, legăna un bebeluş ca să-l adoarmă. Era însărcinată şi mi s-a părut că am văzut frica apărându-i pe chip înaintea celorlalţi. Se tăiase lumina în casa lor mică şi scoseseră saltelele în grădină, unde aerul era mai răcoros.

Pentru o clipă, inima a încetat să-mi bată. Puteau fi membri ISIS – bărbaţii aveau bărbi şi purtau pantaloni de trening largi şi negri, iar femeile erau îmbrăcate conservator, deşi chipurile le erau descoperite, fiindcă erau acasă. Nu era nimic care să-i diferenţieze de oamenii care mă ţinuseră captivă şi m-am gândit că mă vor preda. Am îngheţat şi am încetat să mai vorbesc.

Unul dintre bărbaţi m-a luat de braţ şi m-a tras din grădină în casă. Era foarte cald şi întuneric în hol.

— E mai sigur aici, a explicat bărbatul mai în vârstă. N-ar trebui să vorbeşti despre aşa ceva afară.

— De unde eşti? m-a întrebat femeia în vârstă, despre care am bănuit că era soţia lui, după ce am intrat în casă. Ce ţi s-a întâmplat?

Glasul ei era nelinişţit, dar nu furios şi am simţit cum inima mi se liniştea puţin.

— Sunt din Kocho, le-am spus. Am fost adusă aici ca *sabiyya* şi tocmai am fugit din ultima casă în care am fost ţinută de *Daesh*. Voiau să mă ducă în Siria.

Le-am spus ce mi se întâmplase, chiar şi despre violuri şi abuz. M-am gândit că era cu atât mai probabil să mă ajute, cu cât ştiau mai multe lucruri. Erau o familie, aşa că puteau da dovadă de milă şi iubire. Dar nu am rostit numele combatanţilor care mă cumpăraseră sau vânduseră. Hajji Salman era un personaj important în cadrul ISIS şi cine îşi putea închipui o persoană mai înfiorătoare pe care s-o sfidezi decât judecătorul care condamnă oamenii la moarte? M-am gândit: *Dacă ar şti că*

îi aparţin lui Salman, m-ar duce înapoi imediat, oricât de rău le-ar părea pentru mine.

— Ce vrei de la noi? a întrebat femeia.

— Închipuiţi-vă că aveţi o fiică tânără care a fost separată de familie şi supusă la toate aceste violuri şi suferinţe, am spus. Vă rog doar să vă gândiţi la asta când reflectaţi la ce să faceţi cu mine acum.

De îndată ce am terminat, tatăl a vorbit.

— Ai pace în suflet, a zis el. Vom încerca să te ajutăm.

— Cum pot să le facă asta unor fetiţe? a şoptit femeia.

Membrii familiei s-au prezentat. Într-adevăr, erau sunniţi care rămăseseră în Mosul când venise ISIS fiindcă nu aveau unde să se ducă, aşa au spus.

— Nu ştim pe nimeni în Kurdistan care să ne ajute să trecem de punctele de control, mi-au zis. Şi, în plus, suntem săraci. Tot ce avem e în casa asta.

Nu ştiam dacă să-i cred – mulţi sunniţi plecaseră din Mosul, în timp ce alţii rămăseseră şi deveniseră deziluzionaţi de ISIS abia când vieţile li s-au înrăutăţit, nu din pricina suferinţei altora –, dar am hotărât că, dacă mă ajutau, asta trebuia să însemne că spuneau adevărul.

— Suntem *azawi*, au spus ei, referindu-se la un trib care are relaţii strânse şi îndelungate cu yazidiţii din regiune.

Asta însemna că probabil ştiau despre yazidism şi poate chiar aveau *kiriv* în satele de lângă al meu. Era semn bun.

Hisham, bărbatul mai în vârstă, era solid şi purta o barbă lungă şi neagră cu fire albe. Soţia lui, Maha, avea un chip rotund şi frumos. Când am intrat, purta doar o rochie de casă, dar după o clipă, fiindcă eram străină, s-a dus înăuntru să-şi pună *abaya*. Băieţii lor, Nasser şi Hussein, erau slabi, nu deveniseră încă bărbaţi, şi amândoi, mai

ales Nasser, m-au bombardat cu întrebări: Cum am ajuns aici? Unde e familia mea?

La douăzeci şi cinci de ani, Nasser era cel mai mare şi era foarte înalt, cu un început de chelie şi o gură mare şi lată. Cel mai mult îmi făceam griji din cauza băieţilor: dacă vreunii dintre membrii familiei ar fi putut fi loiali ISIS, atunci ar fi fost aceşti tineri sunniţi. Dar au jurat că-i detestau pe combatanţi.

— Viaţa e groaznică de când au venit aici, mi-a spus Nasser. Simţim că trăim într-un război.

Soţia lui Nasser, Safaa, se afla şi ea în grădină. Precum Nasser, era înaltă şi avea ochi pătrunzători, foarte adânci. Nu a spus nimic, doar se uita la mine în timp ce-şi legăna bebeluşul în poală şi arunca câte o privire la fratele mai mic al lui Nasser, Khaled, care era şi el foarte tânăr şi indiferent la ce se întâmpla. Dintre toţi, Safaa părea cea mai îngrijorată că mă aflam acolo.

— Vrei altă *abaya*? m-a întrebat ea după ce mi-am dat-o jos pe cea murdară.

Era un gest frumos, dar ceva din felul în care a spus-o m-a făcut să cred că mă judeca fiindcă purtam o rochie yazidită într-o casă de musulmani.

— Nu, mulţumesc, am spus.

Nu voiam să port acele haine nefamiliare mai mult decât era nevoie.

— Cu cine ai fost din *Daesh*? a întrebat Nasser în cele din urmă.

— Cu Salman, am zis eu încet, iar el a mormăit a înţelegere, dar nu a mai spus altceva despre fostul meu stăpân.

În schimb, m-a întrebat despre familia mea şi unde m-aş duce dacă aş pleca din Mosul. Simţeam că nu-i era frică şi că voia să mă ajute.

— Aţi mai cunoscut alte fete yazidite? am întrebat.

— Am mai văzut unele la tribunal, a spus Hisham.

Hussein, fiul lui, a mărturisit că se uitase cum treceau autocarele despre care credea că erau pline cu sclave ca mine.

— Sunt afişe în Mosul care spun că, dacă predai o *sabiyya*, *Daesh* îţi dă cinci mii de dolari, a spus el. Dar am auzit că-i o minciună.

— Nu ne place ce se întâmplă, a zis Hisham. Am fi plecat de mult din Mosul, de când a sosit *Daesh* prima dată, dar n-avem bani şi n-avem unde să ne ducem.

— Patru dintre fetele noastre sunt măritate aici, a spus Maha. Chiar dacă noi plecam, ele ar fi rămas. E posibil ca familiile soţilor lor să fie cu *Daesh*. Nu ştim – atâţia oameni îi susţin. Dar nu ne putem lăsa fetele singure aici.

Nu vreau să par nerecunoscătoare faţă de familia care m-a primit în casa ei. Mi-au ascultat povestea fără să judece şi s-au oferit să ajute. Însă nu puteam să nu mă întreb unde fuseseră cât timp eu eram captivă. Mă înfuria să le ascult scuzele, deşi încercam să nu o arăt. Cum putuse Hussein să privească autocarele acelea trecând pe lângă el, gândindu-se că înăuntru erau fete şi femei care urmau să fie violate noapte după noapte de combatanţii ISIS? Cum putuse Hisham să privească combatanţii forţându-şi *sabaya* să încheie căsătorii ilegale la tribunal? Pe mine mă ajutau, dar numai după ce sosisem la uşa lor. Iar eu eram una din câteva mii. Spuneau că detestă ISIS, dar niciunul dintre ei nu făcuse nimic ca să-l oprească.

Poate, m-am gândit, ceream prea mult de la o familie normală să lupte împotriva unor terorişti precum cei din ISIS, bărbaţi care îi aruncau de pe acoperişuri pe cei acuzaţi de homosexualitate; bărbaţi care violau fete fiindcă aparţineau religiei greşite; bărbaţi care omorau oamenii cu pietre. Disponibilitatea mea de a-i ajuta pe alţii nu a fost niciodată testată astfel. Dar asta se întâmpla

fiindcă yazidiţii nu fuseseră niciodată apăraţi de religia lor, ci doar atacaţi din pricina ei. Hisham şi familia lui rămăseseră în siguranţă în Mosulul ocupat de ISIS pentru că se născuseră sunniţi şi erau aşadar acceptaţi de combatanţi. Până când am apărut eu, fuseseră mulţumiţi să-şi poarte religia ca pe o armură. Am încercat să nu-i urăsc din cauza asta, fiindcă îmi arătau atâta bunătate, dar nu i-am iubit.

— Ai pe cineva în Kurdistan pe care putem să-l sunăm ca să îi spunem că eşti cu noi? a întrebat Hisham.

— Am fraţi acolo, i-am spus şi am recitat numărul lui Hezni, care îmi era întipărit în creier.

Am privit în timp ce Hisham a format numărul şi a început să vorbească. Apoi a îndepărtat nedumerit telefonul de la ureche şi l-a format din nou. A doua oară s-a întâmplat acelaşi lucru şi m-am temut că aveam numărul greşit.

— Răspunde? l-am întrebat.

A scuturat din cap.

— Răspunde un bărbat, dar imediat ce îi spun cine sunt şi de unde sun, începe să mă înjure, mi-a spus el. Poate nu e fratele tău. Dacă e el, mă tem că nu mă crede că eşti cu mine.

Hisham a mai încercat o dată. De data aceasta, oricine a răspuns l-a lăsat să vorbească.

— Nadia e aici cu noi, a fugit de la răpitorul ei, a explicat el. Dacă nu mă credeţi, cunosc yazidiţi care vă vor spune cine sunt.

Hisham fusese în armata lui Saddam alături de un om politic yazidit din Sinjar cu relaţii.

— El o să vă spună că sunt un om bun şi că n-o să-i fac rău surorii dumneavoastră.

A fost o conversaţie scurtă şi după aceea Hisham mi-a spus că vorbise cu Hezni.

— La început, când a văzut că era un număr de telefon din Mosul, a crezut că sun ca să-mi bat joc de el, a spus Hisham. Se pare că bărbaţii care o ţin captivă pe soţia lui îl sună uneori doar ca să-i amintească ce îi fac ei. Tot ce poate face e să-i înjure şi să închidă.

Mă durea sufletul pentru Hezni şi Jilan, care se străduiseră atât de mult să fie împreună de la bun început.

Se făcea târziu, iar femeile au întins o saltea pentru mine într-una dintre camere şi m-au întrebat dacă mi-era foame.

— Nu, am spus.

Nu-mi puteam închipui că aş fi mâncat ceva.

— Dar mi-e foarte sete.

Nasser mi-a adus nişte apă şi, în timp ce o beam, m-a avertizat să nu ies afară niciodată.

— Cartierul ăsta e plin de membri şi simpatizanţi *Daesh*, mi-a spus. Nu e sigur pentru tine.

— Ce s-a întâmplat aici? am vrut să ştiu.

Se aflau *sabaya* în apropiere? Combatanţii percheziţionau casele când lipsea câte una?

— Trăim vremuri periculoase, mi-a spus Nasser. *Daesh* e peste tot. Conduce tot oraşul şi trebuie să fim atenţi cu toţii. Noi avem un generator, dar nu-l putem porni noaptea, fiindcă ne temem că, dacă avioanele americane văd luminile, o să arunce o bombă peste casa noastră.

În ciuda căldurii, m-au trecut fiorii, gândindu-mă la uşa la care m-am oprit mai întâi şi la care decisesem să nu bat. Cine era în spatele ei?

— Dormi acum, mi-a spus Hisham. De dimineaţă o să ne gândim la o soluţie ca să te scoatem de aici.

Camera era sufocantă, iar eu am dormit foarte puţin. Toată noaptea m-am gândit la casele din jurul meu, pline cu familii care susţineau ISIS. M-am gândit la Hajji Salman cutreierând şoselele cu maşina, căutându-mă, furia

ţinându-l treaz toată noaptea. M-am întrebat ce se întâmplase cu combatantul care mă lăsase să fug. Oare promisiunea unei recompense de cinci mii de dolari avea să-i convingă pe Nasser şi pe familia lui să mă predea? Oare mă minţiseră, prefăcându-se că sunt miloşi şi dornici să mă ajute, dar detestându-mă în tot acest timp fiindcă sunt yazidită? Ar fi o prostie să am deja încredere în ei, m-am gândit, chiar dacă erau din tribul Azawit şi chiar dacă Hisham avea prieteni yazidiţi de când luptase în armată. Existau sunniţi cu legături mai strânse cu yazidiţii care îşi trădaseră prietenii în faţa ISIS.

Surorile şi nepoatele mele de care fusesem despărţită puteau fi oriunde. Oare vor fi pedepsite fiindcă fugisem? Ce se întâmplase cu femeile lăsate în Solagh şi cu fetele duse în Siria? M-am gândit la mama mea cea frumoasă, cu eşarfa ei albă căzându-i de pe cap când s-a împiedicat la coborârea din autocar în Solagh şi la cum îşi lăsase capul în poala mea, închizând ochii, ca să nu vadă teroarea care ne înconjura. Am văzut-o pe Kathrine smulsă din braţele mamei mele înainte să fim încărcate toate în autocare. Foarte curând aveam să aflu ce li se întâmplase tuturor. Când am adormit, a fost un somn fără vise, în beznă totală.

Capitolul 2

M-am trezit la cinci dimineaţa, înaintea tuturor, şi primul meu gând a fost că trebuia să plec de acolo. *Aici nu-i un loc sigur*, mi-am spus. *Ce o să facă cu mine? Care sunt şansele să fie oameni destul de buni încât să rişte să*

mă ajute? Dar era dimineaţă, iar soarele fierbinte lumina deja străzile şi nu era nici măcar o umbră care să mă ascundă dacă încercam să plec. Nu aveam unde să mă duc. Întinsă în pat, mi-am dat seama că soarta mea era în mâinile lui Nasser şi ale familiei lui şi că tot ce puteam face era să mă rog să vrea cu adevărat să mă ajute.

Nasser a sosit două ore mai târziu, cu instrucţiuni de la Hisham. În timp ce discutam şi îl aşteptam pe tatăl lui să ni se alăture, Maha ne-a servit micul dejun. Eu nu puteam mânca, dar am băut puţină cafea.

— Te ducem să stai cu sora mea, Mina, şi cu soţul ei, Basheer, mi-a spus el. Ei stau puţin mai în afara oraşului şi sunt mai puţine şanse ca *Daesh* să fie acolo şi să te vadă.

— Ştim că lui Basheer nu-i place *Daesh*, a spus Nasser. Dar nu suntem siguri în privinţa fraţilor lui. El spune că nu s-au alăturat combatanţilor, dar nu se ştie niciodată, aşa că trebuie să ai grijă. Dar Basheer e un om de treabă.

Cu *niqab*-ul acoperindu-mi faţa, m-am simţit în siguranţă în maşină cu Hisham şi Nasser. Clădirile au început să se rărească în timp ce ne îndreptam spre casa Minei şi a lui Basheer, la marginea Mosulului. Nimeni nu s-a uitat la noi când am mers de la maşină la uşa din faţă şi nu am văzut nicio casă vecină unde să fie arborate steagurile ISIS sau care să fi fost mâzgălită cu graffiti ISIS.

Cei doi ne-au întâmpinat în holul casei, care era mai spaţioasă şi mai frumoasă decât a lui Hisham şi care mi-a adus aminte de casele pe care şi le construiseră cu greu fraţii mei însuraţi în Kocho, din economiile lor de-o viaţă. Era din beton, construită să reziste, cu gresie pe podele, acoperită cu covoare verzi şi bej, şi canapele cu perne mari în sufragerie.

Mina era cea mai frumoasă femeie pe care o văzusem vreodată. Avea o faţă rotundă şi palidă, ochii verzi, strălucitori, ca două pietre preţioase, şi conformaţia lui

Dimal – nu prea slabă. Părul ei lung era vopsit într-un maro intens. Ea şi Basheer aveau cinci copii, trei băieţi şi două fete, iar când am sosit eu, toată familia m-a întâmpinat cu calm, de parcă Hisham şi Nasser ar fi răspuns deja la toate întrebările pe care le aveau despre mine. Nimeni nu a încercat să mă aline. În afara lui Nasser, care părea curios să afle toate detaliile despre ceea ce mi se întâmplase, familia mă trata ca pe o îndatorire ce trebuia îndeplinită, iar eu le eram recunoscătoare pentru asta. Încă nu eram sigură că le puteam întoarce afecţiunea dacă mi-ar fi oferit-o.

— *Salam alakum*, le-am spus.

— *Alakum asalaam*, a răspuns Basheer. Nu te teme, o să te ajutăm.

Planul era să obţinem un buletin fals pentru mine, fie pe numele lui Safaa, fie pe al Minei – oricare ar fi fost mai uşor de procurat –, şi apoi unul dintre bărbaţi, Basheer sau Nasser, să mă însoţească de la Mosul la Kirkuk, prefăcându-ne că suntem soţ şi soţie. Nasser avea prieteni în Mosul care făceau cărţi de identitate – înainte, buletinul standard de stat irakian, iar acum cel alb cu negru al ISIS – şi care ne-ar fi ajutat.

— O să-ţi facem rost de un buletin irakian, nu unul *Daesh*, mi-a spus el. O să pară mai autentic şi te va ajuta să intri în Kurdistan, dacă trecem de punctele de control *Daesh*.

— Dacă folosim informaţiile lui Safaa, atunci te duci cu Nasser, a zis Basheer. Dacă le folosim pe ale Minei, vii cu mine.

Mina stătea cu noi, ascultând fără să spună nimic. Ochii ei verzi au scăpărat în direcţia mea când soţul ei a spus asta. Era clar că nu era bucuroasă, dar nu a obiectat.

— E bine să te lăsăm în Kirkuk? a întrebat Basheer.

S-a gândit că pe acolo se putea intra cel mai uşor în Kurdistan după Mosul. Dacă era în regulă, urmau să-i spună celui care făcea buletinul să treacă oraşul Kirkuk ca loc al naşterii şi să-mi dea un nume comun în acel oraş.

— În Kirkuk e ISIS?

Nu ştiam. Când eram mică, presupusesem întotdeauna că oraşul Kirkuk făcea parte din Kurdistan, fiindcă asta spuneau partidele kurde, dar din discuţiile pe care le auzisem întâmplător între combatanţi ISIS înţelesesem că regiunea era disputată, ca Sinjar, şi că acum era dorită nu doar de kurzi şi de guvernul de la Bagdad, ci şi de ISIS. Combatanţii săi ocupaseră o parte atât de mare din Irak, încât îmi venea să cred că deţineau deja controlul asupra oraşului Kirkuk şi asupra tuturor zăcămintelor de petrol de acolo.

— Pot să-mi întreb familia. Dacă e controlat de *peshmerga*, atunci pot să merg acolo.

— În regulă, a spus Basheer mulţumit. O să-l sun pe amicul lui Hisham din Sinjar să văd dacă te poate ajuta, iar Nasser o să-ţi facă rost de buletin.

În ziua aceea am vorbit cu Hezni pentru prima dată de când fugisem. În cea mai mare parte din conversaţie am reuşit amândoi să ne păstrăm calmul – era mult de muncă ca să ajung acasă în viaţă –, dar, când i-am auzit vocea pentru prima dată, am fost atât de fericită, încât abia puteam vorbi.

— Nadia, a spus el. Nu-ţi face griji. Cred că familia asta e bună şi o să te ajute.

Hezni părea acelaşi ca întotdeauna, încrezător şi emotiv deopotrivă. În ciuda situaţiei în care mă aflam, îmi era milă de el. Bănuiam că în curând aveam să aflu cum e să fii una dintre yaziditele salvate şi să cunosc toată mâhnirea şi dorul care veneau odată cu asta, dacă aveam noroc.

Voiam să-i spun cum fugisem. Mă simţeam mândră de cât curaj avusesem.

— A fost atât de ciudat, Hezni, am spus. După tot ce se întâmplase, după cât de atent mă supravegheaseră toţi, omul ăsta a lăsat uşa descuiată. Am deschis uşa, am sărit peste zid şi am plecat, atât.

— Aşa a vrut Dumnezeu, Nadia, a răspuns el. Vrea să trăieşti şi să te întorci acasă.

— Mă tem că unul dintre băieţii de aici e alături de *Daesh*, i-am spus lui Hezni. Sunt foarte credincioşi.

Dar Hezni mi-a spus că nu aveam de ales.

— Trebuie să ai încredere în familia asta, a zis el.

I-am spus că, dacă el credea că sunt buni, atunci voi rămâne cu ei. Mai târziu aveam să aflu despre reţelele de contrabandă care fuseseră înfiinţate ca să ajute fetele yazidite să scape de ISIS, în parte fiindcă din rulota sa aflată în tabăra pentru refugiaţi Hezni avea să ajute la organizarea evadării a zeci de fete. Fiecare operaţiune începea cu panică şi haos, dar, după ce familiile victimelor reuşeau să strângă destui bani, totul începea să se deruleze ca o afacere, prin angajarea unui sistem de contrabandişti. Există intermediari – în mare parte arabi, turkmeni şi localnici sirieni sau kurzi irakieni – care sunt plătiţi cu câteva mii de dolari pentru rolul lor în schemă. Unii sunt şoferi de taxi, care iau fetele cu maşina; alţii sunt spioni la Mosul sau Tal Afar, anunţând familiile unde se ascund fetele; alţii ajută la punctele de control sau mituiesc şi se tocmesc cu autorităţile ISIS. Câţiva dintre jucătorii-cheie din teritoriile controlate de ISIS sunt femei; ele se pot apropia mai uşor de o *sabiyya* fără să o sperie. La conducerea reţelelor se află câţiva bărbaţi yazidiţi, care, folosindu-şi legăturile din satele sunnite, le construiesc şi se asigură că totul merge conform planului. Fiecare echipă lucrează în zona sa – unele în Siria şi altele

în Irak. La fel ca în orice afacere, s-a dezvoltat şi concurenţa printre ele, de când a devenit limpede că transportul ilegal al *sabaya* e un mod bun de a face bani în vreme de război.

Când s-a făcut planul pentru salvarea mea, reţeaua de contrabandă abia începea să se dezvolte, iar Hezni încerca să-şi dea seama cum poate participa. Fratele meu este curajos şi bun şi n-ar lăsa pe nimeni să sufere dacă ar fi după el, dar atâtea fete aveau numărul lui de telefon – toate femeile din familia lui îl memoraseră şi-l dăduseră la *sabaya* pe care le întâlniseră pe drum –, încât curând a devenit copleşit de telefoane. Când l-a sunat Hisham în numele meu, el apelase deja la alţii pentru ajutor şi fusese pus în legătură cu oficialii GRK, care lucrau să elibereze yazidiţi, precum şi cu localnici din Mosul şi din alte localităţi din Irakul condus de ISIS. Curând, transportul ilegal a devenit pentru el o slujbă cu normă întreagă – şi neplătită.

Neştiind exact la ce să se aştepte, în timp ce eu mă pregăteam de călătoria la Kirkuk, Hezni era îngrijorat. Nu era sigur că planul va funcţiona cu unul dintre fraţi, Nasser sau Basheer, care avea să vină cu mine până în Kurdistan. Nu era uşor pentru un bărbat sunnit apt pentru serviciul militar să treacă de un punct de control kurd, iar Hezni ştia că, dacă ISIS ar fi aflat că o familie din Mosul ajutase o *sabiyya* să fugă, pedeapsa ar fi fost cruntă.

— Nu vrem să fie prins pentru că a încercat să te ajute, mi-a spus Hezni. E responsabilitatea noastră să ne asigurăm că nu li se întâmplă nimic lui Nasser sau Basheer când vin cu tine în Kurdistan. Bine, Nadia?

— Înţeleg, Hezni, i-am spus. O să am grijă.

Ştiam că, dacă eram prinşi la un punct de control ISIS, oricine se afla cu mine ar fi fost ucis, iar eu aş fi fost

trimisă înapoi în sclavie. La un punct de control kurd, pericolul era ca Nasser sau Basheer să fie arestaţi.

— Ai grijă de tine, Nadia, mi-a spus Hezni. Încearcă să nu-ţi faci griji pentru nimic. Mâine o să-ţi facă rost de un buletin. Când ajungi la Kirkuk, sună-mă.

Înainte să închidem, l-am întrebat:

— Ce s-a întâmplat cu Kathrine?

— Nu ştiu, Nadia, a spus el.

— Dar în Solagh? am întrebat.

— ISIS încă e în Kocho şi Solagh, a zis el. Ştim că bărbaţii au fost ucişi. Saeed a supravieţuit şi mi-a spus ce s-a întâmplat. Saoud a ajuns aici şi e bine. Încă nu ştim ce s-a întâmplat cu femeile din Solagh. Dar Saeed e hotărât să lupte împotriva *Daesh* ca să elibereze oraşul, iar eu îmi fac griji din cauza lui.

Saeed avea dureri groaznice din pricina rănilor de glonţ şi avea în fiecare noapte coşmaruri cu plutonul de execuţie care nu-l lăsau să doarmă.

— Mă tem că nu poate face faţă la ce s-a întâmplat, a zis Hezni.

Ne-am luat rămas-bun, iar Hezni i-a dat telefonul lui Khaled, fratele meu vitreg. El avea alte informaţii pentru mine.

— Yazidiţii nu mai trebuie să fugă, mi-a spus el. Trăiesc în condiţii extrem de grele în Kurdistan, aşteptând să se deschidă taberele.

— Ce s-a întâmplat cu bărbaţii din Kocho? am întrebat, deşi mi se spusese deja.

Nu voiam să fie adevărat.

— Toţi bărbaţii au fost omorâţi, a zis el. Toate femeile au fost luate. Ai văzut pe cineva?

— Le-am văzut pe Nisreen, Rojian şi Kathrine, i-am spus. Nu ştiu unde sunt acum.

Veştile erau mai rele decât mă aşteptam. Chiar şi ceea ce ştiam deja era greu de auzit. Am închis şi i-am dat înapoi telefonul lui Nasser. Nu mă mai temeam că familia mă va trăda, aşa că mi-am îngăduit să mă relaxez puţin. Nu m-am simţit în viaţa mea mai obosită decât atunci.

Am stat acasă la Mina şi Basheer câteva zile, până ce planul de salvare a fost pus la punct, şi în cea mai mare parte din timp am stat singură, gândindu-mă la familia mea şi la ce avea să mi se întâmple. Dacă nu-mi punea nimeni nicio întrebare, eram bucuroasă să tac. Erau o familie foarte credincioasă, se rugau de cinci ori pe zi, dar spuneau că detestau ISIS şi nu m-au întrebat niciodată despre convertirea mea forţată şi nici nu au încercat să mă convingă să mă rog cu ei.

Încă îmi era foarte rău şi stomacul parcă îmi lua foc, aşa că într-o zi m-au dus la spitalul local pentru femei. Au trebuit să mă convingă că era sigur să merg acolo.

— Doar puneţi-mi o sticlă cu apă caldă pe burtă, i-am spus mamei lui Nasser. E suficient.

Dar ea a insistat să mă vadă un doctor.

— Cât timp porţi *niqab*-ul şi stai cu noi, o să fie bine, m-a asigurat ea, iar eu aveam dureri atât de cumplite, încât nu mă puteam împotrivi prea mult. Capul mi se învârtea şi abia dacă am observat când m-au dus la maşină şi am mers în oraş. Îmi era atât de rău, încât acum, uitându-mă în urmă, vizita la spital pare un vis pe care mă chinui să mi-l amintesc. Dar după aceea mi-am revenit şi m-am întremat şi am aşteptat liniştită în casă ziua în care avea să mi se spună că era momentul să plec.

Uneori mâncam cu ei, alteori mâncam singură; mă rugau să am grijă, să nu mă duc la fereastră şi să ignor telefonul.

— Dacă vine cineva la uşă, stai în camera ta şi nu scoate niciun sunet, mi-au spus.

Mosulul nu era ca Sinjar. În Kocho, când vine cineva în vizită, nu se oboseşte să bată. Toată lumea se ştie cu toată lumea şi cu toţii suntem bine-veniţi în casa fiecăruia. În Mosul, un oaspete aşteaptă să fie invitat înăuntru şi chiar şi un prieten e tratat ca un străin.

În niciun caz nu aveam voie să ies din casă. Baia principală era într-o anexă a casei, dar mie mi s-a spus să folosesc baia mică din casă.

— Nu ştim dacă vreunii din vecinii noştri nu sunt cu *Daesh*, au zis ei.

Am făcut ce mi-au spus. Ultimul lucru pe care mi-l doream era să fiu descoperită şi trimisă înapoi la ISIS, iar Hisham şi familia lui să fie pedepsiţi că încercaseră să mă ajute. Nu mă îndoiam că ar fi executat fiecare adult şi numai gândul că fetele Minei, amândouă având aproape opt ani şi frumoase ca mama lor, ar fi fost luate în custodia ISIS îmi întorcea stomacul pe dos.

Dormeam în camera fetelor. Nu prea vorbeam. Nu le era teamă de mine – pur şi simplu nu le interesa cine eram, iar eu nu aveam de gând să le spun. Erau atât de inocente. În a doua zi m-am trezit şi le-am văzut stând în faţa oglinzii din dormitor, încercând să-şi descurce părul.

— Pot să vă ajut? am întrebat. Mă pricep la coafat.

Ele au încuviinţat, iar eu m-am aşezat în spatele lor, trecându-le un pieptene prin părul lung până când a rămas moale şi drept. Era ceva ce făceam pentru Adkee şi Kathrine în fiecare zi, iar acum părea aproape normal să o fac.

Televizorul era pornit toată ziua ca să se poată juca cei mici pe PlayStation. Şi, fiindcă băieţii erau atât de distraşi de jocurile video, mă băgau în seamă chiar mai puţin decât fetele. Aveau cam aceeaşi vârstă ca Malik şi Hani,

cei doi nepoţi ai mei care fuseseră răpiţi şi obligaţi să devină luptători ISIS. Înainte de august 2014, Malik fusese un băiat timid, dar isteţ şi interesat de lumea din jurul său. Ne iubea pe noi şi pe mama sa, Hamdia. Acum habar n-aveam unde se afla. ISIS instituise un sistem intens de reeducare şi spălare pe creier pentru adolescenţii pe care îi răpea. În timp ce băieţii erau învăţaţi araba şi engleza, învăţau cuvinte de război precum *puşcă* şi li se spunea că yazidismul e o religie a diavolului, iar membrii familiilor lor care nu se converteau mai bine mureau.

Erau luaţi la o vârstă la care erau impresionabili şi, după cum aveam să aflu mai târziu, lecţiile funcţionau asupra unora dintre ei. Mai târziu, Malik avea să-i trimită fotografii lui Hezni în tabăra pentru refugiaţi. În ele purta haine de camuflaj ale ISIS, zâmbind şi ţinând o puşcă în mână, cu obrajii roşii de entuziasm. Îl suna pe Hezni doar ca să-i spună Hamdiei că ar trebui să vină să i se alăture.

— Tatăl tău a murit, îi spunea Hamdia fiului ei. Nu mai are cine să aibă grijă de familie. Trebuie să vii acasă.

— Tu trebuie să vii la ISIS, răspundea Malik. Aici vor avea grijă de tine.

Hani a reuşit să fugă după aproape trei ani de captivitate, dar, când Hezni a încercat să aranjeze salvarea lui Malik, nepotul meu a refuzat să plece cu călăuza care l-a abordat într-o piaţă din Siria.

— Eu vreau să lupt, i-a spus el.

Era doar o umbră a băiatului care fusese în Kocho, iar după aceea Hezni nu a mai încercat. Dar Hamdia răspundea mereu la telefon dacă vedea că suna Malik.

— Tot fiul meu e, spunea ea.

Mina era o gospodină şi o mamă bună. Îşi petrecea zilele făcând curat şi gătind pentru familia ei, jucându-se cu copiii şi alăptând bebeluşul. Zilele erau tensionate pentru ea, dar şi pentru mine, şi nu am vorbit prea mult.

Foarte curând, fratele sau soţul ei aveau să facă acea călătorie periculoasă ca să mă ducă în Kurdistan. Era o situaţie grea pentru o familie.

Odată, când am trecut una pe lângă alta pe hol, a făcut un comentariu despre părul meu.

— De ce e roşu doar la vârfuri? a întrebat ea.

— L-am vopsit cu henna acum mult timp, am răspuns, examinându-mi şuviţele.

— E drăguţ, a zis ea şi a trecut pe lângă mine, fără să mai spună altceva.

Într-o după-amiază, după ce am luat masa, Mina se chinuia să liniştească bebeluşul, care trebuia să mănânce şi nu se mai oprea din plâns. În mod normal nu mă lăsa să o ajut la treburile casei, dar în după-amiaza aceea, când m-am oferit să spăl vasele, a dat din cap recunoscătoare. Chiuveta era în faţa unei ferestre care dădea spre stradă, de unde m-ar fi putut vedea cineva, dar ea era prea distrasă de copil ca să se mai gândească dacă vom fi prinse, iar eu mă bucuram că aveam şansa să o ajut. Spre surprinderea mea, a început să-mi pună întrebări.

— Ştii alţi oameni luaţi de *Daesh*? a întrebat ea, legănând bebeluşul la piept.

— Da, am răspuns. Mi-au luat toate prietenele şi rudele şi ne-au despărţit.

Voiam să-i pun aceeaşi întrebare, dar nu voiam să o jignesc. Ea s-a oprit, căzând pe gânduri.

— După ce pleci din Mosul, unde o să te duci?

— La fratele meu, i-am zis. E într-o tabără de refugiaţi împreună cu alţi yazidiţi.

— Cum arată tabăra? a întrebat.

— Nu ştiu, am spus. Aproape toţi cei care au supravieţuit sunt acolo. Fratele meu, Hezni, spune că e greu. Nu ai ce face, nu ai de muncă şi e departe de oraşe. Dar sunt în siguranţă.

— Mă întreb ce o să se întâmple aici, a zis ea.

Nu era neapărat o întrebare, aşa că nu am spus nimic. Am continuat să spăl vasele, iar ea a rămas tăcută până am terminat.

Bebeluşul încetase să mai plângă şi adormise în braţele Minei. Eu am urcat înapoi la etaj în camera fetelor şi m-am întins pe o saltea, dar nu am închis ochii.

Capitolul 3

S-a decis că Nasser va fi cel care mă va însoţi. Asta m-a bucurat; lui Nasser îi plăcea să stea de vorbă cu mine, iar în zilele premergătoare călătoriei noastre, el a fost cel cu care m-am simţit cel mai în largul meu. Când am plecat, îmi era deja ca un frate.

La fel ca fraţii mei, Nasser mă tachina când cădeam pe gânduri, ceea ce se întâmpla des. Aveam o glumă a noastră pe care nu o mai înţelegea altcineva. În primele zile petrecute în casă, când Nasser mă întreba cum mă simţeam, eu răspundeam absentă: „E foarte cald, foarte cald”. Eram prea distrasă de frică pentru a spune altceva. Aşa că o oră mai târziu, când îl vedeam din nou, mă întreba: „Nadia, cum te simţi acum?”, iar eu spuneam din nou, fără să-mi dau seama că mă repet: „Nasser, e foarte cald, foarte cald”, exact aşa. În cele din urmă a început să răspundă în locul meu, întrebând pe un ton glumeţ: „Hei, Nadia, cum te simţi? E foarte cald? Sau e foarte cald, foarte cald?”, iar eu am râs când am înţeles ce făcea.

Nasser s-a întors în a treia zi cu un buletin. Pe el scria că numele meu era Sousan şi oraşul natal Kirkuk, dar altfel conţinea toate informaţiile lui Safaa.

— Ai grijă să ţii minte toate datele din buletinul ăsta, mi-a spus el. Dacă te întreabă la punctul de control când sau unde te-ai născut şi tu nu ştii... s-a terminat.

Am studiat buletinul zi şi noapte, memorând data naşterii lui Safaa – era puţin mai mare decât mine –, numele mamei şi al tatălui ei, precum şi data naşterii lui Nasser şi numele părinţilor lui. Pe buletinele irakiene, atât înainte, cât şi după ISIS, datele tatălui sau ale soţului unei femei sunt la fel de importante ca ale ei.

Fotografia lui Safaa era lipită într-un colţ. Nu semănam prea bine, dar nu-mi făceam griji că gărzile de la punctul de control mi-ar fi cerut să-mi ridic *niqab*-ul ca să-mi arăt faţa. Nu-mi închipuiam niciun membru ISIS spunându-i unei femei sunnite să-şi arate faţa în prezenţa soţului ei, care era probabil şi el alături de ISIS.

— Dacă te întreabă de ce n-ai încă un buletin *Daesh*, spune-le că n-ai avut timp, a zis Hisham.

Eram atât de speriată, încât am memorat rapid informaţiile, iar după aceea parcă le aveam întipărite în creier.

Planul nostru era simplu. Nasser şi cu mine ne prefăceam că suntem soţ şi soţie şi că mergem la Kirkuk să-mi vizitez familia. *Sousan* era un nume popular în oraş.

— Le spui că stai vreo săptămână, mi-au spus ei. Nasser o să spună că te însoţeşte şi că se întoarce în ziua aceea sau a doua zi, în funcţie de ora la care ajungeţi acolo.

Astfel, Nasser nu ar fi fost nevoit să-şi ia un bagaj sau să plătească amenda pe care ISIS o cerea sunniţilor care voiau să stea în afara califatului o perioadă mai lungă.

— Ştii ceva despre Kirkuk? m-au întrebat. Nume de cartiere sau orice lucru legat de felul în care arată, în caz că întreabă?

— N-am fost niciodată acolo, am răspuns. Dar pot să-l întreb pe fratele meu nişte lucruri.

— Cum rămâne cu geanta ei? a întrebat Nasser.

Încă aveam sacul de bumbac negru cu mine. Înăuntru erau rochiile care le aparţinuseră lui Kathrine, Dimal şi mie, precum şi absorbantele în care îmi ascunsesem bijuteriile şi cartela mamei.

— Nu pare genul de geantă pe care o pregăteşte o femeie musulmană pentru o vizită de o săptămână la familia ei.

Hisham a ieşit şi s-a întors cu o sticlă de şampon şi una de balsam, dar şi cu nişte rochii simple, cum era moda la femeile musulmane, iar eu le-am pus şi pe acestea în geantă. Am început să mă simt vinovată din pricina banilor pe care îi cheltuiau cu mine. Erau o familie săracă, precum a mea, şi nu voiam să fiu o povară.

— Când o să ajung în Kurdistan, o să vă trimit ceva, le-am spus.

Ei insistau că nu e nevoie, dar eu nu-mi puteam scoate asta din cap. Încă mă temeam că, dacă banii deveneau o problemă, ar fi hotărât să mă predea.

Hezni mi-a spus să nu mă gândesc la asta.

— Recompensa de cinci mii de dolari e o minciună, a spus el. *Daesh* spune asta ca fetele să fie mai puţin dornice să încerce să fugă. Vor să credeţi că sunteţi ca nişte vite şi că fiecare familie îşi doreşte să prindă una ca s-o vândă. Dar nu plătesc.

— Oricum, e bine că Nasser pleacă din Mosul, mi-a zis Hezni.

— Ce vrei să spui? am întrebat nedumerită.

— Nu ştii? a zis Hezni. Întreabă-l pe Hisham.

În seara aceea i-am zis lui Hisham ce îmi spusese fratele meu.

— Ce voia să spună? Nasser vrea să plece? l-am întrebat.

După o clipă mi-a spus.

— Ne facem griji pentru Nasser, a zis el. E bărbat tânăr şi e doar o chestiune de timp până când *Daesh* o să-l oblige să lupte.

Nasser crescuse în sărăcie sub conducerea unui guvern şiit în timpul ocupaţiei americane, iar când era mai tânăr, se înfuriase din cauza a ceea ce considera a fi persecuţia sunniţilor. Tinerii ca el erau cei mai buni recruţi pentru ISIS, iar familia sa credea că teroriştii voiau ca Nasser să se alăture forţelor poliţiei lor. Deja repara instalaţiile sanitare din clădirile din jurul Mosulului şi toată lumea se temea că până şi munca aceea, deşi nu era violentă, i-ar fi putut pune eticheta de terorist mai târziu.

Când am sosit din senin la uşa lor, încercau deja cu disperare să se gândească la un mod de a-l scoate din Mosul. Se gândeau că era posibil ca, dacă familia lui ar fi ajutat o yazidită să scape de sclavie, autorităţile kurde să-l primească în cele din urmă în Kurdistan.

Hisham m-a rugat să nu-i spun lui Nasser că ştiam şi, indiferent ce s-ar fi întâmplat, să nu spun nimănui că muncea pentru ISIS, nici măcar reparând toalete.

— Nu contează ce a lucrat, a zis el. Kurzii sau armata irakiană o să-l bage la închisoare.

I-am promis că nu voi spune nimănui. Nu mi-l puteam închipui pe Nasser devenind un poliţist al ISIS, arestând oameni din cauza religiei lor sau pentru că au încălcat vreo regulă cumplită sau au făcut opinie separată în vreun fel şi trimiţându-i probabil la moarte. Oare ar fi trebuit să lucreze cu Hajji Salman? Nasser şi cu mine eram prieteni acum, iar el părea prea blând şi prea înţelegător ca să

accepte o astfel de funcţie. Pe de altă parte, abia făcusem cunoştinţă cu el şi atâţia sunniţi se întorseseră împotriva yazidiţilor. Mă întrebam dacă a existat o parte a vieţii lui în care să fi crezut că toate religiile din Irak în afara islamului sunnit trebuiau alungate din ţară şi dacă simţise că, gândind aşa, lua parte la o revoluţie cu scopul de a-şi lua ţara înapoi. Îi auzisem pe fraţii mei vorbind despre sunniţii care, din cauza anilor de oprimare sub conducerea americanilor, a kurzilor şi a şiiţilor şi din pricina radicalizării islamice care a survenit în acelaşi timp, se întorseseră atât de violent împotriva vecinilor lor. Acum, unul dintre ei mă ajuta. Dar făcea asta doar ca să se salveze pe sine? Mai conta?

În ultimii ani m-am gândit mult la Nasser şi la familia lui. Şi-au asumat un risc uriaş ajutându-mă. ISIS i-ar fi omorât şi poate le-ar fi capturat fetele şi le-ar fi înrolat băieţii dacă ar fi aflat că adăpostiseră o *sabiyya* – şi ar fi putut să afle foarte uşor. Erau peste tot. Aş vrea ca fiecare fiinţă umană să acţioneze cu acelaşi curaj de care a dat dovadă familia lui Nasser.

Totuşi, pentru fiecare familie ca a lui Nasser, mai erau mii de alte familii în Irak şi Siria care nu făceau nimic sau care aveau un rol activ în genocid. Unele dintre ele trădau fete ca mine care încercau să fugă. Kathrine şi Lamia au fost predate de şase ori de oamenii pe care îi abordaseră ca să le ajute, mai întâi în Mosul, apoi în Hamdaniya, şi de fiecare dată au fost pedepsite. Un grup de *sabaya* care au fost duse în Siria au fost vânate prin păpurişul de pe Tigru ca nişte criminale fugare după ce un fermier din zonă l-a sunat pe comandantul ISIS ca să-i spună despre câteva sclave care veniseră la el în fugă pe întuneric să-i ceară ajutorul.

Familiile din Irak şi Siria duceau vieţi normale, în timp ce noi eram torturate şi violate. Ne priveau mergând pe străzi cu răpitorii noştri şi se adunau ca să urmărească execuţiile. Nu ştiu cum se simţea fiecare. După ce a început eliberarea Mosulului, la sfârşitul lui 2016, familiile vorbeau despre greutăţile vieţii sub controlul ISIS, despre cât de cumpliţi sunt teroriştii şi despre cât de înfricoşător era să audă avioanele de război deasupra capului, ştiind că puteau lansa bombe asupra caselor lor. Nu puteau găsi destulă mâncare, iar electricitatea le era tăiată. Copiii lor trebuiau să meargă la şcoli ale ISIS, băieţii lor trebuiau să lupte şi tot ceea ce făceau implica o amendă şi o taxă. Oamenii erau omorâţi pe străzi, spuneau ei. Asta nu era viaţă.

Dar, cât am stat eu în Mosul, viaţa părea normală, chiar bună pentru oamenii care locuiau acolo. De ce rămâneau de fapt? Erau de acord cu ISIS şi se gândeau că ideea califatului lor era un lucru bun? Oare părea o continuare naturală a războaielor sectare pe care le duseseră de la sosirea americanilor în 2003? Dacă viaţa continua să se îmbunătăţească, aşa cum le promitea ISIS, oare i-ar fi lăsat pe terorişti să omoare pe cine voiau?

Încerc să simt compasiune faţă de aceste familii. Sunt sigură că multe dintre ele au fost îngrozite şi, în cele din urmă, până şi oamenii care i-au primit pe luptătorii ISIS cu braţele deschise la început au ajuns să-i urască şi să spună, după eliberarea Mosulului, că nu au avut de ales decât să-i lase pe terorişti să facă ce vor. Dar eu cred că au avut de ales. Dacă s-ar fi adunat laolaltă, dacă şi-ar fi strâns toate armele şi ar fi luat cu asalt centrul ISIS unde combatanţii vindeau fete sau le făceau cadou, e posibil ca noi toţi să fi murit. Dar măcar ar fi trimis un mesaj către ISIS, către yazidiţi şi către restul lumii că nu toţi sunniţii care au rămas în casele lor susţin terorismul. Poate că,

dacă nişte oameni din Mosul ar fi ieşit pe străzi şi ar fi strigat: „Sunt musulman şi ce ne cereţi voi nu e islamul adevărat!”, forţele irakiene şi americane ar fi intervenit mai repede, cu ajutor din partea oamenilor care locuiau acolo, sau cei care se străduiau să le elibereze pe fetele yazidite şi-ar fi putut lărgi reţelele şi ne-ar fi scos cu zecile, nu câte una o dată, ca un robinet care picură. În schimb, ne-au lăsat să ţipăm în pieţele de sclavi şi nu au făcut nimic.

După ce am sosit acasă la familia lui Nasser, ei mi-au spus că începuseră să se gândească la propriul rol în cadrul ISIS. Spuneau că se simţeau vinovaţi că a fost nevoie să apar la uşa lor, disperată şi implorând, ca să ajute o *sabiyya*; ştiau că supravieţuirea lor şi faptul că nu fuseseră strămutaţi erau într-un fel o complicitate cu teroriştii. Nu ştiam ce părere ar fi avut despre ISIS dacă viaţa le-ar fi devenit mai bună, nu mai rea, după ce combatanţii au preluat controlul asupra oraşului Mosul. Mi-au spus că s-au schimbat pentru totdeauna.

— Jurăm că, după ce pleci, vom ajuta mai multe fete ca tine, au spus ei.

— Sunt atât de multe care au nevoie de voi, le-am răspuns.

Capitolul 4

Am aşteptat câteva zile înainte ca Nasser şi cu mine să pornim la drum. Eu mă simţeam confortabil în casă, dar voiam cu disperare să părăsesc Mosulul. ISIS era peste tot, iar eu eram sigură că mă căuta. Mi-l imaginam pe Hajji

Salman, slăbănog cum era, tremurând de furie, cu glasul său catifelat şi ameninţător promiţându-mi pedeapsa torturii. Nu puteam sta în acelaşi oraş cu un astfel de om. Într-o dimineaţă, în casa Minei m-am trezit acoperită cu furnici roşii care mă pişcau şi m-am gândit că e un semn. Nu simţeam niciun strop de siguranţă reală până nu aveam să trecem de primul punct de control, şi ştiam că exista posibilitatea să nu reuşim deloc.

La câteva zile după ce am sosit la Mina, mama şi tatăl lui Nasser au venit dimineaţa devreme acolo.

— E vremea să plecaţi, a zis Hisham.

Mi-am pus rochia roz cu maro a lui Kathrine şi cu puţin timp înainte să plec am acoperit-o cu o *abaya* neagră.

— O să citesc o rugăciune, mi-a spus Maha.

A spus-o cu blândeţe, aşa că am fost de acord, ascultând-o în timp ce ea rostea cuvintele. Apoi mi-a dat un inel.

— Ai spus că *Daesh* a luat inelul mamei tale, a zis ea. Te rog să-l iei pe acesta la schimb.

Geanta mea era umplută cu toate lucrurile pe care mi le cumpărase familia, precum şi cu lucrurile pe care încă le mai aveam din Kocho. În ultimul moment, am scos frumoasa rochie lungă şi galbenă a lui Dimal şi i-am dat-o Minei. Sărutând-o pe amândoi obrajii, i-am mulţumit că m-a primit în casă.

— O să arăţi frumos în rochia asta, am zis, oferindu-i-o. A fost a surorii mele, Dimal.

— Îţi mulţumesc, Nadia, a răspuns ea. *Insha'allah* să ajungi în Kurdistan.

Nu puteam privi în timp ce membrii familiei şi soţia lui şi-au luat rămas-bun de la Nasser.

Înainte să plecăm din casă, Nasser mi-a dat unul dintre cele două telefoane mobile pe care le adusese.

— Dacă ai nevoie de ceva sau dacă ai vreo întrebare cât suntem în taxi, dă-mi un mesaj, a zis el. Nu vorbi.

— Mi se face greaţă când merg cu maşina prea mult, l-am avertizat, iar el a luat câteva pungi de plastic pentru cumpărături din bucătărie şi mi le-a dat.

— Foloseşte astea. Nu vreau să ne oprim. La punctele de control nu-ţi arăta frica, a continuat el. Încearcă să fii calmă. Eu o să răspund la majoritatea întrebărilor. Dacă se întorc spre tine, răspunde-le scurt şi vorbeşte încet. Dacă o să creadă că eşti soţia mea, n-o să te pună să vorbeşti prea mult.

Eu am încuviinţat din cap.

— O să mă străduiesc, am zis.

Deja simţeam că-mi venea să leşin de frică. Nasser părea calm; nu părea să se teamă niciodată de ceva.

În jurul orei opt şi jumătate dimineaţa am pornit împreună spre şoseaua principală. De acolo urma să luăm un taxi care să ne ducă la autogara din Mosul, unde alt taxi pe care Nasser îl angajase dinainte aştepta să ne ducă tocmai până la Kirkuk. Nasser mergea puţin în faţa mea pe trotuar şi nu vorbeam. Eu ţineam capul plecat, încercând să nu mă uit la oamenii pe lângă care treceam, sigură că teama din ochii mei le-ar fi spus imediat că eram yazidită.

Era o zi fierbinte. Vecinii Minei îşi udau peluzele, încercând să revigoreze plantele ofilite, în timp ce copiii lor se fugăreau pe străzi pe biciclete din plastic viu colorate. Zgomotele mă speriau. După ce fusesem înăuntru atâta timp, străzile luminate păreau ameninţătoare, deschise şi pline de pericole. Toată speranţa pe care încercasem s-o strâng cât timp aşteptasem în casa Minei dispăruse. Eram sigură că ISIS ne va prinde din urmă şi eu voi deveni din nou *sabiyya*.

— E în regulă, mi-a şoptit Nasser în timp ce stăteam pe trotuarul drumului principal, aşteptând să apară un taxi.

Îşi dădea seama că eram înfricoşată. Maşinile treceau în viteză, acoperind partea din faţă a *abayei* mele negre cu un praf fin şi galben. Eu tremuram atât de tare, încât, atunci când am găsit un taxi, mi-a fost greu să intru în maşină.

Fiecare scenariu care îmi trecea prin minte ducea la prinderea noastră. Vedeam cum taxiul nostru avea o defecţiune şi oprea pe marginea drumului, iar noi eram culeşi de un camion plin cu combatanţi. Sau vedeam cum conduceam neştiutori pe deasupra unui dispozitiv exploziv improvizat şi muream acolo, pe şosea. M-am gândit la toate fetele pe care le cunoşteam acasă, rude şi prietene, care erau acum împrăştiate prin Irak şi Siria, şi la fraţii mei care fuseseră duşi în spatele şcolii din Kocho. La cine mă mai duceam de fapt acasă?

Autogara din Mosul era plină de oameni care căutau taxiuri pentru a-i duce în alte oraşe din Irak. Bărbaţii se tocmeau cu şoferii pentru preţuri, iar femeile stăteau tăcute lângă ei. Băieţii chemau clienţii la sticle de apă rece ca gheaţa, iar vânzătorii de pe margine vindeau pungi argintii cu chipsuri şi batoane de ciocolată sau stăteau mândri lângă turnuri de ţigări. Mă întrebam dacă vreuna dintre femeile de la autogară era yazidită ca mine. Speram că toate erau şi că bărbaţii erau ca Nasser, ajutându-le. Taxiuri galbene, marcate cu nişte semne mici pe capotă, parcau şi stăteau cu motorul pornit sub panouri care făceau reclamă la diverse destinaţii: Tal Afar, Tikrit, Ramadi. Toate erau cel puţin parţial sub controlul ISIS sau ameninţate de terorişti. O parte atât de mare a ţării mele aparţinea acum bărbaţilor care mă făcuseră sclavă şi mă violaseră.

În timp ce făcea pregătirile de drum, şoferul taxiului stătea de vorbă cu Nasser. Eu mă aşezasem pe o bancă, la mică distanţă de ei, încercând să mă port ca şi cum eram

soţia lui Nasser, şi nu auzeam prea mult din ce vorbeau. Sudoarea îmi intra în ochi, făcându-mă să nu văd bine, aşa că am strâns geanta mai tare în poală. Şoferul se apropia de cincizeci de ani. Părea puternic, deşi nu era foarte solid, şi avea o barbă scurtă. Nu ştiam ce părere avea despre ISIS, dar eu mă temeam de toată lumea. În timp ce negociau, am încercat să-mi fac curaj, dar era greu să mă gândesc la orice rezultat în care nu eram prinsă din nou.

În cele din urmă, Nasser mi-a făcut semn să intru în maşină. El s-a aşezat lângă şofer, iar eu am urcat pe locul din spatele său, punându-mi geanta lângă mine. Şoferul a butonat radioul în timp ce ieşea din autogară, căutând un post, dar nu a reuşit să găsească niciunul. A oftat şi a oprit radioul.

— O zi fierbinte, i-a zis lui Nasser. Să cumpărăm nişte apă înainte să pornim.

Nasser a încuviinţat şi o clipă mai târziu trăgeam lângă un butic de unde şoferul a cumpărat câteva sticle de apă rece şi nişte biscuiţi săraţi. Nasser mi-a dat o sticlă. Pe margini curgeau picături de apă care se strângeau pe locul de lângă mine. Biscuiţii erau prea uscaţi ca să-i mănânc; am gustat unul, doar ca să par relaxată, şi mi-a rămas în gât ca o bucată de ciment.

— De ce mergeţi la Kirkuk? a întrebat şoferul.

— Acolo stă familia soţiei, a răspuns Nasser.

Şoferul s-a uitat la mine în oglinda retrovizoare. Când i-am văzut ochii, am întors capul, prefăcându-mă fascinată de oraşul de dincolo de geamuri. Eram sigură că frica din ochi m-ar fi dat de gol.

Strada de lângă autogară era plină de combatanţi. Maşini de poliţie ISIS erau parcate pe margini, iar ofiţerii se plimbau pe trotuare, cu pistoalele la brâu. Păreau să fie mai mulţi poliţişti decât civili.

— Staţi în Kirkuk sau vă întoarceţi la Mosul? l-a întrebat şoferul pe Nasser.

— Încă nu ştim sigur, a spus Nasser, aşa cum îi zisese tatăl său. Vedem cât durează să ajungem acolo şi cum e la Kirkuk.

De ce pune atâtea întrebări? m-am gândit. Mă bucuram că nu se aştepta de la mine să vorbesc.

— Dacă vreţi, pot să aştept şi să vă aduc înapoi la Mosul, ne-a zis şoferul, iar Nasser i-a zâmbit.

— Poate, a spus el. Vedem.

Primul punct de control era în Mosul, o structură mare, ca un păianjen format din coloane înalte ce susţineau un acoperiş de metal. Fost punct de control al armatei irakiene, acum arbora cu mândrie steagul ISIS, iar vehiculele ISIS, care aparţinuseră tot armatei irakiene, erau parcate în faţa unui oficiu mic. Şi ele erau acoperite cu steaguri negru cu alb.

Patru combatanţi erau de serviciu când am oprit noi, muncind în cabine mici şi albe, unde se puteau adăposti de căldură ca să completeze hârtiile. ISIS era hotărât să controleze tot traficul care intra şi ieşea din Mosul. Nu se asigura doar că nu intră în oraş luptători anti-ISIS sau transportatori de persoane, ci voia şi să ştie cine pleca, de ce şi pentru cât timp. Dacă fugea, îi putea pedepsi familia. În cel mai bun caz, putea încerca să stoarcă bani de la el.

Numai câteva maşini stăteau la rând în faţa noastră şi ne-am apropiat repede de unul dintre gardieni. Am început să tremur incontrolabil şi am simţit cum îmi dau lacrimile. Cu cât mă convingeam mai mult că trebuie să fiu calmă, cu atât tremuram mai tare şi mă gândeam că asta o să mă dea de gol cu siguranţă. *Poate ar trebui să fug*, m-am gândit, iar când am încetinit, am pus o mână pe mânerul uşii, pregătindu-mă să sar din maşină dacă era nevoie. Desigur, asta nu era o opţiune. Nu aveam unde să mă duc.

De o parte a maşinii câmpia fierbinte se întindea spre nicăieri, iar de cealaltă parte şi în urma noastră era oraşul pe care eram atât de disperată să-l părăsesc. Combatanţii supravegheau fiecare centimetru din Mosul şi n-ar fi avut nicio problemă să prindă o *sabiyya* care fugea pe jos. M-am rugat la Dumnezeu să nu fiu prinsă.

Simţind că mi-era frică şi neputând să-mi vorbească, Nasser s-a uitat la mine în oglinda laterală. Mi-a zâmbit doar o clipă, ca să mă liniştească, aşa cum ar fi făcut Khairy sau mama în Kocho. Nimic nu mi-ar fi putut opri bătăile sălbatice ale inimii, dar cel puţin nu mă mai vedeam sărind din maşină.

Ne-am oprit lângă una dintre cabinele gardienilor, iar eu am privit cum se deschide uşa şi un luptător în uniformă completă ISIS păşeşte afară. Semăna cu tipii care veniseră la centrul ISIS ca să ne cumpere şi am început să tremur din nou de frică. Şoferul a lăsat geamul jos, iar combatantul s-a aplecat. S-a uitat la şofer, apoi la Nasser, apoi la mine şi la geanta de alături.

— *Salam alakum*, a zis el. Unde mergeţi?

— Kirkuk, *hajji*, a spus Nasser şi i-a întins actele noastre prin geamul deschis. Soţia mea e din Kirkuk.

Glasul nu i-a tremurat.

Combatantul a luat buletinele. Prin uşa deschisă de la cabină, am văzut un scaun şi un birou mic cu câteva hârtii şi cu radioul combatantului aşezat deasupra. Un ventilator mic zumzăia încet pe colţul biroului şi o sticlă de apă aproape goală era aşezată pe marginea lui. Apoi am văzut-o. Agăţată pe perete, lângă alte trei, era fotografia care mi se făcuse la tribunalul din Mosul în ziua în care Hajji Salman mă obligase să mă convertesc. Sub ea era scris ceva. Eram prea departe ca să citesc, dar am bănuit că erau datele mele şi ce trebuia făcut în caz că eram prinsă. Am tras aer în piept şi am examinat rapid celelalte trei

fotografii. Pe două dintre ele nu le puteam vedea din cauza reflexiei soarelui, iar cealaltă era a unei fete pe care nu o recunoşteam. Părea foarte tânără şi, ca şi mie, i se citea frica pe faţă. Am întors privirea, nevrând ca luptătorul să observe că mă uitam la fotografii, ceea ce i-ar fi trezit cu siguranţă suspiciunea.

— La cine mergeţi în Kirkuk?

Gardianul îl chestiona în continuare pe Nasser şi abia dacă îmi acordase atenţie.

— La familia soţiei, a răspuns Nasser.

— Cât timp?

— Soţia o să rămână o săptămână, dar eu mă voi întoarce azi, a spus el, exact cum repetaserăm.

Nu părea deloc speriat.

M-am întrebat dacă Nasser putea vedea de unde era fotografia mea agăţată în cabina paznicului. M-am gândit că, dacă ar fi văzut-o, ar fi hotărât cu siguranţă să ne întoarcem. Văzându-mi fotografia, am avut confirmarea că mă căutau activ, dar Nasser a continuat pur şi simplu să răspundă la întrebări.

Gardianul a dat roată maşinii şi a venit pe partea mea, apoi mi-a făcut semn să cobor geamul. M-am conformat, simţind în acelaşi timp că o să leşin de frică. Mi-am amintit de sfatul lui Nasser să-mi păstrez calmul şi să-i răspund la întrebări cât de încet şi de succint puteam. Araba mea era perfectă, o vorbeam de când eram mică, dar nu ştiam dacă era ceva în accentul meu sau în alegerea cuvintelor care m-ar fi dat de gol că sunt din Sinjar, şi nu din Kirkuk. Irak e o ţară întinsă şi de obicei îţi dai seama unde a crescut cineva după felul în care vorbeşte. Habar n-aveam cum trebuia să vorbească cineva din Kirkuk.

El s-a aplecat şi s-a uitat la mine prin geam. Eram recunoscătoare că *niqab*-ul îmi acoperea faţa şi am încercat să-mi controlez ochii, să nu clipesc prea mult sau

prea puţin şi, cu siguranţă, în niciun caz să nu plâng. Sub *abaya* eram udă de transpiraţie şi încă tremuram de frică, dar imaginea mea în ochelarii paznicului era cea a unei femei musulmane normale. Mi-am îndreptat spatele şi m-am pregătit să-i răspund la întrebări.

Au fost scurte.

— Cine sunteţi?

Glasul lui era plat – părea plictisit.

— Sunt soţia lui Nasser, am zis.

— Unde mergeţi?

— La Kirkuk.

— De ce?

— Familia mea stă în Kirkuk.

Am vorbit încet şi am privit în jos, sperând că frica mea va fi considerată modestie şi că răspunsurile mele nu vor părea exersate.

Gardianul s-a îndreptat şi a plecat de la geam. În cele din urmă l-a întrebat pe şofer:

— De unde sunteţi?

— Mosul, a răspuns şoferul, de parcă mai răspunsese la această întrebare de un milion de ori.

— Unde lucraţi?

— Oriunde se plăteşte! a răspuns el râzând în barbă.

Apoi, fără un cuvânt, gardianul ne-a dat înapoi buletinele prin geam şi ne-a făcut semn să trecem mai departe.

Am trecut peste un pod lung, fără ca vreunul dintre noi să vorbească. Sub noi, fluviul Tigru scânteia în soare. Trestii şi plante îmbrăţişau apa; cu cât se apropiau mai tare de ea, cu atât aveau mai multe şanse de supravieţuire. Departe de mal, plantele aveau mai puţin noroc. Erau pârlite de soarele de vară irakian şi numai câteva, udate cu grijă de oamenii care locuiau acolo sau

captând puţină umezeală după o ploaie, aveau să iasă din nou la primăvară.

După ce am ajuns de cealaltă parte, şoferul a vorbit.

— Ştiţi, podul peste care tocmai am trecut e plin de dispozitive explozive improvizate, a spus el, bombe plantate de *Daesh* în caz că irakienii sau americanii încearcă să ia înapoi Mosulul. Urăsc să conduc peste el. Simt că poate să explodeze oricând.

M-am întors să mă uit. Atât podul, cât şi punctul de control se îndepărtau în zare. Trecuserăm de amândouă în viaţă, dar ar fi putut fi cu totul altfel. Combatantul ISIS de la punctul de control mi-ar fi putut pune mai multe întrebări – ar fi putut auzi ceva în accentul meu sau ar fi putut observa ceva în purtarea mea care i-ar fi stârnit suspiciunea. „Daţi-vă jos din maşină”, mi-l închipuiam spunând, şi nu aş fi avut de ales decât să fac ceea ce îmi cerea, urmându-l în cabină, unde mi-ar fi ordonat să-mi ridic *niqab*-ul, arătându-i că eu eram femeia din fotografie. M-am gândit la podul care exploda în timp ce noi eram pe el, dispozitivele explozive făcându-ne maşina bucăţi şi omorându-ne pe toţi trei într-o clipă. M-am rugat ca atunci când podul va exploda în cele din urmă, să fie plin de luptători ISIS.

Capitolul 5

În timp ce ne îndepărtam de Mosul, treceam pe lângă locuri unde se desfăşuraseră bătălii. Puncte de control mai mici care fuseseră părăsite de armata irakiană erau acum mormane de resturi arse. Rămăşiţele unui camion uriaş

erau lăsate ca nişte gunoaie pe marginea şoselei. Văzusem la televizor că luptătorii ISIS ardeau punctele de control după ce armata le părăsea şi nu înţelegeam de ce ar face asta. Voiau doar să distrugă lucruri fără motiv. Nici măcar turmele de oi care mergeau de-a lungul drumului, mânate de un cioban tânăr care stătea pe spinarea unui măgar ce se mişca domol, nu făceau peisajul să pară cât de cât normal.

Curând am ajuns la alt punct de control. Acesta avea doar doi combatanţi ISIS, care păreau mult mai puţin interesaţi de cine eram şi unde mergeam. Au trecut mai repede prin aceleaşi întrebări. Puteam vedea din nou prin uşa cabinei de pază, dar înăuntru nu se zărea nicio fotografie. Ne-au făcut semn să trecem după doar câteva minute.

Drumul de la Mosul la Kirkuk e lung şi şerpuieşte prin localităţi de provincie. Uneori e lat, alteori îngust şi circulaţia pe cele două sensuri nu e separată. Aceste drumuri sunt cunoscute pentru accidente. Şoferii încearcă să treacă în viteză de camioanele lente, făcându-le semn din faruri maşinilor care vin din faţă şi forţându-le să iasă pe acostament pentru a le face loc. Camioanele pline cu materiale de construcţii varsă pietriş pe drum, ciobind parbrizele şi caroseriile maşinilor, iar în unele locuri drumurile sunt atât de accidentate, încât ai senzaţia că mergi la vale pe o stâncă.

Oraşele irakiene sunt legate între ele de o serie de astfel de drumuri, unele mai periculoase ca altele şi întotdeauna aglomerate. Când a venit ISIS, a fost strategia sa să controleze şoselele încă înainte să preia controlul asupra oraşelor, blocând traficul şi izolând oamenii care altfel ar fi fugit. Apoi a ridicat puncte de control, putând să prindă uşor pe oricine încerca să plece. În multe zone din Irak, şoselele sunt singura opţiune a unui cetăţean fugar.

Pe câmpiile şi deşerturile întinse există puţine locuri în care cineva s-ar putea ascunde. Dacă oraşele şi târgurile sunt organele vitale ale Irakului, atunci şoselele sunt venele şi arterele sale şi, de îndată ce ISIS a pus stăpânire pe ele, a controlat şi cine avea să moară sau să trăiască.

O vreme am privit peisajul, care era o câmpie netedă, uscată şi deşertică, formată din nisip şi pietre, foarte diferită de părţile din Sinjar care îmi plăceau cel mai mult şi unde primăvara totul era acoperit cu iarbă şi flori. Mă simţeam de parcă eram într-o ţară străină şi bănuiesc că într-un fel eram – încă nu ieşisem de pe teritoriul ISIS. Privind cu mai multă atenţie însă, am observat că peisajul nu era deloc monoton. Pietrele se făceau tot mai mari, până când deveneau mici stânci, apoi se micşorau până se transformau iar în nisip. Plante ţepoase apăreau în nisip şi uneori creşteau cât nişte copaci costelivi. Ocazional vedeam capul unei pompe de petrol clătinându-se sau un mic grup de case din cărămizi de lut care formau un sat. Am privit până mi s-a făcut rău de maşină şi nu m-am mai putut uita pe fereastră.

Am ameţit şi m-am întins după una dintre pungile de plastic pe care mi le dăduse Nasser înainte să plecăm de la casa Minei. O clipă mai târziu am vomitat. Stomacul meu fusese mai degrabă gol – fusesem prea agitată ca să iau micul dejun –, dar voma apoasă a umplut taxiul cu un iz acru şi îmi dădeam seama că îl deranja pe şofer, care a ţinut geamul deschis până n-a mai putut tolera nisipul ce intra odată cu aerul fierbinte.

— Vă rog să-i spuneţi soţiei că, data viitoare când îi vine rău, pot să trag pe dreapta, i-a spus şoferul lui Nasser, nu lipsit de amabilitate. Miroase groaznic aici.

Nasser a încuviinţat din cap.

Câteva minute mai târziu l-am rugat să tragă pe dreapta şi am ieşit. Maşinile treceau în viteză, iscând un

curent puternic care îmi umfla *abaya* în jurul corpului ca un balon. M-am îndepărtat de maşină cât de mult am putut – nu voiam ca şoferul să-mi poată vedea faţa – şi mi-am ridicat *niqab*-ul. Voma mi-a înţepat gâtul şi buzele, iar mirosul de benzină mă făcea să-mi vină şi mai tare să vărs.

Nasser a venit după mine.

— Eşti bine? a întrebat el. Putem să mergem sau ai nevoie să mai stai puţin?

Îmi dădeam seama că e îngrijorat, atât din cauza mea, cât şi pentru că eram opriţi pe marginea şoselei. Din când în când trecea pe lângă noi un vehicul militar al ISIS, iar eu eram sigură că priveliştea unei fete care vomita, fie ea îmbrăcată în *niqab* şi *abaya*, ar fi întors nişte capete.

— Sunt bine, i-am spus, mergând încet înapoi spre taxi.

Mă simţeam slăbită şi deshidratată. Transpiraţia îmi trecea prin straturile de haine şi nu-mi aminteam ce mâncasem ultima oară. În maşină m-am aşezat pe scaunul din mijloc şi am închis ochii, sperând că o să adorm.

Ne-am apropiat de un orăşel, unul construit fix la marginea drumului. Magazinele care vindeau gustări şi autogările aglomerate dădeau direct în şosea, aşteptând ca eventualii clienţi să tragă pe dreapta. Un restaurant tip cantină făcea reclamă unor mâncăruri irakiene obişnuite, cum ar fi carne la grătar şi orez cu sos de roşii.

— Vă e foame? ne-a întrebat şoferul, iar Nasser a dat din cap că da.

El nu luase micul dejun. Eu nu voiam să ne oprim, dar nu era după mine.

Restaurantul era mare şi curat, cu podele cu gresie şi scaune acoperite cu plastic. Familiile stăteau unele lângă altele, dar nişte paravane pliabile de plastic separau bărbaţii de femei, ceea ce era normal pentru zonele mai

conservatoare din Irak. Eu stăteam de o parte a paravanului, în timp ce Nasser şi şoferul s-au dus după mâncare.

— Dacă mănânc, o să vomit, i-am şoptit lui Nasser, dar el a insistat.

— O să-ţi fie mai rău dacă nu mănânci, a zis el şi un minut mai târziu s-a întors cu nişte supă de linte şi pâine, pe care mi le-a aşezat în faţă pe masă înainte să dispară după peretele despărţitor.

Mi-am ridicat *niqab*-ul suficient cât să pot mânca fără să murdăresc materialul. Supa era delicioasă, făcută cu linte şi ceapă, aşa cum aş fi făcut-o şi eu în Kocho, şi mai picantă decât cea cu care eram obişnuită, dar nu am putut mânca decât câteva linguri. Mă temeam că vom fi nevoiţi să ne oprim din nou pe marginea drumului dacă mi se făcea rău.

Din cauza paravanului mă simţeam singură. Un grup de femei stătea la capătul celălalt al restaurantului, destul de departe încât să nu aud ce spuneau. Erau îmbrăcate ca mine şi mâncau încet, ridicându-şi metodic *niqab*-urile pentru a lua înghiţituri de kebab şi pâine. Bărbaţii îmbrăcaţi în *dishdasha* lungi şi albe, care bănuiam că erau împreună cu ele, se aşezaseră de cealaltă parte a paravanului; i-am văzut când am intrat. Mâncau fără să vorbească şi la fel făceam şi noi, iar în restaurant era atât de linişte, încât m-am gândit că, dacă aş fi putut auzi cum voalurile femeilor erau ridicate şi coborâte, ar fi sunat ca respiraţia cuiva.

Doi combatanţi ISIS s-au apropiat de noi în parcare când am plecat. Camioneta lor, una dintre maşinile militare vopsite în bej şi arborând steagul ISIS, era parcată lângă taxiul nostru. Unul dintre ei era rănit la un picior şi folosea un baston, iar celălalt mergea încet pe lângă el, ca să poată ţine pasul. Inima mi s-a oprit. M-am mutat iute pe

partea cealaltă a lui Nasser, punându-l între mine şi combatanţi, dar, când am trecut pe lângă ei, nici nu s-au uitat la noi.

Peste drum era parcată o maşină a poliţiei ISIS cu doi ofiţeri înăuntru. Se aflau aici pentru noi? Aduseseră un coleg care patrula străzile în căutarea mea şi a lui Nasser? Din clipă în clipă mă aşteptam să ne observe ieşind din restaurant şi să alerge spre noi, îndreptându-şi pistoalele către capetele noastre. Poate nici măcar nu s-ar fi obosit să ne pună întrebări. Poate ne-ar fi omorât chiar acolo, în parcare.

Îmi era frică de toată lumea. Bărbaţii din restaurant îmbrăcaţi în *dishdasha* albe erau membri ISIS? Femeile care erau cu ei le erau neveste sau *sabaya*? Iubeau ISIS aşa cum o făcea mama lui Morteja? Fiecare persoană de pe stradă, de la vânzătorul de ţigări la mecanicul care ieşea de sub o maşină, era duşmanul meu. Sunetele maşinilor sau ale copiilor care cumpărau dulciuri erau la fel de înspăimântătoare ca explozia unei bombe. M-am grăbit să ajung înapoi în maşină. Voiam să ajung la Kirkuk repede şi îmi dădeam seama din felul în care Nasser mă urma că şi el abia aştepta să plece.

Trecuse deja de prânz, iar soarele era şi mai fierbinte. Dacă mă uitam pe geam, mi se făcea rău imediat, dar, dacă încercam să închid ochii, întunericul din spatele pleoapelor se învârtejea şi era ameţitor. Aşa că mă uitam drept în faţă la scaunul lui Nasser, gândindu-mă doar la mine şi la ce s-ar putea întâmpla pe drum. Frica mea era neobosită. Ştiam că mai aveam şi alte puncte de control ISIS prin care să trecem, iar după aceea era *peshmerga*. Telefonul pe care mi-l dăduse Nasser a bâzâit şi am văzut că aveam un mesaj de la el.

„Mi-a scris familia ta”, spunea el. „Sabah o să ne aştepte în Erbil.”

Sabah, nepotul meu, lucra la un hotel din capitala kurdă când ISIS a masacrat bărbaţii din Kocho. Aveam de gând să stăm cu el o noapte sau două înainte să mă îndrept spre Zakho, unde mă aştepta Hezni. Asta presupunând că vom ajunge atât de departe.

La al treilea punct de control ISIS nu ne-au întrebat nimic, nici măcar cum ne cheamă. S-au uitat doar la buletinele noastre şi ne-au făcut semn să trecem. Fie sistemul prin care trebuiau să prindă *sabaya* nu era implementat încă, fie combatanţii erau mai neglijenţi şi mai puţin organizaţi decât voiau să creadă oamenii.

De acolo am mers puţin în tăcere. Cred că eram cu toţii obosiţi. Nasser nu mi-a mai trimis mesaje, iar şoferul a încetat să mai caute posturi de radio şi să-i mai pună întrebări lui Nasser. Se uita doar în faţă la drum, conducând într-un ritm constant pe lângă câmpurile şi păşunile din nordul Irakului, ştergându-şi sudoarea de pe frunte cu o mână de şerveţele de hârtie, până când s-au fărâmiţat în bucăţi mici şi ude.

Eu mă simţeam epuizată de frică şi greaţă şi mă întrebam dacă Nasser începea să se simtă agitat din cauză că ne pregăteam să trecem de punctele de control kurde, unde *peshmerga* era instruită să fie bănuitoare în privinţa bărbaţilor sunniţi care încercau să intre în Kurdistan. Hotărâsem, după conversaţia mea cu Hezni, că nu aveam să-l las pe Nasser pe teritoriul ISIS, chiar dacă asta însemna să ne întoarcem la Mosul. Voiam să-i spun să nu-şi facă griji, dar mi-am amintit de promisiunea că voi tăcea şi voiam să economisesc mesajele pentru urgenţe, aşa că nu am spus nimic. Speram că de-acum Nasser ştia că nu eram genul de persoană care să-şi lase prietenii în pericol.

Am ajuns la o intersecţie cu un indicator care arăta spre Kirkuk, iar şoferul s-a oprit.

— Nu pot să vă duc mai departe, a zis el. Trebuie să mergeţi pe jos de aici până la punctul de control.

Fiindcă avea plăcuţe de înmatriculare de Mosul, putea fi interogat şi reţinut de *peshmerga.*

— O să aştept aici, i-a zis lui Nasser. Dacă nu vă lasă să intraţi, veniţi înapoi şi ne întoarcem la Mosul împreună.

Nasser i-a mulţumit şi l-a plătit, apoi ne-am luat lucrurile din maşină. Am pornit în direcţia punctului de control, fiind singurii oameni de pe marginea drumului.

— Eşti obosită? m-a întrebat Nasser, iar eu am dat din cap că da.

— Sunt foarte obosită, am zis.

Mă simţeam istovită şi încă nu aveam speranţa că vom reuşi să parcurgem tot drumul. Nu puteam decât să-mi închipui ce era mai rău cu fiecare pas făcut – ISIS prinzându-ne chiar acum, în timp ce mergeam, sau *peshmerga* reţinându-l pe Nasser. Kirkuk era un oraş periculos, aici având loc deseori lupte sectare, încă dinaintea războiului cu ISIS, şi ne vedeam intrând în oraş doar ca să fim victimele exploziei unei maşini-capcană sau a unui dispozitiv improvizat. Încă mai aveam o călătorie lungă înainte.

— Hai să mergem la punctul de control şi să vedem ce se întâmplă, mi-a spus el. Unde e familia ta? a întrebat.

— În Zakho, i-am spus. Aproape de Duhok.

— Cât de departe e asta de Kirkuk? a întrebat el, iar eu am scuturat din cap.

— Nu ştiu, am zis. Departe.

Am mers în tăcere tot restul drumului, unul lângă altul.

La punctul de control, oamenii se aşezau la rând în maşini sau pe jos ca să fie interogaţi de *peshmerga*. De când începuse războiul cu ISIS, Guvernul Regional Kurdistan primise sute de mii de irakieni strămutaţi, inclusiv o mulţime de sunniţi din provincia Anbar şi alte

zone dominate de sunniţi în care devenise imposibil de trăit pentru oricine nu se afla de partea ISIS. Totuşi, guvernul nu le uşura încercarea de a intra în Kurdistan. Cei mai mulţi arabi sunniţi trebuiau să aibă un protector kurd dacă voiau să treacă de punctele de control, iar procesul putea dura mult timp.

Deoarece Kirkuk nu face parte oficial din regiunea autonomă kurdă şi pentru că are o populaţie arabă numeroasă, în general e oarecum mai uşor pentru cei care nu sunt kurzi să treacă de punctele sale de control decât, să zicem, de punctul de control din Erbil. Elevii arabi sunniţi trec pe acolo o dată pe săptămână sau în fiecare zi pentru a merge la şcoală în oraş, iar familiile merg la cumpărături sau în vizită la rude. Kirkukul e foarte divers – turkmeni şi creştini trăiesc alături de arabi şi kurzi –, iar acesta a fost mult timp farmecul şi blestemul său.

După ce ISIS a ajuns în Irak, *peshmerga* au fugit la Kirkuk să păzească de terorişti oraşul şi zăcămintele sale valoroase de petrol. Erau singura forţă militară din Irak capabilă să apere oraşul de terorişti, dar unii oameni care locuiau acolo s-au plâns că erau ca nişte invadatori, deoarece insistau că oraşul era kurd, nu arab sau turkmen. Nu ştiam dacă asta însemna că îi va fi mai greu lui Nasser să treacă de punctul de control. De vreme ce veneam din capitala ISIS din Irak, aveau să fie suspicioşi în privinţa explicaţiei noastre că mergeam în vizită la familia mea şi era posibil să nu ne lase să trecem dacă nu recunoşteam că eram o *sabiyya* yazidită care fugise. Însă nu eram dispusă să fac asta, cel puţin nu încă.

De la masacrele din Sinjar, yazidiţii fuseseră primiţi în Kurdistan, unde guvernul ajuta la ridicarea unor tabere pentru cei strămutaţi. Unii yazidiţi erau suspicioşi în ce priveşte motivele GRK. „Kurzii vor să-i iertăm că ne-au părăsit”, spuneau acei yazidiţi. „E vorba doar de o

reputaţie proastă. Lumea a privit cum yazidiţii au rămas izolaţi pe munte, iar GRK vrea ca oamenii să uite ce au văzut.” Alţii credeau că GRK voia să-i mute pe yazidiţi în Kurdistan în loc să-i ajute să preia din nou controlul asupra Sinjarului, pentru ca numărul nostru să dea mai multă greutate cererii de independenţă faţă de Irak.

Oricare ar fi fost motivele sale, yazidiţii aveau nevoie de guvernul kurd acum. Taberele GRK erau construite special pentru yazidiţi lângă Duhok, iar PDK înfiinţase un birou al cărui scop era să ajute la eliberarea unor *sabaya* yazidite ca mine. Treptat, GRK încerca să-şi amelioreze relaţia cu yazidiţii şi să recapete încrederea noastră, sperând că ne vom numi din nou kurzi şi că vom vrea să facem parte din Kurdistan. Dar în ziua aceea nu eram pregătită să iert guvernul kurd. Nu voiam să creadă că, lăsându-mă să intru, mă salva, când ar fi putut să împiedice destrămarea familiei mele înainte ca ISIS să ajungă în Sinjar.

Nasser s-a întors spre mine.

— Nadia, a zis el, poţi să mergi să le spui că eşti yazidită. Spune-le cine eşti şi cine sunt eu. Vorbeşte-le în kurdă.

Ştia că voi fi primită instantaneu dacă le spuneam cine eram cu adevărat. Eu am scuturat din cap.

— Nu, am răspuns.

Mă înfuria să văd *peshmerga* în uniformele lor, făcându-şi treaba la punctul de control din Kirkuk. Nu părăsiseră oraşul, atunci pe noi de ce ne-au abandonat?

— Ştii câţi dintre bărbaţii ăştia ne-au părăsit în Sinjar? l-am întrebat pe Nasser.

M-am gândit la toţi acei yazidiţi care se speriaseră de apropierea ISIS şi încercaseră să intre în Kurdistan, dar fuseseră refuzaţi. „Nu vă faceţi griji!”, li s-a spus la punctele de control ale GRK. „*Peshmerga* o să vă apere, e

mai bine pentru voi să staţi acasă.” Dacă n-aveau de gând să lupte ca să ne apere, ar fi trebuit să ne lase să intrăm în Kurdistan. Din cauza lor, mii de oameni au fost omorâţi, răpiţi şi strămutaţi.

— N-o să le spun că sunt yazidită şi n-o să vorbesc în kurdă, i-am zis. N-o să schimbe nimic.

— Trebuie să te relaxezi, mi-a spus Nasser. Acum ai nevoie de ei. Fii practică.

— În niciun caz! am zis aproape strigând. N-o să fac nimic care să le dea de înţeles că am nevoie de ei.

După aceea, Nasser n-a mai spus nimic despre asta.

La punctul de control, soldatul ne-a cercetat buletinele şi ne-a măsurat cu privirea. Nu le-am spus niciun cuvânt şi vorbeam cu Nasser tot în arabă.

— Deschideţi-vă geanta, a spus soldatul, iar Nasser mi-a luat-o şi a deschis-o în faţa *peshmerga*.

Au stat o grămadă de timp să-mi cotrobăie prin lucruri, să-mi ridice rochiile şi să cerceteze sticlele de şampon. M-am simţit uşurată că nu s-au uitat în cutia cu absorbante, unde încă aveam bijuteriile ascunse cu grijă.

— Unde mergeţi? ne-au întrebat.

— Stăm în Kirkuk, a spus Nasser. Cu familia soţiei.

— Cine vă duce acolo? au întrebat.

— Un taxi, a răspuns Nasser. O să găsim unul după punctul de control.

— În regulă, au zis, arătând spre o mulţime mare de oameni care stăteau dispersaţi pe lângă birourile mici ale punctului de control. Mergeţi acolo şi aşteptaţi.

Am stat alături de ceilalţi în soarele fierbinte, aşteptând ca *peshmerga* să ne lase să intrăm în Kirkuk. Familii întregi stăteau laolaltă, cărând valize uriaşe şi pungi de plastic transparent pline cu pături. Bătrânii stăteau pe lucrurile lor, iar femeile îşi făceau vânt cu evantaiele şi gemeau încet din pricina căldurii. Maşinile

erau încărcate atât de tare cu mobilă şi saltele, încât părea că se vor prăbuşi din cauza greutăţii. Am văzut un băiat care ducea o minge de fotbal şi un bătrân cu o pasăre galbenă într-o colivie, de parcă lucrurile acelea erau cele mai importante din lume. Cu toţii veneam din locuri diferite, aveam vârste şi religii diferite, dar, aşteptând împreună, nesiguri şi speriaţi, la punctul de control din Kirkuk, eram cu toţii la fel. Voiam aceleaşi lucruri – siguranţă, să ne găsim familiile – şi fugeam de aceiaşi terorişti. *Asta înseamnă să fii irakian sub regimul ISIS*, m-am gândit. *Suntem oameni fără adăpost. Trăim la puncte de control până când ajungem să trăim în tabere pentru refugiaţi.*

În cele din urmă ne-a strigat un soldat. I-am vorbit în arabă.

— Sunt din Kirkuk, dar acum trăiesc la Mosul cu soţul meu, am zis, arătând spre Nasser. Mergem în vizită la familia mea.

— Ce luaţi cu dumneavoastră? au întrebat.

— Doar nişte haine pentru o săptămână, am zis. Nişte şampon, câteva obiecte personale...

Vocea mi s-a stins, iar inima îmi bătea cu putere. Dacă ne refuzau, nu ştiam ce o să facem. Nasser ar fi fost probabil nevoit să se întoarcă la Mosul. Ne-am uitat agitaţi unul la celălalt.

— Aveţi arme asupra dumneavoastră? l-au întrebat pe Nasser.

El a spus că nu, dar l-au percheziţionat oricum. Apoi s-au uitat în telefonul lui, căutând fotografii sau filmuleţe care ar fi sugerat că era de partea ISIS. Pe mine m-au lăsat în pace şi nu au cerut să vadă telefonul pe care mi-l dăduse Nasser.

După o vreme, soldatul ne-a dat înapoi lucrurile şi a scuturat din cap.

— Ne pare rău, nu vă putem lăsa să treceţi, a spus el.

Nu era crud, ci foarte eficient.

— Fiecare persoană care vizitează Kurdistanul trebuie să aibă un protector. Altfel nu ştim cine sunteţi de fapt.

— Trebuie să-l sunăm pe prietenul tatei din Sinjar, mi-a spus Nasser după ce a plecat soldatul. Are pile şi le poate spune că trebuie să ne lase să trecem. O să asculte de el.

— Bine, am zis. Atât timp cât nu le spune că sunt yazidită şi că tu mă ajuţi să fug.

Nasser a sunat şi i-a dat telefonul soldatului, care a vorbit puţin la el. Părea surprins şi puţin enervat.

— Trebuia să-l sunaţi de la început, ne-a zis el, dându-i înapoi telefonul lui Nasser. Puteţi să mergeţi.

De cealaltă parte mi-am dat jos imediat *niqab*-ul. Îmi plăcea atingerea adierii de seară pe faţă şi am zâmbit.

— Ce, nu-ţi plăcea să-l porţi? m-a tachinat Nasser, zâmbindu-mi la rândul său.

Capitolul 6

Când şoferul taxiului, un bărbat kurd energic la vreo patruzeci şi cinci de ani, ne-a întrebat unde voiam să mergem, Nasser şi cu mine ne-am uitat unul la celălalt fără nicio expresie.

— Duceţi-ne în Kurdistan, a spus Nasser, iar şoferul a râs.

— Sunteţi în Kurdistan! a zis el, apoi a mai încercat o dată. În ce oraş vreţi să mergeţi? Erbil? Sulaymaniyah?

Nasser şi cu mine am râs. Niciunul dintre noi nu cunoştea Kurdistanul.

— Care e mai aproape? l-a întrebat Nasser.

— Sulaymaniyah, a răspuns şoferul.

— Sulaymaniyah atunci, am spus noi.

Eram epuizaţi şi uşuraţi şi, pregătindu-ne de drum, am uitat să-l sunăm pe Sabah, nepotul meu, aşa cum ne spusese Hezni să facem.

Se întuneca. De pe centura oraşului, tot ce vedeam din Kirkuk era strălucirea caselor şi a stâlpilor de iluminat din depărtare. Când eram mai mică, îi urmăream pe kurzi la televizor sărbătorind Nevruzul, Anul Nou la ei, dansând în grupuri uriaşe în jurul unor focuri de tabără şi frigând mormane de carne lângă munţi înverziţi. Spuneam cu o oarecare amărăciune: „Uitaţi-vă ce frumoasă e viaţa în Kurdistan, în timp ce noi trăim în satele astea sărace”, iar mama mă certa. „Merită o viaţă bună, Nadia”, spunea ea. „Au trecut printr-un genocid sub regimul lui Saddam, să ştii.”

Eram o străină în Kurdistan. Nu ştiam cum se numeau oraşele sau cum erau oamenii care trăiau acolo. Nu aveam prieteni în Kirkuk sau în Sulaymaniyah şi, cu toate că Sabah lucra într-un hotel din Erbil şi Saoud muncea pe şantierele de construcţii din apropiere de Duhok, erau mai degrabă ca muncitorii din Bangladesh sau India, care veneau în Kurdistan ca să câştige bani, iar Erbil sau Duhok nu însemnau acasă pentru ei. Poate eram o străină în tot Irakul. Nu mă puteam întoarce niciodată la Mosul, unde fusesem torturată. Nu fusesem niciodată la Bagdad sau Tikrit sau Najaf. Nu văzusem niciodată marile muzee sau ruinele antice. Din Irak, tot ce cunoşteam de fapt era Kocho, iar acum oraşul era condus de ISIS.

Şoferul nostru era un kurd mândru, care ne arăta diverse locuri de pe drum, vorbind un amestec fericit de

kurdă şi arabă, şi încerca să înceapă o conversaţie cu Nasser despre viaţa din Mosul.

— Tot oraşul e sub stăpânirea *Daesh*? a întrebat el, scuturând din cap.

— Da, a răspuns Nasser. Mulţi vor să plece, dar e greu.

— *Peshmerga* o să-i alunge din Irak! a declarat şoferul nostru.

Nasser nu a spus nimic.

Eram mai relaxată în taxi. Exista posibilitatea ca Nasser să fie interogat la următorul punct de control, care separa adevăratul Kurdistan de teritoriul disputat, dar îl aveam de partea noastră pe prietenul lui Hisham din Sinjar. Cu siguranţă avea o oarecare autoritate. Cel puţin nu mă mai uitam peste umăr după maşini ISIS şi nu mă mai temeam că oamenii din jur erau de fapt terorişti.

— Vedeţi clădirile alea, aproape de munţi? ne-a întrebat şoferul, arătând cu degetele sale subţiri spre geamul lui Nasser.

În dreapta noastră se construiau blocuri masive în umbra munţilor din estul Irakului. Panouri uriaşe anunţau cu mândrie proiectul, cu machete ale cartierului finalizat.

— Când o să fie gata, vor arăta ca blocurile americane, ne-a spus şoferul. Foarte noi, foarte frumoase. Se întâmplă lucruri minunate în Kurdistan.

— Cum o cheamă pe soţia dumneavoastră? a întrebat şoferul, uitându-se la mine în oglinda retrovizoare.

— Sousan, a răspuns Nasser, folosind numele din buletin.

— Sousan! a exclamat şoferul. Ce nume drăguţ. O să vă spun Su Su, a zis el, zâmbindu-mi.

După aceea, de fiecare dată când arăta spre ceva, avea grijă să fiu atentă la el. „Su Su! Vedeţi lacul acela de acolo? E atât de frumos primăvara” sau „Su Su, oraşul pe

lângă care tocmai am trecut are cea mai bună îngheţată pe care aţi gustat-o vreodată”.

Îmi amintesc de drumul acela şi mă întreb dacă în Sinjar s-ar putea realiza vreodată ce s-a făcut în Kurdistan, să-şi revină după un genocid pentru a deveni chiar mai bun decât înainte. Îmi doream să cred că era posibil, dar trebuia să recunosc că părea puţin probabil. Sinjarul nu e precum Kurdistanul, unde populaţia e majoritar kurdă şi duşmanul, armata lui Saddam, a venit din exterior. În Sinjar, yazidiţii şi arabii locuiesc laolaltă. Ne bazăm unii pe alţii pentru comerţ şi trecem unii prin oraşele altora. Am încercat să fim prieteni, dar duşmanul nostru a crescut înăuntrul Sinjarului, ca o boală care vrea să omoare orice lucru cu care intră în contact. Chiar dacă americanii şi ceilalţi ne-ar ajuta, aşa cum au făcut-o după ce Saddam a atacat kurzii – yazidiţii nu le-ar putea oferi prea multe în schimb, aşa că probabil nu ar face-o –, cum să ne mai întoarcem la vechile noastre vieţi şi să trăim printre arabi?

— Su Su!

Şoferul încerca din nou să-mi atragă atenţia.

— Vă place să mergeţi la picnic?

Eu am dat din cap că da.

— Sigur că da! Atunci să ştiţi că trebuie să veniţi aici la picnic, în munţii de lângă Sulaymaniyah. N-o să vă vină să credeţi cât de frumos e primăvara.

Eu am dat iar din cap.

Mai târziu, Nasser şi cu mine am râs de şofer şi de porecla pe care mi-o pusese.

— N-am lăsat *Daesh* să te ia, a zis Nasser. Dar, dacă mai stăteam mult cu el, nu te-ar mai fi lăsat să pleci.

Am ajuns în Sulaymaniyah pe la ora patru dimineaţa, când totul era închis, inclusiv autogara de unde trebuia să

luăm un taxi spre Erbil. Apropiindu-ne de punctul de control, şoferul ne-a spus să nu ne facem griji.

— Îi cunosc pe băieţii ăştia, a zis el şi, într-adevăr, după câteva cuvinte în kurdă, ne-au lăsat să trecem.

— Unde vă duc? a întrebat şoferul, dar noi am scuturat din cap.

— Duceţi-ne aproape de autogară, a spus Nasser.

— Acum e închis, a răspuns şoferul.

Era de treabă şi îşi făcea griji pentru noi.

— E în regulă, a zis Nasser. Aşteptăm.

Şoferul a tras pe dreapta, iar Nasser l-a plătit.

— Su Su, noroc! a zis el şi a plecat mai departe.

Ne-am aşezat în faţa unui supermarket din apropierea autogării şi ne-am sprijinit de zid. Strada era goală şi în tot oraşul era linişte. Clădiri înalte cu ferestre întunecate se profilau deasupra noastră. Una dintre ele avea formă de velă şi era luminată în albastru intens; mai târziu am aflat că era inspirată de o clădire din Dubai. O adiere mângâietoare sufla peste noi, iar priveliştea munţilor care înconjoară oraşul Sulaymaniyah ca un colier era familiară şi liniştitoare. Trebuia să găsesc o toaletă, dar eram prea timidă ca să-i spun lui Nasser, aşa că am stat acolo, epuizaţi, aşteptând să se deschidă magazinele ca să putem mânca ceva.

— N-ai mai fost aici niciodată? a întrebat Nasser.

— Nu, am zis. Dar ştiam că e frumos.

I-am povestit despre festivităţile de Nevruz pe care le urmărisem la televizor, dar n-am pomenit de Saddam sau Anfal.

— Aici e multă apă şi plantele rămân verzi mai mult timp, i-am spus. Sunt parcuri cu jocuri şi jucării pentru copii. Iranienii trec graniţa doar ca să se plimbe în parc. Iar munţii îmi aduc aminte de casă. Unde mergem mâine? l-am întrebat pe Nasser.

— Luăm un taxi până la Erbil, a zis el. Şi ne întâlnim cu nepotul tău la hotel. Apoi tu te duci la Zakho ca să te întâlneşti cu Hezni.

— Fără tine? am întrebat, iar el a dat din cap.

Îmi părea rău pentru el.

— Mi-aş dori ca familia ta să poată veni în Kurdistan. Mi-aş dori să nu trebuiască să trăieşti sub conducerea *Daesh*.

— Nu ştiu cum s-ar putea întâmpla asta, a spus Nasser. Poate într-o bună zi.

Părea foarte trist.

Mă durea corpul de la atâta stat în maşini, la fel şi picioarele de la cât mersesem până la primul punct de control kurd. În cele din urmă am adormit amândoi, dar nu pentru mult timp. O oră sau două mai târziu, zgomotul traficului de dimineaţă şi lumina slabă a soarelui în zori ne-au trezit. Nasser s-a întors spre mine. Era fericit că dormisem.

— Soarele a răsărit deasupra ta fără teamă în dimineaţa asta, mi-a zis el.

— E o dimineaţă fără teamă, am spus. E frumos aici.

Ne era foame.

— Hai să găsim ceva de mâncare, a sugerat Nasser şi am mers până la un magazin din apropiere, unde am cumpărat sandviciuri cu ouă şi vinete prăjite.

Nu erau foarte bune, dar îmi era atât de foame, încât l-am mâncat repede pe al meu. Nu mai simţeam că îmi vine rău.

În baia restaurantului mi-am scos *abaya* şi rochia lui Kathrine, amândouă mirosind îngrozitor de la transpiraţie, şi m-am şters cu şerveţele umede la subraţ şi pe gât. Apoi m-am schimbat într-o pereche de pantaloni şi o cămaşă din geantă. Aveam grijă să nu mă uit în oglindă. Nu îmi mai văzusem reflexia din acea dimineaţă din Hamdaniya şi

mi-era teamă să aflu cum arătam. Am împăturit rochia lui Kathrine şi am pus-o cu grijă înăuntru. *O voi păstra până când va fi liberă, iar atunci am să i-o dau înapoi*, m-am gândit. Mă pregăteam să-mi arunc *abaya* la gunoi, dar m-am oprit în ultima clipă, hotărând s-o păstrez drept mărturie a lucrurilor pe care mi le-a făcut ISIS.

Afară, străzile începeau să se umple de oamenii care mergeau la birou şi la şcoală. Maşinile claxonau, traficul se aglomera, iar magazinele ridicau grilajele de metal şi îşi deschideau uşile. Lumina soarelui se reflecta în acel zgârie-nori în formă de velă, care vedeam acum că era acoperit cu sticlă albăstruie şi avea un observator rotund pe acoperiş. Fiecare strop de viaţă făcea oraşul să arate mai frumos. Nimeni nu se uita la noi, iar mie nu mi-era frică de nimeni.

L-am sunat pe Sabah.

— Vin la Sulaymaniyah să vă iau, s-a oferit el, dar Nasser şi cu mine am refuzat.

— Nu-i nevoie, am zis. Venim noi la tine.

La început, Nasser voia să mă duc singură la Erbil.

— Nu mai ai nevoie de mine, a spus, dar m-am certat cu el până când a fost de acord să vină.

Îmi recăpătasem vechea încăpăţânare şi încă nu eram pregătită să-mi iau rămas-bun.

— O să venim la Erbil împreună, i-am spus lui Sabah. Vreau să-l cunoşti pe omul care m-a ajutat să fug.

În timp ce aşteptam un taxi care să ne ducă la Erbil, am observat că autogara era aglomerată în dimineaţa aceea. Deja ne refuzaseră patru şoferi. Nu ne-au spus de ce, dar am bănuit că din cauză că veniserăm de la Mosul şi fiindcă Nasser era arab. Unul câte unul, şoferii ne cereau buletinele, se uitau la ele, se uitau la noi, apoi din nou la buletine şi iar la noi.

— Vreţi să mergeţi la Erbil? întrebau, iar noi încuviinţam.

— De ce? voiau să ştie.

— Să ne vedem rudele, le spuneam noi, dar ei oftau şi ne dădeau buletinele înapoi.

— Îmi pare rău, spuneau. Sunt ocupat. Încercaţi la altcineva.

— Le e teamă fiindcă suntem din Mosul, a zis Nasser.

— Cine să-i învinovăţească? am spus. Le e frică de *Daesh*.

— Tot nu vrei să vorbeşti în kurdă? a întrebat Nasser, iar eu am scuturat din cap că nu.

Nu eram pregătită să le arăt cine sunt cu adevărat. Încă nu eram în pericol.

Am stat acolo în tăcere, iar soarele se făcea din ce în ce mai fierbinte, în timp ce noi eram tot mai îngrijoraţi că nu vom găsi un şofer care să ne ducă la Erbil. În cele din urmă, un şofer a fost de acord, dar, pentru că eram primii pasageri, trebuia să aşteptăm până când avea să-şi umple maşina.

— Staţi acolo, a zis el, arătând spre trotuar, unde se strânsese deja o mulţime mare de oameni, adăpostindu-se în petice de umbră şi aşteptând ca şoferii lor să le spună că sunt gata.

Pe măsură ce autogara se umplea, am cercetat mulţimile. Nimeni nu se uita la noi. Nu îmi mai era teamă, dar nici nu aveam sentimentul de uşurare pe care crezusem că o să-l am. Nu mă puteam gândi decât la cum va fi viaţa când voi ajunge în sfârşit la Zakho. Atâţia membri ai familiei mele muriseră sau erau dispăruţi, iar eu nu mergeam acasă, ci mă întorceam la toate golurile lăsate de oamenii pe care îi pierdusem. Mă simţeam fericită şi pustiită în acelaşi timp şi eram recunoscătoare că îl aveam pe Nasser şi puteam sta de vorbă.

— Dacă ar veni *Daesh* în autogara asta chiar acum? l-am întrebat pe Nasser. Ce crezi că s-ar întâmpla?

— Toată lumea s-ar speria, a zis el.

Mi-am închipuit un luptător îmbrăcat în negru din cap până-n picioare, purtând o puşcă automată, în mulţimea asta de oameni ocupaţi şi distraşi.

— Dar pe cine crezi că ar încerca să prindă mai întâi? am întrebat. Cine ar valora mai mult – eu, *sabiyya* fugară? Sau tu, un sunnit care a părăsit Mosulul şi care m-a ajutat să scap?

Nasser a râs.

— Sună ca o ghicitoare, a zis el.

— Ei bine, eu ştiu răspunsul, am spus. Ne-ar prinde pe amândoi. Amândoi am fi morţi.

Şi amândoi am râs, doar pentru o clipă.

Capitolul 7

Kurdistan e teoretic un singur teritoriu format din mai multe guvernorate distincte. Până de curând erau doar trei – Duhok, Erbil şi Sulaymaniyah –, dar în 2014 GRK a făcut guvernoratul Halabja, cea mai mare ţintă din timpul campaniei Anfal.

În ciuda discuţiilor despre un Kurdistan independent şi a accentului pus pe identitatea kurdă, provinciile pot fi foarte diferite una de alta şi foarte, foarte divizate. Partidele politice mari – PDK-ul lui Barzani, UPK-ul (Uniunea Patriotică din Kurdistan) lui Talabani, Partidul Gorran, înfiinţat recent, şi o coaliţie formată din trei partide islamiste – au împărţit loialitatea în regiune, iar divizarea

dintre PDK şi UPK este foarte vizibilă. La jumătatea anilor 1990, oamenii şi *peshmerga* loiali celor două partide au luptat într-un război civil. Kurzilor nu le place să vorbească despre asta fiindcă, dacă au vreo speranţă să-şi câştige independenţa faţă de Irak, trebuie să fie uniţi, dar a fost un război groaznic şi a lăsat cicatrici adânci. Unii au sperat că lupta împotriva ISIS îi va uni pe kurzi, dar, când călătoreşti prin regiune, încă simţi că treci dintr-o ţară în alta. Ambele partide au propria *peshmerga* şi propriile servicii de securitate şi de informaţii, denumite *asayish*.

Sulaymaniyah, care se află la graniţa cu Iranul, este fieful UPK şi al familiei Talabani. E considerat un oraş mai liberal decât Erbil, care face parte din teritoriul PDK. Zonele UPK sunt influenţate de Iran, în timp ce PDK are o alianţă cu Turcia. Politica kurdă este foarte complexă. După ce am fost eliberată şi am început să lucrez în domeniul drepturilor omului, am început să înţeleg cum s-a putut întâmpla eşecul din Sinjar.

La primul punct de control din drumul spre Erbil, gardienii erau *peshmerga* şi *asayish* loiali UPK. După ce s-au uitat la buletinele noastre, i-au spus şoferului de taxi să tragă pe dreapta şi să aştepte.

Împărţeam taxiul cu un tânăr şi o tânără, care se poate să fi fost un cuplu. Fata a părut speriată când ne-a auzit pe Nasser şi pe mine vorbind arabă unul cu altul.

— Vorbeşti şi kurdă? m-a întrebat şi, când a înţeles că da, a părut că se relaxează.

Eu stăteam în spate cu ei, iar Nasser ocupase locul din faţă. Ceilalţi doi pasageri erau amândoi din Kurdistan şi era limpede că fuseserăm traşi pe dreapta fiindcă Nasser şi cu mine aveam acte din afara regiunii. Fata a oftat nerăbdătoare când ofiţerul i-a spus şoferului să aştepte, bătând uşor cu buletinul în dosul palmei şi privind pe geam ca să vadă ce dura atât. M-am uitat urât la ea.

Peshmerga ne-a făcut semn mie şi lui Nasser.

— Voi doi, veniţi cu noi, a zis el. Voi puteţi pleca, i-a spus şoferului, iar noi ne-am luat lucrurile înainte ca taxiul să pornească mai departe.

În timp ce îl urmam pe soldat spre birouri, mi s-a făcut deodată frică din nou. Nu mă aşteptasem să dăm peste asemenea probleme după ce intraserăm în Kurdistan, dar era limpede că, atât timp cât insistam să mă prefac că sunt Sousan din Kirkuk, călătoria noastră prin Kurdistan nu avea să fie uşoară. Dacă ne bănuiau că suntem simpatizanţi ISIS sau dacă pur şi simplu se îndoiau de legăturile noastre din Erbil, ne puteau întoarce foarte uşor.

În birou, soldatul a început să ne pună întrebări.

— Cine sunteţi? a vrut să ştie. De ce mergeţi la Erbil, când un act spune Mosul şi celălalt Kirkuk?

Era foarte suspicios din cauza lui Nasser, care avea vârsta potrivită pentru a fi un luptător ISIS.

Eram obosiţi. Nu voiam decât să ajungem la Erbil şi să ne întâlnim cu Sabah. Mi-am dat seama că singurul mod în care o puteam face era dacă încetam să mă prefac şi recunoşteam cine sunt cu adevărat.

— Ajunge, i-am spus lui Nasser. O să le spun.

Apoi i-am vorbit soldatului în kurdă.

— Sunt Nadia, am zis eu. Sunt o yazidită din Kocho. Buletinul meu e fals. Am făcut rost de el în Mosul, unde am fost ţinută captivă de *Daesh*. Omul acesta m-a ajutat să fug, am adăugat, arătând spre Nasser.

Soldatul era uluit. S-a uitat lung la amândoi şi, după ce şi-a revenit, a spus:

— Trebuie să vă spuneţi povestea celor de la *asayish*. Veniţi cu mine.

A dat un telefon şi apoi ne-a dus într-o clădire din apropiere care servea drept sediu central al securităţii pentru *asayish* şi unde ne aştepta un grup de ofiţeri într-o

sală de şedinţe spaţioasă. În capul unei mese mari ni se aranjaseră scaune mie şi lui Nasser, iar o cameră video fusese aşezată pe masă, îndreptată spre acele două scaune. Când a văzut camera, Nasser a scuturat imediat din cap.

— Nu, mi-a spus în arabă. Nu pot să fiu filmat. Nimeni nu trebuie să ştie cum arăt.

M-am întors către ofiţeri.

— Nasser şi-a asumat un risc uriaş venind cu mine şi toţi membrii familiei lui se află încă în Mosul, le-am spus. Dacă cineva află cine e, poate fi în pericol, el sau familia lui. În plus, de ce vreţi să înregistraţi? Cine o să vadă filmarea?

Şi eu eram agitată că membrii *asayish* ai UPK voiau să filmeze interviul – nu eram pregătită să-mi povestesc experienţa din Mosul în faţa unui public.

— E doar pentru arhivele noastre şi o să-i blurăm oricum faţa lui Nasser, au spus ei. Jurăm pe Coran că n-o să o vadă nimeni în afară de noi şi de şefii noştri.

Când a devenit clar că nu ne vor lăsa să trecem până nu le spuneam povestea, am fost de acord.

— Atât timp cât juraţi că nimeni n-o să-l poată identifica pe Nasser şi că numai *peshmerga* şi *asayish* o să vadă filmarea, am spus.

— Desigur, desigur, au spus ei şi am început.

Interviul a durat câteva ore.

Un ofiţer de rang înalt punea întrebările.

— Sunteţi o yazidită din Kocho? a întrebat el.

— Da, am spus. Sunt o fată yazidită din satul Kocho din Sinjar. Noi eram în sat când a plecat *peshmerga*. *Daesh* a scris pe şcoala noastră: „Satul acesta aparţine Dawlat al-Islamiya”.

Am explicat cum am fost obligate să intrăm în şcoală şi cum femeile şi fetele au fost duse la Solagh şi apoi la Mosul.

— Cât timp aţi stat în Mosul? a întrebat el.

— Nu sunt sigură, i-am spus. Eram ţinute în camere întunecate şi era greu să ne dăm seama cât timp trecea în fiecare loc.

Asayish ştiau ce se întâmplase în Sinjar, ştiau că bărbaţii yazidiţi fuseseră ucişi, iar fetele fuseseră duse la Mosul şi apoi împărţite în tot Irakul. Dar voiau să afle detaliile poveştii mele – în special, ce mi se întâmplase mai exact în captivitate şi cum m-a ajutat Nasser să scap. Nasser mi-a şoptit în arabă să am grijă în privinţa ambelor subiecte. Când a venit vorba de familia lui, mi-a zis:

— Nu le spune că era seară când ai venit la noi şi că stăteam afară. Spune că era miezul nopţii. Altfel o să creadă că eram de partea *Daesh*, de vreme ce stăteam pur şi simplu şi ne relaxam în grădină.

I-am spus să nu-şi facă griji.

Când a venit vorba de violuri, deşi oficialii UPK au insistat să le dau detalii, am refuzat să recunosc că se întâmplaseră. Familia mea mă iubea, dar, până nu aveam să o văd, sincer nu ştiam cum ar fi reacţionat, ea sau comunitatea yazidită în general, dacă aflau că nu mai sunt virgină. Îmi aminteam cum îmi şoptise Hajji Salman, imediat după ce mă violase, că, dacă fugeam, familia mea m-ar fi omorât în clipa în care m-ar fi văzut. „Eşti stricată”, spusese el. „Nimeni n-o să se însoare cu tine, nimeni n-o să te iubească. Familia ta nu te mai vrea.” Chiar şi Nasser îşi făcea griji în privinţa întoarcerii mele la familie şi a reacţiei acesteia când va descoperi că fusesem violată.

— Nadia, filmează – n-am încredere în ei, mi-a şoptit el în biroul UPK. Ar trebui să aştepţi să vezi cum te tratează familia ta. Poate o să te omoare dacă află.

Era dureros să ai genul acesta de îndoieli cu privire la oamenii care te-au crescut, dar yazidiţii sunt conservatori, sexul înainte de căsătorie nu este permis şi nimeni nu avea cum să prevadă ce avea să li se întâmple atâtor fete yazidite în acelaşi timp. O situaţie ca aceasta ar fi pus la încercare orice comunitate, indiferent cât de iubitoare şi de puternică era.

Unul dintre ofiţeri ne-a dat puţină apă şi nişte mâncare. Eu abia aşteptam să plecăm.

— Trebuie să ne întâlnim cu familia mea în Zakho, am spus eu. Se face târziu.

— Este un caz foarte important, mi-au spus ei. Oficialii UPK vor vrea să ştie detalii despre cum aţi fost prinsă şi cum aţi scăpat.

Erau deosebit de interesaţi să audă cum ne-a părăsit *peshmerga* PDK. Le-am spus despre asta şi despre cum au venit luptătorii la piaţa de sclave, alegându-le pe cele mai frumoase fete mai întâi, dar, când a venit vorba de captivitatea mea, am minţit.

— Cine v-a luat? a întrebat intervievatorul.

— Un tip uriaş m-a ales şi mi-a zis că o să fiu a lui, am spus eu, tremurând doar gândindu-mă la Salwan. Am spus nu. Am rămas la centru până într-o zi când am văzut că nu erau paznici şi am putut să fug.

Apoi a fost rândul lui Nasser să vorbească.

— Era în jur de 12:30 sau unu dimineaţa când am auzit bătăi în uşă, a spus el.

S-a aplecat puţin în scaun şi părea mai tânăr decât era, cu tricoul lui cu dungi.

— Ne era atât de frică să nu fie *Daesh* şi să nu aibă arme.

M-a descris pe mine, o fată speriată, şi cum mi-au făcut un buletin şi s-a prefăcut că e soţul meu ca să mă scoată din Mosul.

Peshmerga şi *asayish* UPK erau foarte încântaţi de Nasser. I-au mulţumit şi l-au tratat ca pe un erou, întrebându-l cum era viaţa sub conducerea ISIS şi declarând:

— *Peshmerga* noastră o să lupte împotriva teroriştilor până când toţi vor dispărea din Irak.

Erau mândri că în Kurdistan îşi găseau refugiul oamenii care fugeau din Mosul şi erau bucuroşi să ne amintească faptul că nu forţele loiale UPK abandonaseră Sinjarul.

— Sunt mii de fete ca Nadia în Mosul, le-a spus Nasser. Nadia a fost una dintre ele, iar eu am adus-o aici.

Era aproape ora patru după-amiaza când am terminat interviul.

— Unde aveţi de gând să mergeţi acum? a întrebat ofiţerul.

— În tabăra de lângă Duhok, am zis. Dar mai întâi trebuie să-l văd pe nepotul meu din Erbil.

— Cine e la Duhok? a întrebat ofiţerul. Nu vrem să ajungeţi într-o situaţie periculoasă.

I-am dat numărul lui Walid, fratele meu vitreg, care se alăturase *peshmerga* după masacre împreună cu alţi bărbaţi yazidiţi, dornic să lupte şi disperat să câştige nişte bani. M-am gândit că ar avea încredere într-un alt soldat, dar asta n-a făcut decât să sporească neîncrederea ofiţerului UPK.

— Walid face parte din *peshmerga* PDK? a întrebat ofiţerul, după ce a închis telefonul. Dacă da, n-ar trebui să vă duceţi cu el, a continuat. Ştiţi, v-au lăsat fără protecţie.

N-am spus nimic. Deja, fără să ştiu prea multe despre politica kurdă, simţeam că n-ar fi bine să aleg o tabără.

— Ar fi trebuit să vorbiţi mai mult despre asta în interviu, a spus ofiţerul. Lumea trebuie să ştie că *peshmerga* PDK v-a lăsat să muriţi. Pot să vă ajut dacă

rămâneţi aici, a continuat el. Aveţi măcar suficienţi bani să mergeţi acasă?

Ne-am contrazis puţin, ofiţerul insistând că aş fi fost mai în siguranţă pe teritoriul UPK, iar eu spunându-i că trebuie să plec. În cele din urmă a înţeles că nu avea cum să mă convingă.

— Vreau să fiu cu familia mea, PDK sau nu, am zis. Nu i-am mai văzut de săptămâni.

— În regulă, a spus în cele din urmă şi i-a dat lui Nasser o foaie de hârtie. Luaţi asta cu voi restul drumului. Nu folosiţi buletinele la punctele de control – folosiţi asta. O să vă lase să treceţi.

Au comandat un taxi pentru restul drumului până la Erbil, plătindu-i şoferului în avans, şi ne-au mulţumit că am rămas la ei atât de mult. Nasser şi cu mine nu am spus nimic când am urcat în taxi, dar mi-am dat seama că era la fel de uşurat ca mine că trecuserăm de punctul de control.

După aceea, la fiecare control am arătat foaia de hârtie şi am fost lăsaţi imediat să trecem. M-am lăsat pe banchetă, vrând să dorm puţin înainte să ne întâlnim cu Sabah la Erbil. De-acum, peisajul era mai verde ca înainte, iar fermele şi păşunile erau bine întreţinute, fiindcă nu fuseseră părăsite. Mici sate agricole, asemănătoare cu Kocho, cu casele lor din cărămizi de lut şi cu tractoare făceau loc unor localităţi mai mari, care făceau loc oraşelor mari, unele dintre ele având clădiri şi moschei impresionante, mai mari decât orice se găsea în Sinjar. În taxi mă simţeam în siguranţă. Chiar şi aerul, când am deschis geamul, era mai răcoros şi mai revigorant.

Nu după mult timp bâzâi telefonul lui Nasser.

— E Sabah, mi-a spus el şi apoi a înjurat. A văzut interviul nostru! L-au făcut public până la urmă.

Sabah a sunat, iar Nasser mi-a dat telefonul. Nepotul meu era furios.

— De ce-ai dat interviul ăsta? m-a întrebat. Trebuia să aştepţi.

— Au spus că n-o să-l facă public, i-am zis. Ne-au promis.

Mi s-a făcut rău de furie şi m-am temut că îi expusesem pe Nasser şi familia lui furiei ISIS şi că exact în acel moment combatanţii băteau la uşa lui Hisham şi a Minei, gata să-i pedepsească. Nasser cunoştea mulţi luptători ISIS, iar aceştia îl cunoşteau pe el. Chiar şi cu faţa blurată (măcar *asayish* UPK îşi respectase această promisiune), ar fi putut să-l recunoască. Nu-mi venea să cred că povestea mea, care până în clipa aceea fusese ceva atât de personal încât o ştiau doar câţiva oameni în care aveam încredere, era acum la ştiri. Îmi era atât de frică.

— E în joc viaţa familiei lui Nasser şi a noastră! a continuat Sabah. De ce-ar face aşa ceva?!

Am îngheţat pe banchetă, îmi venea să plâng. Nu ştiam ce să spun. Filmarea părea trădarea supremă a lui Nasser şi am detestat *asayish* a UPK pentru că i-o dăduse postului de ştiri, fără îndoială pentru a avea o imagine mai bună decât PDK, despre care insista că îi părăsise pe yazidiţi.

— Mi-aş dori să fi murit în Mosul decât să fiu aici cu filmarea făcută publică, i-am spus şi vorbeam serios.

UPK ne folosise.

Filmarea m-a bântuit mult timp. Fraţii mei erau furioşi că îmi arătasem faţa şi că identificasem familia noastră, iar Nasser se temea pentru siguranţa sa. Hezni a spus:

— Cât de groaznic o să fie pentru noi să trebuiască să-l sunăm pe Hisham şi să-i spunem că, fiindcă te-a ajutat, fiul lui e mort.

Erau supăraţi că criticasem *peshmerga* PDK în faţa camerei. La urma urmei, taberele de refugiaţi pentru yazidiţi erau ridicate pe teritoriul PDK; din nou depindeam de ei. Aveam să descopăr curând că povestea mea, pe care o consideram o tragedie personală, putea foarte uşor să fie instrumentul politic al altcuiva, mai ales într-un loc precum Irakul. Trebuia să am grijă ce spuneam, pentru că vorbele înseamnă lucruri diferite pentru oameni diferiţi, iar povestea ta se poate transforma uşor într-o armă îndreptată împotriva ta.

Capitolul 8

Actele date de UPK şi-au pierdut valabilitatea la punctul de control dinainte de Erbil. Acel punct de control era mare, cu şiruri de maşini separate de ziduri din beton împotriva atacurilor sinucigaşe cu bombă şi decorate cu fotografii ale lui Masoud Barzani. De data asta niciunul dintre noi nu a fost surprins când un *peshmerga* ne-a ordonat să ne dăm jos din taxi şi l-am urmat în biroul comandantului său, care era o încăpere mică. În capătul ei, comandantul stătea la un birou de lemn. Nu era nicio cameră de filmat şi nicio mulţime, dar, înainte să începem, l-am sunat pe Sabah, care ne trimitea mesaje şi ne întreba de ce dura atât de mult, pentru a-i spune cum să ajungă la punctul de control. Nu ştiam cât va dura interviul.

Comandantul a pus aceleaşi întrebări ca agenţii de securitate ai UPK, iar eu am răspuns la toate, lăsând din nou la o parte violurile şi orice detalii legate de familia lui Nasser. De data asta am avut grijă să nu spun nimic rău

despre *peshmerga* PDK. El a scris tot ce am spus, iar când am terminat a zâmbit şi s-a ridicat.

— Ce aţi făcut dumneavoastră nu va fi uitat, i-a spus lui Nasser, sărutându-l pe amândoi obrajii. Allah vă iubeşte pentru ce aţi făcut.

Expresia lui Nasser nu s-a schimbat nicio clipă.

— Nu am făcut asta singur. Toţi cei din familia mea şi-au riscat vieţile ca să ne trimită în Kurdistan, a zis el. Oricine are puţină bunătate în suflet ar fi făcut acelaşi lucru.

Mi-au confiscat buletinul fals de Mosul, dar Nasser l-a păstrat pe al său. Apoi s-a deschis uşa şi a intrat Sabah.

Mulţi bărbaţi din familia mea au fost luptători – tatăl meu şi poveştile eroice pe care le-a lăsat în urmă după moartea sa; Jalo, care a luptat alături de americani în Tal Afar; Saeed, care voia să-şi dovedească vitejia de când era un băieţel şi care s-a târât din groapa comună cu gloanţe în picioare şi în braţ. Însă Sabah era elev şi avea doar cu doi ani mai mult decât mine. Lucra la hotelul din Erbil fiindcă voia să facă destui bani cât să intre într-o bună zi la facultate, să obţină un loc de muncă decent şi să aibă o viaţă mai bună decât cea de agricultor sau păstor. Înainte ca ISIS să ajungă în Sinjar, aşa lupta Sabah.

Genocidul i-a schimbat pe toţi. Hezni şi-a dedicat viaţa ajutorului dat călăuzelor care eliberau *sabaya*. Saeed trăia cu coşmarul zilei în care supravieţuise şi a devenit obsedat de luptă. Saoud îşi petrecea zilele în monotonia taberei pentru refugiaţi, încercând să facă faţă sentimentului de vină pentru că supravieţuise. Malik, bietul Malik, care era doar un băiat când a început genocidul, a devenit terorist, sacrificându-şi întreaga viaţă, chiar şi dragostea de mamă pentru ISIS.

Sabah, care n-a vrut niciodată să devină soldat sau poliţist, a plecat de la hotelul din Erbil şi de la şcoală şi s-a

dus pe muntele Sinjar ca să lupte. Întotdeauna fusese timid şi îşi arăta cu greu sentimentele, dar acum acest lucru era combinat cu un soi de bărbăţie pe care nu o avusese înainte. Când l-am îmbrăţişat la punctul de control şi am început să plâng, el mi-a spus să fiu calmă.

— Sunt ofiţeri aici, Nadia. N-ar trebui să plângem în faţa lor, a spus el. Ai văzut atâtea lucruri, iar acum eşti în siguranţă. N-ar trebui să plângi.

Se maturizase în câteva săptămâni cât în ani de zile; presupun că aşa a fost cu noi toţi. Am încercat să mă adun.

— Care e Nasser? a întrebat Sabah, iar eu i l-am arătat şi au dat mâna.

— Ar trebui să mergem la hotel, a zis Sabah. Mai sunt nişte yazidiţi care stau acolo. Nasser, tu vei sta cu mine, iar Nadia, tu poţi să stai cu nişte femei în altă cameră.

Am mers puţin cu maşina de la punctul de control până în centrul oraşului. Erbil are forma aproximativă a unui cerc mare, cu drumuri şi case întinzându-se de la o cetate antică despre care unii arheologi spun că ar fi cea mai veche aşezare permanentă din lume. Zidurile sale înalte, de culoarea nisipului, se văd din multe zone din Erbil şi contrastează cu restul oraşului, care e nou şi modern. Drumurile din Erbil sunt pline de SUV-uri albe care merg cu viteză şi nu au prea multe interdicţii care să le încetinească, iar centrele comerciale şi hotelurile mărginesc străzile, întotdeauna construindu-se unele noi. Când am ajuns noi, multe dintre aceste şantiere fuseseră transformate în tabere de refugiaţi improvizate, în timp ce GRK încerca să-şi dea seama ce putea face cu numărul uriaş de irakieni şi sirieni care veneau în regiune.

Ne-am oprit la hotel, un loc mic şi comun, cu nişte canapele închise la culoare. Ferestrele aveau perdele ca de tifon, iar podelele erau acoperite cu un material gri

lucios. Câţiva bărbaţi yazidiţi stăteau în hol şi m-au salutat, dar eu voiam să dorm, iar Sabah m-a condus în cameră. Înăuntru am găsit o familie, o femeie în vârstă împreună cu fiul ei, care lucra şi el la hotel, şi cu soţia acestuia. Stăteau împreună la o masă mică şi mâncau supă, orez şi legume de la restaurantul hotelului. Când m-a văzut, femeia mi-a făcut semn.

— Vino şi stai jos, a spus ea. Mănâncă cu noi.

Era cam de o vârstă cu mama şi, la fel ca ea, purta o rochie albă vaporoasă şi o basma albă pe cap. Văzând-o pe această femeie, m-a părăsit orice reţinere pe care o încercasem de când plecasem din casa ISIS din Mosul. Am luat-o razna. Urlam cu tot corpul şi abia puteam să stau în picioare. Plângeam după mama, de a cărei soartă încă nu ştiam nimic. Plângeam după fraţii mei, pe care îi văzusem duşi către moarte, şi după cei care supravieţuiseră şi aveau să fie nevoiţi să trăiască tot restul vieţii încercând să adune fărâmele familiei noastre. Plângeam după Kathrine şi Walaa şi după surorile mele care încă se aflau în captivitate. Plângeam fiindcă scăpasem şi nu credeam că meritam să fiu atât de norocoasă; de fapt, nu ştiam dacă nu cumva nu eram deloc norocoasă.

Femeia a venit la mine şi m-a luat în braţe. Corpul ei era moale, ca al mamei. Când m-am liniştit puţin, am observat că şi ea plângea, la fel şi fiul şi nora ei.

— Ai răbdare, mi-a spus ea. Să sperăm că toţi cei dragi ţie o să se întoarcă. Nu fi atât de aspră cu tine însăţi.

M-am aşezat cu ei la masă. Îmi simţeam corpul de parcă era făcut din nimic, de parcă aş fi putut pluti în orice moment. Fiindcă au insistat, am mâncat puţină supă. Femeia părea foarte bătrână, mai bătrână decât era de fapt, iar părul alb îi căzuse aproape în întregime. Pielea capului, de o nuanţă delicată de roz pătată cu maro, se

vedea pe sub părul ce-i mai rămăsese. Era din Tel Ezeir, iar de ceva vreme viaţa ei era o lungă tragedie.

— Am avut trei băieţi, toţi neînsuraţi, care au murit în 2007 în bombardamente, mi-a spus ea. Când au murit, mi-am promis că n-o să mă îmbăiez până n-o să le văd trupurile. Mă spăl pe faţă şi îmi curăţ mâinile. Dar n-am făcut baie. Nu vreau să fiu curată până nu le pot curăţa trupurile pentru înmormântare.

A văzut cât de obosită eram.

— Fiica mea, a zis ea. Du-te la culcare.

M-am întins în patul ei şi am închis ochii, dar n-am putut să dorm. Nu mă puteam gândi decât la cei trei fii ai ei, la trupurile lor dispărute şi la mama.

— Am lăsat-o pe mama în Solagh, i-am spus. Nu ştiu ce s-a întâmplat cu ea.

Am început să plâng din nou. Toată noaptea, cu ea lângă mine în pat, am plâns împreună, iar dimineaţă, după ce m-am îmbrăcat cu rochia lui Kathrine, am sărutat-o pe amândoi obrajii.

— Mă gândeam că ce li s-a întâmplat băieţilor mei e cel mai rău lucru pe care îl poate suferi o mamă, a zis ea. Mereu mi-am dorit să fie din nou în viaţă. Dar mă bucur că nu au trăit să vadă ce ni s-a întâmplat în Sinjar.

Şi-a netezit basmaua albă peste ce îi mai rămăsese din păr.

— Cu voia lui Dumnezeu, mama ta se va întoarce într-o zi la tine, a zis ea. Lasă totul în seama Domnului. Noi, yazidiţii, nu avem pe nimeni sau nimic în afară de Dumnezeu.

În holul hotelului am văzut un băiat care îmi părea cunoscut şi m-am dus la el. Era fratele unei prietene din Kocho.

— Ştii ce s-a întâmplat cu ea? m-a întrebat el.

Ultima dată când am văzut-o pe sora lui fusese în Mosul, la piaţa unde fusesem luată de Hajji Salman. Când am plecat eu şi Rojian, ea nu fusese aleasă încă de nimeni, dar am presupus că a fost luată la puţin timp după aceea.

— Într-o zi să sperăm că şi ea o să fie în siguranţă, am zis.

Aflam că pentru mulţi yazidiţi din Kurdistan eu eram mesagerul veştilor proaste.

— Nici măcar nu a sunat, a zis el.

— Nu e uşor să suni, i-am spus. Ei nu vor să avem telefoane sau să luăm legătura cu nimeni. Eu nu l-am sunat pe Hezni până nu am scăpat.

Sabah a intrat în hol şi mi-a spus că era timpul să plec la Zakho.

— Nasser e în camera aia, a spus el, arătând spre o uşă deschisă de la capătul culoarului. Du-te şi ia-ţi rămas-bun.

M-am dus în cameră şi am împins uşa. Nasser stătea în mijloc, iar în clipa când l-am văzut, am început să plâng. Mi-era milă de el. Cât am fost cu familia lui, mă simţisem ca o străină care păşea prin viaţa altcuiva. Speranţa mea pentru viitor a început şi s-a sfârşit cu fuga mea, iar acum eram în Erbil, din nou împreună cu nepotul meu şi cu alţi yazidiţi. Însă Nasser trebuia să facă din nou călătoria noastră înfiorătoare şi să se întoarcă la ISIS. Era rândul meu să mă tem pentru el.

Nasser a început şi el să plângă. Sabah stătea în uşă şi ne privea.

— Sabah, pot să vorbesc cu Nadia două minute? a întrebat el. După aceea trebuie să plec.

Sabah a încuviinţat din cap şi a plecat.

Nasser s-a întors spre mine, cu o expresie serioasă pe chip.

— Nadia, acum eşti cu Sabah şi o să te alături celorlalţi din familia ta. Nu mai e nevoie să vin. Dar trebuie să te întreb ceva. Te simţi în siguranţă? Dacă îţi e cât de puţin teamă că o să ţi se întâmple ceva sau că o să-ţi facă orice fiindcă ai fost o *sabiyya*, rămân cu tine.

— Nu, Nasser, am spus. Ai văzut cum s-a purtat Sabah cu mine. O să fie bine.

De fapt, nu eram convinsă, dar voiam ca Nasser să-şi găsească singur calea. Încă mă simţeam extrem de vinovată din cauza filmării făcute de UPK şi nu eram sigură cât timp mai avea până să-l recunoască cineva.

— Să nu crezi nimic din ce a spus *Daesh* despre yazidiţi, i-am zis. Plâng pentru tine, fiindcă ai făcut asta pentru mine. Mi-ai salvat viaţa.

— Era de datoria mea, a spus el. Atâta tot.

Am plecat împreună din cameră. Nu-mi găseam cuvintele să-i spun cât de recunoscătoare eram că mă ajutase. În ultimele două zile trăiserăm împreună fiecare clipă înfricoşătoare şi fiecare moment trist, fiecare privire îngrijorată şi fiecare întrebare înfiorătoare. Când îmi fusese rău, el mă ajutase şi, la fiecare punct de control, calmul său mă ajutase să nu leşin de-a binelea de frică. N-o să uit niciodată ce au făcut pentru mine el şi familia sa.

Nu ştiu de ce el era atât de bun şi atâţia alţii din Mosul erau atât de groaznici. Cred că, dacă eşti un om bun în sinea ta, atunci poţi să te naşti şi să creşti în cartierul general al ISIS şi să rămâi bun, la fel cum poţi fi obligat să te converteşti la o religie în care nu crezi şi să rămâi tot yazidit. Lucrurile astea sunt în tine.

— Ai grijă, i-am spus. Ai grijă de tine şi ţine-te cât de departe poţi de criminalii ăia. Ia numărul lui Hezni.

I-am dat un bilet cu numărul de telefon al lui Hezni şi banii pentru taxiul pe care mi-l plătise familia lui.

— Poţi să-l suni oricând pe Hezni. N-o să uit niciodată ce ai făcut pentru mine. Mi-ai salvat viaţa.

— Îţi doresc o viaţă fericită, Nadia, a zis el. O viaţă bună de acum încolo. Familia mea va încerca să-i ajute şi pe alţii ca tine. Dacă mai sunt fete în Mosul care vor să fugă, pot să ne sune, iar noi vom încerca să le ajutăm. Poate că într-o bună zi, după ce toate fetele vor fi eliberate şi *Daesh* va pleca din Irak, o să ne mai vedem şi o să vorbim despre asta, a zis Nasser.

Apoi a râs încet.

— Cum te simţi, Nadia? m-a întrebat el.

— E foarte cald, am răspuns, zâmbind.

— Să nu uiţi niciodată, a spus Nasser, tachinându-mă. E foarte cald, Nasser, e foarte cald.

Apoi, încetând să zâmbească, a zis:

— Domnul fie cu tine, Nadia.

— Domnul fie cu tine, Nasser, am răspuns.

Iar când s-a întors şi s-a îndreptat spre ieşire, m-am rugat la Melek Taus ca el şi familia lui să fie reuniţi undeva într-un loc sigur. Înainte să-mi termin rugăciunea, dispăruse.

Capitolul 9

După ce a plecat Nasser din Erbil, am încercat să urmăresc ce s-a întâmplat cu el şi cu familia lui. Mi-era îngrozitor de ruşine când mă gândeam la filmarea de la UPK şi mă rugam să nu-i pună în pericol. El era doar un copil dintr-un cartier sărac, dar Hezni şi cu mine ne temeam că era doar o chestiune de timp până va fi prins

în capcana teroriştilor. Ani de zile ISIS îşi întinsese rădăcinile în oraş, vânându-i pe nemulţumiţii din rândul sunniţilor şi profitând de instabilitatea din ţară. Bărbaţii de acolo speraseră că teroriştii vor fi precum baathiştii şi le vor da puterea înapoi. Chiar dacă sfârşeau prin a fi decepţionaţi de ISIS, până când Nasser avea să se întoarcă din Kurdistan băieţii aveau să devină soldaţi şi, mai rău, aveau să creadă cu adevărat. Oare băieţii Minei reuşiseră să scape de câmpul de luptă? Nici acum nu ştiu.

Hezni era foarte îngrijorat că li s-ar fi putut întâmpla ceva.

— Te-au ajutat, a zis el. Ce ne facem dacă au fost pedepsiţi din cauza asta?

Îşi lua foarte în serios responsabilitatea de cap al familiei. Desigur, nu avea ce să facă din Zakho sau, mai târziu, din tabăra pentru refugiaţi. Hezni a vorbit cu Hisham şi cu Nasser de câteva ori, până ce a sunat într-o după-amiază şi o voce de la capătul liniei i-a spus că numărul fusese deconectat. După aceea, Hezni a trebuit să se bazeze pe informaţii indirecte despre Nasser şi familia lui. Într-o zi am aflat că ISIS descoperise că Nasser m-a ajutat şi că i-a arestat pe Basheer şi pe Hisham, dar bărbaţii i-au convins pe combatanţi că Nasser acţionase singur.

Familia era tot în Mosul în 2017, când forţele irakiene au început să elibereze oraşul, şi a devenit chiar mai greu să obţinem informaţii. Hezni a auzit de la alţii că unul dintre fraţii lui Nasser a fost ucis în 2017, în timpul luptei dintre ISIS şi forţele irakiene pentru controlul şoselei dintre Mosul şi Wadi Hajar, dar nu ştim cum sau dacă e adevărat. Familia locuia în estul Mosulului, prima zonă din oraş eliberată în anul acela, şi e posibil să fi scăpat sau să fi murit în luptă. Am auzit că ISIS folosea oamenii ca scuturi umane când forţele irakiene au intrat în oraş, având grijă

ca în clădirile pe care voiau americanii să le bombardeze să se afle şi civili împreună cu ei. Oamenii care fugeau din Mosul spuneau că trăiseră în iad. Tot ce puteam face era să ne rugăm pentru siguranţa lor.

Înainte să mergem la casa mătuşii mele din Zakho, unde stătea Hezni de când ISIS venise în Sinjar, ne-am oprit la spitalul din Duhok, unde Saeed şi Khaled încă se recuperau în urma rănilor. Tabăra pentru refugiaţi nu era terminată, iar yazidiţii care fugiseră în Kurdistanul Irakian dormeau pe unde puteau. La marginea oraşului, familiile de yazidiţi umpleau blocuri neterminate, ridicând corturi oferite de organizaţiile umanitare pe podelele din beton. Pereţii nu fuseseră încă terminaţi la blocurile înalte, iar eu mă temeam, trecând pe lângă ele, pentru siguranţa familiilor dinăuntru. De câteva ori chiar au căzut nişte copii mici de la etajele superioare. Dar nu aveau unde să se ducă. Tot Sinjarul fusese înghesuit în clădirile astea goale şi oamenii nu aveau nimic al lor. Când organizaţiile umanitare aduceau şi împărţeau mâncare, oamenii fugeau şi se împingeau ca să se asigure că vor primi o pungă. Mamele fugeau cât le ţineau picioarele chiar şi pentru o cutie cu lapte.

Hezni, Saoud, Walid şi mătuşa mea mă aşteptau la spital. Când ne-am văzut, am izbucnit cu toţii în lacrimi şi ne-am îmbrăţişat, punând întrebare după întrebare, până ce agitaţia s-a domolit şi am putut asculta ce spunea fiecare. Le-am povestit pe scurt ce mi se întâmplase, omiţând partea cu violurile. Mătuşa mea a plâns şi a început un cântec de jale, unul pe care de obicei îl strigă cei îndoliaţi în timp ce merg în cerc în jurul mortului, bătându-se în piept cu putere, pentru a-şi arăta durerea, uneori ore şi ore în şir, până ce îi doare gâtul şi picioarele şi pieptul le sunt amorţite. Mătuşa mea nu s-a mişcat în

timp ce cânta, dar urletele ei erau suficient de puternice încât să umple toată camera, poate chiar tot oraşul Duhok.

Hezni era mai liniştit. Fratele meu emotiv în mod normal, care plângea când oricare membru al familiei se îmbolnăvea şi care ar fi putut să fie subiectul unei cărţi de poeme de dragoste în vremea când îi făcea curte lui Jilan, devenise obsedat de misterul propriei supravieţuiri.

— Nu ştiu de ce Dumnezeu m-a cruţat, a zis el. Dar ştiu că trebuie să-mi folosesc viaţa ca să fac bine.

De cum i-am văzut faţa latră, prietenoasă şi bronzată, cu mustaţa lui mică, am izbucnit în lacrimi.

— Nu plânge, a spus Hezni, îmbrăţişându-mă. Asta e soarta noastră.

M-am dus la patul de spital al lui Saeed. Rănile îl chinuiau, dar nu la fel de mult ca amintirea masacrului şi vina de a fi supravieţuit când atâţia alţii au murit. Chiar şi oamenii pe care ISIS nu a reuşit să-i ucidă îşi pierduseră vieţile – o generaţie întreagă de yazidiţi pierduţi, ca mine şi ca fratele meu, hălăduind prin lume cu nimic altceva în suflet decât amintirea familiei noastre şi cu nimic altceva în minte decât aducerea ISIS în faţa justiţiei. Saeed se alăturase diviziei yazidite a *peshmerga* şi abia aştepta să lupte.

— Unde e mama? am întrebat plângând şi luându-l în braţe.

— Nu ştie nimeni, Nadia, a zis el. De îndată ce putem, o să eliberăm oraşul Solagh de *Daesh* şi o s-o salvăm.

Rănile lui Khaled erau mai grave decât ale lui Saeed, chiar dacă fratele meu vitreg fusese împuşcat de mai puţine ori. Două gloanţe îi zdrobiseră cotul şi avea nevoie de o articulaţie artificială, dar nu exista aşa ceva la spitalul din Duhok. Până în ziua de azi, braţul îi atârnă ţeapăn pe lângă corp, inutil, ca o ramură moartă de copac.

Când am sosit prima dată în Zakho, Hezni încă locuia aproape de mătuşa noastră, în aceeaşi casă pe jumătate construită în care venise după ce scăpase de pe munte. Mătuşa şi unchiul meu construiau o căsuţă pentru fiul lor şi soţia lui pe terenul lor, dar nu erau bogaţi, aşa că trebuiau să construiască încet, adăugând câte puţin ici şi colo, când le rămâneau ceva bani de cheltuială. Războiul cu ISIS a oprit cu totul construcţia, iar când am ajuns eu, casa avea doar două dormitoare din beton netencuit, cu ferestre fără geamuri şi cu spaţii goale printre plăcile de beton, care lăsau să intre vântul şi praful. Nu intrasem niciodată în casa aceea fără mama şi îi simţeam absenţa ca pe un membru lipsă.

M-am mutat în casa construită pe jumătate împreună cu fraţii mei Hezni şi Saoud şi cu fraţii mei vitregi Walid şi Nawaf. După ce au ieşit din spital, Saeed şi Khaled ni s-au alăturat. Am făcut tot posibilul să ne facem un cămin adevărat. Când organizaţia umanitară a împărţit prelate, le-am folosit ca să acoperim ferestrele, iar când au distribuit mâncare, am raţionalizat-o cu atenţie şi am păstrat ce am putut în încăperea mică folosită drept bucătărie. Hezni a tras prelungitoare lungi din casa principală în camerele noastre şi a agăţat becuri de tavane ca să avem lumină. Am cumpărat nişte calafat ca să umplem golurile din pereţi. Deşi vorbeam la nesfârşit despre război, rareori aminteam detalii care ne-ar fi supărat.

Saeed şi Nawaf erau singurii bărbaţi neînsuraţi şi totuşi singurătatea lor era mai puţin vizibilă decât a fraţilor mei însuraţi. Hezni încă nu avea veşti de la Jilan; tot ce ştiam era că se află în Hamdaniya cu Nisreen. Nu aveam informaţii despre soţia lui Saoud, Shireen, sau despre soţiile fraţilor mei vitregi. Le-am spus ce ştiam despre ISIS şi ce văzusem în Mosul şi Hamdaniya, dar nu le-am dat

detalii despre ce mi se întâmplase în captivitate. Nu voiam să-i fac pe fraţii mei să sufere mai mult, confirmându-le cele mai negre coşmaruri despre ce le făcea ISIS fetelor yazidite. Nu am întrebat despre masacrul din Kocho, fiindcă nu voiam să le amintesc lui Saeed şi Khaled de lucrurile prin care trecuseră. Nimeni nu voia să sporească disperarea altcuiva.

Deşi locuită de supravieţuitori, casa era un loc al suferinţei. Fraţii mei, odinioară atât de plini de viaţă, păreau acum goi pe dinăuntru, stând treji ziua numai fiindcă era imposibil să doarmă tot timpul. Fiindcă eu eram singura femeie, trebuia să fac curat şi să gătesc, dar erau multe lucruri pe care nu ştiam să le fac. Acasă, surorile mele mai mari şi cumnatele mele făceau treabă în casă în timp ce eu învăţam şi mă simţeam inutilă şi proastă bâjbâind prin bucătăria improvizată şi spălând neglijent rufele. Fraţii mei erau îngăduitori cu mine şi ştiau că nu învăţasem cum să fac treabă acasă, aşa că mă ajutau, dar tot era clar că, odată ce învăţam, avea să fie responsabilitatea mea. Mătuşa mea ştia că nu mă pricep să fac pâine, aşa că făcea mai multă, ca să ne aducă şi nouă, dar se aştepta de la mine să învăţ să fac şi asta. Şcoala era o amintire foarte îndepărtată.

Scăpasem de ISIS şi eram împreună cu familia mea, dar tot simţeam că viaţa mea, când mi-aş fi amintit-o, dacă aveam destul noroc încât să ajung la bătrâneţe, avea să fie doar un şir lung de suferinţe. Într-una dintre ele sunt prinsă de ISIS, iar în următoarea duc o viaţă de sărăcie lucie, neavând nimic, niciun loc pe care să-l numesc al meu, bazându-mă pe ceilalţi pentru toată mâncarea, fără terenuri şi fără oi, fără şcoală şi numai cu o fracţiune a familiei mele numeroase, aşteptând doar ca tabăra să fie construită şi apoi ca acele corturi din tabără să fie înlocuite cu case din containere. După aceea voi aştepta ca satul

Kocho să fie eliberat, ceea ce nu credeam că se va întâmpla vreodată, apoi ca surorile mele să fie eliberate şi mama să fie salvată în Solagh. Plângeam în fiecare zi. Uneori plângeam cu mătuşa sau cu fraţii mei, alteori plângeam singură în pat. Când visam, întotdeauna eram adusă înapoi la ISIS şi trebuia să fug din nou.

Am învăţat cum să folosim cât mai bine ceea ce ne ofereau organizaţiile umanitare. O dată pe săptămână, veneau camioane mari încărcate cu saci de orez, linte şi paste, dar şi ulei de gătit şi roşii la conservă. Nu aveam cămară sau frigider, aşa că uneori mâncarea pe care o păstram se strica sau atrăgea şoareci şi trebuia să aruncăm saci întregi de zahăr şi bulgur, până când am găsit un butoi de benzină gol pe care l-am curăţat şi l-am folosit pentru a depozita alimentele. Era dureros să arunci mâncarea; fără bani să cumpărăm alta, trebuia să mâncăm mai puţin până sosea următorul camion prin Zakho. Când vremea s-a mai răcit, mătuşa mea mi-a dat nişte haine călduroase, dar nu aveam lenjerie intimă, sutiene sau şosete şi nu voiam să cer nimic, aşa că mă descurcam cu ce aveam.

Telefonul lui Hezni suna des, iar când suna, el răspundea de afară, departe de noi, ceilalţi. Eram disperată să ştiu ce fel de informaţii primea, dar nu-mi spunea decât fragmente, probabil pentru că nu voia să mă supere. Într-o zi a primit un telefon de la Adkee şi s-a dus în curte să răspundă. Când s-a întors, avea ochii roşii de plâns.

— E în Siria, ne-a spus el.

Reuşise cumva să rămână cu nepotul nostru despre care susţinuse în Solagh că este fiul ei, dar se temea că din clipă în clipă ISIS va descoperi că minte şi îi va lua băiatul.

— Încerc să găsesc o călăuză în Siria, ne-a spus el. Dar e mai greu să aduci fete de acolo decât din Irak, iar Adkee nu vrea să lase pe nimeni în urmă.

Mai rău, reţelele siriene de transport se dezvoltau separat de cele irakiene, făcând mai dificilă eliberarea lui Adkee de către Hezni.

Mătuşa mea a fost prima persoană căreia i-am spus toată povestea, inclusiv despre violuri. A plâns, compătimindu-mă, şi m-a strâns în braţe. Era o uşurare să-i spun cuiva şi am încetat să mă mai tem că yazidiţii mă vor respinge sau mă vor învinui pentru ce s-a întâmplat. Atât de mulţi dintre noi au fost ucişi sau răpiţi de ISIS, încât cei care am supravieţuit, indiferent ce ni s-a întâmplat, a trebuit să ne adunăm şi să încercăm să reparăm ce mai rămăsese. Totuşi, multe dintre *sabaya* care au scăpat nu vorbeau despre timpul petrecut la ISIS, aşa cum făcusem şi eu la început, şi am înţeles de ce. Era tragedia lor şi dreptul lor de a nu spune nimănui.

Rojian a fost prima care a scăpat după mine. A sosit la casa mătuşii mele la ora două dimineaţa, încă purtând *abaya* dată de ISIS. Înainte să o pot întreba ceva, a zis:

— Ce s-a întâmplat cu toţi ceilalţi?

Hezni a trebuit să-i dea detalii, iar asta a fost o povară. A fost oribil să privim chipul deformat a lui Rojian când a aflat ce s-a întâmplat cu satul nostru şi cu familia noastră. Se ştia că bărbaţii erau morţi, dar nu ştiam ce s-a întâmplat cu femeile mai în vârstă şi majoritatea fetelor luate ca *sabaya* încă erau la ISIS. După asta, Rojian a intrat într-o asemenea depresie, încât aproape că m-am temut că îşi va lua viaţa chiar acolo, la casa mătuşii mele, aşa cum încercase şi Hezni cu o lună în urmă, după ce aflase de masacrul din Kocho. Dar ea a supravieţuit propriei dureri, aşa cum trebuia să o facem cu toţii, iar în

dimineaţa de după ce a sosit la noi ne-am mutat în tabără pentru refugiaţi.

Capitolul 10

Drumul care ducea la tabără era de pământ şi îngust. Îmi amintea de drumul din Kocho înainte să fie pavat, iar când am sosit acolo în dimineaţa aceea, am încercat să-mi imaginez că mă duceam de fapt acasă. Dar orice lucru familiar nu făcea decât să-mi arate mai limpede cât de îndepărtată era viaţa mea dinainte şi să-mi sporească tristeţea.

Puteai vedea de la distanţă sutele de case din containere albe ale taberei aşezate pe versanţii joşi din nordul Irakului precum cărămizile într-un zid, fiecare separată de o alee de pământ care era de obicei inundată de apă de ploaie, de la duşuri sau de la bucătăriile improvizate. Tabăra era înconjurată de garduri – pentru siguranţa voastră, ni se spunea –, dar copiii făcuseră deja găuri acolo unde metalul intra în pământ pentru a putea ajunge mai uşor la terenurile de afară, unde jucau fotbal. La intrarea în tabără se aflau nişte containere mai mari ce serveau ca birouri pentru funcţionarii organizaţiilor şi ai guvernului, precum şi o clinică şi o sală de clasă.

Noi ne-am mutat în decembrie, când începea să se facă frig în nordul Irakului, şi, deşi casa construită pe jumătate din Zakho era un adăpost mai bun pentru iarnă, îmi doream să am un loc pe care să-l pot numi al meu. Containerele erau suficient de spaţioase şi noi aveam

câteva lipite unele de altele, unul pe care îl foloseam drept dormitor, unul ca sufragerie şi un al treilea ca bucătărie.

Tabăra nu a făcut faţă uşor la anotimpurile din nordul Irakului. Când a venit iarna, aleile dintre rulote au devenit noroioase, iar noi ne străduiam să nu aducem glodul înăuntru. Aveam apă doar o oră pe zi şi un calorifer pe care îl împărţeam pentru a încerca să încălzim casele din containere. Când nu aveam căldură, aerul rece făcea condens pe pereţi şi apa ni se scurgea pe paturi, aşa că adormeam cu capetele pe perne umede şi ne trezeam în mirosul înţepător de mucegai.

În toată tabăra, oamenii se străduiau să-şi refacă vieţile furate. E reconfortant să faci acelaşi lucru pe care îl făceai acasă, chiar dacă asta înseamnă doar nişte acţiuni mecanice. În Duhok, în tabără, era aceeaşi rutină ca în Sinjar. Femeile găteau şi făceau curat în mod obsesiv, ca şi cum, dacă ar fi făcut-o suficient de bine, ar fi putut fi transportate înapoi în satele lor, şi-ar fi trezit soţii din gropile comune şi ar fi revenit la viaţa de dinainte. În fiecare zi, după ce mopurile erau aranjate în colţ şi toată pâinea era coaptă, faptul că nu aveau o casă şi un soţ la care să se întoarcă se prăvălea din nou asupra lor, şi atunci plângeau, tânguielile lor prelungi zguduind pereţii containerelor. Casele noastre din Kocho fuseseră întotdeauna pline de voci, de copii care se jucau, însă în tabără era linişte. Ne era dor până şi de ciorovăielile rudelor pentru diverse lucruri: certurile acelea ni se derulau în minte precum cea mai frumoasă muzică. Nu aveam cum să ne găsim de lucru sau să mergem la şcoală, aşa că plânsul morţilor şi al celor dispăruţi a devenit slujba noastră.

Pentru bărbaţi, viaţa în tabără era şi mai grea. Nu aveau de lucru şi nu aveau maşini cu care să se ducă la oraş şi să muncească. Soţiile, surorile şi mamele lor erau

în captivitate, iar fraţii şi taţii lor muriseră. Înainte ca fraţii mei să se alăture *peshmerga* sau poliţiei, nu aveam alţi bani în afara subvenţiilor pentru supravieţuitorii genocidului. Acestea erau oferite de guvernul irakian şi de câteva organizaţii umanitare, conduse de organizaţia pentru drepturile yazidiţilor intitulată Yazda, formată imediat după masacrul din Kocho. Yazda, care era dirijată de un grup de yazidiţi împrăştiaţi prin toată lumea care au renunţat la orice activitate din viaţa lor pentru a ajuta victimele genocidului (şi căreia aveam să-mi dedic şi eu viaţa în cele din urmă), devenea rapid principala speranţă a yazidiţilor de pretutindeni. Încă fugeam după mâncare când veneau să ne-o aducă, dar uneori ratam camioanele. Într-o zi se opreau pe o latură a taberei, în altă zi pe cealaltă. Uneori, mâncarea părea putrezită şi ne plângeam că orezul mirosea a gunoi când îl găteai.

Când a venit vara, am decis să mă ocup singură de problemă. M-am dus să lucrez pe un câmp din apropiere, unde fermierul, un kurd, angaja refugiaţi să culeagă pepeni galbeni.

— Dacă munciţi toată ziua, vă dăm masa de seară, ne-a promis el, în afara unui mic salariu, aşa că stăteam până când soarele era aproape de asfinţit, culegând pepenii grei de pe vrejuri.

Când ne-a servit masa însă, aproape că mi-a venit rău. Era orezul rânced din tabără, simplu şi mirosind urât în farfuriile noastre. Îmi venea să plâng fiindcă fermierul ne vedea astfel – credea că, deoarece eram atât de săraci şi trăiam în tabere, ne putea da orice de mâncare, iar noi am fi fost recunoscători.

Suntem oameni! voiam să-i spun. *Am avut case, am avut o viaţă bună. Nu suntem nişte nimicuri*. Dar am tăcut şi am mâncat ce am putut din orezul acela scârbos.

Pe câmp însă deveneam tot mai furioasă. *Azi îmi termin treaba*, mă gândeam. *Dar mâine în niciun caz nu mai vin să lucrez pentru omul ăsta.* Unii dintre ceilalţi muncitori au început să vorbească despre ISIS. Pentru refugiaţii care fugiseră din sate înainte să vină teroriştii, noi, cei care fuseserăm capturaţi, eram o curiozitate şi ne puneau mereu întrebări despre cum era viaţa sub conducerea ISIS, ca şi cum urmăreau intriga unui film de acţiune.

Fermierul a venit în urma noastră.

— Care dintre voi a venit de la *Daesh*? a întrebat el, iar ceilalţi au arătat spre mine.

M-am oprit din lucru. M-am gândit că o să spună că îi pare rău pentru cum ne-a tratat, că, dacă ar fi ştiut că sunt supravieţuitori ISIS în tabără, ar fi fost mai amabil cu noi. În schimb, a vrut să vorbim despre cât de grozavă era *peshmerga*.

— O, *Daesh* o să fie terminat, a zis el. Ştiţi cum se descurcă *peshmerga*. A făcut o treabă bună şi am pierdut o grămadă de oameni din *peshmerga* ca să eliberăm mare parte din Irak.

— Ştiţi cât am pierdut noi? nu m-am putut abţine să nu-i spun. Mii de oameni dintre ai noştri au murit. Şi-au pierdut vieţile pentru că *peshmerga* a ales să se retragă.

Fermierul a tăcut şi s-a îndepărtat, iar un yazidit tânăr s-a întors supărat către mine.

— Te rog să nu mai spui aşa ceva, mi-a zis el. Doar vezi-ţi de treabă.

Când s-a terminat ziua şi m-am dus să-i spun yazidítului responsabil că nu mai vreau să lucrez pentru fermier, s-a uitat furios la mine.

— Fermierul ne-a spus tuturor să nu ne mai întoarcem, a zis el.

M-am simţit foarte vinovată că din cauza celor spuse de mine toată lumea şi-a pierdut locul de muncă. Însă în curând a devenit o poveste amuzantă, care s-a răspândit în tabără. După ce am plecat şi am început să-mi spun povestea în afara Irakului, un prieten a vizitat tabăra şi s-a plâns unora dintre prietenii mei de acolo că eram prea blândă cu *peshmerga*.

— Nadia ar trebui să spună lumii întregi ce ne-a făcut! a zis el, iar unul dintre yazidiţi a început să râdă.

— A spus asta de la început, şi ne-au dat afară pe toţi din cauza asta!

Dimal a ajuns în tabără la patru dimineaţa pe 1 ianuarie 2015. Încă mă mai tachinează că dormeam când a sosit – „Nu-mi vine să cred că ai putut să adormi în timp ce eu mă luptam pentru viaţa mea!”, spune ea –, dar eu am strâns-o tare în braţe.

— Am stat trează până la patru dimineaţa, i-am spus. Ai întârziat!

Chiar am stat trează cât de mult am putut, până în momentul în care m-a biruit somnul, iar când m-am trezit, sora mea mai mare stătea la capul patului meu. Fugise ore în şir de-a lungul graniţei cu Turcia şi Siria, iar picioarele îi sângerau unde se zgâriaseră în gardul de sârmă ghimpată de la frontieră. Desigur, putea fi mai rău: putea fi descoperită şi împuşcată de o patrulă de la frontieră sau putea să calce pe o mină terestră.

Faptul că o aveam din nou alături pe Dimal era ca şi cum o rană uriaşă s-ar fi vindecat. Dar nu eram fericite. Ne-am îmbrăţişat şi am plâns până la zece dimineaţa, apoi ea a întâmpinat şirul de oaspeţi care venise să plângă împreună cu ea. Nu am apucat să vorbim despre nimeni altcineva până în dimineaţa următoare. Aceasta a fost cea mai grea clipă a întoarcerii lui Dimal – când ne-am trezit în

dimineaţa aceea pe saltelele puse una lângă alta şi am auzit-o întrebând, răguşită de atâta plâns:

— Nadia, unde e restul familiei?

Mai târziu în aceeaşi lună a reuşit să scape şi Adkee. Eram înnebuniţi de griji – primiserăm foarte puţine informaţii despre ce i se întâmplase. Cu câteva săptămâni înainte, o femeie fugise din Siria şi ajunsese în tabără. Ea ne-a spus că fusese cu Adkee în Siria. Nerăbdători să primim amănunte, am implorat-o să ne spună tot ce ştia.

— Au crezut că Adkee e mamă, ne-a spus ea, aşa că au aşteptat până să pună mâna pe ea.

Pe Adkee nu o interesa decât să-l ţină pe nepotul nostru, Miran, în siguranţă.

— Mi-a spus că, dacă îi promit că am grijă de Miran, se sinucide, ne-a zis femeia. I-am spus să aibă răbdare, că o să scăpăm de acolo într-o zi, dar era foarte tulburată.

După ce am auzit asta, ne-am temut de ce era mai rău în cazul lui Adkee. Am început să-i plângem pe ea, sora mea curajoasă care ţipase la bărbaţii care i-au spus că nu poate să înveţe să conducă, şi pe nepotul nostru drag. Apoi, din senin, Adkee l-a sunat pe Hezni.

— Sunt în Afrin! ne-a spus fratele meu, euforic.

Afrin se află în Siria condusă de kurzi şi nu făcea parte din teritoriile ISIS. Era apărat de kurzii din Siria şi m-am gândit că, dacă luptătorii aceia îi ajutaseră pe yazidiţi să fugă de pe munte, aveau s-o ajute cu siguranţă şi pe sora mea.

Adkee şi Miran au fugit din Raqqa şi au fost adăpostiţi de un păstor arab şi familia lui. Au stat cu ei o lună şi două zile, timp în care au încercat să găsească cea mai sigură cale de a o scoate de pe teritoriul ISIS. Fiica păstorului era logodită cu un bărbat din Afrin, iar familia a aşteptat până în ziua nunţii, când ar fi avut o explicaţie bună pentru faptul că călătoreau cu toţii spre nord. Mai târziu, Hezni

ne-a zis că ştiuse că Adkee fusese cu familia păstorului, dar nu ne-a spus nimic ca să nu ne facem speranţe.

La două zile după acel prim telefon din Afrin, Adkee a sosit în tabără împreună cu Miran. De data asta am aşteptat până la şase dimineaţa împreună cu Dimal. Eram îngrozite la gândul că trebuia să-i spunem lui Adkee ce s-a întâmplat cu toţi ceilalţi – cei despre care ştiam că muriseră şi cei care erau dispăruţi –, dar nu a fost nevoie să o facem. Şi-a dat seama singură cumva şi şi-a început traiul în lumea noastră mică şi îndurerată.

A fost un miracol că surorile mele au scăpat. În cei trei ani de când a sosit ISIS prima dată în Sinjar, yazidiţii au scăpat de sclavie în moduri extraordinare. Unii au fost ajutaţi de localnici înţelegători, cum a fost cazul meu, în timp ce rudele altora sau guvernul au plătit sume de bani, uneori imense, unor călăuze sau direct membrilor ISIS, răscumpărând fetele de la aceştia. Salvarea fiecărei fete costa circa cinci mii de dolari, din care cea mai mare parte – ceea ce Hezni descria drept „preţul unei maşini noi” – se ducea la şeful operaţiunii, care îşi folosea contactele din Irakul sunnit şi kurd pentru a coordona salvarea. Banii erau împărţiţi între numeroşii intermediari – şoferi, contrabandişti, falsificatori de acte – de care era nevoie pentru a elibera o singură fată.

Fiecare poveste de salvare este incredibilă. O fată din Kocho a fost dusă la Raqqa, capitala ISIS din Siria, unde a fost ţinută împreună cu un grup mare de femei într-un salon de nunţi pentru a aştepta să fie dată. Disperată, a încercat să dea foc cu o brichetă la o canistră de propan şi să incendieze salonul, dar a fost descoperită înainte să reuşească. Apoi s-a forţat să vomite, iar când un combatant ISIS i-a spus să iasă, ea şi cu un grup de fete au fugit pe câmpurile întunecate din jurul salonului. În cele din urmă au fost predate de un fermier care le-a văzut, dar

au avut noroc. Câteva săptămâni mai târziu, soţia bărbatului care a cumpărat-o a ajutat la organizarea salvării ei din Siria. La scurt timp, soţia a murit de apendicită; se pare că nu era niciun chirurg în ISIS capabil să o salveze.

Jilan a stat în captivitate mai bine de doi ani înainte ca Hezni să o poată salva cu cel mai elaborat şi riscant plan de care am auzit până acum. Soţia cumpărătorului lui Jilan se săturase de abuzurile săvârşite de soţul ei asupra fetelor yazidite, aşa că l-a sunat pe Hezni, oferindu-şi ajutorul. Soţul ei era un membru de rang înalt al ISIS şi o ţintă a coaliţiei anti-ISIS, care viza atacarea califatului.

— Va trebui să faci ca soţul tău să fie ucis, i-a spus Hezni. E singura cale.

Ea a fost de acord.

Hezni a pus-o pe soţie în legătură cu un comandant kurd care lucra cu americanii pentru a lovi ţintele ISIS.

— Spune-i când pleacă soţul tău de acasă, a instruit-o Hezni, iar în ziua următoare maşina combatantului a fost lovită într-un raid aerian.

La început, soţia nu l-a crezut pe Hezni când i-a spus că soţul ei era mort.

— Atunci de ce nu vorbeşte nimeni despre asta? a zis ea.

Se temea că soţul ei scăpase şi va descoperi ce făcea. Voia să-i vadă cadavrul.

— E prea distrus, i-a spus Hezni. Maşina practic s-a topit de tot.

Acum, femeile trebuiau să aştepte instrucţiuni suplimentare şi nu aveau la dispoziţie decât o perioadă foarte scurtă în care să o scoată pe Jilan în siguranţă. După două sau trei zile s-a confirmat decesul combatantului, iar alţi membri ISIS au venit acasă să o ia pe Jilan şi să o ducă la un alt stăpân. Când au bătut la uşă, le-a deschis soţia.

— *Sabiyya* noastră se afla în maşină cu soţul meu, le-a spus ea, încercând să-şi controleze glasul. Şi ea a murit.

Mulţumiţi, luptătorii au plecat, iar Jilan şi soţia au fost transportate la un avanpost al armatei irakiene şi, în cele din urmă, în Kurdistan. La câteva ore după ce au plecat, şi casa lor a fost bombardată.

— Din punctul de vedere al *Daesh*, au murit cu toţii, mi-a spus Hezni.

Altele nu au fost la fel de norocoase. Am aflat că s-a găsit o groapă comună în Solagh în decembrie 2015, la câteva luni după ce am plecat din tabăra pentru refugiaţi şi m-am mutat în Germania împreună cu Dimal, în cadrul unui program guvernamental german de ajutorare a victimelor yazidite ale sclaviei ISIS. Dimineaţa devreme m-am uitat pe telefon. Era plin de mesaje de la Adkee şi Hezni. Mă sunau adesea pentru a-mi da veşti despre membrii familiei care încă se mai aflau acolo, mai ales despre Saeed, care îşi îndeplinise dorinţa şi lupta în Sinjar cu o unitate yazidită nou-formată a *peshmerga* PDK.

— Saeed e aproape de Solagh, mi-a spus Adkee când am sunat-o. Curând o să ştim ce s-a întâmplat acolo.

Dimal şi cu mine trebuia să mergem la ora de germană în ziua aceea, dar nu ne puteam mişca. Toată ziua am stat în apartament aşteptând veşti. Am luat legătura cu un jurnalist kurd care relata lupta de recâştigare a oraşului Solagh, iar ţinând legătura cu el, Saeed şi Adkee, telefonul meu a sunat aproape toată ziua. În afară de faptul că urmăream telefonul, Dimal şi cu mine ne rugam ca mama să fie găsită în viaţă.

La un moment dat în după-amiaza aceea a sunat jurnalistul. Vorbea pe un ton scăzut şi am ştiut imediat că avea veşti proaste.

— Am găsit o groapă comună, a zis el. E aproape de institut şi se pare că sunt circa optzeci de cadavre, femei.

L-am ascultat şi am lăsat telefonul jos. Nu suportam ideea să fiu eu cea care să-i spună lui Dimal sau să-i sune pe Adkee ori pe Hezni şi să le spună că mama noastră, care supravieţuise atâtor lucruri atâţia ani, era moartă. Îmi tremurau mâinile. Apoi a bâzâit telefonul lui Dimal; avea un mesaj de la familia noastră. Toată lumea striga.

Nu mă puteam mişca. L-am sunat pe Saeed, iar el a plâns imediat ce mi-a auzit vocea.

— Nimic din munca mea de aici n-a contat, a zis el. Lupt de un an şi n-am găsit nimic, pe nimeni.

L-am rugat pe Hezni să mă lase să mă întorc în tabără pentru înmormântare, dar a refuzat.

— Nu avem corpul ei, a spus el. Armata încă se află la Solagh. Chiar dacă ai veni, nu te-ar lăsa nici să te apropii de mormânt. Nu e sigur să vii aici.

Deja începusem munca mea de activistă, iar ISIS mă ameninţa zi de zi.

După ce moartea mamei a fost confirmată, m-am agăţat de speranţa că nepoata şi cea mai bună prietenă a mea, Kathrine, care era atât de bună şi de iubită de toată lumea care o cunoştea, va reuşi să fugă şi vom fi din nou împreună. Aveam nevoie de ea alături de mine dacă trebuia să trăiesc tot restul vieţii fără mama. Hezni, care o iubea pe fiica fratelui său ca pe propriul copil, se străduia de luni de zile să găsească o cale de a o recupera pe Kathrine în siguranţă şi nu reuşea. Kathrine încercase să fugă de multe ori – din Hamdaniya şi din Mosul –, dar eşuase de fiecare dată. Hezni păstra în telefon un mesaj vocal de la ea. În el, Kathrine îl roagă pe fratele meu: „De data asta, te rog, salvează-mă. Nu-i lăsa să mă ţină – salvează-mă de data asta”. Hezni îl asculta şi plângea, jurând că o să încerce.

În 2015 am reuşit să avansăm. Hezni a primit un telefon de la un gunoier dintr-un orăşel de lângă Kirkuk, care era o fortăreaţă a ISIS încă de la începutul războiului.

— Strângeam gunoiul de la o casă aparţinându-i doctorului Islam, i-a spus el fratelui meu. A ieşit o fată pe nume Kathrine. M-a rugat să vă sun ca să vă spun că trăieşte.

Gunoierul se temea că ISIS va afla că a dat acel telefon şi i-a spus lui Hezni să nu-l mai contacteze.

— N-o să mă mai întorc la casa aia, a spus el.

Evadarea avea să fie extrem de dificilă. Oraşul adăposteşte cel puţin o sută de mii de arabi sunniţi, iar doctorul Islam avea acum o funcţie înaltă în ISIS. Dar Hezni ştia pe cineva în oraş şi, folosind aplicaţia de mesagerie Telegram, a putut să ia legătura cu Kathrine. Persoana de contact i-a spus lui Kathrine să se ducă la un spital.

— E o farmacie în apropiere, a zis el. O să fiu înăuntru şi o să ţin în mână un dosar galben. Când mă vezi, nu vorbi cu mine, doar du-te înapoi la casa unde eşti ţinută captivă, iar eu o să te urmăresc să văd unde mergi, ca să ştiu unde se află casa.

Kathrine a fost de acord. Aproape ajunsese la spital, când acesta a fost lovit într-un raid aerian şi a fost atât de îngrozită, încât s-a întors imediat acasă fără să se întâlnească cu persoana de contact.

Apoi, Hezni a încercat să ia legătura cu ea prin nişte arabi care nu susţineau ISIS şi care erau izolaţi în acelaşi oraş. Aceştia aveau o casă într-un sat din apropiere, la care puteau ajunge fără să fie opriţi la punctele de control majore, şi au acceptat să o ascundă acolo pe Kathrine. Prin ei, Hezni a putut să primească şi să-i trimită mesaje lui Kathrine, care a spus că, după raidul aerian asupra spitalului, se mutaseră într-o altă casă din oraş. I-a descris casa noii persoane de contact, care şi-a dus apoi soţia în

cartierul respectiv şi au început să bată pe la uşi, spunând că vor să închirieze o casă în zonă. Când a bătut la uşa casei unde era ţinută Kathrine, i-a deschis o altă *sabiyya*. Era Almas, o fată de nouă ani din Kocho. În spatele ei le putea vedea pe nepoata mea şi pe Lamia, sora prietenei mele Walaa. Toate trei erau ţinute captive de doctorul Islam.

— Mâine-dimineaţă, dacă nu sunt luptători în casă, atârnă o pătură la fereastră, i-a şoptit persoana de contact lui Kathrine. După nouă şi jumătate, dacă văd pătura, o să ştiu că e sigur să mă întorc.

Kathrine se temea, dar a fost de acord.

În dimineaţa aceea, el a condus încet pe lângă casă. La fereastră era atârnată o pătură, iar el a ieşit din maşină şi a bătut la uşă. Cele trei *sabaya* yazidite – Kathrine, Lamia şi Almas – au fugit din casă şi au urcat în maşina lui. După ce fetele au ajuns în siguranţă în satul vecin, bărbatul l-a sunat pe Hezni, care i-a trimis nişte bani.

Trei zile mai târziu, Hezni a găsit nişte călăuze care, în schimbul a zece mii de dolari, erau dispuse să le ducă pe cele trei fete şi pe familia de arabi care le ajutase într-un loc sigur. Dar, fără acte, trebuiau să treacă graniţa kurdă noaptea.

— Le ducem până la râu, i-au spus călăuzele lui Hezni. După aceea o să vi le aducă altcineva.

La miezul nopţii, prima călăuză l-a sunat pe Hezni şi i-a spus că făcuse transferul. Familia mea s-a pregătit de sosirea lui Kathrine în tabără.

Hezni a stat lângă telefon toată noaptea, aşteptând apelul care avea să-i spună că acum Kathrine era pe teritoriu kurd. Era disperat să o vadă. Dar telefonul nu a sunat în noaptea aceea. În schimb, a doua zi în jurul orei unu şi jumătate după prânz, un bărbat kurd a sunat şi a

întrebat dacă Kathrine, Lamia şi Almas erau dintre ai noştri.

— Unde sunt? a întrebat Hezni.

— Lamia e grav rănită, i-a spus bărbatul lui Hezni.

Călcaseră pe un dispozitiv exploziv improvizat în timp ce încercau să intre în Kurdistan şi le explodase sub picioare. Mare parte din corpul Lamiei era acoperit cu arsuri de gradul trei.

— Dumnezeu să le odihnească în pace pe celelalte două, ele s-au prăpădit, a încheiat el.

Hezni a scăpat telefonul din mână. Parcă ar fi fost împuşcat.

Eu deja plecasem din Irak când s-a întâmplat asta. Hezni m-a sunat după ce au ajuns la casa primei călăuze şi mi-a zis că nepoata mea era în siguranţă. Eram euforică la gândul că aveam s-o văd din nou pe Kathrine, dar în noaptea aceea am avut un vis înfiorător. Am visat că l-am văzut pe vărul meu Sulaiman stând lângă unul dintre generatoarele care furnizau electricitate în Kocho. În vis mergeam cu fratele meu Massoud şi cu mama mea, iar când ne-am apropiat de Sulaiman am văzut că era mort şi că animalele îi mâncau corpul. M-am trezit transpirată, iar de dimineaţă l-am sunat pe Hezni.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat, iar el mi-a spus.

De data aceasta, Hezni a fost de acord să mă întorc în Irak pentru înmormântare. Am sosit la patru dimineaţa la aeroportul din Erbil şi ne-am dus mai întâi să o vedem pe Lamia la spital. Nu putea vorbi, avea faţa prea arsă. Apoi am mers la Kirkuk să ne întâlnim cu familia de arabi care le ajutase pe Kathrine şi pe celelalte fete să fugă. Am vrut să găsim corpul lui Kathrine ca să o îngropăm cum se cuvine, după tradiţia yazidită, dar familia nu ne-a putut ajuta.

— Când au călcat pe bombă, ea şi Almas au murit imediat, ne-au spus ei. Am dus-o pe Lamia la spital, dar nu am putut lua şi corpurile. Sunt la ISIS acum.

Hezni nu putea fi consolat. Simţea că o dezamăgise pe nepoata sa. Încă îi mai ascultă mesajul vocal rugător, făcându-şi rău singur. „Salvează-mă de data asta”, spune ea. Îmi pot imagina chipul plin de speranţă al lui Kathrine când îl aud, dar şi chipul înlăcrimat al lui Hezni.

Am mers cu maşina la tabăra pentru refugiaţi. Arăta la fel ca atunci când m-am mutat acolo prima dată cu fraţii mei, cu aproape doi ani în urmă, deşi oamenii îşi făcuseră containerele să arate mai mult a case, agăţând prelate pentru a crea spaţii umbrite la exterior şi decorând interiorul cu fotografii de familie. Unii oameni aveau locuri de muncă acum şi erau mai multe maşini parcate între casele din containere.

Pe măsură ce ne apropiam, le vedeam pe Adkee, pe surorile mele vitrege şi pe mătuşile mele stând împreună afară. Îşi smulgeau părul şi ridicau mâinile spre cer, rugându-se şi plângând. Mama lui Kathrine, Asmar, plânsese atât de tare, încât medicul s-a temut că va orbi. Am auzit cântecul funerar încă dinainte să intrăm pe porţile taberei, iar când am ajuns la containerul familiei mele, m-am alăturat lor, mergând în cerc împreună cu surorile mele, bătându-mi pieptul şi bocind. Simţeam cum toate rănile captivităţii şi fugii mele se deschid din nou. Nu-mi venea să cred că nu aveam să le mai văd niciodată pe Kathrine sau pe mama. Atunci a fost clipa când am ştiut că familia mea era cu adevărat distrusă.

Capitolul 11

Yazidiţii cred că Melek Taus a venit prima dată pe pământ pentru a crea o legătură între oameni şi Dumnezeu într-o vale frumoasă din nordul Irakului, pe nume Lalish. Cât de des putem, călătorim acolo ca să ne rugăm şi să refacem legătura cu Dumnezeu şi cu Îngerul Lui. Lalish e un loc izolat şi liniştit; pentru a ajunge acolo, mergi cu maşina pe un drum îngust care şerpuieşte printr-o vale verde, pe lângă acoperişurile conice ale unor morminte şi temple mai mici, şi urci un deal către sat. În timpul unor sărbători importante, cum e Anul Nou, drumul e plin de yazidiţii care vin în pelerinaj, iar centrul e ca un festival. În alte perioade ale anului e liniştit, cu doar câţiva yazidiţi care se roagă în templele slab luminate.

Lalish trebuie păstrat imaculat. Vizitatorii trebuie să-şi scoată pantofii şi să meargă desculţi chiar şi pe străzi, iar în fiecare zi un grup de voluntari ajută la întreţinerea templelor şi a terenurilor acestora. Mătură curţile şi curăţă copacii sacri, spală aleile şi de câteva ori pe zi se plimbă prin templele întunecate de piatră pentru a aprinde lămpile cu ulei cu miros dulceag, obţinut din măslinii din Lalish.

Noi sărutăm cadrul uşilor templelor înainte să intrăm, atenţi să nu călcăm pe prag, pe care îl sărutăm de asemenea, iar înăuntru facem noduri pe panglici de mătase colorată, fiecare nod reprezentând o dorinţă şi o rugăciune. La ocaziile religioase importante, Baba Sheikh merge în vizită la Lalish pentru a-i aştepta pe pelerini în templul principal, unde se roagă împreună cu ei şi îi binecuvântează. Templul acela este mormântul lui Sheikh Adi, un bărbat care a răspândit credinţa yazidită în secolul al XII-lea şi care este unul dintre cele mai sfinte personaje ale noastre. Izvorul Alb curge prin Lalish. Noi ne botezăm afară, unde izvorul se strânge în bazine de marmură. Iar în peşterile umede şi întunecate de sub mormântul lui Sheikh

Adi, unde condensul se scurge pe pereţii aspri, ne stropim cu apă în timp ce ne rugăm în locul unde izvorul se ramifică şi se sfârşeşte.

Cea mai bună perioadă pentru a merge în pelerinaj acolo este în aprilie, în jurul Anului Nou yazidit, când se schimbă anotimpurile şi ploile noi umplu Izvorul Alb cel sfânt. În aprilie, pietrele sunt suficient de răcoroase sub tălpi încât să ne ţină alerţi, iar apa e suficient de rece încât să ne trezească. Valea e proaspătă şi frumoasă, înnoindu-se din nou.

Lalish se află la patru ore de mers cu maşina din Kocho, iar călătoria până acolo – plata benzinei şi a mâncării şi faptul că oamenii erau luaţi de la munca câmpului, ca să nu mai vorbim de animalele pe care le sacrificau multe familii – era prea scumpă ca să o facem des, dar eu visam frecvent că mă duceam. Casa noastră era plină cu fotografii din Lalish, iar la televizor puteai urmări programe despre vale şi despre şeicii sfinţi care locuiau acolo şi îi puteai privi pe pelerini dansând laolaltă. Spre deosebire de Kocho, Lalish e plin de apă, iar apa aceea hrăneşte copacii şi florile care colorează valea. Templele sunt din piatră străveche şi decorate cu simboluri preluate din poveştile noastre. Mai mult, în Lalish Melek Taus a avut primul contact cu pământul şi le-a dat fiinţelor omeneşti un scop şi o legătură cu Dumnezeu. Deşi ne putem ruga oriunde, rugăciunile din templele din Lalish sunt cele mai pline de însemnătate.

Când aveam şaisprezece ani, m-am dus în Lalish ca să fiu botezată. Abia aşteptam să vină ziua aceea, iar în săptămânile dinainte am ascultat fiecare cuvânt pe care îl spunea mama. Ne spunea să fim respectuoşi cu ceilalţi pelerini şi cu fiecare obiect din vale şi să nu purtăm niciodată pantofi sau să facem mizerie.

— Nu scuipaţi, nu înjuraţi, nu vă purtaţi urât, ne-a atenţionat ea. Nu călcaţi pe pragul templelor. Pe acelea le sărutaţi.

Chiar şi Saeed cel obraznic a ascultat cu atenţie instrucţiunile ei.

— Aici o să fii botezată, mi-a spus mama, arătându-mi o fotografie cu un bazin de piatră săpat în pământ, unde un firicel de apă dulce din Izvorul Alb curgea în panglici în josul drumului principal. Iar aici o să te rogi pentru familia ta.

Nu am simţit niciodată că ar fi ceva în neregulă cu mine fiindcă nu eram încă botezată la şaisprezece ani; asta nu însemna că încă nu eram o yazidită „adevărată”. Eram săraci, aşa că Dumnezeu nu avea să ne judece fiindcă fuseserăm nevoiţi să amânăm călătoria. Dar eram încântată că în sfârşit se întâmpla.

Am fost botezată în Izvorul Alb împreună cu câţiva dintre fraţii mei, băieţi şi fete. O femeie, unul dintre paznicii din Lalish, a scufundat un castron mic de aluminiu în izvor şi mi-a turnat apa rece pe cap, lăsându-mă apoi să mă stropesc cu apă pe faţă şi pe cap în timp ce mă rugam. După aceea, femeia mi-a înfăşurat capul într-o pânză, iar eu am pus nişte bani, o ofrandă, pe o piatră din apropiere. Kathrine a fost botezată în acelaşi timp.

— Nu am să Te dezamăgesc, i-am şoptit lui Dumnezeu. Nu am să dau înapoi. Am să merg înainte şi am să rămân pe această cale.

Când ISIS a venit în Sinjar, ne-am temut cu toţii de ce s-ar putea întâmpla cu Lalish. Ne temeam că ne vor distruge templele, aşa cum făcuseră cu multe altele. Yazidiţii care fugeau de ISIS s-au adăpostit în oraşul sfânt, păziţi de servitorii templelor şi de rugăciunile lui Baba Sheikh şi Baba Chawish. Yazidiţii care şi-au părăsit casele pentru valea sfântă erau tensionaţi, distruşi psihic şi

epuizaţi fizic de masacre. Erau siguri că din clipă în clipă ISIS avea să dea năvală în temple.

Într-o zi, unul dintre aceşti yazidiţi fugari, un tată tânăr, stătea la intrarea în curtea templului împreună cu fiul său. Nu dormise: nu se putea gândi decât la oamenii care muriseră şi la femeile care fuseseră răpite. Povara acestor amintiri era teribilă. A scos pistolul de la curea şi, înainte să-l poată opri cineva, s-a împuşcat, chiar acolo, la intrarea în templu, lângă fiul său. Auzind împuşcătura şi presupunând că era ISIS, yazidiţii care locuiau acolo au început să fugă în regiunea Kurdistan. Numai servitorii şi Baba Chawish au rămas acolo, să spele sângele mortului, să-l îngroape şi să aştepte ce avea să urmeze. Erau pregătiţi să moară dacă venea ISIS.

— Ce am eu dacă locul ăsta o să fie distrus? a spus Baba Chawish.

Dar teroriştii nu au ajuns niciodată în vale. Dumnezeu a apărat-o.

După masacre, pe măsură ce femeile scăpau treptat din captivitate, ne întrebam cum avea să fi următoarea noastră călătorie spre Lalish. Aveam nevoie de temple şi de alinarea pe care o ofereau, dar la început nimeni nu era sigur cum vor fi tratate *sabaya* eliberate de bărbaţii sfinţi care trăiau acolo. Ne convertiserăm la islam şi cele mai multe dintre noi îşi pierduseră virginitatea. Poate că nu conta că aceste lucruri se întâmplaseră împotriva voinţei noastre. Crescuserăm ştiind că pentru aceste păcate puteai fi alungat din societatea yazidită.

Nu ar fi trebuit să ne subestimăm liderii religioşi. La sfârşitul lui august, când şocul masacrelor era încă proaspăt, au ţinut întruniri, încercând să stabilească cel mai bun răspuns. Au ajuns rapid la o decizie. Fostele *sabaya*, au anunţat ei, vor fi primite înapoi în societate, fără să fie judecate pentru ce li s-a întâmplat. Nu trebuia

să fim considerate musulmane fiindcă religia ne fusese impusă, iar pentru că fuseserăm violate, eram victime, nu femei stricate. Baba Sheikh s-a întâlnit personal cu supravieţuitoarele eliberate, oferindu-le îndrumare şi asigurându-le că puteau rămâne yazidite, iar apoi, în septembrie, liderii noştri religioşi au scris o declaraţie oficială, spunându-le tuturor yazidiţilor că nu era vina noastră pentru ceea ce ni se întâmplase şi că, dacă aveau credinţă, trebuiau să primească *sabaya* în comunitate cu braţele deschise. Nu mi-am iubit niciodată comunitatea mai mult decât în acea clipă de compasiune.

Însă nimic din ce spunea sau făcea Baba Sheikh nu ne putea face să ne simţim din nou complet normale. Toate ne simţeam distruse. Femeile au făcut eforturi uriaşe pentru a se purifica. Multe *sabaya* s-au supus unor operaţii de „revirginizare”, reparându-şi himenul în speranţa că aveau să şteargă amintirea şi stigmatul violului. În tabără câţiva doctori care tratau supravieţuitoarele ne-au oferit acest serviciu, spunându-ne nonşalant să „venim la tratament”, de parcă ar fi fost un control de rutină.

— Nu durează decât douăzeci de minute, ne spuneau ei.

Eram curioasă, aşa că m-am dus cu nişte fete la clinică.

— Dacă vă vreţi virginitatea înapoi, e o procedură simplă, au spus doctorii.

Unele dintre fetele pe care le cunoşteam au decis să o facă, dar eu am spus nu. Cum putea o „procedură simplă” să şteargă momentele când Hajji Salman m-a violat sau când le-a permis gardienilor să mă violeze drept pedeapsă pentru că am încercat să fug? Urmările acelor atacuri nu afectau o singură parte a corpului, nu afectau nici măcar doar corpul şi nu puteau fi înlăturate printr-o operaţie. Înţelegeam însă de ce o făceau alte fete. Eram disperate

după orice fel de consolare, iar dacă asta le ajuta să-şi imagineze un viitor normal în care erau măritate şi aveau o familie, atunci mă bucuram pentru ele.

Îmi era greu să mă gândesc la viitorul meu. Când eram tânără în Kocho, lumea mea era mică şi plină de iubire. Nu trebuia să-mi fac griji decât din pricina familiei mele şi totul îmi spunea că lucrurile mergeau înspre bine pentru noi toţi. Acum, chiar dacă toate supravieţuiam şi ne străduiam să ne revenim, unde erau băieţii yazidiţi care să ne ia de neveste? Erau în gropi comune din Sinjar. Toată societatea noastră fusese aproape distrusă, iar fetele yazidite aveau să aibă vieţi foarte diferite de cele imaginate în copilărie. Nu căutam fericirea, voiam doar să supravieţuim şi, dacă puteam, să facem ceva însemnat cu vieţile care ne fuseseră cruţate atât de aleatoriu.

La câteva luni după ce m-am instalat în tabăra pentru refugiaţi, am fost abordată de activişti, iar o femeie mi-a cerut *abaya*.

— Strângem dovezi ale genocidului, a spus ea. Într-o zi vreau să deschid un muzeu.

Alta, după ce mi-a ascultat povestea, m-a întrebat dacă aş fi de acord să merg în Marea Britanie, pentru a le spune oficialilor ce s-a întâmplat cu mine. Am acceptat, neştiind cât avea să-mi schimbe viaţa acea călătorie.

Ultimele câteva luni în tabără le-am petrecut pregătindu-mă să plec în Germania. Dimal şi cu mine emigram, dar Adkee a refuzat.

— N-o să plec niciodată din Irak, ne-a spus ea.

Era întotdeauna încăpăţânată, iar eu o invidiam. Germania ne promitea siguranţă, şcoală, o viaţă nouă. Dar Irakul avea să fie întotdeauna acasă.

Am făcut teancuri de documente ca să ne pregătim pentru mutare şi am mers la Bagdad ca să ne facem paşapoarte. Era prima dată când mergeam în capitala

Irakului şi prima dată când zburam cu avionul. Am stat acolo douăsprezece zile, mergând în fiecare zi la câte un alt birou – să mi se ia amprentele, să mi se facă fotografii, să mă vaccinez împotriva a tot felul de boli ciudate. Mi se părea o procedură nesfârşită, iar apoi, într-o zi din septembrie, ni s-a spus că e aproape timpul să plecăm.

Ne-au dus la Erbil şi ne-au dat fiecăreia nişte bani să ne cumpărăm haine. Dimal şi cu mine am plâns, luându-ne rămas-bun de la toţi cei din tabără, mai ales de la Adkee. M-am gândit la Hezni, care încercase să intre pe ascuns în Germania acum atât de mulţi ani, gândindu-se că, dacă va câştiga bani – bani adevăraţi, aşa cum poţi să faci în Europa –, familia lui Jilan nu ar fi avut de ales şi ar fi trebuit să-i lase să se căsătorească. A fost trimis înapoi şi iată-mă pe mine cu un bilet plătit de guvern. Să plec a fost cel mai greu lucru pe care l-am făcut vreodată.

Înainte să mergem în Germania, ne-am dus la Lalish. Zeci de foste *sabaya* inundau străzile satului sfânt, plângând şi rugându-se, îmbrăcate în negrul doliului. Dimal şi cu mine am sărutat cadrul uşii de la templul lui Sheikh Adi şi am făcut noduri în panglicile de mătase colorată, fiecare nod fiind o rugăciune: pentru întoarcerea în siguranţă a tuturor celor care mai trăiau; pentru fericire în viaţa de apoi a celor care muriseră, precum mama; pentru eliberarea satului Kocho; şi pentru ca ISIS să dea socoteală pentru ce ne-a făcut. Ne-am stropit pe faţă cu apa răcoroasă a Izvorului Alb şi ne-am rugat la Melek Taus cu mai multă ardoare ca oricând.

Era senin în Lalish în ziua aceea şi, în timp ce noi eram acolo, Baba Chawish a ieşit să întâmpine grupul. Bărbatul sfânt e înalt şi uscăţiv, cu o barbă lungă şi ochi blânzi şi iscoditori, care îi fac pe oameni să se deschidă în prezenţa lui. În timp ce stătea cu picioarele îndoite sub el în curtea mormântului lui Sheikh Adi, veşmintele sale albe fluturau

în bătaia vântului, iar fumul gros de la tutunul verde cu care îşi umpluse pipa de lemn plutea peste mulţimea mare de femei care s-au dus să-l salute.

Am îngenuncheat în faţa lui, apoi el ne-a sărutat pe cap şi ne-a pus întrebări.

— Ce vi s-a întâmplat? voia să ştie, iar noi i-am spus că am fost capturate de ISIS, dar am fugit, iar acum eram în drum spre Germania.

— Bun, a spus el pe un ton blând şi trist.

Era dureros să vadă atâtea yazidite părăsindu-şi pământurile natale din Irak. Comunitatea se rărea sub ochii săi, dar el ştia că trebuie să mergem mai departe.

Ne-a pus şi alte întrebări. De unde sunteţi? Cât timp aţi stat la ISIS? Cum era tabăra? Iar apoi, la sfârşit, când pipa îi era aproape goală şi soarele coborâse pe cer, s-a întors către noi şi a întrebat simplu:

— Pe cine aţi pierdut?

Apoi a stat şi a ascultat cu atenţie în timp ce fiecare dintre femei, chiar şi cele care fuseseră prea timide ca să vorbească înainte, a recitat numele rudelor şi prietenilor, vecinilor, copiilor şi părinţilor, numele morţilor şi ale dispăruţilor. Răspunsurile lor parcă au durat ore întregi. Pe măsură ce aerul se răcea şi piatra zidurilor templelor se întuneca în lumina tot mai slabă, numele yazidite erau enumerate într-un cor fără sfârşit, ridicându-se la ceruri unde le putea auzi Dumnezeu, iar când a fost rândul meu am spus: Jalo, Pise, Massoud, Khairy şi Elias, fraţii mei. Malik şi Hani, nepoţii mei. Mona, Jilan şi Smaher, soţiile fraţilor mei. Kathrine şi Nisreen, nepoatele mele. Hajji, fratele meu vitreg. Atâţia care au fost prinşi şi au fugit. Tatăl meu care nu era în viaţă să ne salveze. Mama mea, Shami, oriunde ar fi ea.

Epilog

În noiembrie 2015, la un an şi trei luni după ce ISIS a ajuns în Kocho, am plecat din Germania în Elveţia pentru a vorbi în cadrul unui forum al ONU despre problemele minorităţilor. Era prima dată când aveam să-mi spun povestea în faţa unui public larg. Stătusem trează mare parte din noapte împreună cu Nisreen, activista care organizase călătoria, gândindu-mă la ce aveam să spun. Voiam să vorbesc despre tot – despre copiii care muriseră de deshidratare fugind de ISIS, despre familiile încă izolate pe munte, despre miile de femei şi copii care au rămas în captivitate şi despre ce au văzut fraţii mei la locul masacrului. Eu eram numai una din sute de mii de victime yazidite. Comunitatea mea era împrăştiată, oamenii trăiau ca refugiaţi înăuntrul şi în afara Irakului, iar Kocho încă era ocupat de ISIS. Erau atâtea lucruri pe care lumea trebuia să le audă despre ce se întâmpla cu yazidiţii.

Prima parte a călătoriei a fost cu trenul prin întunecatele păduri germane. Copacii treceau parcă în ceaţă pe lângă fereastra mea. Eram speriată de pădure, care e atât de diferită de văile şi câmpurile din Sinjar, şi mă bucuram că mergeam cu trenul pe lângă ea şi nu cutreieram printre copaci. Era totuşi frumoasă şi începea să-mi placă noua mea casă. Germanii ne primiseră în ţara lor; am auzit poveşti în care cetăţeni obişnuiţi salutau trenurile şi avioanele care transportau sirieni şi irakieni refugiaţi. În Germania speram să putem deveni parte din societate, nu doar să trăim la marginea ei. Yazidiţilor din alte ţări le era mai greu. Unii refugiaţi ajunseseră în locuri unde era clar că nu erau doriţi, indiferent de ororile de care fugeau. Alţi yazidiţi rămăseseră în Irak, disperaţi să aibă şansa să plece, iar aşteptarea aceea era un alt fel de

suferinţă. Unele ţări au decis să nu primească deloc refugiaţi, ceea ce mă înfuria. Nu exista niciun motiv bun pentru a le refuza unor oameni nevinovaţi un loc sigur în care să trăiască. Voiam să spun toate acestea la ONU în ziua aceea.

Voiam să le spun că mai trebuiau făcute atâtea lucruri. Trebuia să stabilim o zonă sigură pentru minorităţile religioase din Irak, să urmărim penal ISIS – de la lideri până la cetăţenii care i-au sprijinit atrocităţile – pentru genocid şi crime împotriva umanităţii şi să eliberăm tot Sinjarul. Femeile şi fetele care au scăpat de ISIS aveau nevoie de ajutor ca să se reintegreze şi să reconstruiască societatea, iar abuzul asupra lor trebuia adăugat pe lista crimelor de război săvârşite de ISIS. Yazidismul ar trebui predat în şcoli, din Irak până în Statele Unite, pentru ca oamenii să înţeleagă valoarea păstrării unei religii străvechi şi a apărării oamenilor care au această credinţă, indiferent cât de mică ar fi comunitatea lor. Yazidiţii, alături de alte minorităţi religioase şi etnice, sunt unul dintre motivele pentru care Irakul a fost odată o ţară măreaţă.

Îmi acordaseră însă numai trei minute ca să vorbesc, iar Nisreen mi-a spus să nu mă complic.

— Spune-ţi povestea, a zis ea, sorbind din ceai în apartamentul meu.

Era o idee înfiorătoare. Ştiam că, dacă voiam ca povestea mea să aibă un impact, trebuia să fiu cât puteam de sinceră. Trebuia să-i spun publicului despre Hajji Salman şi despre violuri, despre noaptea îngrozitoare de la punctul de control din Mosul şi despre toate abuzurile la care am fost martoră. Decizia de a fi sinceră a fost una dintre cele mai grele pe care le-am luat vreodată, dar şi cea mai importantă.

Am tremurat în timp ce mi-am citit discursul. Cât de calm am putut, am arătat cum a fost preluat controlul asupra satului Kocho şi cum fetele ca mine au fost luate drept *sabaya*. Le-am spus cum am fost violată şi bătută în repetate rânduri şi cum în cele din urmă am fugit. Le-am vorbit despre fraţii mei ucişi. Au ascultat în tăcere, iar după aceea a venit la mine o femeie turcă. Plângea.

— Fratele meu Ali a fost ucis, mi-a spus ea. Toată familia e în stare de şoc din cauza asta. Nu ştiu cum poate să facă cineva faţă pierderii a şase fraţi odată.

— E foarte greu, am zis. Dar sunt familii care au pierdut şi mai mulţi decât noi.

Când m-am întors în Germania, i-am spus lui Nisreen că ori de câte ori aveau nevoie de mine aveam să merg oriunde şi să fac orice puteam pentru a-i ajuta. Habar nu aveam că urma să mă alătur activiştilor Yazda şi că acesta era începutul noii mele vieţi. Acum ştiu că m-am născut în inima fărădelegilor săvârşite împotriva mea.

La început, noile noastre vieţi din Germania păreau nesemnificative pe lângă cele ale oamenilor care trăiau în războiul din Irak. Dimal şi cu mine ne-am mutat într-un apartament mic, cu două dormitoare, împreună cu două verişoare, şi l-am decorat cu fotografii ale oamenilor pe care i-am pierdut sau pe care i-am lăsat în urmă. Noaptea dormeam sub nişte fotografii color mari cu mama şi cu Kathrine. Purtam coliere cu numele morţilor şi în fiecare zi ne adunam să-i plângem şi să ne rugăm la Melek Taus pentru întoarcerea în siguranţă a celor dispăruţi. În fiecare noapte visam că eram în Kocho, iar în fiecare dimineaţă mă trezeam şi îmi aminteam că satul, aşa cum îl ştiam eu, nu mai exista. E o senzaţie stranie, de pustiu. Dorul pentru un loc pierdut te face să simţi că şi tu ai dispărut. Am văzut multe ţări frumoase în călătoriile mele de activistă,

dar nu mi-am dorit să locuiesc nicăieri mai mult decât în Irak.

Mergeam la orele de germană şi la spital ca să ne asigurăm că suntem sănătoşi. Unii dintre noi încercau şedinţele de terapie care ni se ofereau, dar acestea erau aproape imposibil de suportat. Ne găteam singuri mâncarea şi făceam treburile cu care crescuserăm, spălam şi coceam pâine, de data asta într-un cuptoraş portabil de metal, pe care Dimal îl instalase în sufragerie. Dar fără activităţile care îţi ocupau timpul cu adevărat, cum ar fi mulsul oilor, agricultura sau viaţa socială care venea odată cu traiul într-un sat mic sau într-o şcoală în care cu toţii eram apropiaţi, aveam prea multe ore în care nu făceam nimic. Când am ajuns prima dată în Germania, mă rugam mereu de Hezni să mă lase să mă întorc, dar el mi-a spus să-i dau o şansă Germaniei. Mi-a spus să rămân pentru că în cele din urmă voi avea o viaţă acolo, dar nu eram prea încrezătoare.

Nu după mult timp, l-am întâlnit pe Murad Ismael. Împreună cu un grup de yazidiţi care locuiau în toată lumea – printre care Hadi Pir, Ahmed Khudida, Abid Shamdeen şi Haider Elias, fostul interpret al armatei Statelor Unite care rămăsese la telefon cu fratele meu, Jalo, aproape până în clipa când a murit –, Murad înfiinţase Yazda, o grupare care lupta neobosit pentru yazidiţi. Când l-am cunoscut, încă nu ştiam sigur cum avea să fie noua mea viaţă. Am vrut să ajut şi să mă simt utilă, dar nu ştiam cum. Însă când Murad mi-a spus despre Yazda şi despre activitatea acesteia – mai ales contribuţia ei la eliberarea şi apoi la susţinerea femeilor şi fetelor care fuseseră luate în sclavie de ISIS –, mi-am văzut viitorul mai limpede.

De îndată ce aceşti yazidiţi au auzit că ISIS intrase în Sinjar, şi-au părăsit vieţile obişnuite pentru a ne ajuta pe

noi cei din Irak. Murad studia geofizica la Houston când a început genocidul; alţii erau profesori sau asistenţi sociali care au lăsat totul deoparte ca să ne ajute. Mi-a povestit despre două săptămâni în care nu a dormit, stând într-o cameră mică de hotel din apropiere de Washington, D.C., unde el şi un grup din care făceau parte Haider şi Hadi şi-au petrecut fiecare clipă răspunzând la telefoane de la yazidiţii din Irak şi încercând să-i ajute să ajungă în locuri sigure. Deseori au şi reuşit. Uneori nu. Încercaseră să salveze satul Kocho, mi-a spus el. Îi sunaseră pe toţi cei care le-au venit în minte din Erbil şi Bagdad. Au făcut sugestii pe baza timpului petrecut alături de armata americană (Murad şi Hadi fuseseră şi ei interpreţi în timpul ocupaţiei) şi au urmărit ISIS pe fiecare şosea şi prin fiecare sat. Când nu au reuşit să ne salveze, au jurat că aveau să facă tot ce le stătea în putinţă ca să ajute pe oricine ar fi supravieţuit şi ca să ne facă dreptate. Îşi purtau suferinţa pe trupuri – pe Haider îl doare spatele constant, iar chipul lui Murad este brăzdat de epuizare – şi, în ciuda acestor lucruri, şi eu voiam să fiu ca ei. După ce l-am cunoscut pe Murad, am început să devin persoana care sunt astăzi. Deşi doliul nu s-a sfârşit nici măcar o clipă, mi s-a părut că vieţile noastre din Germania au început să capete din nou sens.

Când eram cu ISIS, mă simţeam lipsită de putere. Dacă aş fi avut vreun pic de putere când au smuls-o pe mama de lângă mine, aş fi apărat-o. Dacă i-aş fi putut împiedica pe terorişti să mă vândă sau să mă violeze, aş fi făcut-o. Când mă gândesc la propria salvare – la uşa descuiată, la curtea liniştită, la Nasser şi familia lui, într-un cartier plin de simpatizanţi ai ISIS –, tremur la gândul că ar fi fost atât de uşor să meargă ceva prost. Mă gândesc că există un motiv pentru care Dumnezeu m-a ajutat să scap şi încă un motiv pentru care i-am întâlnit pe activiştii

Yazda, şi nu-mi irosesc libertatea redobândită. Teroriştii nu au crezut că fetele yazidite vor putea să scape de ei sau că vom avea curaj să spunem lumii fiecare amănunt al lucrurilor pe care ni le-au făcut. Îi sfidăm nelăsând fărădelegile lor să rămână fără urmări. De fiecare dată când îmi spun povestea, simt că îmi recapăt puţin din puterea luată de teroriști.

De la acea primă călătorie la Geneva, mi-am spus povestea în faţa a mii de oameni – politicieni şi diplomaţi, cineaşti şi jurnalişti şi nenumăraţi oameni obişnuiţi care au devenit interesaţi de Irak după ce ISIS a invadat ţara. Am implorat liderii sunniţi să denunţe public ISIS cu mai multă fermitate; ei au puterea de a opri violenţele. Am lucrat alături de toţi bărbaţii şi femeile din Yazda pentru a-i ajuta pe supravieţuitorii ca mine, care sunt obligaţi să trăiască zilnic cu amintirea lucrurilor prin care au trecut, şi, de asemenea, pentru a convinge lumea să admită că ce li s-a întâmplat yazidiţilor a fost un genocid, iar membrii ISIS trebuie aduşi în faţa justiţiei.

Alţi yazidiţi au făcut la fel, având aceeaşi misiune: de a ne uşura suferinţa şi de a ţine în viaţă ce a mai rămas din comunitatea noastră. Poveştile noastre, aşa de greu de ascultat cum sunt, au schimbat totuşi ceva. În ultimii ani, Canada a decis să permită accesul mai multor refugiaţi yazidiţi, ONU a recunoscut oficial ca genocid ceea ce le-a făcut ISIS yazidiţilor, guvernele au început să discute despre stabilirea unei zone sigure pentru minorităţile religioase din Irak şi, cel mai important, avem avocaţi hotărâţi să ne ajute. Dreptatea este tot ce mai au yazidiţii acum, fiecare yazidit făcând parte din această bătălie.

În Irak, Adkee, Hezni, Saoud şi Saeed luptă fiecare în felul său. Au rămas în tabără – Adkee a refuzat să plece în Germania cu celelalte femei –, iar când vorbesc cu ei îmi e atât de dor, încât abia mă mai ţin pe picioare. Fiecare zi e

o luptă pentru yazidiţii din tabere, dar ei fac tot ce le stă în putinţă ca să ajute întreaga comunitate. Organizează demonstraţii împotriva ISIS şi le adresează petiţii kurzilor şi celor din Bagdad, cerându-le să facă mai mult. Când se descoperă o groapă comună sau când moare vreo fată încercând să fugă, refugiaţii din tabără sunt cei pe care cade mai întâi povara veştii şi ei sunt cei care îi organizează înmormântarea. Fiecare casă din containere e plină de oameni care se roagă ca cei dragi să se întoarcă la ei.

Fiecare refugiat yazidit încearcă să facă faţă traumei psihice şi fizice lăsate de lucrurile prin care a trecut şi se străduieşte să menţină comunitatea intactă. Oameni care cu doar câţiva ani în urmă erau agricultori, studenţi, negustori şi casnice au devenit învăţaţi religioşi hotărâţi să răspândească cunoştinţe despre yazidism, profesori care lucrează în casele mici din containere folosite în tabără drept săli de clasă şi activişti pentru drepturile omului, ca mine. Tot ce vrem este să ne păstrăm vii cultura şi religia şi să aducem ISIS în faţa justiţiei pentru crimele săvârşite. Sunt mândră de tot ce a făcut comunitatea noastră pentru a riposta. Întotdeauna am fost mândră că sunt yazidită.

Aşa norocoasă cum sunt să mă aflu în siguranţă în Germania, nu mă pot abţine să nu-i invidiez pe cei care au rămas în Irak. Fraţii mei sunt mai aproape de casă, mănâncă mâncarea irakiană de care îmi e atât de dor şi trăiesc alături de oameni pe care îi cunosc, nu de străini. Dacă se duc în oraş, pot să vorbească în kurdă cu vânzătorii de la magazin şi cu şoferii de microbuz. Când *peshmerga* ne va permite accesul în Solagh, ei vor putea să viziteze mormântul mamei. Ne sunăm şi ne lăsăm mesaje toată ziua. Hezni îmi povesteşte despre cum ajută fetele să scape, iar Adkee îmi spune despre viaţa în tabără. Cele mai multe poveşti sunt amare şi triste, dar

uneori sora mea cea plină de viaţă mă face să râd atât de tare, încât cad de pe canapea. Mă doare sufletul de dorul Irakului.

Apoi, spre sfârşitul lui mai 2017, am primit veşti din tabără că satul Kocho a fost eliberat de ISIS. Saeed a fost printre membrii unităţii yazidite a Hashd al-Shaabi, un grup de miliţii armate irakiene care a intrat în sat, şi m-am bucurat pentru el că şi-a îndeplinit dorinţa de a devenit luptător. Kocho nu era un loc sigur; încă se aflau membri ISIS acolo, luptând, iar cei care plecaseră au plantat dispozitive explozive improvizate peste tot înainte să fugă, dar eu eram hotărâtă să mă întorc. Hezni a fost de acord şi am luat avionul din Germania până în Erbil, iar apoi am călătorit spre tabără.

Nu ştiam ce o să simt când voi vedea satul Kocho, locul unde am fost despărţiţi şi unde fraţii mei au fost ucişi. Eram împreună cu o parte din familie, printre care şi Dimal, şi cu Murad (în acel moment, el şi alţi membri Yazda deveniseră deja un fel de familie) şi, când a fost suficient de sigur, am călătorit în grup, alegând un drum mai lung ca să evităm luptele. Satul era gol. Geamurile şcolii fuseseră sparte, iar înăuntru am văzut rămăşiţele unui cadavru. Casa mea fusese jefuită – până şi lemnul de pe acoperiş a fost smuls – şi tot ce rămăsese fusese incendiat. Albumul cu fotografiile mireselor era un morman de cenuşă. Am plâns atât de tare, încât ne-am prăbuşit pe podea. Însă, în ciuda distrugerii, în clipa în care am păşit pe uşa din faţă am ştiut că eram acasă. Pentru o clipă m-am simţit aşa cum mă simţeam înainte să vină ISIS, iar când mi-au spus că e timpul să plecăm, i-am rugat să mă lase să mai stau măcar o oră. Mi-am jurat că, indiferent ce se va întâmpla, în decembrie, când e timpul ca yazidiţii să postească pentru a se apropia de Dumnezeu şi de Melek Taus, care ne-a dat tuturor viaţă, voi fi în Kocho.

La nici un an după ce am ţinut primul discurs la Geneva – şi cu un an înainte de a mă întoarce în Kocho – am fost la New York împreună cu o parte din membrii Yazda, printre care Abid, Murad, Ahmed, Haider, Hadi şi Maher Ghanem. Aici, ONU m-a numit Ambasadoare a Bunăvoinţei pentru demnitatea supravieţuitorilor traficului de fiinţe umane. Aveam să fiu din nou nevoită să vorbesc în faţa unui grup mare de oameni despre ce mi s-a întâmplat. Nu devine niciodată mai uşor să-ţi spui povestea. De fiecare dată când o istoriseşti, o retrăieşti. Când îi spun cuiva despre punctul de control unde m-au violat bărbaţii sau despre senzaţia produsă de loviturile de bici ale lui Hajji Salman peste pătura sub care stăteam întinsă ori despre cerul din Mosul care se întuneca în timp ce eu căutam ajutor în cartier, sunt transportată din nou în clipele acelea şi în toată groaza lor.

Însă m-am obişnuit să ţin discursuri, iar publicul numeros nu mă mai intimidează. Povestea mea, spusă sincer şi direct, este cea mai bună armă pe care o am împotriva terorismului şi am de gând să o folosesc până când acei terorişti sunt aduşi în faţa instanţei. Mai sunt atât de multe lucruri de făcut. Liderii mondiali, mai ales liderii religioşi musulmani, trebuie să ia atitudine şi să-i apere pe cei oprimaţi.

Mi-am susţinut scurtul discurs. După ce am terminat să-mi prezint povestea, am continuat să vorbesc. Le-am spus că nu am fost crescută să ţin discursuri. Le-am spus că fiecare yazidit vrea ca ISIS să fie urmărit penal pentru genocid şi că stă în puterea lor să ajute la apărarea oamenilor vulnerabili din toată lumea. Le-am spus că vreau să-i privesc în ochi pe bărbaţii care m-au violat şi să-i văd aduşi în sala de judecată. Mai mult decât orice, am

spus, vreau să fiu ultima fată din lume cu o poveste ca a mea.

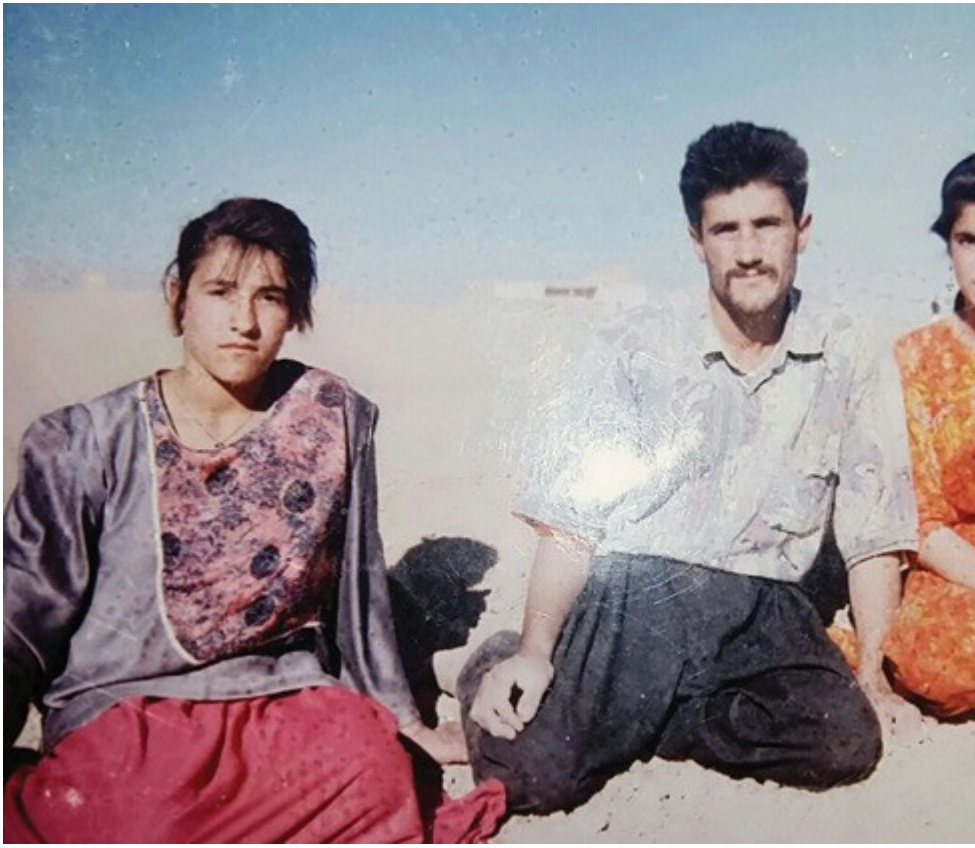

De la stânga la dreapta: sora mea Adkee, fratele meu Jalo şi sora mea Dimal

Tatăl meu, Basee Murad Taha, în tinereţe

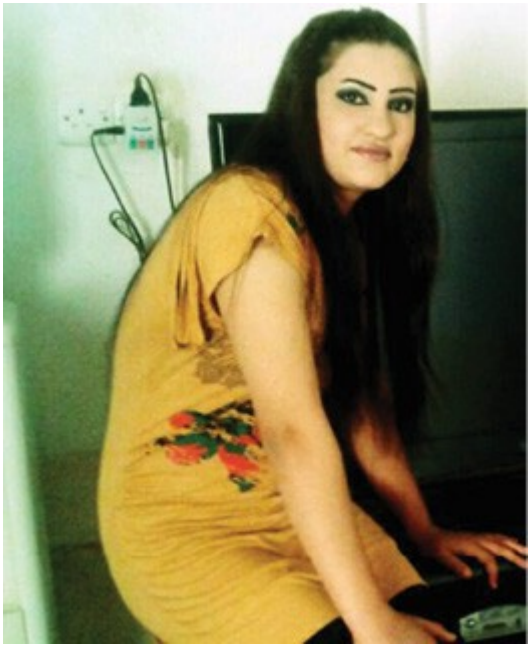

Nepoata mea Kathrine la o nuntă, în 2013

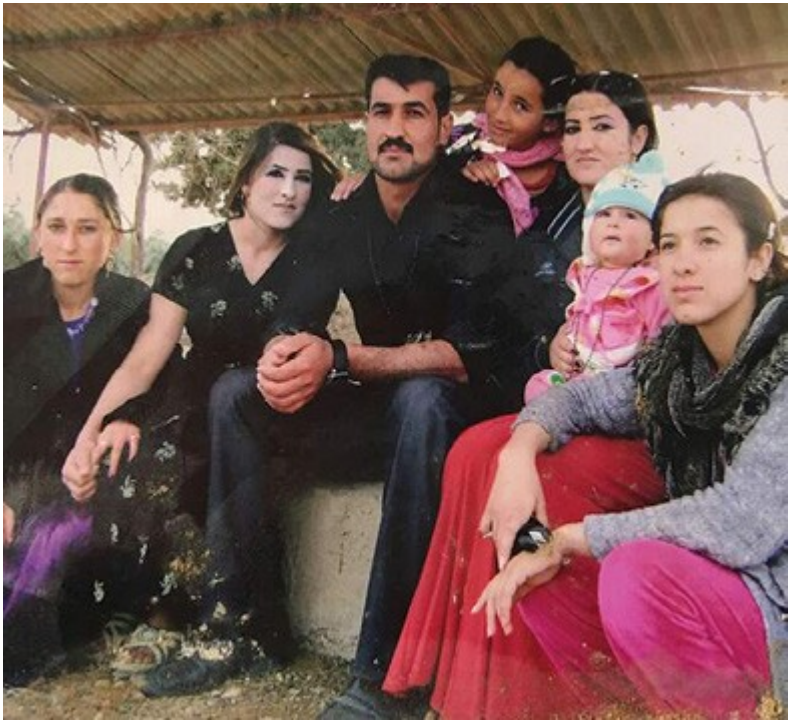

De la stânga la dreapta: sora mea vitregă Sester, sora mea Adkee, fratele meu Khairy, nepoata mea Baso, sora mea Dimal, nepoata mea Maisa şi eu, în 2011

În sensul acelor de ceasornic, începând cu rândul din spate, stânga: sora mea vitregă Jilan, sora mea vitregă Mona, mama, nepoata mea Baso, sora mea Adkee, nepoatele mele Nazo, Kathrine, Maisa şi eu, acasă, în Kocho, în 2014

Fratele meu Hezni la volanul tractorului familiei, cu mine şi Kathrine (stânga) în spate

Fraţii mei şi fraţii mei vitregi în 2014. Pe rândul din spate, de la stânga la dreapta: Hezni, un vecin, fratele meu vitreg Khaled, fratele meu Saeed. Pe rândul din faţă: fratele meu vitreg Walid, fratele meu Saoud şi eu

Jilan şi Hezni la nunta lor, în 2014

Mama la nunta nepotului ei Samih

De la stânga la dreapta: fraţii mei Massoud, Saoud şi Hezni

Fratele meu vitreg Hajji

La şcoală, cu o colegă de clasă, în 2011

Mama mea, Shami

Table of Contents

Cuvânt-înainte
Partea I
Capitolul 1
Capitolul 2
Capitolul 3
Capitolul 4
Capitolul 5
Capitolul 6
Capitolul 7
Capitolul 8
Capitolul 9

Capitolul 10
Partea a II-a
Capitolul 1
Capitolul 2
Capitolul 3
Capitolul 4
Capitolul 5
Capitolul 6
Capitolul 7
Capitolul 8
Capitolul 9
Capitolul 10
Capitolul 11
Capitolul 12
Partea a III-a
Capitolul 1
Capitolul 2
Capitolul 3
Capitolul 4
Capitolul 5
Capitolul 6
Capitolul 7
Capitolul 8
Capitolul 9
Capitolul 10
Capitolul 11
Epilog
Fotografii